

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

“Academic Journal for the Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University”

วัตถุประสงค์	1. เพื่อส่งเสริมให้คณาจารย์ นักวิชาการ และนักวิจัย ใช้เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและผลงานวิจัย โดยมุ่งเน้นในสาขามนุษยศาสตร์ ภาษาและวรรณคดี ศิลปกรรม นาฏศิลป์และการแสดง และสาขาสังคมศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และการจัดการชุมชน 2. เพื่อพัฒนาศักยภาพทางวิชาการและส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในด้านวิชาการและงานวิจัยของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกของมหาวิทยาลัย
กำหนดเผยแพร่	3 ฉบับ ต่อปี ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม
การเผยแพร่	มอบให้ห้องสมุดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศและต่างประเทศที่เป็นเครือข่ายของมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ห้องสมุดหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ห้องสมุดของสื่อมวลชน และโรงเรียนเครือข่าย
สถานที่ติดต่อ	สำนักงานกองบรรณาธิการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ถนนอิสรภาพ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600 โทรศัพท์ 0 2890 1801 ต่อ 21460 โทรสาร 0 2890 2294 e-mail: journal.human@dru.ac.th https://so02.tci-thaijo.org/index.php/human_dru
จัดพิมพ์โดย	ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์ทันใจ 1053/20 ถนนเอกชัย แขวงบางบอน เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร 10150 โทร. 0 2415 4944-5

- บทความในวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี เป็นความคิดของผู้เขียน ไม่ใช่ความคิดของกองบรรณาธิการ และไม่ใช่มุมมองหรือข้อคิดของกองบรรณาธิการและ/หรือของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
- กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา
- บทความที่ได้รับตีพิมพ์จะมีการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review) อย่างน้อย 2 คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบผู้เขียน และผู้เขียนไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (double-blind peer review)

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2564) เป็นวารสารที่ได้รับคัดเลือกเข้าสู่ฐาน TCI และได้ถูกจัดคุณภาพให้เป็นวารสารกลุ่มที่ 2 มุ่งเน้นการแพร่ผลงานทางวิชาการและงานวิจัยที่มีการค้นพบองค์ความรู้อย่างเป็นระบบตามระเบียบวิธีวิจัย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในเชิงวิชาการและการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน ประกอบด้วยบทความวิจัยและบทความวิชาการ จำนวน 10 เรื่อง จากหน่วยงานภายในและภายนอก นักศึกษา คณาจารย์ และนักวิชาการ ซึ่งแต่ละบทความมีความหลากหลายน่าสนใจและทรงคุณค่าในเชิงวิชาการจากผู้สร้างสรรค์ผลงาน

บทความวิจัย ประกอบด้วย บทความวิจัย **ด้านภาษาและวัฒนธรรม** เรื่อง คำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลาง: การศึกษาตามแนววรรรศาสตร์ชาติพันธุ์ ของ นลินภัทร์ เมฆเกรียงไกร และมิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ และ เรื่อง หน่วยคำคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียว ในข้อความโฆษณาสินค้าอยู่ไฮยูนิโคล่ประเทศไทย ของ จอมขวัญ สุทธิพันธ์ **ด้านสังคมศาสตร์** เรื่อง การจัดการความรู้กลุ่มอนุรักษ์ปลาสลิด อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ของ ญัฐภรณ์ เสารยะวิเศษ, พกษา ดอกกุหลาบ และวารีพร ศักดิ์สมบูรณ์ และ เรื่อง สมการโครงสร้างพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์น้ำผึ้ง กรณีศึกษาจังหวัดพะเยา ของ กิตติศักดิ์ ศรีไพโรจน์ และชนิดาภา ดีสุขอนันต์ และ **ด้านศิลปกรรม** เรื่อง การใช้เกมสามมิติเพื่อกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์สำหรับ การสร้างชิ้นงานสามมิติ ของ จิรวัฒน์ สุขแก้ว และดลทิชา เชี่ยวสุวรรณ และ เรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากกรรมะพร้าว ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานก้านมะพร้าว น้ำตาล ท่าคา ให้เป็นผลิตภัณฑ์ Premium OTOP ของ อรุณฯ สมคะเน, ปรัชญา ธรรมบุตร และ กิตติศักดิ์ สุขสมรส

บทความวิชาการ ประกอบด้วย **บทความวิชาการด้านสังคม** เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน ของ นพพร ะรินทร์ **ด้านรัฐประศาสนศาสตร์** เรื่อง การดำเนินงานสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย ของ พรรณิกา มีครุฑ, อรุณ รักธรรม, เพ็ญศรี ฉิรินัง และศิริพร แยมนิล **ด้านนาฏศิลป์และการแสดง** เรื่อง ตระนิมิต: การเปรียบเทียบกระบวนการทำรำในนาฏศิลป์ไทย ของอัมพร ใจแดง และอานนท์ หวานเพชร และ **ด้านศิลปกรรม** เรื่อง พื้นที่ศิลปะในการพัฒนาชุมชน และเศรษฐกิจ: ศิลปะชุมชน (Art Community) ผ่านงานพื้นที่ศิลปะในการพัฒนาชุมชนสตรีทอาร์ต ของ นิศากร เพ็ญสมบูรณ์

ทั้งนี้กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้ร่วมสร้างสรรค์องค์ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิจัย นักวิชาการ นักศึกษา ตลอดจนผู้สนใจ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านวารสารทุกท่านจะได้รับประโยชน์สูงสุดจากวารสารฉบับนี้ หากท่านมีข้อเสนอแนะประการใดอันที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพที่ดีขึ้นไปของวารสารนี้ กองบรรณาธิการขอน้อมรับด้วยความยินดีและขอขอบคุณยิ่ง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จันทนา อินทิม

บรรณาธิการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

เจ้าของ

สำนักงานกองบรรณาธิการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุกต์ลักษณ์

เวชวิทยาลัง

รองศาสตราจารย์ ดร. ปณิดดา

ยิ้มสกุล

รองศาสตราจารย์ ดร. ธัญวรรณ

กาคำ

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

อาจารย์ ดร. พิมพ์นา

เพ็ญนาเรนทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รสริน

ดิษฐ์บรรจง

อาจารย์กฤติกา

ชูผล

อาจารย์ศรีณย์

สรรพศิริ

คณะดำเนินงาน

อาจารย์จิตา

เอื้อศิริวัฒนาชัย

อาจารย์พฤกษา

ดอกกุหลาบ

อาจารย์กมลชนก

ธรรมมิเก

อาจารย์ ดร. ชัยมงคล

สุพรหมินทร์

อาจารย์จักรพันธ์

พรมฉลวย

บรรณาธิการบริหาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จันทนา

อินทนิม

ปกและรูปเล่ม

อาจารย์วิเชียร

เทียนแพร่ณมิตร

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. อัจฉรา

วงศ์โสธร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. อมรา

ประสิทธิ์รัฐสินธุ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร. อรุณ

รักธรรม

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. วิไลวรรณ

ชนิษฐานนท์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. จิรศักดิ์

รอดจันทร์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นริศ

วศินานนท์

มหาวิทยาลัยหัวเฉียว

เฉลิมพระเกียรติ

รองศาสตราจารย์ ดร. ชลลดา

พงศ์พัฒนโยธิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏ

บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุง

พรมมูล

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัครวิทย์

เรืองรอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏ

บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมบัติ

เวชกามา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทองเจือ

เชียดทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชชยา

อุณสกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วงศกร

เพิ่มผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พัฒนา

ศรีสุรักษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เชษฐา

ทรัพย์เย็น

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

Academic Journal for the Humanities and Social Sciences

Dhonburi Rajabhat University

Owner

Faculty of Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University

Editorial Office

Faculty of Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University

Honorary advisors

Asst. Prof. Dr. Yuwalak	Vejwitayaklung
Assoc. Prof. Dr. Panadda	Yimsakul
Assoc. Prof. Dr. Tayawan	Kakham

Editorial Advisors

Dr. Pimpanga	Phangnaren
Asst. Prof. Dr. Rodsarin	Dittabanjong
Miss Krittika	Choophol
Mr. Sarun	Sanpasiri

Managing Committee

Miss Jirada	Ueasiriwatthanachai
Miss Prueksa	Dokkularb
Miss Kamonchanok	Thammika
Dr. Chaimongkhon	Supromin
Mr. Jakkapan	Promchaluy

Editorial Editor

Asst. Prof. Dr. Chanthana	Inthachim
---------------------------	-----------

Editorial Board

Emeritus Prof. Dr. Achara	Wongsothorn	Chulalongkorn University
Emeritus Prof Dr. Amara	Prasithrathsint	Chulalongkorn University
Prof. Dr. Arun	Raktham	Thammasat University
Assoc. Prof. Dr. Wilaiwan	Khanittanan	Thammasat University
Assoc. Prof. Dr. Jirasak	Rodchan	Dhurakij Pundit University
Asst. Prof. Dr. Naris	Wasinanon	Huachiew Chalermprakiet University
Assoc. Prof. Dr. Chollada	Pongpattayanayothin	Bansomdejchaopraya Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Phadung	Prommoon	Suan Dusit University
Asst. Prof. Dr. Akhawit	Ruengrong	Bansomdejchaopraya Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Sombat	Watchkama	Uttaradit Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Thongchue	Khiaithong	Dhonburi Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Nutchaya	Unskul	Dhonburi Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Wongsakorn	Poempol	Dhonburi Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Patana	Srisuruk	Dhonburi Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Chettha	Sapyen	Dhonburi Rajabhat University

Designer

Mr. Wichian	Tienpraenimit
-------------	---------------

Electronic Distribution

Miss Alisa	Aloontanahirun
------------	----------------

Coordinator

Miss Jittima	Sruayphok
--------------	-----------

สารบัญ

บทความวิจัย

การจัดการความรู้กลุ่มอนุรักษ์ปลาสลิด อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

Knowledge Management of Snake Skinned Gourami Conservation Group at Amphoe Bang Bo, Samut Prakan Province

ณัฐภรณ์ เสารยวิเศษ, พกษา ดอกกุหลาบ และวาริพร ศักดิ์สมบูรณ์

(Natthaphorn Saorayaviset, Prueksa Dokkulab and Wareeporn Saksomboon)7

การใช้เกมสามมิติเพื่อกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์สำหรับการสร้างชิ้นงานสามมิติ

The Use of 3D Games to Enhance Creative Thinking for the Construction of 3D Models.

จิรวัดน์ สุขแก้ว และดลธิชา เชี่ยวสุวรรณ

(Jirawat Sookkaew and Donticha Chiewsuwan) 21

การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากกรมะพร้าว ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานก้านมะพร้าว น้ำตาลท่าคา ให้เป็นผลิตภัณฑ์ Premium OTOP

Product Development Coconut Fiber of Coconut Stalks Weaving, Coconut Sugar Tha Kha Community Enterprise into Premium OTOP Product

อรนุช สมคะเน, ปรัชญา ธรรมบุตร และกิตติศักดิ์ สุขสมรส

(Oranooch Somkanae, Pratchaya Thammabut and Kittisak Suksomrod) 35

คำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลาง: การศึกษาตามแนววรรคศาสตร์ชาติพันธุ์

Cooking Terms in the Central Thai Dialect: An Ethnosemantic Study

นลินภัทร์ เมฆเกรียงไกร และมิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์

(Silchai Leelitthum and Wongsakorn Poempol) 51

สมการโครงสร้างพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์น้ำผึ้ง กรณีศึกษาจังหวัดพะเยา

A Structural Equation Model of Consumer Behaviour Towards Honey Products:

A Case Study of Phayao Province

กิตติศักดิ์ ศรีไพโรจน์ และชนิดาภา ดีสุขอนันต์

(Kittisak Srepirote and Chanidapa Deesukanan) 67

หน่วยคำคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียว ในข้อความโฆษณาสินค้าที่ห้อยนิโคลประเทศไทย

One-syllable English-Thai Transliterated Words in Advertisements for Products of UNIQLO Thailand

จอมขวัญ สุทธินนท์

(Jomkwan Sudhinont) 83

บทความวิชาการ

การดำเนินงานสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย

The Operation of Social Welfare for the Elderly in Thailand

ปรณิกา มีครุฑ, อรุณ รักธรรม, เพ็ญศรี จิรินัง และศิริพร แย้มนิล

(Prunnika Meekrut, Arun Raktam, Pensri Chirinang and Siriporn Yamnil) 100

การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน

Participation of the Elderly in Community Development

นพพร ระรินทร์

(Nopporn Rarin) 111

ตระนิมิต: การเปรียบเทียบกระบวนการทำรำนานาศิลป์ไทย

Tranimit: Comparison of the Process of Dances in Thai Classical Dance

อัมพร ใจเด็จ และอาณนัท หวานเพ็ชร

(Amporn Chaideed and Arnon Wanphet) 126

พื้นที่ศิลปะในการพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจ: ศิลปะชุมชน (Art Community) ผ่านงานพื้นที่ศิลปะในการพัฒนาชุมชนสตรีทอาร์ต (Street Art)

Art Space for Community and Economic Development: Community Art Through Street Art

นิศากร เพ็ญสมบุญ

(Nisakorn Pensomboon) 142

การจัดการความรู้กลุ่มอนุรักษ์ปลาสลิด อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

Knowledge Management of Snake Skinned Gourami Conservation Group at Amphoe Bang Bo, Samut Prakan Province

วันที่รับบทความ: 7 กุมภาพันธ์ 2564

วันที่แก้ไขบทความ: 10 กรกฎาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ: 13 กรกฎาคม 2564

ณัฐภรณ์ เสาร์ยะวิเศษ¹

พฤษภา ดอกลูกปลา²

วาริพร ศักดิ์สมบูรณ์³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการความรู้กลุ่มอนุรักษ์ปลาสลิด อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ประชากรผู้ให้ข้อมูลคือ กลุ่มอนุรักษ์ปลาสลิดบางบ่อ จำนวน 12 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เวทีประชาคม และถอดองค์ความรู้ ผลการวิจัยพบว่า การอนุรักษ์ปลาสลิดบางบ่อ คือ การเลี้ยงปลาด้วยวิธีแบบธรรมชาติ โดยการพันหญ้าทำเป็นกองไว้ให้ปลามากิน เนื่องจากหญ้าที่เน่าเปื่อยจะเกิดแพลงตอนและไร ช่วยให้ปลาได้กินอาหารธรรมชาติตลอดเวลา ทำให้เนื้อปลาแน่น มีไขมันน้อย ไม่เหม็นคาว และรสชาติดี ส่วนใหญ่นิยมเลี้ยงในนาข้าว ใช้น้ำจากคลองชลประทานและน้ำฝน ขยายพันธุ์โดยการปล่อยพ่อแม่พันธุ์ที่สมบูรณ์แล้วลงในบ่อเลี้ยงตามธรรมชาติ ปัจจุบันมีพื้นที่ใช้เลี้ยงปลาสลิดลดน้อยลง ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เช่า การเลี้ยงให้คุ้มทุนควรเลี้ยงมากกว่า 20 ไร่ขึ้นไป

คำสำคัญ: การจัดการความรู้ กลุ่มอนุรักษ์ปลาสลิด ปลาสลิด บางบ่อ สมุทรปราการ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
e-mail: natthaphorn.so@udru.ac.th

² อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

³ ข้าราชการบำนาญ สถาบันมะเร็ง กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข

Knowledge Management of Snake Skinned Gourami Conservation Group at Amphoe Bang Bo, Samut Prakan Province

Received: February 7, 2021

Revised: July 10, 2021

Accepted: July 13, 2021

Natthaphorn Saorayaviset¹

Prueksa Dokkulab²

Wareeporn Saksomboon³

Abstract

This research was a qualitative research. The purpose of this research was to manage knowledge of snake skinned gourami conservation group at Amphoe Bang Bo, Samut Prakan Province. Population for this research was 12 members of Bang Bo snake skinned gourami conservation group. The data was collected by community forums and capture knowledge. This study found that conservation of Bang Bo snake skinned gourami was natural fish farming by brushing the grass into piles for fish because the rotting grass would produce plankton and moina. It always helped fish to eat natural food. It made tight meat fish, had less fat, not fishy, and good taste. Most popular fish farming was in rice fields, used water from irrigation canals and rain. Fish propagation by releasing complete breeders into natural ponds. At present, there were fewer areas for fish farming, most of the areas were rented. Cost-effective farming should raise more than 20 acres or more.

Keywords: Knowledge Management, Snake Skinned Gourami Conservation Group, Snake Skinned Gourami, Bang Bo, Samut Prakan

¹ Asst.Prof.Dr., Faculty of Humanities and Social Sciences, UdonThani Rajabhat University
e-mail: natthaphorn.so@udru.ac.th

² lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Dhonburi Rajabhat Universitye-mail:

³ Pensioner, Cancer Institute, Department of Medical Services, Ministry of Public Health

1. บทนำ

พลาสติกเป็นพลาสติกพื้นบ้านของประเทศไทยที่มีรสชาติดี จึงเป็นที่นิยมบริโภค โดยกระบวนการเลี้ยงพลาสติกนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ต้นน้ำ คือ เกษตรกรผู้ประกอบการเพาะเลี้ยงพลาสติก 2) กลางน้ำ คือ ผู้ประกอบการแปรรูป และ 3) ปลายน้ำ คือ การตลาดถึงผู้บริโภค (ชนะกานต์ เกตุมะยूर, 2553) ซึ่งพบว่าอุตสาหกรรมพลาสติกส่วนต้นน้ำนั้น มีสัดส่วนของผลผลิตพลาสติกส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 97 ที่ได้มาจากการเพาะเลี้ยง มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่จับได้จากธรรมชาติ ซึ่งผลผลิตพลาสติกในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2560 พบว่ามีการบริโภคพลาสติกกว่าร้อยละ 60 และผ่านขั้นตอนการถนอมอาหารหรือแปรรูปประมาณร้อยละ 40 และเป็นที่สังเกตว่าพลาสติกส่วนใหญ่นิยมบริโภคภายในประเทศ โดยมีมูลค่าถึงประมาณ 1,500 ล้านบาท แต่พลาสติกส่วนใหญ่ที่ขายในตลาดเป็นพลาสติกที่เลี้ยงโดยการให้อาหารสำเร็จรูปนั้นมักจะไม่ได้คำนึงถึงวิธีการเลี้ยงแบบธรรมชาติดั้งเดิม จึงส่งผลให้พลาสติกเหล่านั้นมีสารเคมีตกค้างอยู่ในตัวปลา ในปัจจุบันคนให้ความสำคัญกับการมีสุขภาพที่ดี และบริโภคอาหารปลอดภัย ซึ่งจากงานวิจัยของ สุรีย์พร หอมวิเศษวงศา และคณะ (2557) พบว่า การเลี้ยงพลาสติกโดยใช้วิธีธรรมชาติส่งผลให้ไม่พบสารตกค้างในตัวปลา

จังหวัดสมุทรปราการเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการพัฒนาการด้านการเกษตร การประมง และอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปแบบครบวงจรโดยมีการผลิตและแปรรูปสัตว์น้ำที่มีความสำคัญของเศรษฐกิจของประเทศไทยทั้งสัตว์น้ำทะเลและสัตว์น้ำจืด สัตว์น้ำจืดที่สำคัญและมีชื่อเสียงโด่งดังอย่าง “พลาสติกบางบ่อ” ซึ่งจากแผนพัฒนาจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ. 2561-2564 ได้กำหนดให้พลาสติกบางบ่อเป็นสัตว์น้ำที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจเป็นอันดับที่ 4 ของประเทศไทย (กลุ่มวิจัยและวิเคราะห์สถิติการประมง, 2558) โดยมีการเพาะเลี้ยงและแปรรูปใน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอบางบ่อ อำเภอบางพลี และอำเภอบางเสาธง สำหรับการเพาะเลี้ยงพลาสติกมีการเพาะเลี้ยงมากที่สุดในอำเภอบางบ่อ สำหรับการแปรรูปโดยส่วนใหญ่จะเป็นพลาสติกแดดเดียวและพลาสติกหอม ซึ่งพลาสติกหอมจะเป็นพลาสติกแปรรูปที่มีรสชาติอร่อยและมีชื่อเสียงโด่งดังเป็นที่รู้จักกันทั่วไป (กระทรวงการคลัง, 2558) การเพาะเลี้ยงพลาสติกบางบ่อในปัจจุบันเหลือเนื้อที่ในการเพาะเลี้ยงจนวนน้อยลงจากเดิมเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ผลผลิตพลาสติกบางบ่อไม่เพียงพอต่อความต้องการซื้อในตลาด ด้วยเหตุนี้จึงมีการนำพลาสติกนอกพื้นที่อย่างสมุทรสาคร ฉะเชิงเทรา เข้ามาขายในบางบ่อและยังคงใช้ชื่อว่า พลาสติกบางบ่อ (ศุภกานต์ ศรีโสภาเจริญ, 2560)

การเลี้ยงและแปรรูปพลาสติกของอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการถ่ายทอดประสบการณ์จากคนรุ่นหนึ่งมาสู่คนอีกรุ่นหนึ่งที่มีคุณค่าและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่ออาชีพผู้เลี้ยงพลาสติก ที่สนับสนุนหารายได้ให้แก่จังหวัดสมุทรปราการ ปัจจุบันเกษตรกรหันไปประกอบอาชีพอื่น จึงขาดการถ่ายทอดและรักษาเพื่อให้คงซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นการเลี้ยงพลาสติก (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542) จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อไม่ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเลี้ยงและแปรรูปพลาสติกสูญหาย เป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ยั่งยืน

การจัดการความรู้ เป็นการได้มาซึ่งความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อบุคคลที่เหมาะสมในเวลาที่ถูกต้องและช่วยให้บุคคลได้แลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศร่วมกันในการปฏิบัติงาน โดยมุ่งมั่นที่ปรับปรุง

การดำเนินการของชุมชน (สุวิทย์ วงษ์บุญมาก, 2557) การได้มาซึ่งความรู้ที่ถูกต้องนั้นควรมีการจัดการอย่างเป็นระบบพร้อมที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงาน โดยมีหลักการที่สำคัญคือ การเปลี่ยนแปลงความรู้ที่อยู่ภายในตัวบุคคลให้มีสภาพกลายเป็นความรู้ที่ปรากฏชัดแจ้ง ซึ่งกระบวนการจัดการความรู้ เป็นกระบวนการที่สำคัญในการจัดองค์ความรู้ที่มีอยู่ให้มีระเบียบแบบแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นถือเป็นองค์ความรู้อันลุ่มลึกที่เกิดจากสัมพันธภาพอันแนบแน่นระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติและมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ (ปาริชาติ คุณปลื้ม และรัตยา โสวรรณปรีชา, 2559) ซึ่งที่ผ่านมาพบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายอย่างเกิดการสูญหายและไม่ได้นำมาใช้ในการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยเกิดจากปัญหาการขาดการบันทึกอย่างเป็นระบบ ไม่มีการถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร การหวงวิชาของผู้รู้ การขาดการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง เพราะรับภูมิปัญญาอื่นเข้ามา ทั้งในด้านการบันทึกในรูปแบบต่าง ๆ และการปฏิบัติ และการพัฒนาที่ไม่เคารพภูมิปัญญา โดยมีการนำเอาภูมิปัญญาจากภายนอกเข้ามาโดยขาดความเชื่อมโยงกับบริบทของสังคมไทยและท้องถิ่น (เอกชัย พุ่มดวง, 2551)

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้เห็นความสำคัญของการเลี้ยงปลาสดแบบธรรมชาติ ประกอบกับที่อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ได้มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ปลาสดบางบ่อ (ปรีชา สมานมิตร, 2560) โดยมีกระบวนการบริหารจัดการตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ เริ่มตั้งแต่เลี้ยงจนส่งถึงมือผู้บริโภค ทั้งนี้การจัดการความรู้จะเป็นกลไกและเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยในการสร้าง รวบรวม จัดเก็บ เผยแพร่และถ่ายทอดความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้องค์ความรู้นั้นคงอยู่กับชุมชนและเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อจัดการความรู้กลุ่มอนุรักษ์ปลาสด อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

3. ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยจัดทำเวทีประชาคมเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถอดบทเรียนโดยใช้แนวคิดกระบวนการจัดการความรู้ SECI (Nonaka & Takeuchi, 1995) มีสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ปลาสด อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการเข้าร่วมเวทีประชาคมจำนวน 12 คน โดยใช้แนวคำถามในประเด็น การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ปลาสด การอนุรักษ์ปลาสดบางบ่อ พื้นที่เลี้ยงปลาสดบางบ่อ ลักษณะเด่นของปลาสดบางบ่อ การเลี้ยงปลาสดบางบ่อ การแปรรูปปลาสดบางบ่อ การตลาด ปัญหาในการเลี้ยงปลาสดบางบ่อ และการพัฒนาต่อยอด จากนั้นถอดบทเรียน สรุปผลในแต่ละประเด็น และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยกลุ่มอนุรักษ์ปลาสด อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

4. ผลการวิจัย

4.1 การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์พลาสติก

การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์พลาสติก อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เนื่องจากพื้นที่หลายแห่งถูกเอกชนซื้อไป ทำให้เกษตรกร ผู้เลี้ยงเดิมมีพื้นที่ใช้เลี้ยงพลาสติกลดน้อยลง หลายคนจึงหาพื้นที่เลี้ยงใหม่ ปัจจุบันพื้นที่ที่ใช้เลี้ยงพลาสติกเป็นที่ดินของเกษตรกรจริงเหลืออยู่เพียงร้อยละ 10 นอกนั้นเป็นพื้นที่เช่า ซึ่งการเช่าก็ขึ้นอยู่กับสัญญา โดยทั่วไปค่าเช่าพื้นที่ประมาณ 1,000-3,000 บาทต่อไร่ การเลี้ยงให้คุ้มทุนควรเลี้ยงมากกว่า 20 ไร่ขึ้นไป ทั้งนี้เกษตรกรได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์พลาสติกซึ่งมีเป้าหมายร่วมกันคือ ต้องการรักษาความเป็นเอกลักษณ์พลาสติกของอำเภอบางบ่อให้คงอยู่และสืบทอดให้แก่คนรุ่นต่อ ๆ ไป ปัจจุบันมีสมาชิกเฉพาะกลุ่มผู้เลี้ยงพลาสติก จำนวน 30 คนและได้เปลี่ยนชื่อเป็นวิสาหกิจอนุรักษ์พลาสติกบางบ่อและแปรรูป อีกทั้งยังเป็นเกษตรกรแปลงใหญ่การเลี้ยงพลาสติกของจังหวัดสมุทรปราการอีกด้วย

4.2 การอนุรักษ์พลาสติกบางบ่อ

การอนุรักษ์พลาสติกบางบ่อ เป็นการอนุรักษ์การเลี้ยงพลาสติกด้วยวิธีแบบธรรมชาติ โดยใช้วิธีการพินหญ้ารอบบ่อซึ่งเป็นหญ้าประจำถิ่นลงในบ่อ เพื่อหมักให้เกิดเป็นแพลงตอน ไร ให้พลาสติกใช้เป็นอาหารในพื้นที่อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ทั้งนี้เพื่อให้ได้พลาสติกบางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ คงมีขนาดปลาที่พอดี เหมาะแก่การรับประทาน รสชาติอร่อย เนื้อปลานั่นไม่เหม็นคาวและไม่มึนกลิ่นโคลน

4.3 พื้นที่เลี้ยงพลาสติกบางบ่อ

พื้นที่อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นพื้นที่น้ำกร่อย ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ปลาสดรสชาติดี เพราะพลาสติกชอบพื้นที่เค็มและน้ำกร่อย ประกอบกับอาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติของพื้นที่ค่อนข้างสมบูรณ์ซึ่งพื้นที่อื่นไม่มี คือ หญ้าที่เกิดจากธรรมชาติ ซึ่งเกษตรกรสามารถนำไปเลี้ยงปลาได้ เกษตรกรอำเภอบางบ่อส่วนใหญ่จะใช้พื้นที่นาในการเลี้ยงพลาสติก โดยขุดเอาดินขึ้นไปทำคันนาลึกลงไปประมาณ 1-1.50 เมตร บ่อเลี้ยงปลาใส่น้ำประมาณ 60-70 เซนติเมตร โดยใช้ น้ำจากธรรมชาติ ได้แก่ น้ำฝน หรือน้ำที่มาจากคลองชลประทาน เริ่มต้นในการเตรียมบ่อเลี้ยงต้องล้างโคลนสาตเลน ตากแดดพื้นที่บ่อประมาณ 20 วัน จากนั้นจึงนำน้ำใหม่เข้าให้เต็มพื้นที่นาเริ่มต้นความสูงของน้ำประมาณ 40 เซนติเมตร จึงจะสามารถปล่อยพันธุ์ปลาลงบ่อ หลังจากนั้นพอลูกปลาเกิดและแข็งแรงพอ จึงจะปล่อยน้ำเข้าบ่อให้มีความสูงเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 20 เซนติเมตร

4.4 ลักษณะเด่นของพลาสติกบางบ่อ

พลาสติกบางบ่อเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่นที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสมุทรปราการ เนื่องจากเนื้อปลาจะแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ คือ อาศัยอยู่ในน้ำกร่อย เนื้อปลาจะแน่น เนื่องจากเกษตรกรพินหญ้าให้ขาดเป็นท่อน ๆ ทำเป็นกองไว้ให้ปลามากิน พอหญ้าแห้งก็จะกลับด้านหญ้าขึ้นมาใหม่ จากนั้นก็ทยอยพินหญ้าไปเรื่อย ๆ ปลา ก็จะทยอยกินไปเรื่อย ๆ จนรอบพื้นที่บ่อเลี้ยง ปลาต้องว่ายน้ำหาอาหารกินเอง และได้กินอาหารธรรมชาติตลอดเวลา ทำให้เนื้อปลามีไขมันต่ำ ไม่เหม็นคาว ดังนั้น เอกลักษณ์ของคำว่า “พลาสติกบางบ่อ” คือ วิธีการเลี้ยงพลาสติกที่ทำให้เนื้อปลานั่น ไขมันน้อย ไม่เหม็นคาว และรสชาติดี

4.5 การเลี้ยงปลาสดบางบ่อ

การเลี้ยงปลาสดและการขยายพันธุ์ปลาสดทำได้ 2 วิธี คือ 1) การนำลูกปลาสดมาปล่อยและเลี้ยงโดยธรรมชาติ และ 2) การเลี้ยงด้วยพ่อแม่พันธุ์ที่สมบูรณ์ แล้วปล่อยตามธรรมชาติ ซึ่งลักษณะพ่อแม่พันธุ์ที่จะเก็บไว้มาขยายพันธุ์ อย่างน้อยต้องมีอายุ 10 เดือนขึ้นไป เพื่อให้ลูกปลาที่สมบูรณ์เจริญเติบโตได้เร็วและพร้อมที่จะขยายพันธุ์ต่อไป ควรใช้พ่อแม่พันธุ์ประมาณ 40 ตัวต่อไร่ ซึ่งพ่อแม่พันธุ์ 2 ตัว ต่อแม่พันธุ์ 1 ตัว และภายใน 3 ปี ต้องเปลี่ยนพ่อแม่พันธุ์ เพื่อไม่ให้ปลาเสื่อมชนิด เพราะลูกปลาจะเจริญเติบโตได้ไม่ดี การเลี้ยงให้ได้ผลดีคือการอนุบาลลูกปลาให้รอดมากที่สุด ซึ่งเทคนิคให้ลูกปลาสดแรกเกิดมา 24 ชั่วโมง มีเปอร์เซ็นต์การอยู่รอดสูง คือ การนำน้ำมันจากไส้ที่เคี้ยวไว้ ไปใส่ข้าง ๆ ที่ลูกปลาอยู่เพื่อให้ลูกปลาทุกตัวได้กิน ประกอบการพินหญ้าที่ขึ้นรอบ ๆ บ่อปลา จากนั้นเมื่อลูกปลาโตได้ประมาณ 7 วัน-1 เดือน สภาพน้ำจะเปลี่ยนเป็นสีชาอ่อน ๆ น้ำจะมีรสหวานและหน้าน้ำต้องเปิด เพื่อให้แดดส่องถึงพื้น ไม่ควรมีแหนयेะ เพราะเชื้อโรคจะเกิดขึ้นได้ จากนั้น 1 เดือนน้ำจะเป็นสีชาเข้มข้น คือเพิ่มความหวานในตัวน้ำขึ้นมาอีก โดยการพินหญ้าที่เราทำเป็นอาหารเลี้ยงปลาแล้วเก็บเอาเป็นกอง แล้วเอาหญ้าไว้ในน้ำเพื่อเปลี่ยนน้ำรสกร่อยรสเปรี้ยวให้น้ำมีรสหวาน ซึ่งภายใน 24 ชั่วโมงน้ำตรงนั้น จะเปลี่ยนรสชาติ เมื่อเลี้ยงไปประมาณ 2-3 เดือนแล้ว น้ำจะเปลี่ยนเป็นสีชาเข้มข้น ลูกปลาช่วงนี้จะโตเร็ว ปลาสดจะมีอายุ 7-8 เดือนจึงจะจับขาย นอกจากนั้นยังพบว่ามีศัตรูของลูกปลาสด ได้แก่ แม่ปลาสด ซึ่งแม่ปลาสดมักกินไข่ตนเอง ตัวจึงใจน้ำที่มีเขาเดินตามผิวน้ำกลางคืนจะจับตัวลูกปลาเพื่อกินเลือดและนกต่าง ๆ ที่จะมากินลูกปลา

4.6 การแปรรูปปลาสดบางบ่อ

การแปรรูปให้เป็นปลาสดตากแห้ง จากภูมิปัญญาของท้องถิ่นปัจจุบันเน้นการใส่เกลือให้เค็มจัดไว้ก่อน สังเกตปลาที่เค็มจะจมลงไปหมดเลย พอปลาเริ่มจืดมันจะลอยขึ้นมาจำนวนมาก จากนั้นนำปลาไปแช่น้ำและล้างตากได้

4.7 การตลาด

ต้นทุนปลาสดต่อตัวคำนวณออกมาแล้ว ถ้าเลี้ยงแบบธรรมชาติ ประมาณตัวละบาทกว่า ๆ แต่ถ้าเลี้ยงแบบให้อาหารอาหารตั้งแต่แรกเลี้ยงเลย จะอยู่ประมาณตัวละ 3 บาท การจัดจำหน่ายสามารถแยกเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร ดังนี้

1) ส่วนตัวปลาสด (ปลาสดตัดหัว) บรรพบุรุษที่เริ่มทำปลาสดมาคือ ตัดหัวออกเนื่องจากดีปลาและมันปลาจะอยู่ช่วงคอ ถ้าหากเราไม่ตัดหัวออก รสชาติขมและจะแทรกเข้าไปในตัวปลา ทำให้รสชาติของปลาเปลี่ยนไป ต้องเอาออกให้หมดและดึงไส้และพุงปลาออก เพราะว่าไส้ปลามีความคาวราคาต่อตัวปลาสดบางบ่อที่ตัดหัวแล้วอยู่ที่ประมาณ 10-15 บาท

2) ส่วนหัว ไส้ และเกล็ดปลาสด เมื่อนำตัวปลาสดไปขายได้ราคาแล้ว ส่วนหัวและส่วนไส้ของปลาสด ส่วนหนึ่งจะเอามาทำน้ำหมักชีวภาพเพื่อเพิ่มจุลินทรีย์ แล้วหมักรวมกับน้ำตาล ไว้สำหรับใส่ไว้ในบ่อปลา เพื่อปรับสภาพน้ำและอนุบาลลูกปลา สำหรับส่วนที่เหลือจะถูกนำไปไม่ทำอาหารเลี้ยงปลาสด โดยบดต้มกับปลายข้าวให้ปลาสดกิน ส่วนเกล็ดปลาไม่ทิ้งเปล่า จะมีบริษัทมาซื้อเอาไปทำอาหารกุ้ง กิโกลัมละประมาณ 2-3 บาท

หากเกษตรกรที่มีพื้นที่เล็้งมากและได้ผลผลิตจำนวนมากเกษตรกรจะจับพลาสติกขายส่ง
นายทุนซึ่งนายทุนจะรับซื้อคราวละเป็นตัน ๆ เพื่อนำไปเก็บเข้าไว้ในห้องเย็นรอจำหน่ายต่อไป
นอกจากนั้นยังมีการนำไปแปรรูปเป็นอาหาร เช่น น้ำพริกพลาสติก พลาสติกอบแห้ง เป็นต้น

4.8 ปัญหาในการเล็้งพลาสติกบางบ่อ

1) เกษตรกรบางรายพบปัญหาการขาดแคลนเงินทุน เช่น การซื้อน้ำมันมาเติมเครื่องสูบน้ำ
เข้าบ่อ ในขณะที่เกษตรกรบางรายแก้ปัญหาโดยลงทุนครั้งเดียวเพื่อวางท่อส่งน้ำ และการลงทุนซื้อลูกปลา
มาปล่อยลงบ่อเล็้ง เนื่องจากเกษตรกรบางรายขยายพันธุ์ปลาได้ลูกปลาจำนวนน้อย

2) เกษตรกรบางรายพบปัญหาน้ำ ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนน้ำ และปัญหาน้ำเสียจาก
โรงงานอุตสาหกรรม

3) เกษตรกรยังขาดองค์ความรู้จากภาครัฐที่จะมาให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการเล็้ง
พลาสติกและมาตรฐานการแปรรูป

4.9 การพัฒนาต่อยอด

การเล็้งพลาสติกแบบเกษตรอินทรีย์ คือ ใช้หญ้าเนเปียร์ที่ปลูกไว้เล็้งสัตว์ มาใช้เล็้ง
พลาสติก เพราะมีสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งเข้ามาศึกษาวิจัยและผลการวิจัยพบว่า โปรตีนจากหญ้า
เนเปียร์มีสูงมาก เพื่อให้เกษตรกรได้พึ่งตนเอง ควรปลูกหญ้าเนเปียร์เอง เพื่อเล็้งพลาสติกแบบเกษตร
อินทรีย์และสามารถทำให้ปลากินเองได้

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์พลาสติก

การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์พลาสติก อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ปัจจุบันมีสมาชิกคงอยู่
เฉพาะกลุ่มผู้เล็้งพลาสติก จำนวน 30 คนเท่านั้นเนื่องจากจังหวัดสมุทรปราการมีการเติบโตของ
ภาคอุตสาหกรรม พื้นที่หลายแห่งถูกเอกชนซื้อไป และขยายเข้าสู่พื้นที่ภาคเกษตรอย่างต่อเนื่อง ทำให้
เกษตรกรผู้เล็้งเดิมมีพื้นที่ใช้เล็้งพลาสติกลดน้อยลง หลายคนจึงหาพื้นที่เล็้งใหม่ ปัจจุบันพื้นที่ที่ใช้
เล็้งพลาสติกเป็นที่ดินของเกษตรกรจริงเหลืออยู่เพียงร้อยละ 10 นอกนั้นเป็นพื้นที่เช่า ซึ่งการเช่าก็ขึ้นอยู่กับสัญญา โดยทั่วไปค่าเช่าพื้นที่ประมาณ 1,000-3,000 บาทต่อไร่ สอดคล้องกับ จริกรณ์ มีศรี (2561)
ที่กล่าวว่า พื้นที่เล็้งพลาสติกของอำเภอบางบ่อมีจำนวนลดลง โรงงานอุตสาหกรรมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น
ส่งผลให้แหล่งน้ำธรรมชาติที่มีคุณภาพลดจำนวนลง ซึ่งพลาสติกเป็นปลาที่ต้องอาศัยน้ำจืดและระบบนิเวศ
ที่มีคุณภาพในการเจริญเติบโต และศุภกานต์ ศรีโสภณเจริญรัตน์ (2558) ที่กล่าวว่า การเพาะเล็้งปลา
พลาสติกบางบ่อในปัจจุบันเหลือเนื้อที่ในการเพาะเล็้งน้อยลงกว่าเดิมมาก ทำให้ผลผลิตพลาสติกบางบ่อไม่
เพียงพอต่อความต้องการซื้อในตลาด นอกจากนั้นผลการวิจัยยังพบว่า การเล็้งพลาสติกบางบ่อให้คุ้มทุน
ควรเล็้งมากกว่า 20 ไร่ขึ้นไป ปัจจุบันกลุ่มอนุรักษ์พลาสติก ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “วิสาหกิจอนุรักษ์พลาสติก
บางบ่อและแปรรูป” และเป็นเกษตรกรแปลงใหญ่การเล็้งพลาสติกของจังหวัดสมุทรปราการอีกด้วย

5.2 การอนุรักษ์พลาสติกบางบ่อ

เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสลิดมีพื้นที่การเลี้ยงปลาสลิดลดลง ปริมาณการเลี้ยงปลาสลิดน้อยลง ทำให้ประสิทธิภาพขาดทุน จนเลิกอาชีพเลี้ยงปลาสลิดเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ปริมาณปลาสลิดที่ผลิตได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด จึงต้องนำปลาสลิดจากพื้นที่อื่นมาแปรรูปที่อำเภอบางบ่อแทน ส่งผลทำให้เอกลักษณ์ที่แท้จริงของปลาสลิดบางบ่อนั้นสูญหายไป เนื่องจากลักษณะเด่นของปลาสลิดบางบ่อจะต้องมีขนาดเหมาะสมพอดี ไม่อ้วน รสชาติอร่อย เนื้อแน่น และไม่เหม็นคาว ซึ่งการจะอนุรักษ์ลักษณะเด่นดังกล่าวสำคัญที่วิธีการเลี้ยง ดังนั้นการอนุรักษ์ปลาสลิดบางบ่อ เป็นการอนุรักษ์การเลี้ยงปลาสลิดด้วยวิธีแบบธรรมชาติ โดยใช้วิธีการพันหูลำรอบบ่อซึ่งเป็นหญ้าประจำถิ่นลงในบ่อ เพื่อหมักให้เกิดเป็นแพลงตอน ไร ให้ปลาสลิดใช้เป็นอาหาร ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของปราชญ์ผู้เลี้ยงปลาสลิดในอำเภอบางบ่อมานานกว่า 30 ปี ที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นและถ่ายทอดให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสลิดอำเภอบางบ่อเพื่อให้เนื้อปลาสลิดที่ได้มีความแตกต่างจากการเลี้ยงปลาสลิดในพื้นที่อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ น้ำผึ้ง มีศีล (2561) ที่พบว่า การพันหูลำลงในน้ำทำให้เกิดไรแดง หรือแพลงตอน ซึ่งปลาสลิดจะต้องแหวกว่ายเพื่อหาไรแดงและแพลงตอนกินเป็นอาหาร จึงทำให้ปลามีลำตัวเรียวยาว เพราะมีการสะสมของกล้ามเนื้อ ซึ่งปลาสลิดของจังหวัดสมุทรปราการจะเล็กกว่าการเลี้ยงปลาแบบให้อาหารสำเร็จรูปและงานวิจัยของ พิมสิริ ภูตระกูล และคณะ (2561) ที่พบว่า ผู้บริโภครู้จักปลาสลิดบางบ่อเนื่องจากมีกลิ่นหอมเฉพาะ มีเนื้อแน่นกว่าปลาสลิดจากที่อื่น มีรสชาติที่อร่อย มีมันแทรกอยู่ตามเนื้อปลา ซึ่งเหล่านี้นี้มีกระบวนการผลิตที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ส่งต่อจากรุ่นบรรพบุรุษสู่รุ่นปัจจุบัน เพื่อสร้างความน่าสนใจให้แก่สินค้าและทำให้เกิดการบอกต่อ

5.3 พื้นที่เลี้ยงปลาสลิดบางบ่อ

พื้นที่อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นพื้นที่น้ำกร่อย ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ปลาสลิดรสชาติดี เพราะปลาสลิดชอบพื้นที่เค็มและน้ำกร่อย ประกอบกับอาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติของพื้นที่ค่อนข้างสมบูรณ์ ซึ่งพื้นที่ที่อื่นไม่มี คือ หญ้าที่เกิดจากธรรมชาติ ซึ่งเกษตรกรสามารถนำไปเลี้ยงปลาได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพันธ์ อภิรักษ์ และวัฒน์ย์ โรจนสัมฤทธิ์ (2557) ที่พบว่า ปลาสลิดบางบ่อเติบโตในพื้นที่ดินเค็ม น้ำกร่อย มีหญ้าเฉพาะถิ่นซึ่งเป็นอาหารที่ดีของปลาสลิด เช่น หญ้าทรงกระเทียม หญ้าแพรกน้ำเค็มและหญ้าปล้อง เป็นต้น นอกจากนั้นผลงานวิจัยยังพบว่า เกษตรกรของอำเภอบางบ่อส่วนใหญ่จะใช้พื้นที่นาในการเลี้ยงปลาสลิด โดยการขุดเอาดินในนาขึ้นไปทำคันนา ลึกลงไปประมาณ 1-1.50 เมตร บ่อเลี้ยงปลาใส่น้ำประมาณ 60-70 เซนติเมตร และใช้น้ำจากธรรมชาติ ได้แก่ น้ำฝน หรือน้ำที่มาจากคลองชลประทาน เริ่มต้นในการเตรียมบ่อเลี้ยงต้องล้างโคลนสาตเลน ตากแดดพื้นที่บ่อประมาณ 20 วัน จากนั้นจึงนำน้ำใหม่เข้าให้เต็มพื้นที่นาเริ่มต้นความสูงของน้ำประมาณ 40 เซนติเมตร จึงจะสามารถปล่อยพันธุ์ปลาสลิดลงบ่อ สอดคล้องกับ อ. พุทธิอำไพ, นามแฝง (2542) ที่พบว่า ปลาสลิดส่วนมากนิยมเลี้ยงในนา

5.4 ลักษณะเด่นของปลาสดบางบ่อ

ปลาสดบางบ่อเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่นที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสมุทรปราการ เนื่องจากเนื้อปลาจะแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ คือ อาศัยอยู่ในน้ำกร่อย เนื้อปลาจะแน่น เนื่องจากเกษตรกรพินทุ์ให้ขาดเป็นท่อน ๆ ทำเป็นกองไว้ให้ปลามากินพอพินทุ์แห้งก็จะกลับด้านพินทุ์ขึ้นมาใหม่ จากนั้นก็ทยอยพินทุ์ไปเรื่อย ๆ ปลา ก็จะทยอยกินไปเรื่อย ๆ จนรอบพินทุ์ที่บ่อเลี้ยง ปลาต้องว่ายน้ำหาอาหารกินเอง และได้กินอาหารธรรมชาติตลอดเวลา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูติระ ระบอบ และคณะ (2561) ที่พบว่า การเลี้ยงปลาสดบางบ่อ คือ การเลี้ยงตามธรรมชาติโดยการพินทุ์เป็นอาหารปลา และการเลี้ยงแบบผสมผสานเพื่อให้ทั้งพินทุ์ร่วมกับอาหารปลาที่ซื้อจากตลาด ทำให้ปลาสดที่ได้มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ปลาสดที่เลี้ยงตามธรรมชาติมักจะมีตัวเล็กและมีสีเข้มกว่านอกจากรูปร่างงานวิจัยพบว่า เนื้อปลาสดบางบ่อมีไขมันต่ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ น้ำผึ้ง มีสีล (2561) ที่ศึกษาพบว่า ไขมันปลาแทรกอยู่ตามเนื้อปลาแทนการกระจุกตัวอยู่ที่ท้องปลา เนื่องจากไขมันจะสะสมอยู่มากในช่วงฤดูหนาว แต่จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรของอำเภอบางบ่อจะจับปลาในช่วงเดือนกันยายน (ก่อนฤดูหนาว) ทำให้ได้ปลาสดที่มีไขมันต่ำ อีกทั้งยังพบว่าเนื้อปลาสดบางบ่อไม่เหม็นคาว โดยงานวิจัย น้ำผึ้ง มีสีล (2561) ยังศึกษาพบว่า สาเหตุที่ปลาสดจังหวัดสมุทรปราการไม่เหม็นคาว เนื่องจากสภาพน้ำที่เดิมเป็นดินเค็มหรือดินทะเลเก่า ซึ่งลักษณะของแร่ธาตุที่เหมาะสมช่วยในการดับกลิ่นสาบของปลาสดได้เป็นอย่างดี ดังนั้น เอกลักษณ์ของคำว่า “ปลาสดบางบ่อ” คือ วิธีการเลี้ยงปลาสดที่ทำให้เนื้อปลาแน่น ไขมันน้อย ไม่เหม็นคาวและรสชาติดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ สัมพันธ์ อภิรักษ์ และวัฒน์ย์ โรจนสัมฤทธิ์ (2557) ที่พบว่า ปลาสดบางบ่อมีลักษณะพิเศษเฉพาะ คือ ลำตัวแบน สีดำเข้ม มีลายเสือหรือลายแดงไทย ไขมันแทรกพอเหมาะ เนื้อแน่นเหนียว และรสชาติดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมสิริ ภูตระกูล และคณะ (2561) ปลาสดบางบ่อจะมีเนื้อแน่นกว่าปลาสดจากที่อื่นและมีรสชาติที่อร่อยกว่า รวมทั้งมีมันแทรกอยู่ตามเนื้อปลา แตกต่างจากปลาสดจากที่อื่น

5.5 การเลี้ยงปลาสดบางบ่อ

การเลี้ยงปลาสดและการขยายพันธุ์ปลาสดทำได้ 2 วิธี คือ 1) การนำลูกปลาสดมาปล่อยและเลี้ยงโดยธรรมชาติ และ 2) การเลี้ยงด้วยพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ที่สมบูรณ์ แล้วปล่อยตามธรรมชาติ ซึ่งลักษณะพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ที่จะเก็บไว้มาขยายพันธุ์ อย่างน้อยต้องมีอายุ 10 เดือนขึ้นไป เพื่อให้ลูกปลาที่สมบูรณ์เจริญเติบโตได้เร็วและพร้อมที่จะขยายพันธุ์พันธุ์ต่อไป ควรใช้พ่อพันธุ์แม่พันธุ์ประมาณ 40 ตัวต่อไร่ ซึ่งพ่อพันธุ์ 2 ตัว ต่อแม่พันธุ์ 1 ตัว และภายใน 3 ปี ต้องเปลี่ยนพ่อพันธุ์ เพื่อไม่ให้ปลาเลือดชิด เพราะลูกปลาจะเจริญเติบโตได้ไม่ดี การเลี้ยงให้ได้ผลดีคือการอนุบาลลูกปลาให้รอดมากที่สุด ซึ่งเทคนิคให้ลูกปลาสดแรกเกิดมา 24 ชั่วโมงมีเปอร์เซ็นต์การอยู่รอดสูง คือ การนำน้ำจืดจากไส้ที่เคี้ยวไว้ ไปใส่ข้าง ๆ ที่ลูกปลาอยู่เพื่อให้ลูกปลาทุกตัวได้กิน ประกอบการพินทุ์ จากนั้นเมื่อลูกปลาโตได้ประมาณ 7 วัน-1 เดือน สภาพน้ำจะเปลี่ยนเป็นสีขุ่น ๆ น้ำจะมีรสหวาน และหน้าน้ำต้องเปิดเพื่อให้แดดส่องถึงพื้น ไม่ควรมีแหนयेะ เพราะเชื้อโรคจะเกิดขึ้นได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูติระ ระบอบ และคณะ (2561) ที่พบว่า เทคนิคการเลี้ยงปลาสดตกทอดมาจนถึงครอบครัวรุ่นปัจจุบัน โดยการเลี้ยงด้วยวิธีธรรมชาติ ซึ่งอาหารของปลา คือ การพินทุ์ที่ขึ้นรอบบ่อปลาและใช้เวลาประมาณ 7 วัน น้ำจะเริ่มเปลี่ยนเป็นสีขุ่น

ซึ่งเป็นช่วงที่ผู้เลี้ยงต้องเอาใจใส่และดูแลเป็นพิเศษเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและตรงกับความต้องการ จากนั้น 1 เดือน น้ำจะเป็นสีชาเข้มขึ้น คือ เพิ่มความหวานในน้ำขึ้นมาอีก โดยการพินทุ์ที่เราทำเป็นอาหารเลี้ยงปลาแล้วเก็บเอาเป็นกอง แล้วเอาหญ้าไว้ในน้ำเพื่อเปลี่ยนน้ำสร้อยรสเปรี้ยวให้น้ำมีรสหวาน ซึ่งภายใน 24 ชั่วโมงน้ำตรงนั้นจะเปลี่ยนรสชาติ เมื่อเลี้ยงไปประมาณ 2-3 เดือนแล้ว น้ำจะเปลี่ยนเป็นสีชาเข้มขึ้น ลูกปลาช่วงนี้จะโตเร็ว ปลาสดจะเลี้ยงจนกระทั่งอายุประมาณ 7-8 เดือน จึงจะจับขาย สอดคล้องกับ ส. พุ่มสุวรรณ, นามแฝง (2544) ที่กล่าวว่า ปลาสดเป็นปลาปากเล็ก กินอาหารจำพวกพืช และสัตว์เล็ก ๆ ในน้ำ รวมทั้งหญ้าหมักที่เน่าเปื่อย ดังนั้นระยะเวลาการเลี้ยงจึงค่อนข้างนาน ซึ่งอาจต้องเลี้ยงถึง 8 เดือนขึ้นไป และไชยา อัยสุนเนิน (2541) กล่าวว่า บ่อที่ใช้เพาะพันธุ์ปลาสดควรมีหญ้าหรือพันธุ์ไม้น้ำอื่น ๆ ขึ้นตามริมขอบบ่อถ้าพินทุ์ลงบ่อทุกสัปดาห์จะดี เพราะปลาสดชอบกินหญ้าเน่ามาก นอกจากนั้นยังพบว่าศัตรูของลูกปลาสด เช่น แม่ปลาสดซึ่งมักกินไข่ตนเอง ตัวจึงใจน้ำที่มีชาเดินตามผิวน้ำกลางคืนจะจับตัวลูกปลาเพื่อกินเลือด และนกต่าง ๆ ที่จะมากินลูกปลา เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูติระ ระบอบ และคณะ (2561) ที่พบว่า ปัญหาที่เกิดจากสัตว์อื่นทำให้การเจริญพันธุ์ของลูกปลาสดลง ได้แก่ นก และตะกวด

5.6 การแปรรูปปลาสดบางบ่อ

การแปรรูปให้เป็นปลาสดตากแห้ง จากภูมิปัญญาของท้องถิ่นปัจจุบันเน้นการใส่เกลือให้เค็มจัดไว้ก่อน สังเกตปลาที่เค็มจะจมลงไปหมดเลย พอปลาเริ่มจืดมันจะลอยขึ้นมาจำนวนมาก จากนั้นนำปลาไปแช่น้ำ และล้างตากได้ สอดคล้องกับ ส. พุ่มสุวรรณ, นามแฝง (2544); อ. พฤษอำไพ, นามแฝง (2542) ที่กล่าวว่า ปลาสดไม่นิยมบริโภคสด แต่จะนำมาแปรรูปเป็นปลาเค็มตากแห้ง งานวิจัยของ ขวัญใจ อุณหวัฒน์ไพบูลย์ (2557) ที่ศึกษาพบว่า การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งควรเริ่มจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งอาชีพเลี้ยงปลาสดมีการนำปลาสดสดมาแปรรูปก่อนแล้วจึงส่งขาย งานวิจัยของ น้ำผึ้ง มีศีล (2561) ที่พบว่า การตากปลาสดแห้งของชาวจังหวัดสมุทรปราการจะมีวิธีการตากปลาที่ช่วยให้ปลาแห้งเร็วและดูน่ารับประทาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพันธ์ อภิรักษ์ และวัฒน์ย์ โรจนสัมฤทธิ์ (2557) ที่พบว่า ปลาสดบางบ่อนิยมแปรรูปเป็นปลาสดแดดเดียว ปลาสดหอม ปลาสดอบกรอบ ปลาสดทอดไร้ก้าง และน้ำพริกปลาสด เป็นต้นและงานวิจัยของ พรณราย แสงวิเชียร และคณะ (2561) ได้นำก้างปลาสดนำมาแปรรูปเป็น ทองม้วนก้างปลาสดไฮแคลเซียมของดีบางบ่อ

5.7 การตลาด

จากต้นทุนปลาสดต่อตัวคำนวณออกมาแล้ว ถ้าเลี้ยงแบบธรรมชาติ ประมาณตัวละบาทกว่า ๆ แต่ถ้าเลี้ยงแบบให้อาหารตั้งแต่แรกเลี้ยงเลย จะอยู่ประมาณตัวละ 3 บาท จะเห็นได้ว่า การเลี้ยงปลาสดแบบธรรมชาติจะช่วยลดต้นทุนการผลิตได้ดีกว่าการเลี้ยงแบบให้อาหาร นอกจากนั้น ส่วนตัวปลาสด (ปลาสดตัดหัว) ขายอยู่ที่ประมาณ 10-15 บาท ส่วนหัวจะถูกนำไปไม่ทำอาหารเลี้ยงปลาถูก โดยบดต้มกับปลายข้าวให้ปลาถูกกินและใส่ปลาจะเอามาทำน้ำหมักชีวภาพใส่ไว้ในบ่อปลา เพื่อปรับสภาพน้ำและอนุบาลลูกปลา สำหรับเกล็ดปลาสดจะมีบริษัทมาซื้อเอาไปทำอาหารกุ้งกิโลกรัมละประมาณ 2-3 บาท ไข่ปลาขายชดละประมาณ 30 บาท หากเกษตรกรที่มีพื้นที่เลี้ยงมากและได้ผลผลิตจำนวนมาก เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดจะจับปลาสดขายส่งนายทุน ซึ่งนายทุนจะรับซื้อคราวละเป็นตัน ๆ

เพื่อนำไปเก็บเข้าไว้ในห้องเย็น รอจำหน่ายต่อไป เนื่องจากพลาสติกจะจับขายได้ปีละครั้ง (ปริชา สมานมิตร, 2561)

งานวิจัยของ พิมสิริ ภูตระกูล และคณะ (2561) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะเชิงบริหารจัดการไว้ว่า การสร้างความน่าสนใจให้กับพลาสติกบางบ่อ ซึ่งมีกระบวนการผลิตที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น ผู้ประกอบการต้องปรับตัวโดยสื่อสารหลากหลายช่องทาง เช่น การสื่อสารผ่าน เฟซบุ๊ก ไลน์ และมีการเพิ่มช่องทางการซื้อผ่านทางออนไลน์โดยอาจมีการบริการจัดส่งสินค้าถึงบ้าน ตลอดจนการใช้ถุงพลาสติกแบบสูญญากาศแทนถุงกระดาษ เพื่อลดกลิ่นและยืดอายุของผลิตภัณฑ์การปรับรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ให้เห็นถึงความทันสมัย เพื่อสร้างความน่าสนใจให้แก่สินค้าและทำให้เกิดการบอกต่อ

5.8 ปัญหาในการเลี้ยงพลาสติกบางบ่อ

1) เกษตรกรบางรายพบปัญหาการขาดแคลนเงินทุน เช่น การซื้อน้ำมันมาเติมเครื่องสูบน้ำเข้าบ่อในขณะที่เกษตรกรบางรายแก้ปัญหา โดยลงทุนครั้งเดียวเพื่อวางท่อส่งน้ำ และการลงทุนซื้อลูกปลามาปล่อยลงบ่อเลี้ยง เนื่องจากเกษตรกรบางรายขยายพันธุ์ปลาได้ลูกปลาจำนวนน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูติระ ระบอบ และคณะ (2561) ที่พบว่า ปัญหาและอุปสรรคหนึ่งที่สำคัญของการเลี้ยงพลาสติกบางบ่อคือ ปัญหาการเพาะพันธุ์ลูกปลา อาจเป็นไปได้ว่าพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ไม่สมบูรณ์ หรือเลือดชิด หรืออาจเกิดจากการการอนุบาลลูกปลาในช่วงแรกเกิดยังไม่ดีพอทำให้ได้จำนวนลูกปลาที่รอดไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ จึงต้องใช้เงินลงทุนซื้อลูกปลามาเพิ่ม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรัญญูทิตา ชนะชัยภูวัฒน์ (2562) ที่พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่มีเงินทุนเพียงพอ

2) เกษตรกรบางรายพบปัญหาน้ำ ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงปีที่เกิดอุทกภัยในกรุงเทพฯ ซึ่งต้องมีการปล่อยน้ำลงทะเลทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรและประมง และปัญหาน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูติระ ระบอบ และคณะ (2561) ที่พบว่า ปัญหาและอุปสรรคอีกประการหนึ่งที่สำคัญของการเลี้ยงพลาสติกบางบ่อ คือ ปัญหาคุณภาพน้ำสะท้อนให้เห็นว่า จังหวัดสมุทรปราการควรขุดลอกคลองชลประทานอย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อทำให้น้ำในคลองชลประทานสะอาด ไม่มีสารพิษ หรือสารเคมีตกค้าง

3) เกษตรกรยังขาดองค์ความรู้จากภาครัฐที่จะมาให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการเลี้ยงพลาสติกและมาตรฐานการแปรรูป สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรัญญูทิตา ชนะชัยภูวัฒน์ (2562) ที่พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ขาดพื้นฐานความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานต่าง ๆ

5.9 การพัฒนาต่อยอด

การเลี้ยงพลาสติกแบบเกษตรอินทรีย์ คือ ใช้หญ้าเนเปียร์ที่ปลูกไว้เลี้ยงสัตว์ มาใช้เลี้ยงพลาสติก เพราะมีสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งเข้ามาศึกษาวิจัยและผลการวิจัยพบว่า โปรตีนจากหญ้าเนเปียร์มีสูงมาก เพื่อให้เกษตรกรได้พึ่งตนเอง ควรปลูกหญ้าเนเปียร์เอง เพื่อเลี้ยงพลาสติกแบบเกษตรอินทรีย์ และสามารถทำให้ปลากินเองได้ ขัดแย้งกับงานวิจัยที่มีการต่อยอดการเลี้ยงพลาสติก โดยนำไปบรรจุเข้าไปในหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อต้องการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น การเลี้ยงพลาสติกไม่ให้สูญหายไป จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การเลี้ยง และการแปรรูปพลาสติกในสถานศึกษา ดังงานวิจัยของ ทรงพิศ ทรงประกอบ (2556) ที่ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการแปรรูปพลาสติกสำหรับ

นักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กศน. อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ และพบว่าผู้เรียนพึงพอใจในระดับมาก และงานวิจัยของ สมพันธ์ อภิรักษ์ และวัฒนีย์ โรจนสมุทร (2557) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นการเลี้ยงปลาสดด้วยชุดการสอน สำหรับผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อชุดการสอนวิชาภูมิปัญญาไทย (การเลี้ยงปลาสด) ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะการวิจัย

6.1 ควรมีการศึกษาพัฒนาสายพันธุ์ปลาสดบางบ่อให้เลี้ยงง่าย โตเร็วขึ้น และคงเอกลักษณ์ ความเป็นปลาสดบางบ่อ เพื่อเพิ่มกำลังการผลิตให้มีคุณภาพและเพียงพอต่อความต้องการทางการตลาด

6.2 ควรมีการพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้การเลี้ยงปลาสดอย่างครบวงจร เริ่มตั้งแต่การทำ กิจกรรมต้นน้ำ (การสาธิตการเลี้ยง) กิจกรรมกลางน้ำ (การสาธิตการจับ) และกิจกรรมปลายน้ำ (การ สาธิตการแปรรูป) เพื่อให้ผู้เรียนรู้ได้มีโอกาสได้ลงมือปฏิบัติจริงและเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น จากรุ่นสู่รุ่นในอีกรูปแบบหนึ่ง สามารถพัฒนาเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

6.3 ควรจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาสดในพื้นที่ต่าง ๆ และ สร้างเครือข่ายการเลี้ยงปลาสด การแปรรูป และการจัดจำหน่ายร่วมกัน

6.4 ควรส่งเสริมเกษตรกรผู้สนใจเลี้ยงปลาสด โดยแบ่งเป็นการเลี้ยงปลาสดแปลงสาธิต และการ เลี้ยงปลาสดแปลงเล็ก เพื่อสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งนี้ ควรจะมีพี่เลี้ยง คือ กลุ่มเครือข่ายปลาสดแปลงใหญ่

บรรณานุกรม

- กระทรวงการคลัง. (2558). **ผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำแปรรูปและถนอมอาหารพลาสติก**. สืบค้นจาก <http://taxclinic.mof.go.th>
- กลุ่มวิจัยและวิเคราะห์สถิติการประมง. (2558). **สถิติการประมงแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2557**. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมประมง.
- ขวัญใจ อุณหวัฒน์ไพบูลย์. (2557). ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดสมุทรปราการ. **สยามวิชาการ**, 15(1), หน้า 60-71.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2542). **วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์ภูมิปัญญาจังหวัดสมุทรปราการ**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ.
- จริธรณ์ มีศรี. (2561, 28 สิงหาคม). ไชยเค็ลล์ลับ...ทำไม 'พลาสติก' ต้องบางบ่อ จ.สมุทรปราการ. **ไทยรัฐออนไลน์**. สืบค้นจาก <https://epl.thairath.co.th/news/local/central/1364046>
- ชนะกานต์ เกตุมะยูร. (2553). **การธำรงรักษาและพัฒนาอาชีพการเพาะเลี้ยงพลาสติกในเขตพื้นที่อำเภอบางปะกง**. รายงานการศึกษาอิสระ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชุดิระ ระบอบ และคณะ. (2561). การพัฒนาตัวชี้วัดเกษตรกรผู้เลี้ยงพลาสติกสู่ผู้ประกอบการ 4.0. **วารสารธุรกิจปริทัศน์**, 10(1), หน้า 171-189.
- ไชยา อัยสูงเนิน. (2541). **การเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืด**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: ฐานเกษตรกรรม.
- ทรงพิศ ทรงประกอบ. (2556). **การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การแปรรูปพลาสติก สำหรับนักศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กศน.อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ**. สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- น้ำผึ้ง มีศีล. (2561). เอกลักษณ์ของพลาสติกจังหวัดสมุทรปราการในมุมมองของผู้เชี่ยวชาญ. ใน **เอกสารสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9**. หน้า 764-773. สืบค้นจาก <http://c:/Users/IS1/Downloads/1287-2622-1-SM.pdf>
- ปาริชาติ คุณปลื้ม และรัตยา โสวรรณปรีชา. (2559). **การจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น**. **วารสารวิชาการศรีปทุมชลบุรี**, 12(6), หน้า 89-97.
- พรรณราย แสงวิเชียร และคณะ. (2561). แผนธุรกิจเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์พลาสติกแปรรูปตามความต้องการของผู้บริโภค. **วารสารธุรกิจปริทัศน์**, 10(1), หน้า 191-205.
- พิมสิริ ภูตระกูล และคณะ. (2561). การรับรู้ในเอกลักษณ์พลาสติกบางบ่อและปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจซื้อพลาสติกบางบ่อในมุมมองของผู้บริโภค. **วารสารธุรกิจปริทัศน์**, 10(1), หน้า 155-170.

- ศรีบุญทิศา ชนะชัยภูวพัฒน์. (2562). บรรจุภัณฑ์ ตราสัญลักษณ์ และแผนกลยุทธ์การสื่อสาร ปลาสลิด
บางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ. **วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่**, 11(3), หน้า 250-269.
- ศุภกานต์ ศรีโสภะเจริญ. (2560). ปัญหาการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์: กรณีศึกษาปลาสลิดบางป่อ.
วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย, 13(1), หน้า 197-212.
- ส. พุ่มสุวรรณ (นามแฝง). (2544). **ปลาพื้นบ้านของไทย**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- สมพันธ์ อภิรักษ์ และวัฒน์ย์ โรจน์สัมฤทธิ์. (2557). ภูมิปัญญาท้องถิ่นการเลี้ยงปลาสลิดด้วยชุดการสอน
สำหรับผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดสมุทรปราการ. **วารสารสถาบันวัฒนธรรม
และศิลปะ**, 16(1), หน้า 161-175.
- สุรีย์พร หอมวิเศษวงศา และคณะ. (2557). การวิเคราะห์ปริมาณโลหะหนักในปลาสลิด ตำบลคลองด่าน
อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ. ใน **การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยีระหว่างสถาบัน ครั้งที่ 3**. (หน้า 419-424). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิม
พระเกียรติ.
- สุวิทย์ วงษ์บุญมาก. (2557). **การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมหินอ่อนพรานกระต่าย
อำเภอพรานกระต่ายจังหวัดกำแพงเพชร**. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- อ. พงษ์อำไพ (นามแฝง). (2542). **ปลาสลิด**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี: ฐานเกษตรกรรม.
- เอกชัย พุ่มดวง. (2551). การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการเรียนรู้
ในชุมชน. **วารสารสังคมศาสตร์**, 16(2), หน้า 94-104.
- Nonaka, I. & Takeuchi, H. (1995). **The knowledge-creating company**. New York: Oxford
University Press.

การใช้เกมสามมิติเพื่อกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์สำหรับ การสร้างชิ้นงานสามมิติ

The Use of 3D Games to Enhance Creative Thinking for the Construction of 3D Models

วันที่รับบทความ: 21 เมษายน 2564

วันที่แก้ไขบทความ: 14 กรกฎาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ: 4 สิงหาคม 2564

จิรวัดน์ สุขแก้ว¹

ดลทิชา เชี่ยวสุวรรณ²

บทคัดย่อ

การใช้เกมเพื่อกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์สำหรับการสร้างชิ้นงานสามมิติมีจุดประสงค์เพื่อ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลจากการใช้แนวทางในการสร้างชิ้นงานสามมิติระหว่างการใช้ภาพเป็นแบบอย่างเพื่อการสร้างชิ้นงานสามมิติ และ การใช้เกมสามมิติเป็นแบบอย่างเพื่อการสร้างชิ้นงานสามมิติ และ 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นจากการใช้เกมเป็นสื่อช่วยส่งเสริมการสร้างสร้งงานสามมิติในรายวิชาการขึ้นรูปสามมิติเบื้องต้น โดยแบ่งกลุ่มทดลองออกเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มละ 20 คน นำผลจากการสร้างภาพสามมิติที่ได้มาวัดคะแนนจากเกณฑ์ Element of 3D Design โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มเป็นอิสระต่อกัน (t-test independent samples) และการศึกษาความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมทดลองโดยใช้แบบสำรวจซึ่งใช้โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทำการวิเคราะห์เนื้อหาและนำไปเทียบกับเกณฑ์การประเมิน ผลการวิจัยพบว่า การใช้เกมเป็นตัวช่วยในการสร้างสร้งงานสามมิติ มี 2 องค์ประกอบที่สัมพันธ์ของผลการทดสอบต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญที่ .05 ประกอบด้วย องค์ประกอบทรงวัตถุ (shape) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 3.90 คะแนนผลค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ที่ 1.04 และองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันด้านแสงและเงา (value) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 3.95 คะแนนผลค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ที่ 1.04 ความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมทดลองซึ่งมีแนวโน้มที่เห็นด้วยกับการใช้เกมสามมิติเป็นแบบอย่าง เพื่อการสร้างชิ้นงานสามมิติและใช้ประกอบกับการเรียนการสอน

คำสำคัญ: สื่อสนับสนุนการเรียนรู้ การสร้างงานสามมิติ การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและมัลติมีเดีย คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยพะเยา
e-mail: jirawat.so@up.ac.th

² ครูปฏิบัติการ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยพะเยา
e-mail: donticha.ch@up.ac.th

The Use of 3D Games to Enhance Creative Thinking for the Construction of 3D Models

Received: April 21, 2021

Revised: July 14, 2021

Accepted: August 4, 2021

Jirawat Sookkaew¹

Donticha Chiewsuwan²

Abstract

The study of using 3D games to enhance creative thinking for the construction of 3D models aims 1) to compare the students' achievement in creating 3D models from photos and that from the use of 3D games and 2) to examine opinions regarding the use of 3D games as tools for constructing 3D models. The participants were divided into two groups with 20 each. 3D models were evaluated by three experts in the field based on the set of criteria regarding the elements and principles of 3D design. The data from two independent groups were analyzed using the independent samples t-tests. The opinions were obtained from the survey which were analyzed in terms of mean descriptive statistics and standard deviation (SD). The result showed that with the use of 3D games as tools to enhance creative thinking for the construction of 3D models, there were two components whose results were significantly different at 0.05. With regard to shape, the mean score was 3.90, and the standard deviation was 1.04. In terms of value, the mean score was 3.95, and the standard deviation was 1.04. The opinions from the participants revealed that they were likely to agree on the use 3D games as tools for creating 3D models and in teaching and learning.

Keywords: educational media, 3D creation, creative learning

¹ Lecture, School of information and communication technology, Major of Computer graphic and multimedia, University odPhayao.

e-mail: jirawat.so@up.ac.th

² Teacher OperatingSchool of information and communication technology, Major of Computer graphic and multimedia, University odPhayao.

e-mail: donticha.ch@up.ac.th

บทนำ

ปัจจุบันสื่อการเรียนการสอนได้มีการพัฒนาและปรับปรุงให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนมากขึ้นรวมถึงการประยุกต์นำเอาเทคโนโลยีและสื่อสมัยใหม่มาเป็นตัวช่วยในการสร้างความน่าสนใจ กระตุ้นการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ด้วยการใช้เทคโนโลยีที่เป็นส่วนสำคัญในการผลักดันและสนับสนุนซึ่งในวงการการศึกษามีการนำเอาเทคโนโลยีสื่อประสมมาใช้ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้เนื้อหาสาระและวิชาการไปสู่ผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น โดยการใช้ซอฟต์แวร์นี้มีทั้งรูปแบบที่ผู้สอนเป็นผู้ใช้เพื่อช่วยการสอน หรือผู้เรียนใช้เพื่อเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมถึงบุคคลทั่วไปที่สนใจใช้เพื่อศึกษาหาความรู้ของเนื้อหาที่ศึกษา (กัลยา ขาวผ่อง, 2555 หน้า 21) โดยสื่อบันเทิงประเภทเกมนั้นสามารถนำมาประยุกต์และให้เพื่อเป็นสื่อในการช่วยสอนโดยการนำเอาองค์ประกอบหรือส่วนที่เกี่ยวข้องมาใช้เพื่อประกอบการเรียนการสอน ปัจจุบันเกมคอมพิวเตอร์ในรูปแบบสามมิติ ถือเป็นสื่อบันเทิงที่ได้รับความนิยมในยุคปัจจุบัน จากการสนับสนุนในหลาย ๆ ด้านและปัจจัย เช่น เทคโนโลยีกราฟิกและเกมที่มีความสมจริง น่าตื่นตาตื่นใจมากขึ้น รวมถึงเป็นสื่อที่ช่วยสร้างความบันเทิงให้กับผู้เล่นในยุคปัจจุบันโดยได้มีรูปแบบเกมและทางเลือกหลากหลายทำให้เกมเป็นทางสื่อบันเทิงเข้าถึงได้ทุกเพศทุกวัย ปัจจุบันรูปแบบการเล่นเกมนิยมเล่นในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งผู้เล่นสามารถเชื่อมต่อและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เล่นคนอื่นเป็นรูปแบบสังคมออนไลน์ ถือเป็นอีกทางเลือกและแนวทางในการเล่นเกมนิยุคปัจจุบันทำให้อุตสาหกรรมเกมเติบโตขึ้นมากในยุคการเล่นเกมนอกจากสร้างความสนุกแล้ว การสร้างจินตนาการแก่ผู้ใช้งานยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งช่วยให้ผู้เล่นมีความสนใจเลือกเกมมาเป็นสื่อเพื่อการผ่อนคลายมากขึ้น

หลักสูตรการเรียนการสอนด้านคอมพิวเตอร์กราฟิกและการออกแบบได้มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชิ้นงาน 3 มิติ ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนในรายวิชาและความรู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างแอนิเมชัน การสร้างโครงสร้างอาคารสามมิติ การสร้างและออกแบบวัตถุ การออกแบบผลิตภัณฑ์ เกม และรายวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับการสร้างสามมิติ ซึ่งถือเป็นรายวิชาที่ไว้สำหรับต่อยอดและถือเป็นส่วนรายวิชาที่สำคัญในสายงานที่เกี่ยวข้องด้านกราฟิก และสายงานออกแบบต่าง ๆ โดยปัจจัยพื้นฐานในการสร้างงาน 3 มิติ จำเป็นต้องมีความเข้าใจในหลาย ๆ องค์ประกอบรวมกันเพื่อการสร้างงาน 3 มิติ เช่น รูปทรง รูปร่าง พื้นผิว วัสดุของชิ้นงาน 3 มิติองค์ประกอบของแสง เป็นต้น ช่วยให้ทำงานสามมิติมีความสมบูรณ์และสวยงาม

การใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมต่อช่วงวัยและความสนใจของผู้เรียนยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น ในเนื้อหาการเรียนและเข้าใจในเนื้อหาได้มากขึ้น ผลจากการวิจัยชี้ว่าผู้ใช้งานสื่อประเภทเกมนั้นอยู่ในช่วงวัยที่ให้การสนใจและองค์ประกอบและศิลปะในเกมมีผลต่อการเรียนรู้และการจดจำเพื่อการเรียนรู้ นอกจากนี้การนำทักษะที่ได้จากเกมมาช่วยในการพัฒนาการคิดเชิงกลยุทธ์การตัดสินใจเป็นกลุ่มและทักษะการเรียนรู้ที่สูงขึ้น (Amseth et al., 2006, p. 2) โดยนอกจากนี้เกมนั้นยังมีส่วนช่วยเพื่อพัฒนาทักษะและยังช่วยส่งเสริมด้านความรู้และการศึกษา เช่น การสร้างเกมมาเพื่อส่งเสริมความรู้ในด้านเนื้อหานั้น ๆ โดยเฉพาะ จุดประสงค์ของเกมนั้นเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้หรือที่เรียกว่าเกมเพื่อการศึกษา (Kirriemuir & McFarlane, 2003, pp. 1-2) ซึ่งให้เห็นว่านอกจากเกมจะเป็นสื่อเพื่อการ

บันทึกแล้วการใช้ประโยชน์จากเกม เพื่อการศึกษายังเป็นตัวช่วยในการส่งเสริมการศึกษาแก่ผู้ใช้งานได้อย่างดีอีกด้วย

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงการนำเอาสื่อประเภทเกมมาประยุกต์เพื่อใช้ในการส่งเสริมการเรียนการสอน ในรายวิชาการขั้นรูปสามมิติเบื้องต้น เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การสร้างกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ และเข้าใจขององค์ประกอบของวัตถุและชิ้นงานสามมิติเบื้องต้นที่สามารถพบได้ในเกม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจต่อโครงสร้างจริงที่สามารถใช้งานได้ในเกม เกิดความสนใจในเนื้อหาการเรียนที่นำไปใช้จริงในสื่อที่ผู้เรียนชื่นชอบ ซึ่งเป็นการทำให้เกิดความใกล้ชิดและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อเนื้อหา รายวิชา กับนิสิตที่เรียนในรายวิชาได้มากยิ่งขึ้น

แนวความคิดใช้สื่อเชิงโต้ตอบเพื่อประกอบการเรียนรู้

ปัจจุบันในยุคการศึกษาที่มีแนวทางและรูปแบบที่หลากหลายทำให้เกิดแนวทางที่จะนำมาประยุกต์และส่งเสริมการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนได้หลากหลายแนวทางเพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนและกลุ่มเป้าหมายซึ่งการเลือกและปรับปรุงรูปแบบการสอนและการสนับสนุนการสอนได้ดีขึ้น อันเกิดจากการพัฒนารูปแบบเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ หากมองดูสื่อเพื่อความบันเทิง เช่น เกม กับการเรียนการสอนนั้นมีการนำเอาแนวคิดที่นำเอามาสร้างเป็นสื่อการเรียนการสอน หรือกล่าวคือการออกแบบเกมเพื่อให้ใช้เป็นตัวช่วยสอน ซึ่งเกมในปัจจุบันมีการพัฒนารูปแบบการเล่น และระบบความยากง่าย เพื่อการศึกษาเพิ่มมากขึ้น การนำเกมมาใช้ในการดึงดูดให้กลุ่มเป้าหมายซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเด็กและวัยรุ่นในช่วงต้นให้หันมาสนใจในเนื้อหาการเรียนมากขึ้น ซึ่งการนำเทคนิคและทฤษฎีนี้มาใช้ในการทดลองและวิจัยอยู่หลากหลาย เช่น การวิจัยเรื่อง The effect of using educational games on the students' achievement in english language for the primary stage (Najjar & Masri, 2014) การศึกษาที่เป็นการนำเกมมาใช้ในการทดลองเพื่อการเรียนรู้ด้านภาษาในเด็ก ซึ่งมีการแบ่งกลุ่มอย่างชัดเจนเพื่อทำการเปรียบเทียบ พบว่ากลุ่มที่ใช้เกมในการทดลองนั้นเกิดผลดีต่อผลการเรียนและโต้ตอบด้านภาษาในผู้ทดลองใช้เกมเพื่อส่งเสริมและกระตุ้นการเรียนรู้ โดยการใช้รูปแบบการสนับสนุนดังกล่าวได้ทำการทดลองในกลุ่มที่อยู่ในวัยเด็กซึ่งเป็นประชากรที่มีความสนใจในด้านความสนุกและสื่อบันเทิง เช่น เกม เป็นส่วนใหญ่อันทำให้เกิดความสนใจและมีความกระตือรือร้นในด้านดังกล่าวได้ดี แต่การนำเกมเพื่อใช้ในการศึกษาก็ไม่ได้จำเพาะเจาะจงในการศึกษาในระดับเด็กและเยาวชนเท่านั้นยังมีการนำไปทดลองและประยุกต์ในการเรียนระดับอุดมศึกษาที่มีเนื้อหายากและจริงจังมากขึ้น แม้แต่ด้านวิทยาศาสตร์และการแพทย์ซึ่งถือเป็นศาสตร์ที่มีเนื้อหาทางการศึกษาที่ค่อนข้างจะเข้มงวด และต้องการความถูกต้องแม่นยำในแต่ละเนื้อหาและกระบวนการ เช่น การวิจัย Developing an educational medical game using agile PASSI multi-agent methodology (Ferreira, V.M.F., Carvalho, J.C.C., Werneck, V.M.B., da Costa, R.M.E.M, 2015, pp. 298-303) ที่ใช้กับนักศึกษาทางการแพทย์เพื่อมุ่งหวังประสิทธิภาพด้านความรู้และกระบวนการรวมถึงเป็นอีกแนวทางในการสร้างประสบการณ์ให้แก่นักศึกษาในด้านดังกล่าว ซึ่งการฝึกและอบรมทักษะความรู้ด้านการแพทย์ถือเป็นกระบวนการที่ต้องฝึกฝนและสร้างความถนัดเป็นอย่างยิ่ง โดยคาดหวังให้มีการเพิ่มเติมด้านกราฟิกการตอบสนองและความฉลาดของปัญญาประดิษฐ์ (artificial intelligence) ที่จะส่งเสริมให้เกิดความสมบูรณ์ต่อระบบเกมเหล่านี้มากขึ้น จะเห็นได้ว่าการใช้

เกมเพื่อการเรียนรู้สามารถใช้ได้หลากหลายรูปแบบเพื่อสนับสนุนการศึกษาเพราะเกมเป็นสื่อโต้ตอบที่สามารถออกแบบและสร้างสรรค์ให้มีเนื้อหาและระบบที่สอดคล้องกับผู้เรียนรู้ได้และข้อดีคือสามารถทดสอบและใช้งานได้บ่อยตามที่ต้องการ สามารถสร้างขั้นตอนและความซับซ้อนได้ตามแต่ผู้ออกแบบ ซึ่งเป็นจุดเด่นในการสร้างประสบการณ์หรือความรู้ให้แก่ผู้ใช้งานที่แตกต่างกับสื่อที่ขาดการโต้ตอบกับผู้ใช้งาน

ความคิดสร้างสรรค์จากการใช้เกม

นอกจากการสร้างความสนุกสนานผ่อนคลายแล้วคงปฏิเสธไม่ได้ว่าเกมยังเป็นส่วนช่วยให้เกิดจินตนาการและการสร้างความคิดและมุมมองจากเรื่องราวและเหตุการณ์ที่ได้พบเจอในเกมด้วย เราได้จินตนาการเนื้อเรื่องต่าง ๆ จากการเล่นเกมด้วยการสนับสนุนจาก ภาพ เสียง รูปแบบและเนื้อหาการดำเนินเรื่องซึ่งเป็นตัวกระตุ้นและส่งเสริมได้เป็นอย่างดี รวมถึงการปลูกฝังความคิดสร้างสรรค์ของผู้คน การใช้เกมก็เป็นอีกเครื่องมือหนึ่งด้วยเช่นกันในการต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดีโดยงานวิจัย The evaluation of serious games supporting creativity through student labs (Hauge, Duin & Thoben, 2013) ที่มีการใช้เกมการศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้เชิงลึก บทความนี้นำเสนอเกมที่ใช้สำหรับกระตุ้นกระบวนการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนโดยมีเป้าหมายเพื่ออำนวยความสะดวกในการประยุกต์ใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งแน่นอนว่าผลต่างเกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัดระหว่างกลุ่มเด็กที่มีการใช้เกมในการเป็นตัวช่วยในการสร้างกระบวนการสร้างสรรค์ มีการเกิดความคิดสร้างสรรค์และส่งผลต่อระบบการจัดการรวมถึงกระบวนการอื่น ๆ ที่มีการพัฒนาการมากขึ้น โดยแสดงให้เห็นว่าการนำเกมมาใช้กระตุ้นความคิดนั้นยังสามารถใช้ได้กับนักเรียนที่เรียนในศาสตร์ที่ใกล้เคียงกัน เช่น การเรียนการสอนเพื่อการสร้างสรรค์แนวคิดด้านมัลติมีเดีย โดยในงานวิจัย ของ Cheng (2009) ในหัวข้อการศึกษาเรื่อง Using game making pedagogy to facilitate student learning of interactive multimedia ได้กล่าวถึงการใช้เกมเพื่อการพัฒนาความคิดด้านการสร้างสรรค์ในการผลิตสื่อมัลติมีเดีย ในการทดลองได้แสดงให้เห็นถึงแนวการใช้เกมเพื่อเป็นสื่อหลักโดย ผลที่ได้เห็นได้ชัดคือผู้เรียนนั้นมีการกระตือรือร้นมากขึ้นในการใช้ความคิดและการเสนอแนวคิดความคิดสร้างสรรค์ ในกระบวนการเรียนรู้เองซึ่งมีผู้สอนเป็นผู้ช่วยเหลือ นอกจากนี้ยังเป็นส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ ในการสร้างสรรค์โดยเฉพาะการนำเอาประสบการณ์จากการเล่นเกมมาสร้างสรรคงานมัลติมีเดียของผู้เรียนเอง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการนำเกมมาช่วยในการส่งเสริมการเรียนการสอนและการนำมาเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นการใช้ความคิดสร้างสรรค์นั้นเป็นอีกแนวทางและเครื่องมือที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในด้านการศึกษาและสามารถพัฒนาต่อยอดในเชิงความคิดสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลจากการใช้ภาพสามมิติและการใช้เกมสามมิติเพื่อช่วยในการสร้างสรรค์ชิ้นงานสามมิติ
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นจากผู้เรียนที่ใช้เกมเป็นสื่อช่วยส่งเสริมการสร้างสรรคงานสามมิติในรายวิชาการขึ้นรูปสามมิติเบื้องต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นิสิตที่ศึกษารายวิชา การขึ้นรูปสามมิติเบื้องต้น ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชา คอมพิวเตอร์กราฟิกและมัลติมีเดีย คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยพะเยา

กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตที่ศึกษารายวิชา การขึ้นรูปสามมิติเบื้องต้น ในนิสิตชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกและมัลติมีเดีย คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัย พะเยา จำนวน 40 คน โดยแบ่งเป็นสองกลุ่ม ๆ ละ 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบตัวอย่างภาพ 3 มิติ ในการสร้างสรรค์ชิ้นงาน สามมิติสำหรับกลุ่มที่ใช้ภาพเพื่อเป็น แบบอย่างในการสร้างสรรค์ชิ้นงานสามมิติ

2.2 เกมสามมิติใช้งานในคอมพิวเตอร์ สำหรับกลุ่มที่เกมในการทดสอบเล่นและใช้แบบอย่าง ในการสร้างสรรค์ชิ้นงานสามมิติ

2.3 โปรแกรมสร้างสร้งงานสามมิติ (Autodesk MAYA 2019)

2.4 แบบประเมินองค์ประกอบของชิ้นงาน 3 มิติ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินจากผลงานภาพ สามมิติที่ได้จากการสร้างชิ้นงานสามมิติทั้งสองกลุ่ม โดยใช้เกณฑ์ องค์ประกอบของการออกแบบงานสาม มิติ (ELEMENT of 3D Design) ซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นการประเมินที่ประกอบด้วย

- 1) การจัดระยะ (space) พื้นที่ และการจัดการพื้นที่
- 2) เส้น (line) และสัดส่วนขององค์ประกอบเชิงเส้น เช่น เสา ระบาย บันได
- 3) แผ่น (plane) พื้นผิวเรียบ ส่วนบริเวณราบ
- 4) ทรวดทรง (shape) รูปทรง ความรู้สึกเป็นกลุ่มก้อน มีน้ำหนัก มีเนื้อที่ภายใน กว้าง ยาว และลึก

5) องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันด้านแสงและเงา (value)

6) ลักษณะพื้นผิวหน้าของวัตถุ (texture) รูปแบบของพื้นผิววัตถุ ของชิ้นงาน

7) การใช้สีของวัสดุภายในภาพ (color)

2.5 แบบสอบถามความคิดเห็นจากนิสิตที่ใช้เกมเป็นสื่อช่วยส่งเสริมการสร้างสร้งงานสาม มิติในรายวิชาการขึ้นรูปสามมิติเบื้องต้น โดยใช้วิธีการสร้างแบบสอบถามด้วยการประเมินค่า 3 ระดับ (rating scale) ของ Likert ซึ่งประกอบไปด้วย มาก ปานกลาง และน้อย โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ความสอดคล้อง แล้วนำผลมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การศึกษาข้อมูลงานวิจัยจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการใช้สื่อเพื่อ การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ การใช้สื่อเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้ การใช้สื่อเพื่อกระตุ้น และพัฒนาความคิดของผู้เรียนนอกเหนือจากตำราการเรียน

3.2 การเก็บรวบรวมผลงานจากการสร้างสร้งชิ้นงานสามมิติจาก 2 กลุ่มทดสอบ โดยแบ่ง ผู้ทำการทดลองเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้ทดสอบโดยการสร้างชิ้นงานสามมิติโดยใช้ภาพต้นแบบ

จากเกมในการสร้างสรรค์ชิ้นงานสามมิติ โดยมีผู้เรียนเป็นผู้เข้าร่วมวิจัยจำนวน 20 คน และกลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ทดสอบโดยการใช้เกมสามมิติที่มีภาพและองค์ประกอบเช่นเดียวกับกลุ่มที่ 1 โดยมีผู้เรียนเป็นผู้เข้าร่วมวิจัยจำนวน 20 คน โดยการให้ผู้ทดสอบเข้าเล่นเกมนั้น ๆ ในระหว่างการสร้างสรรค์ชิ้นงาน 3 มิติ โดยรูปแบบเกมสามมิติที่ผู้ใช้งานในกลุ่มที่ 2 ใช้งานเล่นนั้น เป็นเกมสามมิติที่ผู้เล่นสามารถเดินไปรอบ ๆ พื้นที่และฉากภายในเกมเพื่อสำรวจพื้นที่ในเกมได้ โดยผู้วิจัยได้กำหนดฉากที่สร้างสรรค์ฉากสามมิติให้เป็นพื้นที่หรือมุมเดียวกับภาพที่ใช้เป็นโจทย์ของภาพหนึ่งในกลุ่มแรก

ภาพที่ 1 ภาพแบบโจทย์เพื่อการสร้างสรรคฉากสามมิติ

ที่มา : <https://www.gameflare.com/online-game/shy-eye-labyrinth-prototype/>

3.3 กำหนดเวลาในการสร้างสรรค์ชิ้นงาน 3 มิติทั้งสองกลุ่มในระยะเวลาที่เท่ากัน คือ 3 ชั่วโมง แล้วทำการบันทึกภาพสามมิติจากโปรแกรมสามมิติ แล้วนำภาพสามมิติที่ได้ในแต่ละกลุ่มให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อทำการประเมินผลให้คะแนนโดยใช้เกณฑ์ ELEMENTS of 3D Design

3.4 นำคะแนนที่ได้จากการประเมินภาพสามมิติจากผู้เชี่ยวชาญมาทำการวิเคราะห์โดยใช้กระบวนการทดสอบค่า (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มเป็นอิสระต่อกัน (t-test independent samples)

3.5 สอบถามความคิดเห็นจากนิสิตที่ใช้เกมเป็นสื่อช่วยส่งเสริมการสร้างสรรคงานสามมิติในรายวิชาการขึ้นรูปสามมิติเบื้องต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากคะแนนประเมินภาพสามมิติที่ได้ และทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนผลสัมฤทธิ์ทั้งสองกลุ่มโดยใช้ทดสอบค่าที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มเป็นอิสระต่อกัน (t-test independent samples) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการเปรียบเทียบค่าที่ได้แล้วทำการสรุปผลการทดลองต่อไป

4.2 วิเคราะห์ความคิดเห็นจากผู้เรียนที่ใช้เกมเป็นสื่อช่วยส่งเสริมการสร้างสร้งงานสามมิติ
ในรายวิชาการขึ้นรูปสามมิติเบื้องต้น โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทำการ
วิเคราะห์เนื้อหาและนำไปเทียบกับเกณฑ์การประเมิน

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากการประเมินด้านการจัดระยะ (space)
พื้นที่ และการจัดการพื้นที่

กลุ่มทดสอบ	จำนวน(คน)	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.
ใช้ภาพสามมิติ	20	5	3.50	0.87
ใช้เกมสามมิติ	20	5	3.90	0.94

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากการประเมินด้านเส้น (line) และสัดส่วน
ขององค์ประกอบเชิงเส้น

กลุ่มทดสอบ	จำนวน(คน)	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.
ใช้ภาพสามมิติ	20	5	2.85	0.65
ใช้เกมสามมิติ	20	5	3.10	0.83

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากการประเมินด้านแผ่น (plane)
พื้นผิวเรียบ ส่วนบริเวณราบ

กลุ่มทดสอบ	จำนวน(คน)	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.
ใช้ภาพสามมิติ	20	5	3.15	0.65
ใช้เกมสามมิติ	20	5	3.40	0.83

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากการประเมินด้านทรวดทรง (shape)
รูปทรง ความรู้สึกเป็นกลุ่มก้อน มีน้ำหนัก มีเนื้อที่ภายใน กว้าง ยาว และลึก

กลุ่มทดสอบ	จำนวน(คน)	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.
ใช้ภาพสามมิติ	20	5	2.80	0.92
ใช้เกมสามมิติ	20	5	3.90	0.80

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากการประเมินด้านองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันด้านแสงและเงา (Value)

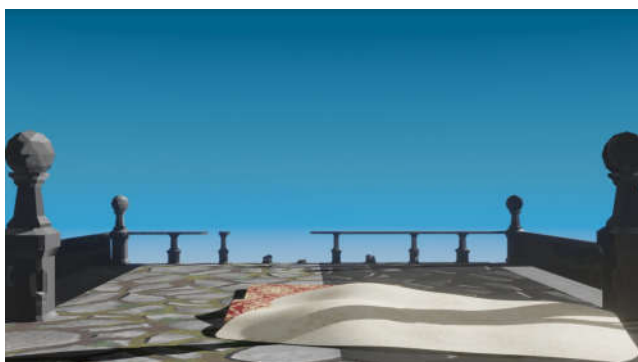
กลุ่มทดสอบ	จำนวน(คน)	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.
ใช้ภาพสามมิติ	20	5	2.95	0.68
ใช้เกมสามมิติ	20	5	3.95	1.04

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากการประเมินด้านลักษณะพื้นผิวหน้าของวัตถุ (texture) รูปแบบของพื้นผิววัตถุ ของชิ้นงาน

กลุ่มทดสอบ	จำนวน(คน)	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.
ใช้ภาพสามมิติ	20	5	3.15	0.57
ใช้เกมสามมิติ	20	5	3.45	0.67

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากการประเมินด้านการใช้สีของวัสดุภายในภาพ (color)

กลุ่มทดสอบ	จำนวน(คน)	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.
ใช้ภาพสามมิติ	20	5	3.30	0.56
ใช้เกมสามมิติ	20	5	3.45	0.50

ภาพที่ 2 ตัวอย่างชิ้นงานจากกลุ่มที่ใช้เกมสามมิติเพื่อสร้างสรรค์ชิ้นงานและฉากสามมิติ
ที่มา: จิรวัดน์ สุขแก้ว

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลจากการใช้โจทย์เพื่อสร้างชิ้นงานสามมิติระหว่างการใช้ภาพตัวอย่างเพื่อการสร้างชิ้นงานสามมิติ และการใช้เกมสามมิติเป็นสื่อช่วยในรายวิชาการขึ้นรูปสามมิติเบื้องต้นนั้นผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มเป็นสองกลุ่มในการศึกษาวิจัย คือกลุ่มที่ทำการสร้างภาพสามมิติโดยใช้ภาพประกอบในการสร้าง และกลุ่มที่ใช้เกมสามมิติเป็นเครื่องมือประกอบการสร้างภาพสามมิติ พบว่ามีหลายองค์ประกอบที่มีระดับการประเมินที่มีความสอดคล้องกันอย่างมีนัยยะ โดยประกอบไปด้วย องค์ประกอบด้าน Space ที่มีคะแนนเปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของกลุ่มนักเรียนที่ใช้ภาพสองมิติประกอบการสร้างงานสามมิติอยู่ที่ 3.50 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ที่ 0.87 และกลุ่มที่ใช้เกมสามมิติเป็นเครื่องมือประกอบการสร้างภาพสามมิติ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 3.90 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ที่ 0.94 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทั้งสองมีค่าไม่ต่างกัน องค์ประกอบด้าน Line ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของกลุ่มนักเรียนที่ใช้ภาพสองมิติประกอบการสร้างงานสามมิติอยู่ที่ 2.85 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ที่ 0.65 และกลุ่มที่ใช้เกมสามมิติเป็นเครื่องมือประกอบการสร้างภาพสามมิติ อยู่ที่ 3.20 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทั้งสองมีค่าไม่ต่างกัน คะแนนประเมินองค์ประกอบด้าน Plane ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของกลุ่มนักเรียนที่ใช้ภาพสองมิติประกอบการสร้างงานสามมิติอยู่ที่ 3.15 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ที่ 0.36 และกลุ่มที่ใช้เกมสามมิติเป็นเครื่องมือประกอบการสร้างภาพสามมิติ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 3.40 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ที่ 0.73 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทั้งสองมีค่าไม่ต่างกัน คะแนนประเมินองค์ประกอบด้าน Shape ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของกลุ่มนักเรียนที่ใช้ภาพสองมิติประกอบการสร้างงานสามมิติอยู่ที่ 2.80 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ที่ 0.68 และกลุ่มที่ใช้เกมสามมิติเป็นเครื่องมือประกอบการสร้างภาพสามมิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 3.90 คะแนนผลค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ที่ 1.04 ผลสัมฤทธิ์การทดสอบต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญที่ .05 ในด้าน Value พบว่าค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของกลุ่มนักเรียนที่ใช้ภาพสองมิติประกอบการสร้างงานสามมิติอยู่ที่ 2.95 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ที่ 0.92 และกลุ่มที่ใช้เกมสามมิติเป็นเครื่องมือประกอบการสร้างภาพสามมิติ อยู่ที่ 3.95 คะแนนผลค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 1.04 สัมฤทธิ์ของผลการทดสอบต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญที่ .05 คะแนนด้าน Texture ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของกลุ่มนักเรียนที่ใช้ภาพสองมิติประกอบการสร้างงานสามมิติอยู่ที่ 3.15 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ที่ 0.57 และ กลุ่มที่ใช้เกมสามมิติเป็นเครื่องมือประกอบการสร้างภาพสามมิติ อยู่ที่ 3.45 คะแนนผลค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ที่ 0.67 ผลการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทั้งสองมีค่าไม่ต่างกัน และสุดท้ายในส่วนของ Color นั้น พบว่าค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของกลุ่มนักเรียนที่ใช้ภาพสองมิติประกอบการสร้างงานสามมิติอยู่ที่ 3.30 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ที่ 0.56 และกลุ่มที่ใช้เกมสามมิติเป็นเครื่องมือประกอบการสร้างภาพสามมิติ อยู่ที่ 3.45 คะแนนผลค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ที่ 0.50 สัมฤทธิ์ของผลการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทั้งสองมีค่าไม่ต่างกัน

2. ความคิดเห็นจากนิสิตที่ใช้เกมเป็นสื่อช่วยส่งเสริมการสร้างสรรคงานสามมิติในในรายวิชาการขึ้นรูปสามมิติเบื้องต้น พบว่า ผู้เรียนมีความเห็นด้วยกับการนำเกมสามมิติมาใช้เป็นสื่อที่ช่วยสอน นิสิตมี

ความคิดเห็นว่าการนำเกมมาเป็นสื่อช่วยมีความน่าสนใจและเป็นสื่อที่มีความแปลกใหม่ซึ่งมีค่าเฉลี่ย (X) อยู่ที่ 3.65 ในประเด็นด้านการมีความตื่นตัวและทำให้การทดสอบและการสร้างสรรค์น่าสนใจขึ้นมีค่าเฉลี่ย (X) อยู่ที่ 3.9 การสร้างประสบการณ์เรียนรู้รูปแบบใหม่ที่ใช้ร่วมกับการเรียนมีค่าเฉลี่ย (X) อยู่ที่ 3.75 ความคิดเห็นด้านการช่วยสร้างความผ่อนคลายในชั้นเรียนค่าเฉลี่ย (X) อยู่ที่ 3.5 และเครื่องมือนี้ช่วยสร้างเสริมจินตนาการที่เกี่ยวข้องกับงานสามมิติเพิ่มขึ้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.95

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยผู้วิจัย พบว่า การสร้างชิ้นงานสามมิติจากผู้วิจัยทั้งสองกลุ่มมี ในองค์ประกอบของสามมิติทั้งหมดไม่มีความแตกต่างกันมาก แต่เห็นได้ถึงคะแนนของกลุ่มที่ใช้เกมเป็นเครื่องมือช่วยสร้างภาพสามมิตินั้นมีคะแนนที่สูงกว่าเล็กน้อยแต่ สองปัจจัยที่มีความโดดเด่นและทำให้กลุ่มที่ใช้เกมเป็นเครื่องมือช่วยสร้างงานสามมิติมีความโดดเด่นคือด้านรูปทรงและองค์ประกอบในด้านแสงเงา กลุ่มที่ได้ทำการเล่นเกมสามมิติมีการสร้างสรรค์รูปทรงที่มีความสมส่วนและมีสัดส่วนสมบูรณ์มากกว่ากลุ่มที่ใช้ภาพสามมิติจำลองการสร้าง รวมถึงในบางผู้ทดสอบนั้นมีการเพิ่มเติมและต่อเติมชิ้นงานสามมิติจากเดิมด้วยรูปแบบและจินตนาการเป็นส่วนใหญ่ นั้นแสดงให้เห็นถึงการนำเกมมาใช้เพื่อเป็นส่วนในการพัฒนาทักษะในการสร้างสรรค์ชิ้นงานสามมิติที่ต้องการความถูกต้องและความชัดเจนในเรื่องสัดส่วน ขนาด และรูปทรงที่ถูกต้อง เช่น สิ่งก่อสร้าง สถานที่ เครื่องมือ อุปกรณ์ หรือวัตถุที่มีรูปทรงที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นต้น ในบทความของ Hruskocy & Foster (2012) ได้กล่าว ถึงการนำเอาเทคโนโลยีสามมิติมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ซึ่งความสัมพันธ์ของวัตถุสามมิติกับการเรียนรู้ นั้นมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการมีส่วนร่วม และ เกิดการจดจำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องได้ โดยผลจากการทดลองจากผู้เรียนและผู้สอนนั้นทำให้ได้ผลการทดลองที่เกิดจากการนำเอาเทคโนโลยีภาพสามมิติมาช่วยสอนนั้นยังช่วยให้ผู้เรียนสร้างการจดจำเนื้อหาได้ดีมากขึ้นด้วยเช่นกัน เพราะรูปแบบเกมสามมิตินั้นได้ออกแบบมาเพื่อให้ผู้เล่นส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงสำรวจในบริเวณฉากและส่วนประกอบของเกมได้โดยถือเป็นจุดเด่นที่สามารถนำมาใช้เพื่อการประยุกต์และสำรวจโครงสร้างวัตถุสามมิติ โดยสามารถใช้กับการประยุกต์เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนเพื่อการสร้างชิ้นงานสามมิติที่ต้องการความถูกต้องและมุมมองหลากหลายทางด้านโครงสร้าง ซึ่งสามารถใช้เป็นอีกเครื่องมือสนับสนุนและสร้างประสบการณ์เรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนและสนับสนุนให้เกิดประสบการณ์เรียนรู้จากสื่อหลากหลายประเภทได้ดีขึ้นอีกด้วย แสดงให้เห็นถึงการรับรู้และการศึกษาในยุคปัจจุบันนั้นผู้เรียนสามารถใช้รูปแบบการศึกษาได้หลากหลาย โดยสื่อที่ใช้นั้นสามารถประยุกต์ได้หลายรูปแบบ ซึ่งจากการทดลองยังพบว่าชิ้นงานสามมิติที่ได้จากกลุ่มที่ใช้เกมในการศึกษาและสร้างสรรค์นั้นได้มีการสร้างสรรค์โครงสร้างเพิ่มเติมการต่อเติมด้านการออกแบบในชิ้นงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Shabalina et al. (2016, pp. 589-598) ที่ได้ผลจากการทดลองที่แสดงให้เห็นว่าการนำเอาเกมมาใช้เพื่อการสร้างสรรค์การเรียนรู้ ซึ่งการนำเกมมาใช้นั้นช่วยสร้างความเข้าใจในด้านการศึกษาโครงสร้างและสัดส่วนของสิ่งก่อสร้างหรือชิ้นงานสามมิติ ก่อนไปสร้างชิ้นงานจริง เช่น ผู้เรียนด้านการออกแบบโครงสร้างและอาคาร การสร้างงานสามมิติทั้งการผลิตผลิตภัณฑ์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในบทเรียน การสร้างแรงกระตุ้นให้มีการเรียนรู้มากขึ้น และการสร้างความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน โดยใช้

องค์ประกอบหลัก 3 ปัจจัยที่ช่วยสร้างความคิดสร้างสรรค์สำหรับการใช้เกมเป็นเครื่องมือในการสร้างความคิดสร้างสรรค์คือ 1) เกมและเนื้อหาการเรียนนั้นต้องมีส่วนเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในบางส่วน 2) การใช้วิธีแก้ปัญหาจากเนื้อหาที่สอนและนำเกมมาใช้แก้ปัญหาด้วยการเล่นเกม และ 3) เนื้อหาและความรู้ที่จะสร้างอิทธิพลต่อความรู้ของผู้เรียนที่ได้จากเกม การสร้างเสริมจินตนาการโดยการนำเสนอประเภทโต้ตอบกับผู้ใช้ยังช่วยกระตุ้นจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เรียนได้ดีเพิ่มขึ้นอีกด้วย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า การใช้เกมเพื่อเป็นเครื่องมือในการศึกษานั้นสามารถปรับระยะเวลาในการทดลองเล่นเกมในระหว่างทดลองให้มีเวลาเพิ่มมากขึ้นเพื่อวัดประสิทธิภาพ รวมถึงการนำเกมไปใช้เพื่อสร้างและวัดประสิทธิภาพในการสร้างสรรค์คืองานศิลปะชนิดอื่น เช่น การขึ้นรูปการปั้นงานศิลปะ การวาดเส้นและวาดเขียน การใช้สี โดยผู้ทดลองสามารถนำเนื้อหามาประยุกต์ให้เข้ากับรูปแบบเกมเพื่อการทดลองได้ ทั้งนี้การนำไปใช้ในวิชาอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการเรียนการสอนก็ถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาที่เรียนและได้รับประสบการณ์ด้านการเรียนเพิ่มเติมด้วยเช่นกัน

รูปแบบการควบคุมและการใช้งานของเกมนั้นควรเป็นเกมที่ควบคุมได้ง่ายต่อทุกระดับกลุ่มคน ซึ่งจะช่วยให้ง่ายในการเก็บข้อมูลและการเล่นนั้นเป็นไปได้ง่าย รวมถึงสามารถเลือกเกมที่ใช้งานได้หลากหลายอุปกรณ์ ใช้ทรัพยากรเครื่องไม่มากในการใช้งาน เช่น เกมที่สามารถทดลองเล่นได้ในสมาร์ตโฟน เกมที่สามารถเล่นได้บน internet browser เพื่อให้เกิดข้อจำกัดในการเล่นและทดสอบได้ง่ายขึ้น

บรรณานุกรม

- กัลยา ขาวผ่อง. (2555). เทคโนโลยีสื่อประสมสอนหลักการขับร้องเพลงไทยเดิมสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. **วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศ**, 8(1), หน้า 21-26.
- Arnseth, H., Hanghøj, T. Duus, H.T., Misfeldt, M., Ramberg, R. & Selander, S. (2018). (2th Ed.). **Game and Education: Designs in and for Learning**. Boston: BRILL
- Cheng, G. (2009). Using game making pedagogy to facilitate student learning of interactive multimedia. **Australasian Journal of Educational Technology**, 25(2), pp. 204-220.
- Ferreira V., Carvalho J., Costa R., & Werneck V. (2015). Developing an Educational Medical Game Using AgilePASSI Multi-agent Methodology, **2015 IEEE 28th International Symposium on Computer-Based Medical Systems: CBMS 2015**. (pp. 298-303). Delhi: The University of Sao Paulo Brazil.
- Hauge J.B., Duin H. & Thoben K.D. (2013) The Evaluation of Serious Games Supporting Creativity through Student Labs. In: Ma M., Oliveira M.F., Petersen S., Hauge J.B. (eds) **Serious Games Development and Applications. SGDA 2013. Lecture Notes in Computer Science**, vol 8101. Springer, Berlin, Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-642-40790-1_18
- Hruskocy, C. & Foster, S. (2012). Now in 3D - Teaching and Learning!. In P. Resta (Ed.), **Proceedings of SITE 2012--Society for Information Technology & Teacher Education International Conference** (pp. 3643-3648). Austin, Texas, USA: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).
- Kirriemuir, J.k., & McFarlane, A. (2003). Use of Computer and Video Games in the Classroom. **Digital Games Research Conference 2003**. University of Utrecht, The Netherlands.
- Malliarakis, C., Tomos, F., Shabalina, O., & Mozelius, P. (2018). Andragogy and E.M.O.T.I.O.N.: 7 key factors of successful serious games. **ECGBL 2018**. 12(1), pp. 198-207.
- Najjar, M., & Masri, A. (2014). The Effect of Using Word Games on Primary Stage Students Achievement in English Language Vocabulary in Jordan. **American International Journal of Contemporary Research**, 4(9), pp. 144-152.
- Shabalina, O.A., Malliarakis, C., Tomos, F., Mozelius. P., Balan, & Alimov, A. (2016). Game-Based Learning as a Catalyst for Creative Learning. **ECGBL 2016**, 1(2), pp. 589-598.

The Westminster Schools. (2015). **ELEMENTS of 3D Design**. Retrieved from <https://westminsterschools.libguides.com/c.php?g=265404&p=1789592>

การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากรกมะพร้าว
ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานก้านมะพร้าว น้ำตาล ท่าคา
ให้เป็นผลิตภัณฑ์ Premium OTOP
Product Development Coconut Fiber of Coconut Stalks
Weaving, Coconut Sugar Tha Kha Community
Enterprise into Premium OTOP Product

วันที่รับบทความ: 30 เมษายน 2564

วันที่แก้ไขบทความ: 22 กรกฎาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ: 3 สิงหาคม 2564

อรนุช สมคะเน¹

ปรัชญา ธรรมบุตร²

กิตติศักดิ์ สุขสมรส³

บทคัดย่อ

การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากรกมะพร้าว ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานก้านมะพร้าว น้ำตาล ท่าคา ตำบลท่าคา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสงคราม ให้เป็นผลิตภัณฑ์ Premium OTOP มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้วยวัสดุและเทคนิคที่แตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิม สร้างความแตกต่างจากคู่แข่งทางการตลาดในพื้นที่ใกล้เคียงกัน รวมถึงพัฒนาช่องทางจัดจำหน่ายให้หลากหลายสามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้มากขึ้น ตอบโจทย์พฤติกรรมทางเลือกซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบัน การพัฒนาสินค้าให้มีความแปลกใหม่ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเทคโนโลยีการอัดขึ้นรูปด้วยความร้อนมาทดลองพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งได้ผลเป็นที่น่าพอใจ จึงใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานก้านมะพร้าว น้ำตาล ท่าคา โดยร่างแบบผลงานจำนวน 14 ชิ้น คัดเลือกออกมา 5 ชิ้น ด้วยการสอบถามความคิดเห็น ความพึงพอใจด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ จากกลุ่มตัวอย่าง 50 คน เพื่อนำมาผลิตงานทำต้นแบบ และได้ทดลองวางขายบนช่องทางขายสินค้าออนไลน์ จากการสำรวจความพึงพอใจของกลุ่มลูกค้าจำนวน 100 คน หลังทำการวางขาย ผลการสำรวจจากแบบสอบถาม ได้ข้อสรุปดังนี้ กระเป๋าแบบที่ 4 กระเป๋าผ้าผูกสีขาว ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.9) หมวกแบบที่ 2 หมวกปีกกว้าง ความพึงพอใจที่อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.0) กระเป๋าแบบที่ 1 กระเป๋าแบบครึ่งวงกลม ความพึงพอใจที่มีต่อกระเป๋าถือจากรกมะพร้าวทรงครึ่งวงกลมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.0) กระเป๋าแบบที่ 2

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

e-mail: oranooch.s@dru.ac.th

² เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สำนักงานสถิติจังหวัดสมุทรปราการ

e-mail: walk_in_the_park@hotmail.com

³ กราฟฟิคดีไซน์ บริษัท 50microns จำกัด

e-mail: 50microns@gmail.com

กระเป๋าทรงกลม ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.0) กระเป๋าแบบที่ 5 กระเป๋าผ้าผูกสีดำ ความพึงพอใจที่อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.0)

คำสำคัญ: รกมะพร้าว การออกแบบผลิตภัณฑ์ อัฒขึ้นรูปด้วยความร้อน

Product Development Coconut Fiber of Coconut Stalks Weaving, Coconut Sugar Tha Kha Community Enterprise into Premium OTOP Product

Received: April 30, 2021

Revised: July 22, 2021

Accepted: August 3, 2021

Oranooch Somkanae¹

Pratchaya Thammabut²

Kittisak Suksomrod³

Abstract

Product development coconut fiber of Coconut Stalks Weaving, Coconut Sugar Tha Kha Community Enterprise, Tha Kha district, Amphawa, Samut Songkhram into Premium OTOP is purposed to develop the product with different materials and techniques from the original product in order to come up with competitive advantages from the competitors in the nearby area. In addition, this development aims to increase the channels of distribution to reach diverse groups of customers. It must facilitate the customer behavior in terms of doing online shopping via E-commerce which is dramatically popular in the present. To develop unprecedented product, the researcher adopted heat extrusion method which the results is satisfactory. Thus, it has been utilized as the methodology and guidance in development of coconut fiber of Coconut Stalks Weaving, Coconut Sugar Tha Kha Community Enterprise. 14 drafts had been conducted and only 5 were selected based from information from customer satisfaction survey create prototypes. According to the data derived from 50 samples, the prototype was developed as a model afterwards. Then, it was put on shelves in shopping online platform. According to customer satisfaction survey conducted on 100 people, it can be concluded as follows. Bag (no. 4) ,white cotton fabric cloth bag, received 3.9 average value which is considered high degree of satisfaction. Hat (no. 2), sombrero, received 4.0

¹ Lecturer, Visual Arts Desing Faculty of Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University
e-mail: oranooch.s@dru.ac.th

² General Administration of Samut Prakan Statistical Office
e-mail: walk_in_the_park26@hotmail.com

³ Graphic design of 20microns
e-mail: 50microns@gmail.com

average value which is considered high degree of satisfaction. Bag (no. 1), semicircle coconut membrane handbag, received 4.0 average value which is considered high degree of satisfaction. Bag (no. 2), sphere bag, received 4.0 average value which is considered high degree of satisfaction. Bag (no. 5), black cotton fabric cloth bag, received 4.0 average value which is considered high degree of satisfaction.

Keyword: Fiber of Coconut, Product Design, Heat extrusion

บทนำ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จักสานก้านมะพร้าว น้ำตาล ท่าคา ประกอบอาชีพจักสานก้านมะพร้าวมาอย่างยาวนานมีช่องทางการจำหน่ายสินค้าอยู่ที่ตลาดน้ำท่าคา อ.อัมพวา ซึ่งเป็นตลาดน้ำขนาดเล็ก ปัญหาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จักสานก้านมะพร้าว น้ำตาล ท่าคา คือ มีผู้ผลิตในจังหวัด ที่คล้ายกันหลายกลุ่มทำให้เกิดคู่แข่งทางการตลาด จึงอยากพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ให้มีความแตกต่างจากกลุ่มวิสาหกิจอื่น ๆ (นภค ตรีแดงน้อย, 2560) และเห็นว่านอกจากก้านมะพร้าวที่เป็นวัสดุหาง่ายในท้องถิ่นแล้ว ยังมีวัสดุอื่นที่สมาชิกกลุ่มมีความสนใจอยากพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ นั่นคือรกมะพร้าว “รกมะพร้าวหรือเยื่อหุ้มคอกมะพร้าว ลักษณะเป็นแผ่นใยหยาบ ๆ บาง ๆ มีความยืดหยุ่น แต่ขาดง่าย นิยมนำมาทำเป็นกระเป๋ หมวก รองเท้าแตะ ดอกไม้ประดิษฐ์ กล่องใส่ของ และสิ่งประดิษฐ์ใช้ตกแต่งงานศิลปะต่าง ๆ เป็นต้น” (MedThai, 2017) โดยรกมะพร้าวมีศักยภาพที่สามารถสร้างเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมได้หลากหลาย เนื่องจากรกมะพร้าวมีเส้นใยธรรมชาติ เป็นโครงสร้างแข็งของก้านมะพร้าวที่สานต่อกันเป็นผืนมีลวดลายที่สวยงาม (ประดิษฐ์ อินทร์งาม, 2555) ซึ่งทางกลุ่มได้ลองนำรกมะพร้าวมาประดิษฐ์เป็นดอกไม้รูปทรงต่าง ๆ เพื่อใช้ตกแต่งผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากรกมะพร้าว รกมะพร้าว 1 ชั้นมีส่วนที่นำมาใช้งานได้เฉพาะบริเวณที่มีใยละเอียด ส่วนที่เหลือจากการใช้งานมักนำไปใช้เป็นเชื้อไฟเคี่ยวน้ำตาล (Coconut53, 2553) จึงเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากรกมะพร้าวของ ผู้วิจัยจึงได้แนวคิดว่าจะหากนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในกระบวนการผลิต จะสามารถพัฒนารกมะพร้าวให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความน่าสนใจ สร้างมูลค่าของวัสดุให้สูงขึ้น และเพิ่มศักยภาพในการใช้งานวัสดุให้เต็มศักยภาพยิ่งขึ้น (Rubber Intelligence Unit, 2013)

การอัดขึ้นรูปวัสดุธรรมชาติด้วยความร้อน เป็นรูปแบบการสร้างชิ้นงานที่ใช้กับการอัดขึ้นรูปภาชนะจากใบไม้ และวัสดุธรรมชาติอื่น ๆ มาบ้างแล้ว เช่น ใบสัก, ใบตอง, กาบหมาก (อบต.กบ, 2560) หรือการขึ้นรูปกระถาง เช่น กระถางใยมะพร้าว (สุจิน สุณีย์ และธีรเวท ฐิติกุล, 2552, หน้า 1) แต่ยังไม่เคยนำมาใช้กับรกมะพร้าว การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากรกมะพร้าวด้วยการอัดขึ้นรูปด้วยความร้อนจึงนับเป็นวิธีการที่สามารถสร้างความแปลกใหม่ให้กับผลิตภัณฑ์ อีกทั้งคู่แข่งในตลาดยังมีน้อย จึงเป็นโอกาสทางการตลาดที่ดีของกลุ่มที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ (วรรณกมล ทัพขันธ์, 2558) เพื่อสร้างทางเลือกของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่แตกต่างจากกลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ ในพื้นที่โอกาสทางการตลาดของผลิตภัณฑ์รกมะพร้าวถือว่ามีการแข่งขันต่ำ เนื่องจากมีผู้ผลิตสินค้าจากรกมะพร้าวไม่มากนักหากใช้การขายสินค้าผ่านช่องทาง E-Commerce ที่ทำให้สินค้าเข้าถึงผู้บริโภคได้ง่ายขึ้น จะสามารถสร้างโอกาสทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ได้เป็นอย่างมาก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จักสานก้านมะพร้าว น้ำตาล ท่าคา ให้เป็น Premium OTOP

2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จักสานก้านมะพร้าว น้ำตาล ทำคา ด้วยวัสดุใหม่ให้มีความแตกต่างจากสินค้าในพื้นที่ใกล้เคียง
3. พัฒนาช่องทางในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย เข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้มากขึ้น
4. สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัสดุรอมะพร้าว

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **ประชากร** ผู้สนใจงานหัตถกรรมที่เป็นนักท่องเที่ยวบุคคลทั่วไป จำนวน 50 คน กลุ่มลูกค้าที่สนใจงานหัตถกรรม จำนวน 43 คนผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจักสานก้านมะพร้าว น้ำตาล ทำคา จำนวน 11 คน ผู้ที่สนใจทำงานหัตถกรรมจากมะพร้าว จำนวน 11 คน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน 4 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์เพื่อสำรวจปัญหาของผลิตภัณฑ์เดิม จากประธานกลุ่ม ตัวแทนสมาชิกกลุ่ม ฝ่ายจำหน่ายสินค้าของกลุ่ม และชาวบ้านในตำบลท่าคา จำนวน 4 คน

2.2 แบบสอบถามในการคัดเลือกแบบร่างนักท่องเที่ยวบุคคลทั่วไป จำนวน 50 คน

2.3 แบบประเมินแบบร่างการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากรอมะพร้าว โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบงานหัตถกรรม 3 ท่าน

2.4 แบบประเมินแบบร่างการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากรอมะพร้าวจากตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่าคา 3 ท่าน

2.5 แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ จากกลุ่มลูกค้าชาวไทยและชาวต่างชาติที่สนใจงานหัตถกรรม จำนวน 43 คน

2.6 แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจในการอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีจากผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจักสานก้านมะพร้าว น้ำตาล ทำคา และผู้ที่สนใจทำงานหัตถกรรมจากมะพร้าว จำนวน 22 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งการจัดเก็บข้อมูลเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 **การเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเพื่อนำมาใช้พัฒนาผลิตภัณฑ์**

1) สำรวจปัญหาของผลิตภัณฑ์เดิม/ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้กลุ่มตัวอย่าง 4 คน คือ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานฯ ตัวแทนสมาชิกกลุ่มฝ่ายขายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ชาวบ้านในพื้นที่ตำบลท่าคา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาของผลิตภัณฑ์เดิมทั้งด้านวัตถุดิบ กระบวนการผลิต ช่องทางการจัดจำหน่าย แล้วทำการสรุปแบบสัมภาษณ์ที่ได้เพื่อนำมาวิเคราะห์เป็นแนวทางในการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์

2) ศึกษาวัสดุ โดยแบ่งเป็น 2 ช่วงคือ ช่วงที่ 1 ศึกษาลักษณะทั่วไปของรอมะพร้าวโดยศึกษาจากหนังสือ บทความทางวิชาการ และข้อมูลทางการเกษตร ช่วงที่ 2 ศึกษาโดยคัดเลือกมะพร้าวมา

ทดลองเพื่อหาวัสดุที่เหมาะสมในการผลิตมากที่สุด ใช้ตัวอย่างรग्มะพร้าวจากตำบลท่าคา นำมาทดลองอัดด้วยความร้อนให้เป็นรูปทรงด้วยวิธีการต่าง ๆ แล้วประเมินความยากง่ายในการผลิตจริง

3) ศึกษาเครื่องอัดขึ้นรูปด้วยความร้อนโดยศึกษาจากงานวิจัย เอกสาร บทความวิจัย เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการผลิต

4) ศึกษาช่องทางจำหน่ายสินค้าอื่น ๆ โดยเน้นไปที่ช่องทางการขายสินค้าออนไลน์และศึกษาแผนธุรกิจ โดยได้รับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการตลาด

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นตอนที่ 2 จากการพัฒนาแบบและการคัดเลือกแบบร่างเพื่อนำไปผลิตผลงานต้นแบบ

เมื่อได้แบบร่างผลิตภัณฑ์ 14 แบบ และตราสินค้าผลิตภัณฑ์ 3 แบบ ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการเก็บข้อมูลดังนี้

1) ได้แจกแบบสอบถามให้กับบุคคลทั่วไปและนักท่องเที่ยวในตลาดน้ำท่าคา จำนวน 50 ชุด เพื่อพิจารณาคัดเลือกแบบร่างของผลิตภัณฑ์ เมื่อรวบรวมแบบสอบถามที่ได้ทั้งหมดแล้ว จึงตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้วนำไปเข้าโปรแกรมในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อคัดเลือกแบบผลงานที่ได้คะแนนมากที่สุด 5 ลำดับ และคัดเลือกตราสินค้าที่ได้คะแนนมากที่สุด

2) ผู้วิจัยได้ส่งแบบร่างการพัฒนาผลิตภัณฑ์ 14 แบบ และแบบตราสินค้า 3 แบบให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านศิลปะและการออกแบบ 3 ท่าน ช่วยพิจารณาคัดเลือก และให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และคัดเลือกแบบร่างผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมในการผลิตจริง 5 แบบ และแบบร่างตราสินค้า 1 แบบ

3) จัดประชุมกลุ่มย่อยโดยเชิญสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจ 3 ท่านมาร่วมคัดเลือกแบบที่มีความเหมาะสมนำไปผลิตชิ้นงานจริง 5 แบบ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นตอนที่ 3 คุณค่าในผลงานและข้อเสนอแนะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

1) แจกแบบสอบถามให้แก่ผู้เข้าร่วมอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยี สู่กลุ่มเป้าหมายโดยผู้เข้าร่วมอบรม คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนจักสานก้านมะพร้าว น้ำตาล ท่าคา และผู้ที่สนใจทำงานหัตถกรรมจากมะพร้าว จำนวน 22 คน มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 19 ชุด

2) ใช้วิธีการส่งแบบสอบถามออนไลน์สำรวจความพึงพอใจเพื่อใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้กับกลุ่มลูกค้าผู้สนใจงานหัตถกรรม ที่เข้ามาถูกใจเพจ ThaKha Craft โดยการสุ่มจำนวน 100 ชุด มีผู้ตอบแบบสอบถามกลับมา จำนวน 43 ชุด

3) ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้แก่ผู้เข้าร่วมอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยี สู่กลุ่มเป้าหมายโดยผู้เข้าร่วมอบรม คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนจักสานก้านมะพร้าว น้ำตาล ท่าคา และผู้ที่สนใจทำงานหัตถกรรมจากมะพร้าว จำนวน 22 คน มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 19 ชุด

4) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิผู้วิจัยได้ส่งแบบร่างการพัฒนาผลิตภัณฑ์ 14 แบบให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านศิลปะและการออกแบบ 3 ท่าน ช่วยพิจารณาคัดเลือก และให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

5) การเก็บข้อมูลด้วยการประชุมกลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์

- ผู้วิจัยได้นัดสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานก้านมะพร้าว น้ำตาล ท่าคา 3 คน และนัดสัมภาษณ์ตัวแทนชาวบ้านในตำบลท่าคา 1 คน เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้วทำการสรุปแบบสัมภาษณ์ที่ได้เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

- เมื่อได้แบบร่างพัฒนาผลิตภัณฑ์ 14 แบบจึงจัดประชุมกลุ่มย่อยโดยเชิญสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจ 3 ท่านมาร่วมคัดเลือกแบบที่มีความเหมาะสมนำไปผลิตชิ้นงานจริง 5 แบบ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นตอนที่ 4 การจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ใช้วิธีนำบทสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหาตีความ และสรุปผลข้อมูล

2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลองวัสดุ ใช้วิธีการสังเกต จดสถิติ และสรุปผล

3) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

4) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย ใช้วิธีบันทึกข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ตีความ และสรุปข้อมูล

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาปัญหาผลิตภัณฑ์เดิมของกลุ่มวิสาหกิจฯ ที่ได้จากการสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานก้านมะพร้าว น้ำตาล ท่าคา ทำให้เห็นปัญหาของผลิตภัณฑ์เดิมของกลุ่มคือ ผลิตภัณฑ์จักสานก้านมะพร้าวส่วนใหญ่ของกลุ่มมีขั้นตอนการผลิตที่ยุ่งยากจึงมีสมาชิกที่จักสานผลิตภัณฑ์จากก้านมะพร้าวได้เพียงไม่กี่คน โดยเฉพาะกลองที่ขลุ่ยสายสานที่ยากจึงมีคนในกลุ่มทำเป็นคนเดียวจึงผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด ส่วนสินค้าชนิดอื่นที่สมาชิกกลุ่มมีความชำนาญในการทำ คือ ฝาชี นั้น ก็มีวิสาหกิจอื่น ๆ ในพื้นที่ก็มีผลิตสินค้าออกมาคล้ายกับผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

2. การศึกษาผลิตภัณฑ์กรมะพร้าวเดิมหลากหลายแหล่งผลิตอื่น ๆ

2.1 ผลิตภัณฑ์ภาพประดิษฐ์กรมะพร้าว

ข้อดี สินค้ามีกลุ่มลูกค้าให้ความสนใจเป็นชาวญี่ปุ่น ขั้นตอนผลิตไม่ยุ่งยาก ขายได้ราคาดี

ข้อเสีย มีกลุ่มประดิษฐ์ภาพจากกรมะพร้าวที่คล้าย ๆ กันหลายกลุ่ม จึงมีคู่แข่งทางการตลาดมากเช่นกัน

2.2 งานประดิษฐ์อื่น ๆ จากรกมะพร้าว

ข้อดี ผลิตภัณฑ์มีความหลากหลาย

ข้อเสีย เป็นงานประดิษฐ์ที่ทำเอาไว้ใช้งานเอง หรือทำเป็นโครงการส่งครู อาจารย์ ไม่ได้ผลิตออกวางจำหน่าย

3. สรุปการศึกษาวัตถุที่ใช้ในการผลิต

การศึกษาวัตถุรกมะพร้าวสามารถแบ่งรกมะพร้าวได้ 4 แบบ เรียงจากรกที่เหมาะสมควรในการใช้งานมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด

3.1 รกมะพร้าวที่ได้จากการตัดต้นทั้ง มีคุณภาพดีที่สุดคือ เป็นวัตถุที่เหมาะสมแก่การนำมาทำสิ่งประดิษฐ์ เพราะเนื้อเหนียว เป็นผืนสวยงาม แต่มี**ข้อเสีย** คือ ต้องตัดต้นมะพร้าวทั้ง

3.2 รกมะพร้าวที่ตัดบางส่วนจากต้น มีคุณภาพดีรองจากรกมะพร้าวที่ได้จากการตัดต้นทั้ง เส้นใยเนื้อเหนียวเป็นผืน มีขนาดใหญ่พอประมาณ การตัดวัตถุมาใช้งานไม่ทำให้ต้นตาย **ข้อเสีย** คือ ต้องปีนขึ้นไปตัดวัตถุจากคอต้นมะพร้าว หากตัดลึกเกินไปอาจทำให้ต้นมะพร้าวเสียหายทำให้ทางมะพร้าวใบตกไวขึ้น หรือทำให้จั่นมะพร้าวเบะออก

3.3 รกมะพร้าวที่หลุดลอกจากต้นเอง เป็นวัตถุที่หาง่าย มีอยู่มาก การนำวัตถุมาใช้งานได้โดยไม่ทำให้ต้นเสียหาย ไม่มีค่าใช้จ่ายในการจัดหาวัตถุ **ข้อเสีย** ชิ้นวัตถุมีขนาดเล็ก เส้นใยมีความหนาแน่นน้อยลง บางส่วนมีรอยฉีกขาด หรืออาจมีรอยกัดแทะของกระรอก

3.4 รกเก่าที่ร่วงเองจากต้นเป็นเวลานาน เป็นรกมะพร้าวที่หาง่ายที่สุด **ข้อเสีย** คุณภาพต่ำที่สุด ชิ้นมีขนาดเล็ก มีร่องรอยกัดแทะจากแมลง และกระรอก มีกลิ่น เป็นคราบ ไม่สวยงาม

4. การทดลองนำตัวอย่างรกมะพร้าวประเภทต่าง ๆ มาอัดขึ้นรูปทรง

- การขึ้นรูปทรงแบบที่ 1 อัดขึ้นรูปหมวกโดยใช้รกมะพร้าวชิ้นเล็กประกอบกัน
- การขึ้นรูปทรงแบบที่ 2 อัดขึ้นรูปหมวกโดยใช้รกมะพร้าวชิ้นใหญ่มาอัดขึ้นรูปทั้งชิ้น
- การขึ้นรูปทรงแบบที่ 3 อัดขึ้นรูปภาชนะรูปถ้วยด้วยรกมะพร้าวแบบชิ้นเล็กครึ่งแผ่น
- การขึ้นรูปทรงแบบที่ 4 อัดขึ้นรูปภาชนะรูปถ้วยด้วยรกมะพร้าวแบบตัดชิ้นสี่เหลี่ยม

จากการทดลองอัดขึ้นรูปวัตถุทั้ง 4 รูปแบบ การขึ้นรูปที่เหมาะสมที่สุดคือ การขึ้นรูปทรงแบบที่ 2 และแบบที่ 4

4.1 การทดลองแบบที่ 2 ทดลองอัดขึ้นรูปหมวกโดยใช้รกมะพร้าวชิ้นใหญ่มาอัดขึ้นรูปทั้งชิ้น

ภาพที่ 1 การทดลองอัดขึ้นรูปแบบที่ 2

ข้อดี ของการอัดขึ้นรูปแบบที่ 2 อัดขึ้นรูป ได้รูปทรงตามที่ต้องการมีความสวยงาม มีรอยต่อของชิ้นงานน้อย ขั้นตอนไม่ยุ่งยาก เหมาะแก่การทำชิ้นงานประเภท หมวกรูปทรงต่าง ๆ

ข้อเสีย ของการอัดขึ้นรูปแบบที่ 2 ต้องคัดเลือกใช้รณะพร้าวผืนใหญ่ ไม่มีรอยฉีกขาด เท่านั้น

4.2 การทดลองแบบที่ 4 ทดลองอัดขึ้นรูปภาชนะรูปถ้วยด้วยรณะพร้าวแบบตัดขึ้นเป็นชิ้นสี่เหลี่ยม

ข้อดี ของการอัดขึ้นรูปแบบที่ 4 ได้รูปทรงจากการอัดขึ้นรูปเป็นรูปครึ่งวง รูปทรงสวยงามตามที่ต้องการ สามารถใช้รณะพร้าวขนาดใหญ่ หรือขนาดเล็กก็ได้ มีส่วนที่เหลือทิ้งน้อย

ข้อเสีย ของการอัดขึ้นรูปแบบที่ 4 ต้องใช้กาวยึดติดวัสดุเข้าด้วยกัน ต้องเสริมโครงสร้างด้านในโดยการซ้อนวัสดุสองชั้นเพื่อให้เกิดความแข็งแรง

ภาพที่ 2 ภาพการทดลองอัดขึ้นรูปแบบที่ 4

5. สรุปการศึกษาประเภทของเครื่องอัดขึ้นรูป ส่วนประกอบและระบบในการทำงาน และเลือกประเภทให้เหมาะสมกับการผลิต

จากการศึกษาเครื่องอัดขึ้นรูปด้วยความร้อนผู้วิจัยเห็นว่ารูปแบบเครื่องอัดขึ้นรูปที่เหมาะสมกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากรณะพร้าวคือ เครื่องอัดขึ้นรูปที่กดอัดด้วยมือ เนื่องจากเป็นการผลิตในระยะเริ่มแรกยังมีการผลิตชิ้นงานไม่มาก ประกอบกับใช้ต้นทุนในการผลิตต่ำและดูแลรักษาง่าย

6. สรุปออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์

6.1 กระบวนการพัฒนาแบบร่าง ผลิตภัณฑ์รณะพร้าว

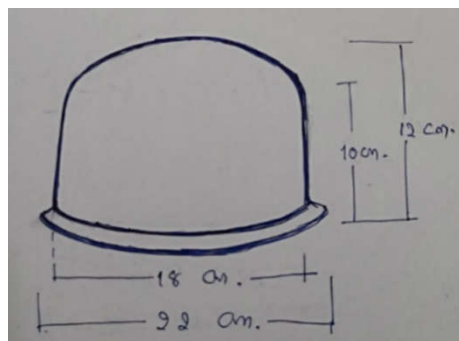
1) แนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยนำแม่พิมพ์ทรงสูงมาใช้ในการออกแบบ

ผู้วิจัยได้เลือกออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ต่อยอดจากหมวกสาน ผลิตภัณฑ์เดิมของกลุ่ม เนื่องจากการสอบถามปัญหาผลิตภัณฑ์เดิมฝ่ายขายของกลุ่มแล้วว่าลูกค้าที่ซื้อหมวกสานจากก้านมะพร้าว มักบอกว่าหมวกมีน้ำหนักมากเกินไป ใส่ไม่ค่อยสบาย

ภาพที่ 3 หมวกทรงสูงจากก้านมะพร้าวที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบ

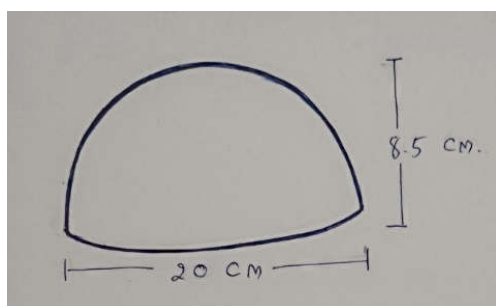
ทางวิสาหกิจชุมชนฯ จึงอยากให้พัฒนาหมวกจากรกมะพร้าวเพื่อเป็นทางเลือกให้กับลูกค้าโดยออกแบบแม่พิมพ์ทรงสูง ที่สามารถทำได้ทั้งหมวกทรงปีกกว้างและทรงปีกแคบ หรือตัดปีกเป็นฟอร์มอิสระตามทรงของรกมะพร้าว

ภาพที่ 4 การออกแบบพิมพ์ที่ใช้ในการอัดขึ้นรูปหมวก

2) แนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยนำแม่พิมพ์รูปครึ่งวงกลมมาใช้ในการออกแบบ

ได้นำผลิตภัณฑ์เก่าบางชิ้นมาพัฒนาต่อยอด และมีการพัฒนาผลงานใหม่ขึ้นมาเพื่อสร้างความหลากหลายให้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม เป็นการแก้ปัญหาผลิตภัณฑ์เดิมในเรื่องคู่แข่งทางการตลาดที่ผลิตสินค้าแบบเดียวกันออกมามากมาย ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบแม่พิมพ์ทรงครึ่งวงกลม มีลักษณะคล้ายกะลามะพร้าว ซึ่งได้แรงบันดาลใจและแนวทางในการออกแบบผลิตภัณฑ์จากลักษณะของลูกมะพร้าวทั้งแบบเป็นพวง แบบเต็มผล และแบบครึ่งผล มาใช้ในการออกแบบ

ภาพที่ 5 ภาพแม่พิมพ์รูปครึ่งวงกลมมาใช้ในการออกแบบ

6.2 การเลือกแบบร่างไปใช้ในการผลิตงานต้นแบบ

จากกระบวนการพัฒนาแบบร่างผลิตภัณฑ์จากกรรมวิธี 14 แบบ ไปสู่การประเมินแบบร่างผลิตภัณฑ์จากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ผู้ผลิต และกลุ่มลูกค้าได้ข้อสรุปในการคัดเลือกแบบร่าง 5 ชิ้นเพื่อนำไปใช้ในการผลิตงานต้นแบบ ดังนี้

- 1) แบบร่างชิ้นที่ 7 กระเป๋าแบบที่ 4
- 2) แบบร่างชิ้นที่ 4 กระเป๋าแบบที่ 1
- 3) แบบร่างชิ้นที่ 14 กระเป๋าแบบที่ 5
- 4) แบบร่างชิ้นที่ 12 หมวกแบบที่ 2
- 5) แบบร่างชิ้นที่ 5 กระเป๋าแบบที่ 2

แบบร่างชิ้นที่ 7	แบบร่างชิ้นที่ 4	แบบร่างชิ้นที่ 14	แบบร่างชิ้นที่ 12	แบบร่างชิ้นที่ 5
				

ภาพที่ 6 ภาพร่างผลิตภัณฑ์ 5 แบบ

6.3 การผลิตต้นแบบผลิตภัณฑ์จากมะพร้าว 1 ชุด จำนวน 5 ชิ้น

ภาพที่ 7 ผลิตภัณฑ์ชิ้นที่ 1

ภาพที่ 8 ผลิตภัณฑ์ชิ้นที่ 2

ภาพที่ 9 ผลิตภัณฑ์ชิ้นที่ 3

ภาพที่ 10 ผลิตภัณฑ์ชิ้นที่ 4

ภาพที่ 11 ผลิตภัณฑ์ชิ้นที่ 5

6.4 สรุปผลสำรวจความพึงพอใจเพื่อใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

การสำรวจความพึงพอใจเพื่อใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 43 คน ได้ผลการวิเคราะห์แบบสำรวจ ดังต่อไปนี้

ความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ชิ้นที่ 1 กระเป๋าผูกมะพร้าวสีขาวความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.9 ซึ่งผู้ประเมินมีความพึงพอใจมาก คือ เรื่องด้านความแปลกใหม่/ความคิด

สร้างสรรค์ ความพึงพอใจด้านคุณภาพ ความพึงพอใจด้านประโยชน์ใช้สอย ความพึงพอใจด้านรูปทรง
รองลงมาคือ ความพึงพอใจด้านราคา มีความพึงพอใจอยู่ที่ระดับปานกลาง

ความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ขั้นที่ 2 กระเป๋าสตางค์กระเป๋าหนังทรงแบบวงกลมความพึง
พอใจอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.0 ซึ่งผู้ประเมินมีความพึงพอใจมาก คือ เรื่องความพึงพอใจด้าน
ความแปลกใหม่/ความคิดสร้างสรรค์ ความพึงพอใจด้านคุณภาพ ความพึงพอใจด้านประโยชน์ใช้สอย
ความพึงพอใจด้านรูปทรง และความพึงพอใจด้านราคา

ความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ขั้นที่ 3 กระเป๋าผู้กระเป๋าสตางค์ความพึงพอใจอยู่ใน
ระดับ มากค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.0 ซึ่งผู้ประเมินมีความพึงพอใจมาก คือ เรื่องความพึงพอใจด้านความแปลก
ใหม่/ความคิดสร้างสรรค์ ความพึงพอใจด้านคุณภาพ ความพึงพอใจด้านประโยชน์ใช้สอย ความพึงพอใจ
ด้านรูปทรง และความพึงพอใจด้านราคา

ความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ขั้นที่ 4 หมวกกระเป๋าสตางค์แบบปีกกว้างความพึงพอใจ
อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.0 ซึ่งผู้ประเมินมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ เรื่องความพึงพอใจด้านความ
แปลกใหม่/ความคิดสร้างสรรค์ ค่าเฉลี่ย 4.6 รองลงมาคือความพึงพอใจด้านรูปทรง ค่าเฉลี่ย 4.0 ความ
พึงพอใจด้านประโยชน์ใช้สอย ค่าเฉลี่ย 3.9 ความพึงพอใจด้านคุณภาพ ค่าเฉลี่ย 3.8 ความพึงพอใจด้าน
ราคา ค่าเฉลี่ย 3.6

ความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ขั้นที่ 5 กระเป๋าสะพายข้างกระเป๋าสตางค์ความ
พึงพอใจอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.0 ซึ่งผู้ประเมินมีความพึงพอใจมาก คือ เรื่องความพึงพอใจด้าน
ความแปลกใหม่/ความคิดสร้างสรรค์ ความพึงพอใจด้านคุณภาพ ความพึงพอใจด้านประโยชน์ใช้สอย
ความพึงพอใจด้านรูปทรง และความพึงพอใจด้านราคา

6.5 สรุปผลการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยี สู่กลุ่มเป้าหมาย

เมื่อนำแบบร่างไปพัฒนาเป็นผลงานต้นแบบด้วยวิธีการอัดขึ้นรูปด้วยความร้อนแล้วจึงนำ
ความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่ให้กลุ่มวิสาหกิจ และบุคคลที่สนใจ มีผู้สนใจเข้าร่วมอบรมจำนวน 22 คน เป็น
สมาชิกกลุ่ม 11 คน และเป็นบุคคลภายนอก 11 คน ผู้เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจการจัดกิจกรรม
โครงการในภาพรวมทั้งหมดในระดับมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ยรวม 4.52 หรือร้อยละ 90.4 และจากการ
พูดคุยกับผู้เข้าร่วมการอบรมได้ข้อคิดเห็นว่า หมวกที่ผลิตจากกระเป๋าสตางค์ด้วยการอัดขึ้นรูปด้วยความร้อน
มีน้ำหนักเบากว่าหมวกที่สานจากก้านมะพร้าวมาก ชาวบ้านหลายคนให้ความสนใจ และตื่นเต้นที่เห็นว่า
วิธีอัดขึ้นรูปกระเป๋าสตางค์

6.6 สรุปการสร้างช่องทางขายสินค้าออนไลน์

จากการศึกษาช่องทางการขายออนไลน์ได้ข้อคิดเห็นว่าการขายออนไลน์กับ shopping
website ต่างประเทศ มีค่าใช้จ่ายปานกลาง รายได้สูง มีกลุ่มผู้ซื้อทั่วโลก ที่ซื้อในเว็บไซต์ของต่างประเทศ
ส่วนการขายออนไลน์กับ shopping website ในประเทศ มีค่าใช้จ่ายต่ำ รายได้ปานกลาง กลุ่มลูกค้าใน
ประเทศที่ซื้อสินค้าผ่าน Lazada, Shopee และขายออนไลน์ โดยตรงผ่าน Facebook, Instagram,

Website มีค่าใช้จ่ายต่ำ รายได้ปานกลาง กลุ่มลูกค้าจากเพื่อน และผู้ติดตามกลุ่ม จากข้อสรุปดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงได้พัฒนาช่องทางขายสินค้าผลิตภัณฑ์จากวิสาหกิจชุมชนจักสานมะพร้าวน้ำตาลขึ้นมา 3 ช่องทาง ได้แก่ 1) ผ่านเพจ Facebook 2) การสร้างเว็บไซต์ Website และ 3) Shopping Website ขายสินค้า Handmade ในต่างประเทศ (www.Etsy.com)

ข้อเสนอแนะจากการผู้วิจัย

1. การตัดรสมะพร้าวมาใช้งาน ส่วนที่มีคุณภาพดีเหมาะนำมาประดิษฐ์ และทำงานหัตถกรรมมากที่สุด คือรสมะพร้าวที่อยู่บริเวณยอดต้นซึ่งมีลักษณะเป็นแผ่นเรียงตัวกันแน่น แผ่นใหญ่ ไม่มีรอยฉีกขาด แต่รสมะพร้าวส่วนนี้ยังห้อยยอดมะพร้าวเอาไว้เพื่อช่วยพยุงก้านมะพร้าวให้ยอดตั้งขึ้น หากตัดนำมาใช้งานจะทำให้ยอดมะพร้าวเบะออกทำให้ต้นมะพร้าวอ่อนแอได้ แนวทางการแก้ไข คือ เลือกใช้รสมะพร้าวที่มีคุณภาพรองลงมา โดยตัดรสมะพร้าวที่เริ่มลอกออกจากต้นบางส่วน เลือกตัดแผ่นรสมะพร้าวให้เหลือส่วนที่ห่อหุ้มต้นเอาไว้ การตัดรสมะพร้าววิธีนี้จะไม่สร้างความเสียหายให้ต้นมะพร้าว
2. การอัดขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ด้วยความร้อน ต้องอาศัยแม่พิมพ์ในการอัดรูปทรงของผลิตภัณฑ์ จึงอาจทำให้รูปทรงของผลิตภัณฑ์ไม่หลากหลาย หากต้องการผลิตภัณฑ์หลากหลายรูปแบบ ต้องประยุกต์จากทรงแม่พิมพ์ที่มีแนวทางการแก้ปัญหา คือ การนำเอาวัสดุอื่น ๆ เข้ามาตกแต่งผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและสร้างความหลากหลายให้กับรูปทรงของผลิตภัณฑ์
3. วัสดุรสมะพร้าวเป็นวัสดุที่มีอายุการใช้งานไม่นานมาก หากต้องการยืดอายุการใช้งาน ควรทาน้ำมันรักษาพื้นผิว เช่น แลคเกอร์ น้ำมันวานิช เป็นต้น แต่น้ำมันเคลือบผิวเหล่านี้มีกลิ่นที่รุนแรงซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อระบบทางเดินหายใจหากสูดดมเป็นเวลานานวิธีแก้ไขผู้ผลิตอาจใช้ แลคเกอร์ (food grade) ที่มีความปลอดภัยกับทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภค แต่จะทำให้ต้นทุนสินค้าสูงขึ้น
4. การขายสินค้าผ่านเพจ Facebook มีกลุ่มผู้เข้าถึงข้อมูลได้เฉพาะกลุ่มลูกค้าจากเพื่อน และผู้ติดตามกลุ่ม จึงทำให้สินค้าไม่ถูกประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง จึงต้องมีการจ่ายเงินเพื่อซื้อโฆษณา เพจบ้างเพื่อให้ได้กลุ่มลูกค้าใหม่ ๆ

บรรณานุกรม

- นภัค ตริแดงน้อย. (2560). จักสานก้านมะพร้าว ของดีเมืองแม่กลอง. สืบค้นจาก <https://www.posttoday.com/market/sme/479218>
- ประดิษฐ์ อินทร์งาม. (2555). กิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะภาพปะติด. สืบค้นจาก <http://old.scbfoundation.com/projects/base.php?proj=1&sub=5&unit=33&id=546>
- วรรณกมล ทัพพันธ์. (2558). การสร้างอัตลักษณ์ของแบรนด์ สืบค้นจาก <https://www.maywankamol.blogspot.com/2015/11/blog-post.html>
- สุจิน สุณี และธีรเวท จิตติกุล. (2552). เครื่องอัดขึ้นรูปกระถางจากขุยและใยมะพร้าว. ปทุมธานี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- เกียรติสินี รัชพันธุ์. (2560). คนไทยไอเดียดี ภาชนะจากใบไม้สดใส่อาหาร ลดสารก่อมะเร็ง. สืบค้นจาก <https://greenspace.market/คนไทยไอเดียดี-ภาชนะจากใบไม้สดใส่อาหาร/>
- อภิชาติ ศรีสะอาด และณัฐชญาณนต์ ดินรมรัมย์. (2016). ครบเครื่องเรื่องมะพร้าว. สมุทรสาคร: นาคาอินเตอร์มีเดีย.
- Coconut53. (2553). รกมะพร้าวหรือเยื่อหุ้มมะพร้าว. สืบค้นจาก <https://coconut53.wordpress.com/>
- MedThai. (2017). มะพร้าว สรรพคุณและประโยชน์ของมะพร้าว น้ำมะพร้าว 81 ข้อ!. สืบค้นจาก <https://medthai.com/มะพร้าว/>
- Rubber Intelligence Unit. (2013). เทคโนโลยีการขึ้นรูปยาง (forming). สืบค้นจาก <http://rubber.oie.go.th/Article.aspx?aid=3404>

คำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลาง: การศึกษาตามแนว อรรถศาสตร์ชาติพันธุ์

Cooking Terms in the Central Thai Dialect: An Ethnosemantic Study

วันที่รับบทความ: 3 มีนาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ: 15 มิถุนายน 2564

วันที่ตอบรับบทความ: 9 กรกฎาคม 2564

นลินภัทร์ เมฆเกรียงไกร¹

มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลาง มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายและมิติแห่งความแตกต่างทางความหมายของคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลาง มีขอบเขตของการศึกษา คือ ศึกษาคำเรียกการทำอาหารเฉพาะคำกริยาเท่านั้น ไม่รวมการทำขนมของว่าง เครื่องดื่ม และของมีนเมา ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ภาคกลาง แบ่งเป็นพื้นที่ใจกลางภาคกลาง ภาคกลางตะวันออก และภาคกลางตะวันตก ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ชลบุรี และราชบุรี ตามลำดับ ผู้วิจัยคัดเลือกผู้บอกภาษาตามคุณสมบัติที่กำหนด จังหวัดละ 3 คน ผลการศึกษาพบว่า คำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลางมี 69 คำ จากการวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมาย พบว่า มิติแห่งความแตกต่างทางความหมายของคำมี 11 มิติ เมื่อนำอรรถลักษณะของแต่ละคำมารวมกันจะแสดงให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างทางความหมายของคำได้ เมื่อใช้วิธีการจัดจำพวกแบบชาวบ้าน พบว่า คำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลางมีความสัมพันธ์ทางความหมายของคำในระดับเสมอกันและต่างระดับกัน คำเรียกการทำอาหารส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในชั้นลำดับเฉพาะเจาะจง คำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลางบางส่วนมีความหมายคล้ายคลึงกันใน 2 ลักษณะ คือ คำที่มีอรรถลักษณะต่างกันบางมิติที่มีได้ทำให้ความหมายโดยรวมของคำนั้นต่างไป เช่น จุดประสงค์ วัตถุประสงค์ที่ไม่ใช่วัตถุประสงค์หลัก คำเหล่านี้จะปรากฏเป็นคำเดียวกัน ขณะที่คำที่มีอรรถลักษณะต่างกันบางมิติที่ทำให้ความหมายโดยรวมของคำนั้นต่างไป เช่น วิธีการทำ วัตถุประสงค์ที่เป็นวัตถุประสงค์หลัก คำเหล่านี้จะปรากฏเป็นคำอื่น

คำสำคัญ: คำเรียกการทำอาหาร ภาษาไทยถิ่นกลาง อรรถศาสตร์ชาติพันธุ์

¹ นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

e-mail: nalinpat.p@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

e-mail: mingmitsri@gmail.com

Cooking Terms in the Central Thai Dialect: An Ethnosemantic Study

Received: March 31, 2021

Revised: June 15, 2021

Accepted: July 9, 2021

Nalinpat Mekkiengkrai¹

Mingmit Sriprasit²

Abstract

This research is the study of cooking terms in the central Thai dialect. It aims to analyze the components and dimensions of contrast of the cooking terms in the central Thai dialect. The study is limited to only the verbs of food cooking, excluding the making of desserts, snacks, beverages and alcoholic drinks. The researcher collects data by interviewing informants living in central Thailand, divided into middle central Thailand, eastern central Thailand and western central Thailand, namely Phra Nakhon Si Ayutthaya, Chonburi and Ratchaburi, respectively. The researcher selects three qualified informants per province. The results show that there are 69 cooking terms in the central Thai dialect. Through componential analysis, it is found that there are 11 dimensions of contrast. Semantic similarities and differences are understood when combining each term's semantic feature. Through folk taxonomy, it is found that cooking terms in the central Thai dialect have semantic relationships in the same and different levels. Most of the cooking terms belong to specific classes. Some of the cooking terms in the central Thai dialect have similar meanings in two aspects: Firstly, the terms which have different semantic features in such dimensions that do not make the terms' overall meanings different, for example, purposes or ingredients which are not the main ingredients. These terms appear as the same terms. Secondly, the terms which have different semantic features in such dimensions that make the terms' overall meanings different, for example, how to cook, main ingredients. These terms appear as different terms.

Keywords: Cooking Terms, Central Thai Dialect, Ethnosemantic Study

¹ Ph.D. Candidate at Department of Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.

e-Mail: nalinpat.p@gmail.com

² Asst.Prof., Ph.D., Lecturer at Department of Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.

e-Mail: mingmitsri@gmail.com

บทนำ

คำเรียกการทำอาหารสามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมด้านอาหารของกลุ่มคนที่ใช้ภาษานั้น ๆ ได้ ดังที่ซาเพียร์ (Sapir, 1929, pp. 209-210) ได้กล่าวว่า มนุษย์ไม่ได้มีชีวิตอยู่บนโลกได้โดยอิสระ แต่มนุษย์มีชีวิตอยู่ภายใต้อิทธิพลภาษาของสังคมที่คอยชี้นำความคิดโดยไม่รู้ตัว สิ่งที่มีมนุษย์เห็น ได้ยิน หรือมีประสบการณ์เป็นเพราะภาษาของสังคมได้กำหนดให้เลือกตีความเช่นนั้น เช่นเดียวกับ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2549, หน้า 136) ที่กล่าวว่า ภาษาไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือในการสื่อสารเท่านั้น แต่ยังเป็นกระจกสะท้อนความคิดและการมองโลกของเจ้าของภาษาอีกด้วย ดังนั้น คำเรียกการทำอาหารของไทยก็สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมด้านอาหารของคนไทยได้เช่นเดียวกัน

ในภาษาไทยพบว่ามีคำเรียกการทำอาหารหลายคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน ทำให้เกิดความสับสนและมีการใช้คำเหล่านี้สลับกันอยู่เสมอ จนบางครั้งทำให้เข้าใจไปว่าเป็นคำที่มีความหมายเดียวกันสามารถใช้แทนกันได้ แต่เมื่อพิจารณาความหมายของคำเรียกการทำอาหารเหล่านี้อย่างละเอียดแล้วจะพบว่าแตกต่างกัน ยกตัวอย่างคำว่า “นึ่ง” และ “ตุ๋น” เป็นคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยที่ใช้ความร้อนชื้นโดยใช้ไอน้ำ มีการใช้ไฟปานกลางและใช้เวลาปานกลางเหมือนกัน แต่แตกต่างกันในด้านวัสดุอุปกรณ์ คือ “นึ่ง” ใช้ลังถึงที่มีส่วนที่ใส่น้ำอยู่ด้านล่าง ส่วนบนซึ่งเป็นที่วางอาหารจะมีช่องให้ไอน้ำเดือดจากส่วนที่อยู่ด้านล่างนั้นขึ้นมา ส่วน “ตุ๋น” ใช้อุปกรณ์เป็นภาชนะซ้อนกัน 2 ใบ ภาชนะที่อยู่ด้านบนซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าจะใส่น้ำ 1/3 ของภาชนะ และจะวางภาชนะที่ใส่อาหารไว้ด้านใน จากนั้นปิดฝาตั้งไฟให้น้ำเดือดจนกระทั่งอาหารสุกตามต้องการ จะเห็นว่าคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลางมีความหมายที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลางที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมด้านอาหารของคนไทยในภาคกลางจากคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลาง

ที่ผ่านมาได้มีการศึกษาคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นโดยใช้แนวคิดอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ ดังนี้ Supapas Kumtanode (2006) ศึกษาเรื่อง “ศัพท์การประกอบอาหารตามภูมิภาค: การศึกษาตามแนวอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์” และโกสินทร์ ปัญญาอธิสิน (2552) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นเหนือตามแนวอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์” จะเห็นได้ว่าที่ผ่านมาได้มีการศึกษาคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นจำนวนไม่มากนัก มีงานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะถิ่น คือ ศึกษาในภาษาไทยถิ่นเหนือเท่านั้น และมีเพียงงานวิจัยของ Supapas Kumtanode (2006) เท่านั้น ที่เป็นงานวิจัยที่ศึกษาคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น รวมถึงภาษาไทยถิ่นกลางด้วย

อย่างไรก็ตาม งานของ Supapas Kumtanode (2006) ศึกษาเพียงเฉพาะคำเรียกการทำอาหารที่ใช้ความร้อนเท่านั้น ขณะที่ยังมีคำเรียกการทำอาหารอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่ได้ใช้ความร้อน และคำเหล่านี้เป็นคำที่สำคัญ และอยู่ในวัฒนธรรมของไทยมาช้านาน ผู้วิจัยเห็นว่าควรนำคำเรียกการทำอาหารที่ไม่ใช้ความร้อนนี้มาศึกษาด้วย เพื่อให้การศึกษาคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้งานของ Supapas Kumtano (2006) ไม่กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้อย่างชัดเจน ว่าต้องการศึกษาคำเรียกการทำอาหารในลักษณะใด คำ Supapas Kumtano (2006) นำมาศึกษาจึงมีขอบเขตที่หลากหลายทั้งคำเรียกการทำอาหาร คำเรียกการทำขนม และคำเรียกชื่ออาหาร ยิ่งกว่านั้นคำที่นำมาศึกษาก็ยังไม่ครอบคลุมคำเรียกทั้งหมดของแต่ละประเภทด้วย อีกทั้งยังไม่พิจารณาถึงจุดประสงค์ของการทำอาหารว่าเป็นการทำอาหารเพื่อกินทันที การทำเพื่อนำไปปรุงต่อและเพื่อถนอมอาหาร ทำให้การวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายที่แสดงความแตกต่างของคำเรียกการทำอาหารออกมายังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

การศึกษานี้จึงต้องการศึกษาคำเรียกการทำอาหารทั้งที่ใช้ความร้อนและไม่ใช้ความร้อน ในภาษาไทยถิ่นกลาง กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะคำเรียกการทำอาหารที่เป็นคำกริยาเท่านั้น และไม่รวมการทำขนม ของว่าง เครื่องดื่มและของมีเนื้อมาต่าง ๆ ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์ทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ซึ่งเป็นการศึกษาวิเคราะห์ภาษาเพื่อทำความเข้าใจความคิด มโนทัศน์ และวัฒนธรรมของกลุ่มชน ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (componential analysis) และวิธีการการจัดจำพวกแบบชาวบ้าน (folk taxonomy) ในการศึกษาและเปรียบเทียบความหมายและมิติความแตกต่างของคำในภาษาไทยถิ่นกลาง และวิเคราะห์คำที่มีประเภชซ้อนกันเป็นลำดับชั้น ให้เข้าใจคำและประเภทของคำต่าง ๆ ของกลุ่มคนในท้องถิ่นนั้น ๆ อันจะทำให้สามารถทำความเข้าใจวัฒนธรรมการกินของคนไทยในภาคกลางผ่านคำเรียกการทำอาหารได้อย่างสมบูรณ์และเป็นระบบ

วัตถุประสงค์การวิจัย

วิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายและมิติแห่งความแตกต่างทางความหมายของคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลาง

สมมุติฐานการวิจัย

1. คำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลางมีจำนวนมาก
2. คำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลางมีองค์ประกอบทางความหมายและมิติแห่งความแตกต่างทางความหมายที่หลากหลาย
3. คำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลางมีบางคำที่มีองค์ประกอบทางความหมายใกล้เคียงกันมาก มีมิติแห่งความแตกต่างของคำต่างกันเพียง 1-2 มิติเท่านั้น

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาคำเรียกการทำอาหารที่ใช้ความร้อนและไม่ใช้ความร้อน ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะคำเรียกการทำอาหารที่เป็นคำกริยา และจะไม่ศึกษาคำเรียกการทำขนม ของว่าง เครื่องดื่ม และของมีเนื้อมาต่าง ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การคัดเลือกจุดเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้พิจารณาการแบ่งพื้นที่ในภาคกลางตามงานวิจัยของ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ (2547) ที่ได้แบ่งพื้นที่ในแต่ละภูมิภาคซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงภาษาที่ใช้ในแต่ละพื้นที่ได้อย่างชัดเจน สำหรับภาคกลางแบ่งพื้นที่เป็นใจกลางภาคกลาง ภาคกลางตะวันออก และภาคกลางตะวันตก ผู้วิจัยคัดเลือกจังหวัดที่จะเก็บข้อมูลพื้นที่ละ 1 จังหวัด พิจารณาจากหลักเกณฑ์ด้านความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ด้านพื้นที่ และด้านการเป็นตัวแทนของภาษาถิ่นนั้น ๆ ได้ รวมทั้งสิ้น 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ชลบุรี และราชบุรี จากนั้นคัดเลือกจุดเก็บข้อมูล จังหวัดละ 1 อำเภอ โดยพิจารณาจากหลักเกณฑ์การเป็นอำเภอที่มีการพูดภาษาไทยถิ่นนั้นเป็นภาษาหลัก และมีการใช้ภาษาอื่นที่มีใช้ภาษาไทยถิ่นนั้นในปริมาณน้อย โดยเบื้องต้นจะพิจารณาจากแผนที่การกระจายของภาษาในแต่ละจังหวัดในงานวิจัยของ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ (2547)

2. การคัดเลือกผู้บอกภาษา ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาจุดละ 3 คน รวม 9 คน ผู้บอกภาษามีคุณสมบัติดังนี้ 1) เป็นผู้ใช้ภาษาถิ่นนั้น ๆ เป็นภาษาแม่ 2) อายุ 45 ปีขึ้นไป 3) เพศใดก็ได้ 4) ไม่เคยย้ายภูมิลำเนาไปจังหวัดอื่นมากกว่า 3 ปี และ 5) มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการทำอาหาร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล มีดังนี้ 1) รายการคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลาง 2) รูปภาพอาหาร 3) กล้องถ่ายรูป 4) เครื่องบันทึกเสียง และ 5) แบบฟอร์มบันทึกข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลประวัติผู้บอกภาษา แบบบันทึกข้อมูลคำเรียกการทำอาหารจากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล มี 2 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลและคัดเลือกคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลาง เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารสิ่งพิมพ์ เช่น พจนานุกรม สารานุกรม 2) การเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 2.1) แนะนำตัวผู้วิจัยพร้อมอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับการเก็บข้อมูล 2.2) สอบถามประวัติของผู้บอกภาษา เพื่อนำไปพิจารณาคุณสมบัติของผู้บอกภาษา ข้อมูลจะถูกเก็บเป็นความลับ แล้วบันทึกลงในแบบบันทึกข้อมูลประวัติผู้บอกภาษา 2.3) สัมภาษณ์ผู้บอกภาษา เพื่อให้ได้คำรวมถึงความหมายและลักษณะเด่นที่อยู่ในคำนิยามของคำเรียกการทำอาหาร แล้วบันทึกลงในแบบบันทึกข้อมูลคำที่ได้จากการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนนี้เป็นการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาศึกษาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ วิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายและมิติความแตกต่างทางความหมายของคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลาง

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยใน 3 ประเด็น คือ จำนวนคำ องค์ประกอบทางความหมายของคำ และการจัดจำพวกแบบชาวบ้านของคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลาง ดังนี้

คำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลาง

จากการศึกษาพบคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลางทั้งสิ้น 69 คำ บางคำใช้คำเรียกเดียวกันแต่มีตัวเลขกำกับเพื่อแสดงว่าเป็นคำที่มีความหมายแตกต่างกันในบางอรรถลักษณะ ดังนี้ ต้ม₁ ต้ม₂ ต้ม₃ แกง เคี้ยว₁ เคี้ยว₂ ลวก₁ ลวก₂ หลน รวน₁ รวน₂ รวน₃ รวน₄ รวน₅ รวน₆ รวน₇ รวน₈ รวน₉ หุง₁ หุง₂ โรย ปิบ นึ่ง₁ นึ่ง₂ ตุ่น₁ ตุ่น₂ หมก₁ หมก₂ หมก₃ หมก₄ งบ เจียว₁ เจียว₂ เจียว₃ ทอด₁ ทอด₂ ผัด₁ ผัด₂ คั่ว₁ คั่ว₂ กลอก จี่₁ จี่₂ จี่₃ จี่₄ ปิ้ง₁ ปิ้ง₂ ย่าง₁ ย่าง₂ เผา₁ เผา₂ หลาม อบ₁ อบ₂ อัง รม ตาก แดดเดียว ตำ₁ ตำ₂ ไชลก₁ ไชลก₂ ยำ ปลา ลาบ น้ำตก หมัก ดอง พอก

องค์ประกอบทางความหมายของคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลาง

การวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมาย (componential analysis) เป็นการแจกแจงส่วนประกอบของความหมายที่เรียกว่า อรรถลักษณะ (semantic feature) ผู้วิจัยจะศึกษาความหมายของคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลางที่ได้จากการเก็บข้อมูล จากนั้นจะวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายและกำหนดมิติแห่งความแตกต่างของคำ (dimension of contrast) การระบุอรรถลักษณะในแต่ละมิติแห่งความแตกต่างในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้อรรถลักษณะแบบพรรณนาเพื่อระบุเฉพาะลักษณะเด่นของคำเรียกการทำอาหารแต่ละคำ ทุกอรรถลักษณะจึงแสดงค่าเป็นบวกเสมอ ไม่มีการเปรียบเทียบเชิงทวิลักษณ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงไม่แสดงเครื่องหมาย + ที่อรรถลักษณะ จะแสดงอรรถลักษณะโดยระบุคุณสมบัติไว้เท่านั้น อรรถลักษณะที่จำเป็นนี้เมื่อนำมารวมกันแล้วจะสามารถแสดงให้เห็นว่าคำนั้นแตกต่างจากคำอื่น

มิติแห่งความแตกต่างของคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลางมีทั้งสิ้น 11 มิติ ดังนี้

1. **มิติจุดประสงค์** เป็นมิติทางความหมายที่แสดงถึงจุดประสงค์ของการทำอาหาร แสดงอยู่ภายใต้อรรถลักษณะ 3 อรรถลักษณะ ดังนี้ 1) [กินทันที] คือ เมื่อนำวัตถุดิบมาทำอาหารจนได้ “อาหาร” ที่สามารถนำไปรับประทานได้ทันที เช่น หลน 2) [ปรุงต่อ] คือ เมื่อนำวัตถุดิบไปทำอาหารแล้วจะได้ “วัตถุดิบปรุงต่อเป็นอาหาร” ที่ยังไม่นำไปรับประทานทันที จะต้องนำไปผ่านการทำอาหารอีกขั้นตอนหนึ่งก่อนจึงจะนำไปรับประทานได้ เช่น อัง 3) [เก็บไว้ทำภายหลัง] คือ เมื่อนำวัตถุดิบไปทำอาหารเพื่อถนอมหรือเก็บรักษาไว้ได้นานขึ้นจะได้ “วัตถุดิบถนอมอาหาร” หากต้องการนำไปรับประทานจะต้องนำไปผ่านการทำอาหารอีกอย่างน้อยขั้นตอนหนึ่งก่อนจึงจะนำไปรับประทานได้ เช่น หมัก

2. **มิติวิธีการทำ** เป็นมิติทางความหมายที่แสดงถึงวิธีการทำวัตถุดิบจนได้เป็นอาหาร วัตถุดิบปรุงต่อเป็นอาหาร หรือวัตถุดิบถนอมอาหาร แสดงอยู่ภายใต้อรรถลักษณะหลัก 16 อรรถลักษณะ และอรรถลักษณะย่อย 12 อรรถลักษณะ ดังนี้ 1) [ใส่วัตถุดิบในน้ำเดือด] คือ นำของเหลวอย่างน้ำหรือกะทิใส่ภาชนะ ใส่วัตถุดิบ ตั้งไฟจนวัตถุดิบสุกตามต้องการ เช่น แกง หลน มีอรรถลักษณะย่อย 2 อรรถลักษณะ ได้แก่ 1.1) [ต้มจนงวดหรือเปื่อย] เช่น เคี้ยว₁ 1.2) [ทำให้ข้าวหรือธัญพืชสุก] เช่น หุง₁ 2) [คนไปมาจนสุกตามต้องการ] คือ คนหรือพลิกวัตถุดิบไปมาจนวัตถุดิบสุก มีอรรถลักษณะย่อย 3 อรรถลักษณะ ได้แก่ 2.1) [คนไปมาแล้วพลิกจนสุก] เช่น เจียว₁ 2.2) [คนไปมาอย่างรวดเร็ว] เช่น ผัด₁ 2.3) [คนไปมาให้ค่อย ๆ สุก] เช่น คั่ว₁ 3) [ทำให้แบ่งเป็นเส้นในน้ำร้อน] คือ โรยแบ่งให้เป็นเส้นในน้ำร้อนจนแบ่งสุก เช่น ปิบ 4) [ทำให้สุกด้วยไอน้ำ] คือ

ใช้ไอน้ำร้อนจนวัตถุดิบสุก เช่น นึ่ง₁ 5) [ซุกวัตถุดิบในซึ้งไถ่ร้อน] คือ ซุกวัตถุดิบในซึ้งไถ่ที่ยังระอุ ไม่มีเปลวไฟ จนสุกตามต้องการ เช่น หมก₂ 6) [ใส่วัตถุดิบในน้ำมันร้อน] คือ ใส่วัตถุดิบในน้ำมันร้อนจนสุก เช่น ทอด₁ 7) [ทำให้ไหลทั่วแล้วชะออก] คือ ใส่วัตถุดิบในกระทะที่ทาน้ำมันเคลือบไว้ หมนกระทะให้วัตถุดิบไหลทั่ว รอจนสุกแล้วชะออกให้เป็นแผ่น ได้แก่ กลอก 8) [นบบนกระทะเคลือบน้ำมัน] คือ นบบวัตถุดิบบนกระทะที่ทาน้ำมันเล็กน้อย พลิกกลับจนสุก เช่น จี่₁ 9) [วางไว้เหนือไฟ] คือ นำวัตถุดิบวางไว้เหนือเปลวไฟจนวัตถุดิบสุก มีอรรถลักษณะย่อย 1 อรรถลักษณะ ได้แก่ 9.1) [วางเหนือไฟห่าง ๆ] เช่น จี่₃ 10) [ใส่วัตถุดิบในกระบอกไม้ไผ่วางข้างกองไฟ] คือ นำวัตถุดิบใส่กระบอกไม้ไผ่แล้วไปวางข้างกองไฟ หมั่นหมนเพื่อให้สุกทั่ว ได้แก่ หลาม 11) [ครอบวัตถุดิบคลุมด้วยฟางแล้วจุดไฟ] คือ นำวัตถุดิบวางไว้แล้วครอบด้วยอุปกรณ์ทนความร้อน จากนั้นคลุมด้วยฟางแล้วจุดไฟให้ลุกไหม้ฟางจนกระทั่งวัตถุดิบสุก ได้แก่ อบ₂ 12) [วางวัตถุดิบให้ได้รับไอร้อนจากไฟ] คือ นำวัตถุดิบวางไว้ใกล้ไฟ ให้มีระยะห่างพอสมควร มีอรรถลักษณะย่อย 1 อรรถลักษณะ ได้แก่ 12.1) [วางวัตถุดิบให้ได้รับไอร้อนเหนือเตาไฟ] ได้แก่ รม 13) [วางผึ่งไว้ให้แห้ง] คือ วางวัตถุดิบไว้ให้ความชื้นลดลงหรือแห้ง เช่น ตาก 14) [ต้มให้แตกหรือละเอียด] คือ ใช้สากที่ม้ววัตถุดิบที่อยู่ในครกให้แตกหรือละเอียด มีอรรถลักษณะย่อย 2 อรรถลักษณะ ได้แก่ 14.1) [ต้มอย่างแรงและต่อเนื่อง] เช่น ตำ₂ 14.2) [เอียงสากตำให้เข้ากันหรือให้แตก] เช่น โขลก₁ 15) [คลุกเคล้าวัตถุดิบให้เข้ากัน] คือ คลุกเคล้าวัตถุดิบให้เข้ากัน เช่น ยำ 16) [เก็บรักษาวัตถุดิบไว้ได้นาน] คือ การนำวัตถุดิบมาผสมกับบางอย่างเพื่อให้เก็บได้นาน มีอรรถลักษณะย่อย 3 อรรถลักษณะ ได้แก่ 16.1) [เคล้าวัตถุดิบกับเกลือปิดฝาเก็บไว้] ได้แก่ หมัก 16.2) [แช่วัตถุดิบในน้ำเกลือปิดฝาเก็บไว้] ได้แก่ ดอง 16.3) [ทำให้เกาะรอบเพื่อเก็บรักษา] ได้แก่ พอก

3. มิติการใช้ความร้อน เป็นมิติทางความหมายที่แสดงถึงการใช้ความร้อนในการทำอาหาร แสดงอยู่ภายใต้ อรรถลักษณะ 2 อรรถลักษณะ ดังนี้ 1) [ใช้ความร้อน] เช่น หลาม 2) [ไม่ใช้ความร้อน] เช่น ยำ

4. มิติประเภทความร้อน เป็นมิติทางความหมายที่แสดงถึงประเภทความร้อนที่ใช้ในการทำอาหาร แสดงอยู่ภายใต้ อรรถลักษณะ 6 อรรถลักษณะ ดังนี้ 1) [ความร้อนขึ้นแบบใช้น้ำ] คือ การใช้น้ำหรือของเหลวอื่นเป็นตัวพาความร้อน เช่น ต้ม₁ 2) [ความร้อนขึ้นแบบใช้ไอน้ำ] คือ การใช้ไอน้ำเป็นตัวพาความร้อน เช่น นึ่ง₁ 3) [ความร้อนแห้งแบบใช้น้ำมัน] คือ การใช้ไขมันเป็นตัวพาความร้อน เช่น เจียว₁ 4) [ความร้อนแห้งจากอุปกรณ์] คือ การนำความร้อนจากอุปกรณ์ ไม่ใช้น้ำหรือน้ำมัน เช่น คั่ว₁ 5) [ความร้อนแห้งจากเชื้อเพลิง] คือ การแผ่รังสีความร้อนจากเชื้อเพลิง เช่น ปิ้ง₁ 6) [ความร้อนแห้งจากแสงอาทิตย์] คือ การแผ่รังสีความร้อนจากแสงอาทิตย์ ได้แก่ ตาก

5. มิติการใช้ของเหลว เป็นมิติทางความหมายที่แสดงถึงของเหลวที่ใช้ในการทำอาหาร แสดงอยู่ภายใต้ อรรถลักษณะ 4 อรรถลักษณะ ดังนี้ 1) [น้ำ] เช่น รวน₁ 2) [กะทิ] เช่น หลน 3) [น้ำมัน] เช่น ผัด₁ 4) [ไม่ใช้ของเหลว] เช่น คั่ว₁

6. มิติปริมาณของเหลว เป็นมิติทางความหมายที่แสดงถึงปริมาณของเหลวในการทำอาหาร แสดงอยู่ภายใต้ อรรถลักษณะ 2 อรรถลักษณะ ดังนี้ 1) [ของเหลวน้อย] เช่น งบ 2) [ของเหลวมาก] เช่น แกง

7. มิติการใช้ไฟ เป็นมิติทางความหมายที่แสดงถึงระดับไฟที่ใช้ในการทำอาหาร แสดงอยู่ภายใต้
อรรถลักษณะ 3 อรรถลักษณะ ดังนี้ 1) [ไฟอ่อน] เช่น ตุ่น₂ 2) [ไฟปานกลาง] เช่น ต้ม₁ 3) [ไฟแรง] เช่น เผา₁

8. มิติระยะเวลา เป็นมิติทางความหมายที่แสดงถึงระยะเวลาที่ใช้ในการทำอาหาร แสดงอยู่
ภายใต้อรรถลักษณะ 3 อรรถลักษณะ ดังนี้ 1) [เวลาน้อย] คือ ใช้เวลาในการทำไม่เกิน 5 นาที เช่น ลวก₁
2) [เวลาปานกลาง] คือ ใช้เวลาในการทำมากกว่า 5 นาที แต่ไม่เกิน 20 นาที เช่น แกง 3) [เวลานาน] คือ
ใช้เวลาในการทำมากกว่า 20 นาที เช่น เคี่ยว₁

9. มิติระดับความสุกของวัตถุดิบ เป็นมิติทางความหมายที่แสดงถึงระดับความสุกของวัตถุดิบ
เมื่อทำอาหารแล้ว แสดงอยู่ภายใต้อรรถลักษณะ 3 อรรถลักษณะ ดังนี้ 1) [ดิบ] คือ วัตถุดิบมีระดับความสุก
ไม่เกิน 10% มักเป็นการทำอาหารเพื่อการถนอมอาหาร เช่น ตาก 2) [กึ่งสุกกึ่งดิบ] คือ วัตถุดิบมีระดับ
ความสุกมากกว่า 10% แต่ไม่เกิน 75% มักเป็นการทำอาหารเพื่อนำไปปรุงต่อหรือต้องการวัตถุดิบแบบ
กึ่งสุกกึ่งดิบ เช่น ปลา 3) [สุก] คือ วัตถุดิบมีระดับความสุกมากกว่า 75% เช่น แกง

10. มิติวัตถุดิบ เป็นมิติทางความหมายที่แสดงถึงวัตถุดิบที่ใช้ในการทำอาหาร แสดงอยู่ภายใต้
อรรถลักษณะหลัก 18 อรรถลักษณะ และอรรถลักษณะย่อย 25 อรรถลักษณะ ดังนี้ 1) [วัตถุดิบทั่วไป]
2) [สัตว์] มีอรรถลักษณะย่อย 13 อรรถลักษณะ ได้แก่ 2.1) [เนื้อสัตว์] 2.2) [เนื้อสัตว์ทั้งตัว] 2.3) [เนื้อสัตว์
ชิ้นใหญ่] 2.4) [เนื้อสัตว์หั่นชิ้น] 2.5) [เนื้อสัตว์บด] 2.6) [เนื้อสัตว์ตากแห้ง] 2.7) [เนื้อสัตว์รวนสุก]
2.8) [เนื้อสัตว์ย่าง] 2.9) [ไขมันสัตว์] 2.10) [ปลาใหญ่ทั้งตัว] 2.11) [ปลาเล็ก] 2.12) [ไข่]
2.13) [ไข่ทั้งฟอง] 3) [พืชผัก] มีอรรถลักษณะย่อย 12 อรรถลักษณะ ได้แก่ 3.1) [สระแหน่] 3.2) [ผักชีฝรั่ง]
3.3) [ใบมะกรูด] 3.4) [ตะไคร้] 3.5) [หัวเผือก] 3.6) [หัวมัน] 3.7) [หัวหอม] 3.8) [กระเทียม]
3.9) [พริกสด] 3.10) [พริกแห้ง] 3.11) [พริกป่น] 3.12) [สาหร่าย] 4) [ข้าวสาร] 5) [ข้าวคั่ว] 6) [แป้ง]
7) [ธัญพืช] 8) [เครื่องแกงดำ] 9) [เครื่องแกงหนั] 10) [น้ำพริกเผา] 11) [กะปิ] 12) [ปลาร้า]
13) [มะขามเปียก] 14) [มะนาว] 15) [น้ำปลา] 16) [เกลือ] 17) [น้ำเกลือ] 18) [เครื่องปรุงรส]

11. มิติวัสดุอุปกรณ์ เป็นมิติทางความหมายที่แสดงถึงวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำอาหาร แสดง
อยู่ภายใต้ 19 อรรถลักษณะ ดังนี้ 1) [หม้อ] 2) [กระทะ] 3) [ลังถึง] 4) [ภาชนะใบเล็กวางในภาชนะใบใหญ่]
5) [ครก] 6) [ฝาครอบ] 7) [กระด้ง] 8) [ตะแกรง] 9) [ไหเคลือบ] 10) [ขวดแก้ว] 11) [แว่นโรย] 12)
[กระบอกไม้ไผ่] 13) [ไม้เสียบไม้หนึบ] 14) [ใบตอง] 15) [ฟาง] 16) [ฟืน] 17) [ขี้เถ้า] 18) [ดิน] 19) [ขี้เถ้า
แกลบ]

มิติแห่งความแตกต่างของคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลางทั้ง 11 มิติที่กล่าวมา
สามารถแสดงอรรถลักษณะในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงองค์ประกอบทางความหมายของคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลาง

การใช้ ความร้อน	ประเภทความร้อน		วิธีการทำ ³	จุดประ สงค์ ⁴	การใช้ ของเหลว	ปริมาณ ของเหลว ⁵	การใช้ไฟ ⁶	ระยะเวลา ⁷	ระดับความสูง ของวัตถุ ⁸	วัตถุดิบ	วัสดุอุปกรณ์	คำ
ใช้ความ ร้อน	ความร้อน ขึ้น	ความร้อน ขึ้นแบบ ใช้น้ำ		✓	[น้ำ] [กะทิ]	●●	☉☉	①①	◆	ทั่วไป	หม้อ	ต้ม ₁
				✓✓	[น้ำ] [กะทิ]	●●	☉☉	①①	❖/◆	ทั่วไป	หม้อ	ต้ม ₂
ใช้ความ ร้อน	ความร้อน ขึ้น	1) [ใส่ วัตถุดิบในน้ำ เดือด]		✓	[น้ำ] [กะทิ]	●●	☉☉	①①	◆	ทั่วไป [เครื่องแกงหัน]	หม้อ	ต้ม ₃
				✓	[น้ำ] [กะทิ]	●●	☉☉	①①	◆	ทั่วไป [เครื่องแกงตำ]	หม้อ	แกง
				✓	[กะทิ]	●	☉☉	①①	◆	สัตว์ [เนื้อสัตว์] (พืชผัก) [เครื่องแกงหัน] มะขามเปียก]	หม้อ	หลน
				✓	[น้ำ] [กะทิ]	●●	☉	①①①	◆	ทั่วไป	หม้อ	เคี่ยว ₁
				✓✓	[น้ำ] [กะทิ]	●●	☉	①①①	◆	ทั่วไป	หม้อ	เคี่ยว ₂
			1.1)	✓	[น้ำ] [กะทิ]	●●	☉	①①①	◆	ทั่วไป	หม้อ [ฝาครอบ]	ตุ๋น ₂
				✓	[น้ำ] [กะทิ]	●	☉	①①①	◆	ทั่วไป	หม้อ [กระทะ][ฝาครอบ]	อบ ₁
				✓	[น้ำ] [กะทิ]	●●	☉☉	①	❖/◆	ทั่วไป	หม้อ	ลวก ₁
			1.2)	✓✓	[น้ำ] [กะทิ]	●●	☉☉	①	❖/◆	ทั่วไป	หม้อ	ลวก ₂
				✓	[น้ำ] [กะทิ]	●●	☉☉	①①①	◆	ข้าวสาร [ธัญพืช]	หม้อ	หุง ₁
				✓✓	[น้ำ] [กะทิ]	●●	☉☉	①①①	❖/◆	ข้าวสาร [ธัญพืช]	หม้อ	หุง ₂
		2) [คนไปคนมาจนสุก ตามต้องการ]	✓	[น้ำ]	●	☉☉	①①	◆	สัตว์ [เนื้อสัตว์] [เครื่องปรุงรส]	กระทะ	รวน ₁	
			✓✓	[น้ำ]	●	☉☉	①①	❖/◆	สัตว์ [เนื้อสัตว์] [เกลือ]	กระทะ	รวน ₂	
			✓✓✓	[น้ำ]	●	☉☉	①①	❖/◆	สัตว์ [เนื้อสัตว์] [เกลือ]	กระทะ	รวน ₃	
		3) [ทำให้แห้งเป็นเส้นใน น้ำร้อน]	✓	[น้ำ]	●●	☉☉	①①	◆	แป้ง	หม้อ [แว่นโรย]	โรย	
			✓	[น้ำ]	●●	☉☉	①①	◆	แป้ง	หม้อ [แว่นโรย]	บับ	
		ความร้อน ขึ้นแบบ ใช้น้ำ	4) [ทำให้สุกด้วยไอน้ำ]	✓			☉☉	①①	◆	ทั่วไป	ลังถึง	นึ่ง ₁
				✓✓			☉☉	①①	❖/◆	ทั่วไป	ลังถึง	นึ่ง ₂
				✓			☉☉	①①	◆	ทั่วไป	[ภายในใบเล็กวางซ้อนใน	ตุ๋น ₁

³ อรรถลักษณะย่อยของวิธีการทำ ดังนี้ 1.1) [ต้มจนวอดหรือเปื่อย] 1.2) [ทำให้ข้าวหรือธัญพืชสุก] 2.1) [คนไปมาแล้วพลิกจนสุก] 2.2) [คนไปมาอย่างรวดเร็ว] 2.3) [คนไปมาให้ค่อย ๆ สุก] 9.1) [วางเหนือไฟห่าง ๆ] 12.1) [วางวัตถุดิบให้ได้รับไอร้อนเหนือเตาไฟ] 14.1) [หิมอย่างแรงและต่อเนื่อง] 14.2) [เอียงสากตาให้เข้ากันหรือให้แหลก] 16.1) [เคล้าวัตถุดิบกับเกลือปิดฝาเก็บไว้] 16.2) [แช่วัตถุดิบในน้ำเกลือปิดฝาเก็บไว้] 16.3) [ทำให้เกาะรอบเพื่อเก็บรักษา]

⁴ สัญลักษณ์ ✓ แทนอรรถลักษณะ [กินทันที] ✓✓ แทนอรรถลักษณะ [ปรุงต่อ] และ ✓✓✓ แทนอรรถลักษณะ [เก็บไว้ทำภายหลัง]

⁵ สัญลักษณ์ ● แทนอรรถลักษณะ [ของเหลวน้อย] และ ●● แทนอรรถลักษณะ [ของเหลวมาก]

⁶ สัญลักษณ์ ☼ แทนอรรถลักษณะ [ไฟอ่อน] ☼☼ แทนอรรถลักษณะ [ไฟปานกลาง] และ ☼☼☼ แทนอรรถลักษณะ [ไฟแรง]

⁷ สัญลักษณ์ ① แทนอรรถลักษณะ [เวลาน้อย] ①① แทนอรรถลักษณะ [เวลาปานกลาง] และ ①①① แทนอรรถลักษณะ [เวลานาน]

⁸ สัญลักษณ์ ◆ แทนอรรถลักษณะ [ดิบ] ❖ แทนอรรถลักษณะ [กึ่งสุกกึ่งดิบ] และ ◆ แทนอรรถลักษณะ [สุก]

การใช้ ความร้อน	ประเภทความร้อน	วิธีการทำ ³	จุดประ สงค์ ⁴	การใช้ ของเหลว	ปริมาณ ของเหลว ⁵	การใช้ไฟ ⁶	ระยะเวลา ⁷	ระดับความสูง ของวัตถุ ⁸	วัตถุดิบ	วัสดุอุปกรณ์	ค่า
ความร้อน แห้ง	ความร้อน แห้ง	2)คนไปมา จนสุกตาม ต้องการ ใช้น้ำมัน								ภาษาชนะใบใหญ่ (ฝาครอบ)	
			✓	[กะทิ]	●	☼☼	①①	◆	สัตว์ [เนื้อสัตว์หั่นชิ้น] [เนื้อสัตว์บด] ไข่ [เครื่องแกงตำ]	สิ่งถึง [ใบตอง]	หมก ₁
			2.1	✓	[น้ำมัน]	●	☼☼	①	สัตว์ [ไข่]	กระทะ	เจียว ₁
				✓✓	[น้ำมัน]	●	☼	①①	พืชผัก [หัวหอม] [กระเทียม]	กระทะ	เจียว ₂
				✓✓	[น้ำมัน]	●	☼	①①	สัตว์ [ไขมันสัตว์]	กระทะ	เจียว ₃
			2.2	✓	[น้ำมัน]	●	☼☼☼	①	ทั่วไป	กระทะ	ผัด ₁
				✓✓	[น้ำมัน]	●	☼☼☼	①	ทั่วไป	กระทะ	ผัด ₂
				✓	[น้ำมัน]	●	☼☼	①①	สัตว์ [เนื้อสัตว์] [เครื่องปรุงรส]	กระทะ	รวน ₄
				✓✓	[น้ำมัน]	●	☼☼	①①	สัตว์ [เนื้อสัตว์] [เกลือ]	กระทะ	รวน ₅
				✓✓✓	[น้ำมัน]	●	☼☼	①①	สัตว์ [เนื้อสัตว์] [เกลือ]	กระทะ	รวน ₆
				✓	[น้ำมัน]	●	☼☼	①①	ทั่วไป	กระทะ	ทอด ₁
			6)ใส่วัตถุดิบในน้ำมัน ร้อน	✓✓	[น้ำมัน]	●●	☼☼	①①	ทั่วไป	กระทะ	ทอด ₂
				✓✓	[น้ำมัน]	●●	☼☼	①①	ทั่วไป	กระทะ	
ใช้ความร้อน	ความร้อน แห้ง	7)ทำให้ไหลทั่วแล้วชะ 8)นวดบนกระทะ เคลือบน้ำมัน	✓✓	[น้ำมัน]	●	☼	①	◆	สัตว์ [ไข่] [แป้ง]	กระทะ	ทอด
			✓	[น้ำมัน]	●	☼	①	◆	ทั่วไป	กระทะ	จี่ ₁
			✓✓	[น้ำมัน]	●	☼	①	◆/◆	ทั่วไป	กระทะ	จี่ ₂
		2)คนไปมา จนสุกตาม ต้องการ ใช้น้ำมัน	2.3	✓	[ไม่ใช้ ของเหลว]		☼	①①	◆	ทั่วไป	คั่ว ₁
				✓✓	[ไม่ใช้ ของเหลว]		☼	①①	◆/◆	ทั่วไป	คั่ว ₂
				✓	[ไม่ใช้ ของเหลว]		☼☼	①①	◆	สัตว์ [เนื้อสัตว์] [เครื่องปรุงรส]	รวน ₇
				✓✓	[ไม่ใช้ ของเหลว]		☼☼	①①	◆/◆	สัตว์ [เนื้อสัตว์] [เกลือ]	รวน ₈
				✓✓✓	[ไม่ใช้ ของเหลว]		☼☼	①①	◆/◆	สัตว์ [เนื้อสัตว์] [เกลือ]	รวน ₉
				✓	[ไม่ใช้ ของเหลว]		☼	①①	◆	สัตว์ [ปลาใหญ่ทั้งตัว] [ไข่ทั้งฟอง] พืชผัก [หัวเผือก] [หัวมัน]	พิน [ซี๊ด]
		5)ชุก วัตถุดิบใน ซี๊ดร้อน		✓✓	[ไม่ใช้ ของเหลว]		☼	①①	◆/◆	พืชผัก[หัวหอม][กระเทียม][พริกสด]	พิน [ซี๊ด]
				✓✓	[ไม่ใช้ ของเหลว]		☼	①①	◆/◆	พืชผัก [หัวหอม] [กระเทียม] [พริก สด] [กะปิ] [ปลาร้า]	ใบตอง [พิน] [ซี๊ด]
				✓	[ไม่ใช้ ของเหลว]		☼	①	◆	สัตว์ [เนื้อสัตว์ตากแห้ง]	ตะแกรง [ไม้เสียบไม้ หนึบ] [ใบตอง][พิน][ซี๊ด]
		9)วางไว้ เหนือไฟ	9.1	✓✓	[ไม่ใช้ ของเหลว]		☼	①	◆/◆	สัตว์ [เนื้อสัตว์ตากแห้ง] [พืชผัก] หัวหอม [กระเทียม] [พริกสด] [พริก แห้ง] [กะปิ] [ปลาร้า]	ตะแกรง [ไม้เสียบไม้ หนึบ] [ใบตอง][พิน][ซี๊ด]
				✓	[ไม่ใช้ ของเหลว]		☼	①①	◆	สัตว์ [เนื้อสัตว์หั่นชิ้น] [เนื้อสัตว์ตาก แห้ง] [ปลาเล็ก] [ไข่ทั้งฟอง]	ตะแกรง [ไม้เสียบไม้ หนึบ] [ใบตอง][พิน][ซี๊ด]
				✓✓	[ไม่ใช้ ของเหลว]		☼	①①	◆/◆	สัตว์ [เนื้อสัตว์หั่นชิ้น] [เนื้อสัตว์ตาก แห้ง] [พืชผัก] [หัวหอม] กระเทียม [พริกสด] [กะปิ] [ปลาร้า]	ตะแกรง [ไม้เสียบไม้ หนึบ] [ใบตอง][พิน] ซี๊ด

การใช้ ความร้อน	ประเภทความร้อน	วิธีการทำ ³	จุดประ สงค์ ⁴	การใช้ ของเหลว	ปริมาณ ⁵ ของเหลว	การใช้ไฟ ⁶	ระยะเวลา ⁷	ระดับความสูง ของวัตถุ ⁸	วัตถุดิบ	วัสดุอุปกรณ์	ค่า
				✓	[ไม่ใช้ ของเหลว]	☼☼	①①	◆	สัตว์ [เนื้อสัตว์ทั้งตัว] [เนื้อสัตว์ชิ้นใหญ่]	ตะแกรง [ไม้เสียบไม้ หนึบ] [พิน]	ย่าง ₁
				✓✓	[ไม่ใช้ ของเหลว]	☼☼	①①	❖/◆	สัตว์ [เนื้อสัตว์ทั้งตัว] [เนื้อสัตว์ชิ้นใหญ่] พืชผัก [หัวหอม] [กระเทียม] [พริกสด]	ตะแกรง [ไม้เสียบไม้ หนึบ] [พิน]	ย่าง ₂
				✓	[ไม่ใช้ ของเหลว]	☼☼☼	①①	◆	สัตว์ [เนื้อสัตว์ทั้งตัว] [พืชผัก] [หัว เผือก] [หัวมัน]	ตะแกรง [พิน]	เผา ₁
				✓✓	[ไม่ใช้ ของเหลว]	☼☼☼	①①	❖/◆	สัตว์ [เนื้อสัตว์ทั้งตัว] [พืชผัก] [หัว หอม] [กระเทียม] [พริกสด]	ตะแกรง [พิน]	เผา ₂
				✓	[กะทิ]	●	☼	①①	สัตว์ [เนื้อสัตว์หั่นชิ้น] [เนื้อสัตว์บด] ไข่ [เครื่องแกงตำ]	ตะแกรง [ใบตอง] พิน [ซีเมนต์]	งบ
			10)[ใส่วัตถุดิบใน กระบอกไม้ไผ่]	✓	[ไม่ใช้ ของเหลว]	☼☼☼	①①	◆	สัตว์ [เครื่องแกงตำ] [เครื่องแกงหั่น]	กระบอกไม้ไผ่ [พิน]	หลาม
			11)[คลุกด้วยฟาง แล้วจุ่มไฟ]	✓	[ไม่ใช้ ของเหลว]	☼☼☼	①①①	◆	สัตว์ [เนื้อสัตว์ทั้งตัว]	ผ้าครอบ [ฟาง] [พิน]	อบ ₂
ใช้ความ ร้อน	ความร้อน แห้ง	ความร้อน แห้งจาก เตาไฟฟ้า	12)[วางให้ แห้งจาก ใต้รับไอร้อน เชื้อเพลิง จากไฟ]	✓✓	[ไม่ใช้ ของเหลว]	☼	①	❖/◆	สัตว์ [เนื้อสัตว์ตากแห้ง] [พืชผัก] สาหร่าย	ตะแกรง [พิน] [ซีเมนต์]	อัง
			12.1)	✓✓✓	[ไม่ใช้ ของเหลว]	☼	①①①	◆/❖	สัตว์ [เนื้อสัตว์ตากแห้ง] [พืชผัก] หัวหอม [กระเทียม] [พริกแห้ง]	พิน	รม
		ความร้อน แห้งจาก แสงอาทิตย์	13)[วางสิ่งให้แห้ง]	✓✓✓	[ไม่ใช้ ของเหลว]		①①①	◆	สัตว์	กระด้ง [ตะแกรง]	ตาก
				✓✓✓	[ไม่ใช้ ของเหลว]		①①①	◆	สัตว์	กระด้ง [ตะแกรง]	แดด เดียว
ไม่ใช้ความร้อน		14)[หิมให้ แห้งหรือ ละเอียด]	14.1)	✓					ทั่วไป	ครก	ตำ ₁
				✓✓					ทั่วไป	ครก	ตำ ₂
			14.2)	✓					ทั่วไป	ครก	โขลก ₁
				✓✓					ทั่วไป	ครก	โขลก ₂
		15)[คลุกเคล้าวัตถุดิบ ให้เข้ากัน]		✓			①	◆	ทั่วไป [พืชผัก] [หัวหอม] [พริกสด] มะนาว [น้ำตาล]		ยำ
				✓			①	❖/◆	สัตว์ [เนื้อสัตว์] [พืชผัก] [ใบมะกรูด] ตะไคร้ [หัวหอม] [พริกสด] น้ำพริกเผา [มะนาว] [น้ำตาล]		พล่า
				✓			①	◆	สัตว์ [เนื้อสัตว์บดรวมสวก] [พืชผัก] สะระแหน่ [ผักชีฝรั่ง] [หัวหอม] พริกป่น [ข้าวคั่ว] [มะนาว] [น้ำตาล]		ลาบ
				✓			①	◆	สัตว์ [เนื้อสัตว์ย่าง] [พืชผัก] สะระแหน่ [ผักชีฝรั่ง] [หัวหอม] พริกป่น [ข้าวคั่ว] [มะนาว] [น้ำตาล]		น้ำตก
		16)[เก็บ รักษา วัตถุดิบ]	16.1)	✓✓✓			①①①	◆	สัตว์ [เกลือ]	[ใบเคลือบ]	หมัก
			16.2)	✓✓✓			①①①	◆	สัตว์ [ปู] [ไข่ทั้งฟอง] [พืชผัก] น้ำตาล [น้ำตาลเกลือ]	[ขวดแก้ว]	ดอง

การใช้ ความร้อน	ประเภทความร้อน	วิธีการทำ ³	จุดประ สงค์	การใช้ ของเหลว	ปริมาณ ของเหลว ⁵	การใช้ไฟ ⁶	ระยะเวลา ⁷	ระดับความสูง ของวัตถุดิบ	วัตถุดิบ	วัสดุอุปกรณ์	คำ
		16.3)	✓✓✓				①①①	◆	สัตว์ [ไข่ทั้งฟอง]	[ฟืน] [ไข่ไก่กลบ]	พอก
		16.3)	✓✓✓				①①①	◆	สัตว์ [ไข่ทั้งฟอง]	[ฟืน] [ไข่ไก่กลบ]	พอก

จากตารางที่ 1 เมื่อนำอรรถลักษณะของแต่ละคำมารวมกันแล้วจะแสดงให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างของคำได้ บางคำอาจจะมีอรรถลักษณะเหมือนกันทั้งหมด เช่น โยธและบิธ ที่มีความหมายเหมือนกันคือทำแบ่งให้เป็นเส้นในน้ำร้อน ขณะที่บางคำมีอรรถลักษณะที่คล้ายคลึงกัน อาจมีความแตกต่างกันเพียงบางอรรถลักษณะเท่านั้น เช่น รวน₁ รวน₄ และรวน₇ เป็นการทำอาหารที่รับประทานได้ทันที ด้วยการคนเนื้อสัตว์ไปมาให้สุกด้วยไฟปานกลางและเวลาปานกลางเหมือนกัน แต่ต่างกันที่ประเภทความร้อน คือ รวน₁ เป็นประเภทความร้อนขึ้นแบบใช้น้ำ รวน₄ เป็นประเภทความร้อนแห้งแบบใช้น้ำมัน และ รวน₇ เป็นประเภทความร้อนแห้งจากอุปกรณ์คือไม้น้ำหรือหม้อน้ำนั่นเอง

นอกจากนี้ คำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลางบางคำเป็นคำที่คนส่วนใหญ่คิดว่า มีความหมายเหมือนกัน แต่เมื่อพิจารณาองค์ประกอบทางความหมายแล้วจะพบว่ามีความหมายแตกต่างกันในหลายมิติ เช่น ปิ้ง₁ และย่าง₁ เป็นการทำอาหารที่รับประทานได้ทันที ด้วยวิธีการวางไว้เหนือไฟเหมือนกัน แต่แตกต่างกันที่การใช้ไฟ การใช้เวลา และวัตถุดิบ คือ คำว่าปิ้ง₁ ใช้ไฟอ่อน นำซี่โครงมาลบนานเพื่อไม่ให้ไหม้เปลวไฟมากเกินไป ใช้กับวัตถุดิบประเภทเนื้อสัตว์หั่นชิ้น เนื้อสัตว์ตากแห้ง ปลาตัวเล็ก หรือไข่ใช้เวลาปานกลาง ขณะที่ย่าง₁ ใช้ไฟที่แรงกว่าปิ้ง₁ ไม่ต้องใช้ซี่โครงมาลบนาน ใช้กับวัตถุดิบที่เป็นเนื้อสัตว์ชิ้นใหญ่หรือเนื้อสัตว์ทั้งตัว เช่น ปลาตัวใหญ่ทั้งตัว เวลาที่ใช้จึงนานกว่าปิ้ง₁

จะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายจะแสดงอรรถลักษณะที่เมื่อนำมารวมกันแล้วจะสามารถแสดงให้เห็นถึงความหมายของคำ และยังแสดงให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างทางความหมายของคำอีกด้วย

การจัดจำพวกแบบชาวบ้านของคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลาง

เมื่อใช้วิธีการจัดจำพวกแบบชาวบ้าน ของคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลาง พบว่ามีการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำ ทั้งในลักษณะคำที่มีความหมายต่างกันในชั้นหรือระดับเดียวกัน และคำที่อยู่ต่างระดับกันที่แสดงการรวมเข้ากันเป็นพวก (inclusion) ตามเกณฑ์การจัดจำพวกตามหลักของเบอร์ลิน (Berlin, 1992, p. 213) ซึ่งกำหนดเกณฑ์การจัดจำพวกแบบชาวบ้านไว้ 5 ลำดับชั้น ได้แก่ ลำดับ 0 จุดเริ่มต้นหนึ่งเดียว (unique beginner) ลำดับ 2 ลำดับรูปแบบชีวิต (life form) ลำดับ 3 ลำดับบอกหมวด (generic) ลำดับ 4 เฉพาะเจาะจง (specific) ลำดับ 5 ลักษณะพิเศษ (varietal) ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยตัดลำดับที่ 2 ลำดับรูปแบบชีวิต (life form) ออกไปและได้ปรับลำดับชั้นใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับผลของงานวิจัย เช่นเดียวกับในงานวิจัยของ โกสินทร์ ปัญญาอธิสิน (2552) เนื่องจากการทำอาหารเป็นคำกริยาแสดงกระบวนการ มิใช่คำนามที่สามารถระบุรูปแบบชีวิตได้ ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงการจัดจำพวกแบบชาวบ้านของคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลาง

จุดเริ่มต้นหนึ่งเดียว (unique beginner)	คำบอกหมวด (generic)		เฉพาะเจาะจง (specific)	ลักษณะพิเศษ (varietal)
ทำ	ใช้ความร้อน	ต้ม	ต้ม ₁	
			ต้ม ₂	
			ต้ม ₃	
			แกง	
			ลวก ₁	
			ลวก ₂	
		หุง	หุง ₁	
			หุง ₂	
		ทอด		
		บิ๊บ		
		โรย		
		เคี้ยว	เคี้ยว ₁	คูน ₂
			เคี้ยว ₂	อบ ₁
		นึ่ง	นึ่ง ₁	คูน ₁
			นึ่ง ₂	
			หมก ₁	
		กลอก		
ทำ	ใช้ความร้อน	เจียว	เจียว ₁	
			เจียว ₂	
			เจียว ₃	
		ผัด	ผัด ₁	
			ผัด ₂	
		ทอด	ทอด ₁	
			ทอด ₂	
		คั่ว	คั่ว ₁	
			คั่ว ₂	
		รวน	รวน ₁	
			รวน ₂	
			รวน ₃	
			รวน ₄	
			รวน ₅	
			รวน ₆	
			รวน ₇	
			รวน ₈	
			รวน ₉	
		จี่	จี่ ₁	
			จี่ ₂	
			จี่ ₃	
			จี่ ₄	
		ปิ้ง	ปิ้ง ₁	
			ปิ้ง ₂	
		ย่าง	ย่าง ₁	
			ย่าง ₂	
		เผา	เผา ₁	

จุดเริ่มต้นหนึ่งเดียว (unique beginner)	คำบอกหมวด (generic)		เฉพาะเจาะจง (specific)	ลักษณะพิเศษ (varietal)
			เผาะ ₂	
		อบ ₂		
		หลาม		
		อัง		
		รม		
		หมก	หมก ₂	
			หมก ₃	หมก ₄
			งบ	
		ตาก	แดดเดียว	
	ไม่ใช้ความร้อน	ตำ	ตำ ₁	โซล ₁
			ตำ ₂	โซล ₂
		ยำ	พลา	
		ลาบ	น้ำตก	
		หมัก	พอก	
		ดอง		

จากตารางที่ 2 พบว่าการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลางในชั้นที่ 1 ลำดับจุดเริ่มต้นหนึ่งเดียว (unique beginner) มี 1 คำ คือ ทำ เป็นคำเรียกการทำอาหารรวมทั้งหมด ชั้นที่ 2 ลำดับบอกหมวด (generic) เป็นคำที่สามารถเรียกแทนคำในชั้นที่ 1 ได้ มีทั้งสิ้น 29 คำ อาศัยการใช้ความร้อนมาช่วยในการบอกหมวด ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกนำคำส่วนหนึ่งมาเป็นตัวแทนคำ เนื่องจากไม่มีคำที่มีความหมายครอบคลุมคำทั้งหมดในกลุ่มที่เป็นคำเดียวกัน มีจำนวน 15 คำ เช่น คำว่า ต้ม เป็นคำในลำดับบอกหมวดที่ผู้วิจัยเลือกนำมาเป็นตัวแทนของคำว่า ต้ม₁ ต้ม₂ ต้ม₃ ชั้นที่ 3 ลำดับเฉพาะเจาะจง (specific) มี 50 คำ คำเหล่านี้อยู่ต่างระดับกัน แสดงการรวมเข้ากันเป็นพวก (inclusion) ซึ่งมีองค์ประกอบทางความหมายร่วมกัน มีมิติความแตกต่างของคำต่างจากคำในลำดับบอกหมวด 2-5 มิติ และชั้นที่ 4 ลำดับลักษณะพิเศษ (varietal) มี 6 คำ คำเหล่านี้มักเป็นคำที่มีองค์ประกอบทางความหมายคล้ายคลึงกัน มีมิติความแตกต่างของคำต่างจากคำในลำดับเฉพาะเจาะจงเพียง 1-2 มิติเท่านั้น

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

คำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลางส่วนใหญ่เป็นคำเรียกที่ใช้ความร้อนแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ความร้อนในการทำอาหารของคนไทยภาคกลาง ขณะเดียวกันก็ยังมีคำเรียกการทำอาหารที่ไม่ใช้ความร้อนอันเป็นการทำอาหารแบบดั้งเดิมของไทยปรากฏอยู่ด้วยจำนวนไม่มากนัก สอดคล้องกับมิติระดับความสุขที่พบว่าการทำอาหารส่วนใหญ่มักจะมึระดับสุข อาจกล่าวได้ว่าคนไทยภาคกลางไม่นิยมทานอาหารดิบ จึงปรากฏคำเรียกการทำอาหารที่ใช้ความร้อนจำนวนมากนั่นเอง

คำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลางมีความหมายใกล้เคียงกัน 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) คำเดียวกันแต่ความหมายบางอย่างต่างกัน คำเหล่านี้แม้ว่าจะมีความหมายแตกต่างกันในบางมิติแต่มิได้ทำให้ความหมายโดยรวมของคำนั้นต่างกัน ถือว่ายังมีความหมายบอกถึงการทำอาหารในลักษณะเดียวกันหรือให้ภาพการทำอาหารที่ไม่ต่างกัน จึงยังใช้คำเดียวกัน เช่น เจียว แม้วัตถุดิบจะเปลี่ยนไป เช่น ไข่ หอมกระเทียม หรือไขมันสัตว์ แต่ก็ยังคงหมายถึงการคนไปมาให้สุกโดยใช้น้ำมันปริมาณน้อย

เหมือนกัน 2) คำที่มีความหมายใกล้เคียงกันแต่ใช้คำต่างกัน คำเหล่านี้แม้ว่าจะมีองค์ประกอบทางความหมายคล้ายคลึงกัน ความหมายแตกต่างกันเพียง 1-2 มิติเท่านั้น แต่ความแตกต่างนี้ทำให้ความหมายที่บอกถึงการทำอาหารต่างกันหรือให้ภาพการทำอาหารต่างกัน จึงใช้คำต่างกัน เช่น คำว่า จี๋ ปิ้ง ย่าง เผา คำเหล่านี้มีวิธีการทำโดยการวางเหนือไฟเหมือนกัน แต่ระดับการใช้ไฟต่างกันซึ่งมีความสำคัญ เพราะทำให้ได้อาหารที่แตกต่างกัน คือ จี๋ใช้ไฟอ่อน ปิ้งใช้ไฟแรงกว่าจี๋ ย่างใช้ไฟแรงกว่าปิ้ง และเผาใช้ไฟแรงที่สุด จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าคนไทยให้ความสำคัญกับรายละเอียด แม้ว่าจะมีคำเรียกการทำอาหารใช้อย่างหลากหลายแล้ว แต่ก็ยังพิจารณาถึงความหมายของคำ หากความหมายยังคล้ายคลึงความหมายเดิมหรือยังให้ภาพการทำอาหารที่ใกล้เคียงแบบเดิมก็จะไม่ใช่คำเรียกอื่น ขณะเดียวกัน หากเป็นคำที่มีความแตกต่างทางความหมายเพียงเล็กน้อย แต่ทำให้ความหมายบอกถึงการทำอาหารหรือให้ภาพการทำอาหารที่ต่างกันก็จะใช้คำต่างกัน

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาคำเรียกการทำอาหารที่เป็นคำกริยาเรียกการทำอาหาร และศึกษาทั้งคำเรียกการทำอาหารที่ใช้ความร้อน และคำเรียกการทำอาหารที่ไม่ใช้ความร้อนอันเป็นคำที่สำคัญและเป็นการทำอาหารแบบดั้งเดิมที่อยู่ในวัฒนธรรมของไทยมาช้านาน ต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมาของ Supapas Kumtano (2006) ที่ได้ศึกษาเฉพาะคำเรียกการทำอาหารที่ใช้ความร้อนเท่านั้น งานวิจัยครั้งนี้จึงเป็นศึกษาคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลางที่ครอบคลุมและชัดเจนยิ่งขึ้น ทำให้เข้าใจความหมายรวมถึงความเหมือนและความแตกต่างทางความหมายคำเรียกการทำอาหาร อีกทั้งยังเห็นถึงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำเรียกการทำอาหาร ทำให้สามารถทำความเข้าใจถึงการทำอาหารของคนไทยภาคกลางผ่านการศึกษาคำเรียกการทำอาหารได้อย่างสมบูรณ์และเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

- 1) ควรศึกษาคำเรียกชื่ออาหารในภาษาไทยถิ่นกลางซึ่งมักมีคำเรียกการทำอาหารประกอบอยู่ด้วย เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความหมายของคำเรียกการทำอาหารเมื่อประกอบอยู่ในคำเรียกชื่ออาหาร
- 2) ควรศึกษาคำเรียกการทำอาหารหวานหรือของว่างในภาษาไทยถิ่นกลางด้วย จะทำให้การศึกษาคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นกลางกว้างขวางและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- โกสินทร์ ปัญญาอริสิน. (2552) การศึกษาคำเรียกการทำอาหารในภาษาไทยถิ่นเหนือตามแนว
อรรถศาสตร์ชาติพันธุ์. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ. (2547) แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: ศรุสกา.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2549) พินิจไทยไตรภาค ปฐมภาค: ภาษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Berlin, B. (1992) *Ethnobiological classification: principles of categorization of plants
and animals in tradition societies*. NJ: Princeton University Press.
- Supapas Kumtanode. (2006) *Thai Regional cooking terms: an Ethnosemantic study*.
Unpublished Dissertation, Mahidol University.
- Sapir, E. (1929) The Status of Linguistics as a Science. *Language*, 5(4), pp. 207-214.

สมการโครงสร้างพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์น้ำผึ้ง กรณีศึกษาจังหวัดพะเยา

A Structural Equation Model of Consumer Behaviour Towards Honey Products: A Case Study of Phayao Province

วันที่รับบทความ: 22 กรกฎาคม 2564
วันที่แก้ไขบทความ: 13 สิงหาคม 2564
วันที่ตอบรับบทความ: 23 สิงหาคม 2564

กิตติศักดิ์ ศรีไพโรจน์¹
ชนิดาภา ดีสุขอนันต์²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาอิทธิพลของส่วนประสมการตลาดต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งของผู้บริโภค ในจังหวัดพะเยา โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลผ่านช่องทางออนไลน์จากประชากรผู้บริโภคที่มีประสบการณ์การในการซื้อน้ำผึ้ง ซึ่งไม่ทราบจำนวนผู้บริโภคที่แน่นอน และทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก มีผู้ตอบกลับแบบสอบถามและมีความสมบูรณ์จำนวน 373 ตัวอย่าง และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง ผลการศึกษาพบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี ($\chi^2/df = 2.53$, AIC = 978.34, BIC = 1037.21, CFI = 0.98, TLI = 0.96, RMSEA = 0.06) ผลการวิเคราะห์เส้นทาง พบว่า ปัจจัยด้านการตลาดที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจซื้อน้ำผึ้งของผู้บริโภคประกอบด้วย ปัจจัยด้านคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านบรรจุภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา และปัจจัยด้านการส่งเสริมการขาย ในขณะที่ปัจจัยด้านช่องทางการจำหน่ายไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค แต่ปัจจัยนี้มีส่วนในการสนับสนุนปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถโน้มน้าวให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจในผลิตภัณฑ์และช่วยให้เกิดการตัดสินใจซื้อได้ ในเชิงวิชาการ งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของส่วนประสมการตลาดที่ยังคงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคที่มีต่อตลาดผลิตภัณฑ์น้ำผึ้ง

คำสำคัญ: สมการโครงสร้าง ส่วนประสมการตลาด ผลิตภัณฑ์น้ำผึ้ง การตัดสินใจซื้อ

¹ อาจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
e-mail: kittisak.sr@up.ac.th

² อาจารย์ ดร. ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
e-mail: jumbo.999@hotmail.com

A Structural Equation Model of Consumer Behaviour Towards Honey Products: A Case Study of Phayao Province

Received: July 22, 2021

Revised: August 13, 2021

Accepted: August 23, 2021

Kittisak Srepirote¹

Chanidapa Deesukanan²

Abstract

The purpose of this research is to study an influence of marketing mix on purchase behavior towards honey products in Phayao province. Questionnaires were used to collect data via online surveys from the unknown number of samples who had the experience of purchasing honey products. A convenience sampling technique was applied to randomly select a group of samples. The data of 403 completed questionnaires were analyzed by a structural equation model (SEM). The results demonstrated that the model presented a goodness-of-fit model with measured values of $\chi^2/df = 2.53$, AIC = 978.34, BIC = 1037.21, CFI = 0.98, TLI = 0.96, RMSEA = 0.06 which were reasonably consistent with the empirical data. The path analysis result illustrated that marketing factors directly influencing consumer behavior in purchasing honey products consist of product attributes, packaging, price, and promotion, while the role of place in 4Ps of marketing mix did not influence consumers' purchase decision. However, place could work with other related factors to influence the interest in honey products and consumers' purchase decision. In terms of academic literature, this research demonstrated that marketing mix still had a significant influence on consumers' purchase decision towards honey products.

Keywords: structural equation model, marketing mix, honey products, purchase decision decision

¹ Ph.D. Lecturer in Marketing, School of Business and Communication Arts, University of Phayao
e-mail: kittisak.sr@up.ac.th

² Ph.D. Lecturer in Faculty of Business Administration, Bangkok Thonburi University
e-mail: jumbo.999@hotmail.com

บทนำ

“ผึ้ง” เป็นแมลงที่มีความสำคัญด้านการสร้างความมั่นคงด้านอาหารแก่มนุษย์ ตลอดจนเป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ต่อห่วงโซ่อาหาร ในปัจจุบัน “ผึ้ง” ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐบาลว่าเป็นแมลงเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของประเทศไทย จึงมีการส่งเสริมการเลี้ยงผึ้งให้แก่เกษตรกรเป็นอย่างมาก เพื่อผลิตอาหารสำหรับการบริโภคภายในประเทศ และเป็นผลิตภัณฑ์ส่งออกเพื่อสร้างรายได้แก่ประเทศ ภายใต้การดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเกษตร ในโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ และโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตผลิตภัณฑ์กลุ่มทางเลือกเพื่อสุขภาพ (แมลงเศรษฐกิจ) ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นอกจากการเลี้ยงผึ้งเพื่อผลิตอาหารแล้ว การเลี้ยงผึ้งยังให้ประโยชน์ทางอ้อมแก่เกษตรกร อาทิ การใช้ประโยชน์จากผึ้งในการช่วยผสมเกสรดอกไม้ในสวนลำไยในจังหวัดลำพูน เพื่อเพิ่มผลผลิตการเกษตร ผลการศึกษาพบว่า การใช้ผึ้งในการช่วยผสมเกสรไม้ผลในระบบการเกษตรแปลงใหญ่นั้น สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการผสมเกสรได้เป็นอย่างดี (Lumsaad & Prommate, 2018, pp. 193-210) ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการเลี้ยงผึ้งในระดับอุตสาหกรรมอยู่อันดับที่ 36 ของโลก และเป็นอันดับที่สองรองจากประเทศเวียดนามในระดับตลาดอาเซียน ปริมาณการการบริโภคน้ำผึ้งในประเทศไทยนั้นคิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 70 และอีกร้อยละ 30 นั้นเป็นการผลิตน้ำผึ้งเพื่อการส่งออก ตลาดส่งออกน้ำผึ้งที่สำคัญของประเทศไทยนั้นมีหลายประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา จีน อินโดนีเซีย และไต้หวัน โดยเฉพาะตลาดประเทศจีนนั้นถือว่าผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งจากประเทศไทยได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะน้ำผึ้งจากเกสรลำไย ซึ่งผู้บริโภคชาวจีนเชื่อว่าสรรพคุณของน้ำผึ้งจากเกสรดอกไม้เป็นยาบำรุงกำลังที่ดี (Lumsaad & Prommate, 2018, pp. 193-210)

ด้วยความต้องการบริโภคน้ำผึ้งมีแนวโน้มที่สูงขึ้นในแต่ละปี จึงเป็นสิ่งจูงใจให้เกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งจำนวนมากมีความต้องการที่จะเพิ่มผลผลิตและมีเกษตรกรจากเกษตรกรประเภทอื่นเปลี่ยนมาเลี้ยงผึ้งจำนวนมากเช่นกัน จากการที่อุตสาหกรรมการเลี้ยงผึ้งยังขาดการควบคุมดูแลจากภาครัฐบาลที่ยังไม่ดีพอ จึงส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้จากการเลี้ยงผึ้งสวนทางกับการเติบโตกับความต้องการบริโภคน้ำผึ้ง เนื่องจากน้ำผึ้งที่ผลิตได้นั้นมีปริมาณมากและมีคุณภาพที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งของผู้บริโภคอย่างมาก (Shahtahmasbi & Bagheri, 2019, pp. 415-436) นอกจากนี้ อีกหนึ่งปัญหาที่สำคัญคือ ปัญหาด้านความรู้ทางการตลาดของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้ง กล่าวคือเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งมีความรู้และความเข้าใจถึงมิติของส่วนประสมการตลาดที่มีความหลากหลายไม่ดีพอ เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การกำหนดราคา ตลอดจนการกำหนดช่องทางการจำหน่าย ซึ่งต่างก็มีความสำคัญต่อการสร้างรายได้แก่เกษตรกรเป็นอย่างมาก (Ribeiro et al., 2018, pp. 863-865)

ดังนั้น เพื่อให้เกษตรกรมีความเข้าใจถึงพฤติกรรมการซื้อขายผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งของผู้บริโภค งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาสมการโครงสร้างของปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งของผู้บริโภค ในจังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นในมุมมองความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อตลาดผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งเป็นหลัก เนื่องจากมุมมองของผู้บริโภคนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถวัดหรือ

จับต้องได้ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดที่แปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์และเทคโนโลยี ความเข้าใจถึงพฤติกรรมการซื้อขายของผู้บริโภคจึงจำเป็นต่อเกษตรกรอย่างมาก ผลการวิเคราะห์จากงานวิจัยนี้จะเป็นเครื่องมือและเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดให้แก่เกษตรกร ที่จะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นสอดคล้องกับการเติบโตของตลาดและความต้องการบริโภคน้ำผึ้งอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมการตลาดต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งของผู้บริโภคในจังหวัดพะเยา

สมมติฐานการวิจัย

- สมมติฐานที่ 1 คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งมีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค
- สมมติฐานที่ 2 บรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งมีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค
- สมมติฐานที่ 3 ราคาของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งมีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค
- สมมติฐานที่ 4 ช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค
- สมมติฐานที่ 5 การส่งเสริมการตลาดให้แก่ผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งมีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคที่มีประสบการณ์ในการซื้อผลิตภัณฑ์น้ำผึ้ง ในจังหวัดพะเยา ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน การวิเคราะห์สมการโครงสร้างถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานวิจัยนี้ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับงานวิจัยถูกกำหนดจากการอ้างอิงการศึกษาของ Hair et al. (2010, p. 18) กล่าวว่า ขนาดกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 200 ตัวอย่าง เป็นขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ด้วยสมการโครงสร้าง เนื่องจากตัวแปรแฝงของงานวิจัยมีความหลากหลายและซับซ้อนสำหรับการวิเคราะห์ เหมาะสมกับตัวแปรแฝงที่ใช้ในการศึกษาที่มีจำนวนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 7 ตัวแปร งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยประสงค์ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 373 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามพัฒนาขึ้นจากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งเป็นข้อคำถามปลายปิด (checklist) ส่วนที่ 2 ปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาด ประกอบไปด้วยคำถามจำนวน 24 คำถาม ได้แก่ คำถามสำหรับปัจจัยด้านคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์จำนวน 7 คำถาม ประยุกต์มาจากการวิจัยของ Lambert and Harrington

(1989, pp. 44-60) และ Khorsheed et al. (2020, pp. 15947-15971) คำถามสำหรับปัจจัยด้านบรรทัดฐานจำนวน 5 คำถาม ประยุกต์มาจากการวิจัยของ Alhamdi (2020, pp. 1191-1196) คำถามสำหรับปัจจัยด้านราคาจำนวน 4 คำถาม ประยุกต์มาจากการวิจัยของ Yoo and Donthu (2002, pp. 195-211) คำถามสำหรับปัจจัยด้านช่องทางการจำหน่าย จำนวน 4 คำถาม ประยุกต์มาจากการวิจัยของ Odunlami (2013, pp. 47-58) และ Yoo and Donthu (2002, pp. 195-211) คำถาม สำหรับการส่งเสริมการตลาด จำนวน 4 คำถาม ซึ่งประยุกต์มาจากการวิจัยของ Ling, Chai and Piew (2010, p. 63) และ Alhamdi (2020, pp. 1191-1196) และส่วนที่ 3 การตัดสินใจซื้อ ประกอบไปด้วย คำถามจำนวน 6 คำถาม ซึ่งประยุกต์มาจากการวิจัยของ Shafiq, Raza and Zia-ur-Rehman (2011, pp. 10577-10585) ข้อคำถามในส่วนที่ 2 ถึง 3 ใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert's Scale) 5 ระดับ คือ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย และ 5 หมายถึง เห็นด้วย ทั้งหมดจำนวน 30 ข้อ

ตารางที่ 1 ตารางแสดงมาตรวัดแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ

ระดับของมาตรวัดความคิดเห็น (Scale)	คำอธิบาย
1	ไม่เห็นด้วย
2	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย
3	มีความเห็นเป็นกลาง
4	ค่อนข้างเห็นด้วย
5	เห็นด้วย

เครื่องมือของงานวิจัยนี้ได้ผ่านการทดสอบ ดังนี้ 1) ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยวิธีการทดสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์งานวิจัย จากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการตลาดและบริหารธุรกิจจำนวน 3 ท่าน ผลการทดสอบข้อคำถามที่ใช้สำหรับแบบสอบถามนั้นมีความสอดคล้องผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่ 0.5 ทุกข้อ (Pasunon, 2015, pp. 144-163) 2) ความตรงเชิงเหมือน (convergent validity) ทดสอบด้วยค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เฉลี่ย (average variance extracted: AVE) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.403-0.812 ซึ่งควรมีค่ามากกว่า 0.5 หรือ สามารถยอมรับได้ที่มีค่ามากกว่า 4.00 (Hair et al., 2010, p. 18) 3) ความเชื่อมั่นรวมของตัวแปรแฝง (Construct Reliability: CR) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.691-0.927 ซึ่งควรมีค่ามากกว่า 0.7 หรือสามารถยอมรับได้ที่มีค่ามากกว่า 0.60 (Hair et al., 2010) 4) ค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) พบว่า มีค่าระหว่าง 0.676-0.853 ซึ่งควรมีค่ามากกว่า 0.7 (Hair et al., 2010, p. 18) ทำให้ทราบว่าข้อมูลที่ได้นั้นสามารถนำมาใช้วิเคราะห์และมีความน่าเชื่อถือสำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างได้ และ 5) การทดสอบความตรงเชิงจำแนก (discriminant validity) ด้วยการวิเคราะห์ Heterotrait-Monotrait Ratio of Correlations (HTMT)

ของตัวแปรแฝง มีค่าอยู่ระหว่าง 0.430-0.760 ซึ่งค่าดังกล่าวไม่ควรสูงกว่า 0.9 (Fornell & Larcker, 1994, pp. 282- 291; Henseler, Ringle & Sarstedt, 2015, pp. 115–135)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (non-probability sampling) โดยไม่คำนึงถึงความเท่าเทียมกันของประชากรที่มีโอกาสเป็นกลุ่มตัวอย่าง การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (convenient sampling) ถูกใช้เป็นวิธีการเลือกสำหรับการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการส่งแบบสอบถามผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ได้แก่ E-mail, Facebook และ Line application ไปยังกลุ่มผู้บริโภค เช่น กลุ่มนักศึกษา พนักงานบริษัท และกลุ่มอื่น ๆ แล้วให้กลุ่มตัวอย่างนั้นเป็นผู้ตอบแบบสอบถามแล้วส่งแบบสอบถามกลับด้วยตนเอง (self-reporting questionnaires)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ค่าร้อยละของข้อมูลทั้งหมด (percentage) ถูกนำมาใช้ในการอธิบายลักษณะภาพรวมของกลุ่มตัวอย่าง และทดสอบสมมติฐานงานวิจัยด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ซึ่งจะใช้รูปแบบการวิเคราะห์หาค่าประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) เพื่อยืนยันความสอดคล้องของโมเดลการวัด (measurement Model) กับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง ดังนี้ ค่า χ^2/df ควรมีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ค่า RMSEA ควรมีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.08 ค่า CFI และ ค่า TLI ควรมีค่ามากกว่า 0.9 (Hair et al., 2010, p. 18) และการวิเคราะห์เส้นทางด้วยวิธีความเป็นไปได้สูงสุด (maximum likelihood) (Hair et al., 2010; Soonsan & Sukahbot, 2019)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเบื้องต้น

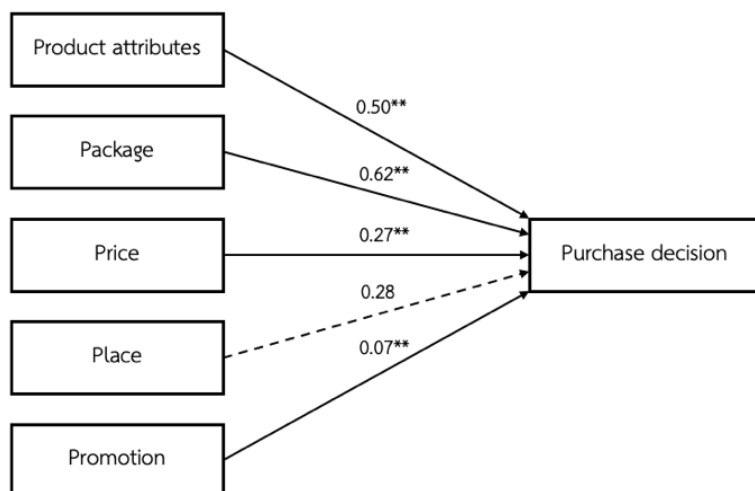
สำหรับการตรวจสอบข้อมูลทางสถิติเบื้องต้นของตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย ได้มีการนำเครื่องมือทางสถิติวิเคราะห์การทดสอบค่าผิดปกติ (outlier) และการคัดแบบสอบถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์ ($p\text{-value} < 0.05$) ออกจากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธี Mahalanobis analysis (D^2) ซึ่งเหลือแบบสอบถามที่สมบูรณ์และสามารถใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน 373 ชุด พบว่า ประชากรที่เป็นเพศหญิงเป็นกลุ่มประชากรส่วนใหญ่ที่เป็นผู้ให้ข้อมูล 256 คน เป็นร้อยละ 63.50 มีอายุระหว่าง 21-30 ปี เป็นร้อยละ 46.2 มีสถานภาพโสด เป็นร้อยละ 62 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 274 ราย เป็นร้อยละ 68.0 และมีรายได้เฉลี่ย 10,001–20,000 บาท จำนวน 153 ราย เป็นร้อยละ 38.0 สำหรับการทดสอบค่าความปกติของข้อมูล (normality) ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าความเบ้ (skewness) ของข้อมูล มีค่าอยู่ระหว่าง -3.57 ถึง 13.03 ทำให้ข้อมูลนั้นส่วนใหญ่มีลักษณะเบ้ซ้ายและมีค่าความเบ้เป็นลบ สำหรับความโด่ง (Kurtosis) ของข้อมูล มีค่าอยู่ระหว่าง 13.03 ถึง -0.57 ทำให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความโด่งมาก แต่สำหรับเกณฑ์มาตรฐานของการแจกแจงข้อมูลแบบปกติมีค่าความเบ้และความโด่งต้องอยู่ในช่วง

ที่ยอมรับได้ คือ ± 3.29 (Kline, 2005) ดังนั้นทำให้ทราบว่าข้อมูลชุดนี้เป็นการแจกแจงของข้อมูลแบบไม่ปกติ (non-normality) แต่ไม่มีผลกระทบต่อการใช้การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานวิจัยนี้ เนื่องจากการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างนั้น ไม่ได้คำนึงถึงการแจกแจงปกติของข้อมูลที่จะใช้ในการศึกษา (Hair et al., 2010, p. 35) เนื่องจากว่าการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างนั้น เป็นการใช้อย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษาขนาดใหญ่ ซึ่งมากกว่า 200 ตัวอย่างขึ้นไป ซึ่งเป็นการยากที่ข้อมูลที่ทำให้การวิเคราะห์นั้นจะเกิดการแจกแจงแบบปกติ (normality) ซึ่ง ดัชนีค่า CFI, TLI และ RMSEA สามารถแก้ไขปัญหาของการแจกแจงไม่ปกติของข้อมูลได้ (Kline, 2015, p. 36).

1.2 การวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างและการวิเคราะห์เส้นทาง

ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างระหว่างปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาด ได้แก่ คุณลักษณะผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด และปัจจัยด้านการตัดสินใจซื้อที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีของโมเดลที่มีการปรับแล้ว (modification index: MI) ดังนี้ ค่า χ^2/df เท่ากับ 2.53 ค่า CFI เท่ากับ 0.98 ค่า TLI เท่ากับ 0.96 และค่า RMSEA เท่ากับ 0.06 ซึ่งทุกค่าดัชนีผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

การวิเคราะห์เส้นทาง (path analysis) อิทธิพลของปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาดต่อปัจจัยด้านการตัดสินใจซื้อ ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งมีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล (β) เท่ากับ 0.50 (p-value < 0.05) บรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งมีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล (β) เท่ากับ 0.62 (p-value < 0.05) ราคาของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งมีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล (β) เท่ากับ 0.27 (p-value < 0.05) การส่งเสริมการตลาดแก่ผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งมีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล (β) เท่ากับ 0.07 (p-value < 0.05) และช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ซึ่งสามารถแสดงได้ดังภาพที่ 1 และตารางที่ 2

Notice: **significant at $p < 0.05$

ภาพที่ 1: ผลการวิเคราะห์เส้นทาง

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis)

Research hypotheses	Std. Path Estimate	Critical Z-value	$P > Z $	Result
H ₁ : Product attributes → Purchase decision	0.50	5.49	0.001**	Accepted
H ₂ : Packaging → Purchase decision	0.62	5.20	0.001**	Accepted
H ₃ : Price → Purchase decision	0.27	2.54	0.011**	Accepted
H ₄ : Place → Purchase decision	0.28	0.82	0.411	Rejected
H ₅ : Promotion → Purchase decision	0.07	4.44	0.001**	Accepted

**significant at $p < 0.05$

2. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยสมการโครงสร้างของปัจจัยด้านส่วนประสมการตลาดและการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งของผู้บริโภค กรณีศึกษาจังหวัดพะเยา สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งมีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค กล่าวได้ว่า คุณลักษณะของน้ำผึ้ง ได้แก่ คุณภาพ รสชาติ สี และคุณค่าทางโภชนาการของน้ำผึ้ง มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งของผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Belgiawan et al. (2017, pp. 12-25) และ Sreen, Purbey and Sadarangani (2018, pp. 177-189) ศึกษาพบว่า การตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคเกิดจากการพิจารณา วิเคราะห์ข้อมูล และความคิดเห็นส่วนบุคคล หลังจากได้พบเห็นคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ จากผลการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของตัวแปรแสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อในระดับปานกลาง ($\beta = 0.50$) ซึ่งกล่าวได้ว่า บางครั้งผู้บริโภคอาจมีความรู้หรือความเข้าใจไม่เพียงพอเกี่ยวกับคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งที่ดี ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้ง ได้แก่ คุณภาพ รสชาติ สี และคุณค่าทางโภชนาการของน้ำผึ้ง ขึ้นอยู่กับ ช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวน้ำผึ้ง วิธีการเก็บเกี่ยวน้ำผึ้ง กระบวนการแปรรูป กระบวนการบรรจุ และแหล่งอาหารของผึ้ง เช่น น้ำหวานจากเกสรดอกกล้วย หรือ น้ำหวานจากเกสรดอกไม้ป่า จากปัจจัยดังกล่าวจึงเป็นสาเหตุทำให้ผู้บริโภคเกิดความลังเลใจที่จะซื้อผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งได้ ดังนั้นเกษตรกรหรือผู้ประกอบการที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งควรจำแนกระดับของคุณภาพของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งให้ชัดเจน รวมถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งแก่ผู้บริโภคอย่างครบถ้วน เนื่องจากวิธีการเหล่านี้สามารถสื่อถึงอารมณ์ ความรู้สึก และทัศนคติเชิงบวกที่สามารถจูงใจผู้บริโภคเกิดความต้องการซื้อผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งได้

สมมติฐานที่ 2 บรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งมีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค กล่าวได้ว่า ลักษณะบรรจุภัณฑ์ที่ใช้บรรจุผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งของผู้บริโภค ได้แก่ บรรจุภัณฑ์ที่ออกแบบให้มีสัดส่วนการใช้งานที่หยิบจับง่าย คงทน สวยงาม และการเสนอข้อมูลสำคัญของผลิตภัณฑ์บนบรรจุภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Malik and Bhargaw (2020, pp. 71-79) พบว่า การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อการใช้งานของผู้บริโภค ได้แก่ ความสวยงาม ความสะดวกต่อการใช้งานเป็นสิ่งจำเป็น เพราะเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อความสนใจ อารมณ์ความรู้สึก ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค นอกจากนี้พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญและความเชื่อมั่นต่อบรรจุภัณฑ์ที่ผลิตได้มาตรฐาน สวยงาม และมีการนำเสนอข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งบนฉลากบรรจุภัณฑ์ เช่น แหล่งผลิต วันที่ผลิต วันหมดอายุ การรับรองคุณภาพ มาตรฐานการผลิต ตลอดจนการนำเสนอข้อมูลที่ผู้บริโภคสามารถตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ถึงแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งได้ ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ของตราสินค้าเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Khuong and Tran (2018, pp. 8-13) พบว่า การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ดี มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภค อีกทั้งยังพบว่าการออกแบบบรรจุภัณฑ์เป็นเครื่องมือที่นักการตลาดใช้เป็นสื่อในการส่งเสริมภาพลักษณ์ของตราสินค้าอีกด้วย จากผลการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของตัวแปรแสดงให้เห็นว่า บรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งมีอิทธิพลในทิศทางบวกต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคในระดับสูง ($\beta = 0.62$) กล่าวได้ว่า การได้พบเห็น สัมผัส หรือการได้อ่านข้อมูลสำคัญของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งบนบรรจุภัณฑ์ ที่ผู้จำหน่ายต้องการสื่อสารไปยังผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภค

เกิดการรับรู้ถึงคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ เกิดความเชื่อมั่น และมีทัศนคติที่ดีต่อตราสินค้า ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ดังนั้น เกษตรกรหรือผู้จำหน่ายควรให้ความสำคัญต่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์ เนื่องจากการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคมีความสอดคล้องกับสภาวะการณด้านอารมณ์ ความพึงพอใจ ความรู้สึกความประทับใจ ตลอดจนความน่าเชื่อถือ จากการได้จับต้องและพบเห็นสินค้าจริง

สมมติฐานที่ 3 ราคาของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งมีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค การกำหนดราคาของสินค้าเป็นเครื่องมือทางการตลาดของผู้ผลิตและผู้จำหน่ายที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อสร้างรายได้และผลกำไร การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของราคาของสินค้ามีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจซื้อหรือไม่ซื้อของผู้บริโภค นอกจากนี้ ราคาสินค้าสามารถมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค เช่น ผู้บริโภคจะไม่ซื้อสินค้า ถ้ารู้สึกว่าราคาสินค้าแพงเกินไป หรือบางครั้ง ถึงแม้ว่าราคาสินค้าจะแพงมาก แต่ผู้บริโภคก็เต็มใจที่จะซื้อ ถ้าสินค้านั้นมีคุณภาพที่เป็นที่พึงพอใจ ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รายได้ รสนิยม หรือทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Huang and Benyoucef (2017, pp. 40-58) พบว่า รสนิยม รายได้ และความภักดีต่อตราสินค้า มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค และ Brata, Husani and Ali (2017, pp. 357-374) พบว่า คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ ได้แก่ คุณภาพ ความสวยงาม ความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจซื้อ จากผลการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของตัวแปรแสดงให้เห็นว่า ราคาของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคในระดับเล็กน้อย ($\beta = 0.27$) อธิบายได้ว่า ระดับของราคาสินค้าน้ำผึ้งอาจไม่ใช่ปัจจัยหลักที่ทำให้ผู้บริโภคเกิดการตัดสินใจซื้อ ซึ่งเกิดจากปัจจัยแวดล้อมอื่น เช่น รสนิยม รายได้ ความรู้หรือความเชื่อส่วนบุคคลที่มีต่อคุณภาพของน้ำผึ้ง ทำให้ผู้บริโภคไม่ได้พิจารณาระดับของราคาเป็นตัวแปรหลักในการตัดสินใจซื้อ เช่น ผู้บริโภคที่มีรายได้สูง จะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งที่ระดับราคาสูงเท่านั้น เพราะมีความเชื่อว่าราคาที่สูงจะเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งที่มีคุณภาพสูง หรือเลือกซื้อเพราะความเชื่อมั่นในตราสินค้า ถึงแม้ว่าราคาจะสูงก็ตาม ดังนั้น เกษตรกรหรือผู้จำหน่าย ควรใช้กลยุทธ์กำหนดราคาสินค้าน้ำผึ้งในราคาหลายระดับโดยจำแนกตามสายผลิตภัณฑ์ ซึ่งอาจแบ่งตามคุณภาพของน้ำผึ้งหรือแบ่งตามปริมาณการบรรจุขาย ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้บริโภคที่มีหลากหลาย เพื่อเป็นการเพิ่มตัวเลือกให้แก่ผู้บริโภคซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มยอดขายในอนาคต

สมมติฐานที่ 4 ช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของส่วนประสมการตลาดและเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ใช้ในการกระจายสินค้าไปยังผู้บริโภค ซึ่งประกอบไปด้วยช่องทางการตลาดตรง ที่ใช้พนักงานขายนำเสนอสินค้าแก่ผู้บริโภคโดยตรงผ่านหน้าร้านจำหน่ายสินค้า และช่องทางการจำหน่ายทางอ้อมที่มีลักษณะการใช้บริการการกระจายสินค้าโดยผ่านตัวแทนเป็นผู้กระจายสินค้า ช่องทางการจำหน่ายสินค้ามีอิทธิพลต่อต้นทุนและค่าใช้จ่ายของกิจการ เกษตรกรผู้ผลิตส่วนใหญ่จะหลีกเลี่ยงช่องทางการกระจายสินค้าไปยังผู้บริโภคทางตรงเพราะไม่ต้องการแบกรับภาระในส่วนของการขนส่งและการบริหาร

หน้าร้านเพื่อจำหน่ายสินค้า จึงเลือกที่จะจำหน่ายน้ำผึ้งแก่พ่อค้าคนกลาง ผลที่ตามมาคือ เกษตรกรไม่ได้รับรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งในราคาที่เหมาะสม หรือการถูกเอาเปรียบด้านราคาจากพ่อค้าคนกลาง ถึงแม้ในปัจจุบันเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งส่วนหนึ่งได้มีการพัฒนาช่องทางการจำหน่ายในรูปแบบการขายผ่านระบบออนไลน์เพื่อแก้ปัญหาการเสียเปรียบด้านราคาแล้วก็ตาม แต่บางครั้งผลตอบแทนจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งปัญหาที่พบคือ การใช้ช่องทางการตลาดออนไลน์ไม่ตรงกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย และการขาดทักษะในการนำเสนอผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Moore and Rideout (2007, pp. 202-220) และ O'Hara and Low (2020, pp. 222-239) กล่าวว่า ความไม่ประสบผลสำเร็จในช่องทางการจำหน่ายออนไลน์ มีสาเหตุจากการสร้างเนื้อหาสำหรับการประชาสัมพันธ์สินค้าที่ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ และสื่อสารไม่ตรงกับกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย นอกจากนี้ผลการวิจัยที่ผ่านมาดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของตัวแปรในงานวิจัยนี้ คือ ช่องทางการจำหน่ายไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่ผู้บริโภคคำนึงถึงปัจจัยอื่นมากกว่าการพิจารณาแหล่งที่ตั้งของร้านค้าจำหน่ายผลิตภัณฑ์น้ำผึ้ง หรือช่องทางการจำหน่ายออนไลน์ยังไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจที่เพียงพอต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค และมีความเป็นไปได้ที่ผู้บริโภคต้องการเห็นสินค้าจริงมากกว่าภาพแสดงผลิตภัณฑ์ในสื่อออนไลน์ หรือการสื่อสารและการสร้างเนื้อหาทางการตลาดที่ยังไม่อาจจะสามารถจูงใจให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการซื้อสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความสำเร็จต่อการกระจายสินค้าสู่ผู้บริโภคอย่างยั่งยืนและการแก้ไขปัญหาการเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย ถึงแม้ว่าผลการศึกษาค้างนี้แสดงให้เห็นว่า ช่องทางการจำหน่ายไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อก็ตาม แต่ในหลักการวิชาการตลาดนั้นช่องทางการจำหน่ายเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถขาดหายไป ดังนั้น เกษตรกรผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งควรให้ความสำคัญหรือพัฒนาช่องทางการจำหน่ายทั้งช่องทางการจำหน่ายทางตรงและช่องทางการจำหน่ายทางอ้อม โดยการสร้างเนื้อหาทางการตลาดของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งที่จะสื่อสารไปยังผู้บริโภคให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งให้ความสำคัญต่อช่องทางการตลาดออนไลน์ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น Lazada, Shopee Instagram หรือ Facebook เพื่อใช้เป็นตัวกลางในการเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคที่หลากหลายมากขึ้น

สมมติฐานที่ 5 การส่งเสริมการตลาดให้แก่ผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งมีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค การส่งเสริมการตลาดเป็นเครื่องมือการตลาดที่ใช้ในการเพิ่มยอดขายและการระบายสินค้า ด้วยวิธีการใช้พนักงานขาย การสาธิตสินค้า การมอบส่วนลด การใช้สื่อเพื่อการโฆษณาสินค้าและโปรโมชั่นผ่านสื่อต่าง ๆ ที่ใช้สร้างแรงจูงใจในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำผึ้ง เนื่องจากกลุ่มผู้บริโภคน้ำผึ้งเป็นกลุ่มที่มีความหลากหลาย เช่น กลุ่มผู้บริโภคที่มีอาชีพเป็นกลุ่มผู้รักสุขภาพ จะเลือกผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งดอกกล้วยเพราะเชื่อว่าน้ำผึ้งดอกกล้วยมีคุณค่าทางสารอาหารและสรรพคุณทางยามากกว่าน้ำผึ้งชนิดอื่น ดังนั้น การส่งเสริมการตลาดโดยการใช้พนักงานให้ข้อมูลสรรพคุณสำคัญ การสาธิต หรือการทดลองบริโภคน้ำผึ้งดอกกล้วย จะสามารถทำให้ยอดขายเพิ่มขึ้นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bhandari and Kattel (2020, pp. 83-95) พบว่า ความสำเร็จของการส่งเสริมการขาย คือการนำเสนอแคมเปญการส่งเสริมการตลาดให้ถูกต้องกับกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย โดยพิจารณาจาก เพศ รายได้ รสนิยม หรือรายได้ของผู้บริโภค จากผลการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของตัวแปรแสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมการตลาดให้แก่

ผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งมีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในระดับน้อยมาก ($\beta = 0.27$) มาก ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่ผู้บริโภคนั้นอาจมีความรู้ความเข้าใจในคุณสมบัติของน้ำผึ้งมาก่อนแล้ว ทั้งในแง่ของคุณภาพของน้ำผึ้ง ประเภทแหล่งที่มาของน้ำผึ้ง ฤดูกาลที่น้ำผึ้งมีคุณภาพดีที่สุด อาจมองได้ว่าในกรณีศึกษานี้ การส่งเสริมการตลาดโดยการใช้พนักงานขาย การให้ส่วนลด หรือการทำการโฆษณาผ่านสื่อต่าง ๆ อาจเป็นเพียงเครื่องมือที่ผู้บริโภคใช้เพื่อประกอบการพิจารณาและการตัดสินใจซื้อเท่านั้น ดังนั้นเกษตรกรผู้ผลิตน้ำผึ้งควรใช้กลยุทธ์ส่งเสริมการตลาดเพื่อสนับสนุนปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การพัฒนาตราสินค้า การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การกำหนดราคาที่ตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภค และการพัฒนาช่องทางการจำหน่าย ซึ่งสามารถช่วยเพิ่มยอดขายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงทฤษฎี

งานวิจัยนี้ให้ประโยชน์ในเชิงทฤษฎี (theoretical contributions) กล่าวคือ เป็นงานวิจัยที่บ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญเชิงอิทธิพลขององค์ประกอบด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่ออารมณ์และความรู้สึกของผู้บริโภคสำหรับผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งในจังหวัดพะเยา ตลอดจนทำให้ผู้บริโภคเกิดพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับกลยุทธ์ทางการตลาดที่ใช้บริหารต้นทุนการดำเนินงานและมีประสิทธิภาพของเกษตรกรผู้ผลิตน้ำผึ้ง เนื่องจากผู้บริโภคในปัจจุบันมักจะรับรู้และซื้อสินค้าบนพื้นฐานของความพึงพอใจส่วนบุคคล ความเชื่อมั่นต่อคุณภาพ บรรจุภัณฑ์ ช่องทางการจำหน่าย ตลอดจนราคาของสินค้านักวิชาการสามารถต่อยอดงานวิจัยนี้โดยการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่เป็นปัจจัยผลักดันให้ผู้บริโภคเกิดความรับรู้ในตราสินค้าของเกษตรกร ตัวอย่างเช่น บริบททางวัฒนธรรม สภาพทางเศรษฐกิจ หรือคุณภาพการบริการ เป็นต้น เพื่อที่เกษตรกรจะนำไปกำหนดเป็นกลยุทธ์การแข่งขันที่พัฒนาให้ผู้บริโภคให้เกิดความรู้สึกต้องการซื้อซ้ำในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ในเชิงปฏิบัติการ (practical contributions) งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ ราคาของผลิตภัณฑ์น้ำผึ้ง และการส่งเสริมการขาย ยังคงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค อีกทั้งปัจจัยดังกล่าวยังเป็นสื่อกลางสำคัญที่ทำให้เกิดการสร้างการรับรู้แก่ผู้บริโภค เกิดการบอกต่อบุคคลอื่นให้เกิดความสนใจและมีแนวโน้มในอนาคตที่จะเกิดการซื้อซ้ำได้ ดังนั้น เกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งในจังหวัดพะเยาจำเป็นต้องประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาดโดยใช้กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดรวมกับการสร้างความภักดีในตราสินค้าและความผูกพันในตัวผลิตภัณฑ์ ด้วยการให้ผู้บริโภคเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของธุรกิจการเกษตร (น้ำผึ้งพะเยา) ได้แก่ การส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีการรวมกลุ่มกันผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ รวมถึงการสร้างกิจกรรมที่ให้ผู้บริโภคนั้นมีการแบ่งปันประสบการณ์ที่ได้รับจากการอุปโภค/บริโภคน้ำผึ้งพะเยาร่วมกัน เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความรัก ความภักดีต่อผลผลิตทางการเกษตรน้ำผึ้งพะเยา และรู้สึกอยากเป็นส่วนหนึ่ง

ของผู้สนับสนุนสินค้าชุมชน และเป็นส่วนในการช่วยสื่อสารประสบการณ์ดี ๆ ไปยังกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มอื่นต่อไป

3. ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่ทำการศึกษาถึงพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภคเฉพาะในจังหวัดพะเยา โดยทำการศึกษาผ่านงานวิจัยเฉพาะทางด้านการใช้สถิติวิเคราะห์และการสังเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำผึ้งของผู้บริโภคจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมาเท่านั้น ซึ่งอาจจะยังไม่สามารถอธิบายบทบาทของปัจจัยด้านความพึงพอใจ ความเชื่อมั่น และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ในภาพรวมของผู้บริโภคทั้งประเทศได้ แต่ทั้งนี้ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจจะศึกษาในบริบทผู้บริโภคในภาพรวมของประเทศและทำการเก็บข้อมูลจากประชากรที่มีจำนวนมากกว่าเดิม เพื่อความแม่นยำในการวิเคราะห์ทางสถิติอีกทั้งศึกษาควบคู่กับการสำรวจเชิงคุณภาพเพื่อหาปัจจัยแฝงอื่น ๆ ที่อาจมีความสำคัญต่อการซื้อซ้ำของผู้บริโภคนอกเหนือจากปัจจัยที่ถูกทดสอบในงานวิจัยครั้งนี้ต่อไป

บรรณานุกรม

- Alhamdi, F. (2020). Role of packaging in consumer buying behavior. **Management Science Letters**, 10(6), pp. 1191-1196.
- Belgiawan, P.F., Schmöcker, J.D., Abou-Zeid, M., Walker, J., & Fujii, S. (2017). Modelling social norms: Case study of students' car purchase intentions. **Travel Behaviour and Society**, 7, pp. 12-25.
- Bhandari, P.L., & Kattel, R.R. (2020). Value Chain Analysis of Honey Sub-sector in Nepal. **International Journal of Applied Sciences and Biotechnology**, 8(1), 83-95.
- Brata, B.H., Husani, S., & Ali, H. (2017). The influence of quality products, price, promotion, and location to product purchase decision on Nitchi at PT. Jaya Swarasa Agung in Central Jakarta. **Saudi Journal of Business and Management Studies**, 2(4), pp. 357-374.
- Fornell, C., & Larcker, D.F. (1994). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. **Journal of marketing research**, 3(3), pp. 282- 291.
- Foxall, G.R., & Yani-de-Soriano, M.M. (2005). Situational influences on consumers' attitudes and behavior. **Journal of Business research**, 58(4), pp. 518-525.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J., Anderson, R.E., & Tatham, R.L. (2010). **Multivariate Data Analysis** (7th ed.). New Jersey: Pearson Education Limited.
- Huang, Z., & Benyoucef, M. (2017). The effects of social commerce design on consumer purchase decision-making: An empirical study. **Electronic Commerce Research and Applications**, 25, pp. 40-58.
- Hensele, J., Ringle, C.M., & Sarsted, M. (2015). A new criterion for assessing discriminant validity in variance-based structural equation modeling. **Journal of the Academic Marketing Science**, 43, pp. 115–135.
- Khuong, M.N., & Tran, N.T.H. (2018). The Impacts of Product Packaging Elements on Brand Image and Purchase Intention-An Empirical Study of Phuc Long's Packaged Tea Products. **International Journal of Trade, Economics and Finance**, 9(1), pp. 8-13.
- Khorsheed, R.K., Abdulla, D.F., Othman, B.A., Mohammed, H.O., & Sadq, Z. M. (2020). The Role of Services Marketing Mix 7P's on Achieving Competitive Advantages (The

- Case of Paitaxt Technical Institute in Kurdistan Region of Iraq). **TEST Engineering and Management**, 83, pp. 15947-15971.
- Kline, R.B. (2005). **Principles and Practice of Structural Equation Modeling**. New York: The Guilford Press.
- Lambert, D.M., & Harrington, T.C. (1989). Establishing customer service strategies within the marketing mix: more empirical evidence. **Journal of Business Logistics**, 10(2), pp. 44-60.
- Ling, K.C., Chai, L.T., & Piew, T.H. (2010). The effects of shopping orientations, online trust and prior online purchase experience toward customers' online purchase intention. **International business research**, 3(3), p. 63.
- Lumsaad, J., & Prommate P. (2018). Development of a Training Package on Utilization of Local Insects of Farmers Issue. **Suratthani Rajabhat Journal**, 5(1), pp. 193-210.
- Malik, R., & Bhargaw, V. (2020). Packaging Attributes Influencing Customers' Purchase Decision-A Study of FMCG Sector. **GIS Business**, 15(5), pp. 71-79.
- Moore, E.S., & Rideout, V.J. (2007). The online marketing of food to children: is it just fun and games?. **Journal of Public Policy & Marketing**, 26(2), pp. 202-220.
- Odunlami, I.B. (2013). Effects of factor analysis on the questionnaire of strategic marketing mix on organisational objectives of food and beverage industry. **European Journal of Business and Management**, 5(18), pp. 47-58.
- O'Hara, J.K., & Low, S.A. (2020). Online sales: A direct marketing opportunity for rural farms?. **Journal of Agricultural and Applied Economics**, 52(2), pp. 222-239.
- Pasunon, P. (2015). Reliability of questionnaire in quantitative research. **Parichart Journal**, 27(1), pp. 144-163.
- Ribeiro, M.I., Fernandes, A., Diniz, F., & Cabo, P. (2018). Factors of honey purchase and consumption in Trás-os-Montes region, Portugal. In **INTERNATIONAL CONFERENCE ON ECONOMICS-TURKISH ECONOMIC ASSOCIATION**, Turkey Ekonomi Kurumu. (pp. 863-865).
- Shafiq, R., Raza, I., & Zia-ur-Rehman, M. (2011). Analysis of the factors affecting customers purchase intention: The mediating role of perceived value. **African Journal of Business Management**, 5(26), pp. 10577-10585.
- Shahtahmasbi, E., & Bagheri Rooch, A. (2019). Investigating the effect of planned behavior model dimensions on the intention of local food purchase (Case: Honey product). **Journal of Business Management**, 11(2), pp. 415-436.

- Sreen, N., Purbey, S., & Sadarangani, P. (2018). Impact of culture, behavior and gender on green purchase intention. **Journal of Retailing and Consumer Services**, 41, pp. 177-189.
- Soonsan, N., & Sukahbot, S. (2019). Testing the role of country and destination image effect on satisfaction and revisit intentions among Western travellers. **African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure**, 8(4), pp. 1-14.
- Yoo, B., Donthu, N., & Lee, S. (2000). An examination of selected marketing mix elements and brand equity. **Journal of the academy of marketing science**, 28(2), pp. 195-211.

หน่วยคำคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียว ในข้อความโฆษณาสินค้ายี่ห้อยูนิโคล่ประเทศไทย One-syllable English-Thai Transliterated Words in Advertisements for Products of UNIQLO Thailand

วันที่รับบทความ: 27 เมษายน 2564

จอมขวัญ สุทธินนท์¹

วันที่แก้ไขบทความ: 17 มิถุนายน 2564

วันที่ตอบรับบทความ: 25 มิถุนายน 2564

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์หน่วยคำคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียวในข้อความโฆษณาสินค้ายี่ห้อยูนิโคล่ประเทศไทยด้านการทับศัพท์และส่วนประกอบของพยางค์ แหล่งข้อมูลคือ จดหมายข่าวที่อยู่ในรูปแบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ของ UNIQLO Thailand ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2562- 30 กันยายน 2563 รวมข้อความโฆษณา 836 ข้อความ มีหน่วยคำคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียว 45 หน่วยคำ ผลการวิเคราะห์ด้านการทับศัพท์พบหน่วยคำที่ทับศัพท์ตามหลักเกณฑ์ 31 หน่วยคำ ปรากฏความถี่ 222 ครั้ง ตรงตามหลักการทับศัพท์ 4 ประเด็น ได้แก่ การทับศัพท์ที่ตรงตามตารางเทียบเสียงสระและพยัญชนะภาษาอังกฤษพบมากที่สุด รองลงมาได้แก่การทับศัพท์ที่ตรงตามหลักการใช้เครื่องหมายทัณฑฆาต การทับศัพท์ที่ตรงตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน และการทับศัพท์ที่ตรงตามหลักการทับศัพท์กรณีพยัญชนะซ้อนตามลำดับ และพบหน่วยคำที่ทับศัพท์ไม่ตรงตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษ 14 หน่วยคำ ปรากฏความถี่ 267 ครั้ง ผิดจากหลักการทับศัพท์ 4 ประเด็น ได้แก่ การทับศัพท์ไม่ตรงตามตารางเทียบเสียงสระและพยัญชนะภาษาอังกฤษพบมากที่สุด รองลงมาได้แก่การใช้เครื่องหมายวรรณยุกต์ การใช้ไม้ไต่คู้ และการทับศัพท์ไม่ตรงตามตารางเทียบเสียงสระและพยัญชนะภาษาอังกฤษ และไม่ตรงตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษกรณีการใช้ตัวสะกดร่วมกับการใช้เครื่องหมายวรรณยุกต์ตามลำดับ ส่วนผลการวิเคราะห์ด้านส่วนประกอบของพยางค์พบหน่วยคำที่มีพยางค์แบบต่าง ๆ 5 แบบ ได้แก่ พยางค์แบบ C(C)VS^{1,3} พบมากที่สุด รองลงมาได้แก่พยางค์แบบ C(C)VS^{1,2} พยางค์แบบ C(C)VVN⁰⁻⁴ แบบ C(C)W⁰⁻⁴ และพยางค์แบบ C(C)VN⁰⁻⁴ ตามลำดับ

คำสำคัญ: การทับศัพท์ ส่วนประกอบของพยางค์ หน่วยคำ ข้อความโฆษณา ยูนิโคล่

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาสังคม วัฒนธรรม และการพัฒนามนุษย์ คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
e-mail: jomkwan.sud@psu.ac.th

One-syllable English-Thai Transliterated Words in Advertisements for Products of UNIQLO Thailand

Received: April 27, 2021

Jomkwan Sudhinont¹

Revised: June 17, 2021

Accepted: June 25, 2021

Abstract

The objective this research is to present an analysis of morphemes in one-syllable English-Thai transliterated words used in advertisements for products of UNIQLO Thailand focusing on the transliteration and syllable structure. Data were collected from UNIQLO Thailand e-newsletters issued between 1 October 2019 and 30 September 2020 containing a total of 836 statements in which there were 45 morphemes in one-syllable English-Thai transliterated words. The results of the analysis revealed 31 morphemes which were transliterated correctly according to English-Thai transliteration rules, and the frequency of which was 222 times. These morphemes were correctly transliterated in four aspects as follows. Transliteration in accordance with the comparison table of English vowel sounds and consonant sounds was the most frequently found, followed by transliteration in accordance with the use of the mark dictate in a silent letter, transliteration in accordance with the Royal Institute Dictionary of the Thai Language, and transliteration in accordance with the rules for words containing double letters, respectively. There were 14 morphemes found to be incorrectly transliterated, and the frequency was 267 times. The most frequently found aspect was transliteration that was not in accordance with the comparison table of English vowel sounds and consonant sounds, followed by the incorrect use of the tone markers, the incorrect use of the short vowel marker, and transliteration that was not in accordance with the comparison table of English vowel sounds and consonant sounds when used with a final consonant and a tone maker combined. Syllabic analysis revealed five patterns of syllable structure, and the most frequently found was $C(C)VS^{1,3}$, followed by $C(C)WS^{1,2}$, $C(C)WN^{0-4}$, $C(C)W^{0-4}$, and $C(C)VN^{0-4}$, respectively.

Keywords: transliteration, syllable structure, phoneme, advertisement, UNIQLO

¹ Asst.Prof.Dr., Department of Society, Culture and Human Development, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus
e-mail: jomkwan.sud@psu.ac.th

บทนำ

หน่วยคำ (morpheme) เป็นหน่วยเล็กที่สุดในภาษาที่มีความหมาย คำ 1 คำ ต้องมีหน่วยคำเป็นองค์ประกอบอย่างน้อย 1 หน่วย และหน่วยคำในภาษาไทยมีพยางค์อย่างน้อย 1 พยางค์ ซึ่งเป็นหน่วยคำอิสระที่สามารถปรากฏหรือใช้ตามลำพังโดยไม่ต้องประกอบกับหน่วยคำอื่น เช่น ฟาง (1 พยางค์) ขนมน (2 พยางค์) มรดก (3 พยางค์) และ กระวีกระวาด (4 พยางค์) และหน่วยคำในภาษาไทยส่วนใหญ่ก็มีพยางค์เดียว (อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล, 2553ข, หน้า 14, 18 และ 20) ส่วนคำที่มีหลายพยางค์คือคำประสมหรือคำที่มาจากภาษาต่างประเทศ (กาญจนา นาคสกุล, 2554, หน้า 43) อันเป็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยที่ได้รับอิทธิพลจากคำยืม อย่างไรก็ตามคำยืมภาษาต่างประเทศพยางค์เดียวก็นับเป็นจำนวนมาก

คำยืมส่งผลต่อสังคมไทยด้านการมีคำศัพท์เพิ่มขึ้น ซึ่งอาจเป็นศัพท์ที่พูดถึงสิ่งใหม่ ความคิดใหม่ในสังคมไทย หรืออาจเป็นศัพท์ที่พูดถึงสิ่งเดิม ความคิดเดิมในสังคมไทย เมื่อพิจารณาคำในภาษาไทยจะพบว่า คำศัพท์ส่วนใหญ่เกิดมาจากคำยืม (วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์, 2526, หน้า 136 และ 139) กล่าวคือเมื่อเกิดการยืมภาษา จะเกิดการยืมหรือวัฒนธรรมใหม่ควบคู่ไปด้วย (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2555, หน้า 143)

คำยืมภาษาอังกฤษเกิดขึ้นในสังคมไทยตั้งแต่สมัยอยุธยา เนื่องจากไทยกับอังกฤษได้ติดต่อกัน ลักษณะคำยืมภาษาอังกฤษโดยการทับศัพท์มักมีการเปลี่ยนแปลงเสียงให้เข้ากับระบบเสียงภาษาไทย ทั้งปรับเสียงพยัญชนะต้น เช่น กอล์ฟ (ปรับเสียงพยัญชนะต้นจาก /g/ เป็น /k/) และเสียงพยัญชนะท้าย เช่น แก๊ส (ปรับเสียงพยัญชนะท้ายจาก /s/ เป็น /t/) ตัดเสียงพยัญชนะตำแหน่งที่ 1 ของเสียงพยัญชนะท้ายประสม เช่น การ์ด (ตัดเสียง /r/) และตัดพยางค์ในกรณีที่ไม่เป็นทางการ เช่น แอร์ (ตัดพยางค์มาจากคำว่า air-conditioner ในภาษาอังกฤษ) (อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล, 2553ก, หน้า 253 และ 260)

ภาษาโฆษณาเป็นภาษาเฉพาะกิจซึ่งเป็นที่นิยมใช้กันมากในสังคมไทย (ประคอง นิมนานเหมินท์, 2555, หน้า 83 และ 89) การโฆษณาของมีลักษณะการใช้คำยืมที่น่าสนใจ ยูนิโคล่ (UNIQLO) เป็นยี่ห้อสินค้าประเภทเสื้อผ้าและของที่ระลึกที่มีผ้าเป็นองค์ประกอบ เช่น กระเป๋า ร่ม ผ้าห่ม ที่ได้รับความนิยมทั่วโลก รวมถึงประสบความสำเร็จในประเทศไทยด้านการขายและการสร้างยี่ห้อ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (COVID-19) จึงทำให้ยี่ห้อยูนิโคล่เปิดช่องทางการขายรูปแบบออนไลน์ เพื่อความสะดวกของลูกค้า (ประชาชาติธุรกิจ, 2564, เมษายน 11)

จดหมายข่าวที่อยู่ในรูปแบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ [email] UNIQLO Thailand (enews@ml.uniqlo.co.th) เป็นสื่อเฉพาะกิจลักษณะหนึ่งที่ยี่ห้อยูนิโคล่ประเทศไทยใช้สื่อสารกับลูกค้าด้วยจดหมายข่าวมีลักษณะเด่น คือ ลูกค้าสามารถเข้าถึงข้อความโฆษณาสินค้าที่ยี่ห้อยูนิโคล่ประเทศไทยได้ตลอดเวลา โดยที่ข้อมูลจะไม่เปลี่ยนแปลง และจะไม่หายไป

ด้วยความเป็นมาและความสำคัญของหน่วยคำ คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ และข้อความโฆษณาสินค้าที่ยี่ห้อยูนิโคล่ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาหน่วยคำคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียวในข้อความ

โฆษณาสินค้าที่อยู่ในโคลประเทศไทยด้านการทับศัพท์และส่วนประกอบของพยางค์ ซึ่งน่าจะสะท้อนให้เห็นลักษณะของการใช้หน่วยคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษในภาษาไทยปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการทับศัพท์ของหน่วยคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียวในข้อความโฆษณาสินค้าที่อยู่ในโคลประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาส่วนประกอบของพยางค์ของหน่วยคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียวในข้อความโฆษณาสินค้าที่อยู่ในโคลประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ข้อความโฆษณาสินค้าที่อยู่ในโคลประเทศไทยจากจดหมายข่าวที่อยู่ในรูปแบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ [email] ขอ UNIQLO Thailand (enews@ml.uniqlo.co.th) ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2562–30 กันยายน พ.ศ. 2563 จำนวน 836 ข้อความ ซึ่งนอกจากผู้วิจัยสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ตลอดเวลาแล้ว ยังเป็นข้อมูลที่จะไม่เปลี่ยนแปลง และจะไม่หายไป หรือไม่มีการแทนที่ด้วยข้อความโฆษณาสินค้าใหม่ตามการเปลี่ยนแปลงของเวลาเนื่องจากเป็นข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตารางสำหรับบันทึกหน่วยคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียวในข้อความโฆษณาสินค้าที่อยู่ในโคลประเทศไทยด้านการทับศัพท์ ซึ่งจำแนกให้เห็นการวิเคราะห์การใช้อักษรไทยแทนหน่วยเสียงพยัญชนะต้น สระ ตัวสะกดและตัวการันต์ของหน่วยคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2532, หน้า 440-455)

2.2 ตารางสำหรับบันทึกหน่วยคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียวในข้อความโฆษณาสินค้าที่อยู่ในโคลประเทศไทยด้านส่วนประกอบของพยางค์ ซึ่งใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ แทนหน่วยเสียงอันเป็นส่วนประกอบของพยางค์หนัก (stressed syllable) ซึ่งเป็นพยางค์ที่มีส่วนประกอบสมบูรณ์ที่สามารถออกเสียงและปรากฏได้ตามลำพัง (กาญจนา นาคสกุล, 2556, หน้า 170-172) ดังนี้

C	แทน	หน่วยเสียงพยัญชนะต้น 1 หน่วย
CC	แทน	หน่วยเสียงพยัญชนะต้น 2 หน่วย (หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ)
V	แทน	หน่วยเสียงสระเสียงสั้น
VV	แทน	หน่วยเสียงสระเสียงยาวและหน่วยเสียงสระประสม
N	แทน	หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายนาสิกและหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายครึ่งสระ
S	แทน	หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายกัก

0-4	แทน	หน่วยเสียงวรรณยุกต์	
	0	แทน	หน่วยเสียงวรรณยุกต์สามัญ
	1	แทน	หน่วยเสียงวรรณยุกต์เอก
	2	แทน	หน่วยเสียงวรรณยุกต์โท
	3	แทน	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ตรี
	4	แทน	หน่วยเสียงวรรณยุกต์จัตวา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมหน่วยคำคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียวในข้อความโฆษณาสินค้ายี่ห้อยูนิโคล่ประเทศไทยจากข้อความโฆษณาเลื่อนขึ้นในสตรีทียี่ห้อยูนิโคล่ภาษาไทยจากจดหมายข่าวที่อยู่ในรูปแบบจดหมาย อีเล็กทรอนิกส์ ([email] ของ UNIQLO Thailand (enews@ml.uniqlo.co.th)) เนื่องจากเป็นข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา โดยที่ข้อมูลจะไม่เปลี่ยนแปลง และจะไม่ให้หายไป หรือมีการแทนที่ด้วยข้อความโฆษณาสินค้าใหม่ตามการเปลี่ยนแปลงของเวลา ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2562–30 กันยายน พ.ศ. 2563 เพื่อแสดงให้เห็นปรากฏการณ์การใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษในภาษาไทยในสภาพปัจจุบัน จำนวน 836 ข้อความ มีหน่วยคำคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียวในข้อความโฆษณาสินค้ายี่ห้อยูนิโคล่ประเทศไทยจำนวน 45 คำ ปรากฏความถี่ 489 ครั้ง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์หน่วยคำคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียวในข้อความโฆษณาสินค้ายี่ห้อยูนิโคล่ประเทศไทยด้านการทับศัพท์ ตามแนวคิดหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2532, หน้า 440-455)

4.2 วิเคราะห์หน่วยคำคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียวในข้อความโฆษณาสินค้ายี่ห้อยูนิโคล่ประเทศไทยด้านส่วนประกอบของพยางค์ ตามแนวคิดส่วนประกอบของพยางค์ตามประเภทพยางค์หนักในภาษาไทย (กาญจนา นาคสกุล, 2556, หน้า 170-182)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 การทับศัพท์

จากการศึกษาพบ หน่วยคำคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียวในข้อความโฆษณาสินค้ายี่ห้อยูนิโคล่ประเทศไทยจำนวน 45 คำ ปรากฏความถี่ 489 ครั้ง พบทั้งการทับศัพท์ตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2532) และการทับศัพท์ไม่ตรงตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษ ดังนี้

1) การทับศัพท์ตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษ

หน่วยคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียวในข้อความโฆษณาสินค้าอยู่ยนิโคลประเทศไทย ที่ทับศัพท์ตรงตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษมี 31 หน่วยคำ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 หน่วยคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียวในข้อความโฆษณาสินค้าอยู่ยนิโคลประเทศไทยที่ทับศัพท์ตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษ

คำ ภาษาอังกฤษ	หน่วยคำ คำทับศัพท์ ภาษาอังกฤษ	พยัญชนะ ต้น	สระ	ตัวสะกด	ความถี่ (ครั้ง)	คิดเป็น ร้อยละ
1.1) การทับศัพท์ตรงตามตารางเทียบเสียงสระและพยัญชนะภาษาอังกฤษ						
1) A	เอ	-	a = เอ	-	10	4.51
2) V	วี	w = ว	i = อี	-	18	8.11
3) bra	บรา	br = พร	a = อา	-	16	7.21
4) cool	คูล	c = ค	oo = อู	l = ล	1	0.45
5) zip	ซิป	s (+สระ) = ซ	i = อี	p = ป	10	4.51
6) touch	ทัช	t = ท	ou = อะ	ch = ช	2	0.90
7) tone	โตน	t = ท	o = โอ	ne = น	4	1.80
8) pad	แพด	p = พ	a = แอ	d = ด	1	0.45
9) foot	ฟุต	f = ฟ	oo = อู	t = ต	8	3.61
10) fan	แฟน ๆ	f = ฟ	a = แอ	n = น	3	1.35
11) wool	วูล	w = ว	oo = อู	l = ล	2	0.90
12) crepe	เครป	cr = คร	e = เอ	p = ป	3	1.35
13) drape	เดรป	dr = ดร	a = เอ	pe = ป	1	0.45
14) dress	เดรส	dr = ดร	e = เอ	ss = ส	3	1.35
15) brush	บรัช	br = พร	u = อะ	sh = ช	1	0.45
16) fleece	ฟลีช	fl = ฟล	ee = อี	ce = ซ	39	17.57
					122	54.97
1.2) การทับศัพท์กรณีคำศัพท์ที่ใช้กันมานานจนถือเป็นคำไทยและปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานแล้ว						
1) shirt	เชิ้ต	sh = ช	ir = เออ	t = ต	24	10.81
2) block	บล็อก	bl = บล	o = ออ	ck = ก	1	0.45

คำ ภาษาอังกฤษ	หน่วยคำ คำทับศัพท์ ภาษาอังกฤษ	พยัญชนะ ต้น	สระ	ตัวสะกด	ความถี่ (ครั้ง)	คิดเป็น ร้อยละ
					25	11.26
1.3) การทับศัพท์กรณีการใช้เครื่องหมายแทนขนาด						
1.3.1) พยัญชนะตัวที่ไม่ออกเสียงในภาษาไทย ให้ใส่เครื่องหมายแทนขนาดกำกับไว้						
1) warm	วอร์ม	w = ว	a = ออ	rm = ร็ม	3	1.35
2) surrealism	เซอร์	s (+สระ) = ซ	u(r) = เออ	r = ร์	1	0.45
3) down	ดาวน์	d = ด	ow = อาว	n = น์	11	4.96
4) bow	โบว์	b = บ	o(w) = โอ	w = ว์	4	1.80
5) mix	มิกซ์	m = ม	i = อี	x = กซ์	7	3.15
6) mouse	เมาส์	m = ม	ou = เอา	se = ซ	8	3.60
7) live	ไลฟ์	l = ล	i = ไอ	f = ฟ์	3	1.35
8) and	แอนด์	-	a = แอ	nd = นด์	6	2.70
9) trend	เทรนด์	tr = ทร	e = เอ	nd = นด์	4	1.80
10) blouse	เบลาส์	bl = บล	ou = เอา	s = ส	18	8.11
11) brand	แบรนด์	br = บร	a = แอ	nd = นด์	5	2.25
					71	31.97
1.3.2) คำหรือพยางค์ที่มีพยัญชนะไม่ออกเสียงอยู่หน้าตัวสะกดที่ยังมีพยัญชนะตามหลังมาอีก ให้ ตัดพยัญชนะที่อยู่หน้าตัวสะกดออก และใส่เครื่องหมายแทนขนาดไว้บนพยัญชนะตัวสุดท้าย						
12) world	เวิลด์	w = ว	or = เออ	ld = ล์ด	1	0.45
					71	31.97
1.4) การทับศัพท์กรณีพยัญชนะซ้อน						
1) ball	บอล	b = บ	o = ออ	l = ล	4	1.80
					4	1.80
รวม					222	100

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า หน่วยคำคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียวในข้อความโฆษณาสินค้ายี่ห้อยูนิโคล่ประเทศไทย ใช้การทับศัพท์ตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษจำนวน 31 หน่วยคำ ปรากฏความถี่ 222 ครั้ง เรียงลำดับการปรากฏความถี่จากมากไปหาน้อยดังนี้ การทับศัพท์ที่ตรงตามตารางเทียบเสียงสระและพยัญชนะภาษาอังกฤษพบ มากที่สุด 16 หน่วยคำ มีความถี่ 122 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 54.97 ลำดับต่อมาคือการทับศัพท์ที่ตรงตามหลักการใช้เครื่องหมายแทนขนาด พบ 12

หน่วยคำ มีความถี่ 71 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 31.97 ลำดับที่ 3 คือการทับศัพท์ที่ตรงตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พบ 2 หน่วยคำ มีความถี่ 25 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 11.26 และลำดับที่ 4 คือการทับศัพท์ที่ตรงตามหลักการทับศัพท์กรณีพยัญชนะซ้อน พบน้อยที่สุด จำนวน 1 หน่วยคำ มีความถี่ 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.80

2) การทับศัพท์ไม่ตรงตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษ

หน่วยคำคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียวในข้อความโฆษณาสินค้าห้อยนิโคลประเทศไทย ที่ทับศัพท์ไม่ตรงตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษมี 14 หน่วยคำ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 หน่วยคำคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียวในข้อความโฆษณาสินค้าห้อยนิโคลประเทศไทยที่ทับศัพท์ไม่ตรงตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษ

คำ ภาษาอังกฤษ	หน่วยคำ คำทับศัพท์ ภาษาอังกฤษ	พยัญชนะ ต้น	สระ	ตัวสะกด	ความถี่ (ครั้ง)	คิดเป็น ร้อยละ
1) การทับศัพท์ไม่ตรงตามตารางเทียบเสียงสระและพยัญชนะภาษาอังกฤษ						
1.1) พยัญชนะต้น						
1) shade	เฉด	sh = ช	a = เอ	de = ด	1	0.38
1.2) ตัวสะกด						
2) cut	คัท	c = ค	a = อะ	t = ต	8	3
3) cup	คัพ	c = ค	a = อะ	p = ป	17	6.37
4) chic	ซิค	ch = ช	i = อี	c = ก	5	1.87
5) match	แมทซ์	m = ม	a = แอ	tch = ตซ์	43	16.11
6) look	ลุค	l = ล	oo = อู	k = ก	87	32.58
1.3) ตัวการันต์						
1.3.1) การใช้เครื่องหมายแทนขนาดตรงตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษ แต่แย้งกับการทับศัพท์กรณีคำศัพท์ที่ใช้กันมานานจนถือเป็นคำไทยและปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานแล้ว						
7) jeans	ยีนส์ ²	j = จ	ea = อี	ns = นส์	34	12.73
1.3.2) การใช้ตัวการันต์ไม่ตรงตามตารางเทียบเสียงสระและพยัญชนะภาษาอังกฤษ						
8) soft	ซอฟท์	s (+สระ) = ซ	o = ออ	ft = ฟต์	1	0.38

² ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานไม่ใช้ตัว ย ในการทับศัพท์

คำ ภาษาอังกฤษ	หน่วยคำ คำทับศัพท์ ภาษาอังกฤษ	พยัญชนะ ต้น	สระ	ตัวสะกด	ความถี่ (ครั้ง)	คิดเป็น ร้อยละ
9) light	ไลท์	l = ล	i = ไอ	gh (ไม่ออกเสียง) t = ต์	4	1.5
1.4) สระและตัวสะกด						
10) dry	ดราย	dr = ดร	y = ไอ	-	20	7.49
					220	82.41
2) การใช้ไม่ได้คู่						
2.1) การใช้ไม่ได้คู่แล้วทำให้เสียงของคำทับศัพท์ต่างไปจากเสียงที่ออกเสียงจริง						
1) bag	แบ็ก ³	b = บ	a = แอ	g = ก	5	1.87
2.2) การใช้ไม่ได้คู่ไม่ตรงตามหลักเกณฑ์ด้วยตัวสะกดทำให้หน่วยคำทับศัพท์นั้นต่างจากภาษาไทยอยู่แล้ว						
2) top ⁴	ท็อป	t = ท	o = ออ	p = ป	3	1.12
					8	2.99
3) การใช้เครื่องหมายวรรณยุกต์						
1) hood	ฮู้ด	h = ฮ	oo = อู	d = ด	36	13.48
					36	13.48
4) การทับศัพท์ไม่ตรงตามตารางเทียบเสียงสระและพยัญชนะภาษาอังกฤษและไม่ตรงตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษ กรณีการใช้ตัวสะกดรวมกับการใช้เครื่องหมายวรรณยุกต์						
1) coat	โค้ท	c = ค	oa = โอ	t = ต	3	1.12
					3	1.12
รวม					267	100

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า หน่วยคำคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียวในข้อความโฆษณาสินค้ายี่ห้อยูนิโคล่ประเทศไทย ใช้การทับศัพท์ไม่ตรงตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษ จำนวน 14 หน่วยคำ ปรากฏความถี่ 267 ครั้งเรียงลำดับการปรากฏความถี่จากมากไปหาน้อย ดังนี้ การทับศัพท์ที่ไม่ตรงตามตารางเทียบเสียงสระและพยัญชนะภาษาอังกฤษพบมากที่สุด จำนวน 10 หน่วยคำ มีความถี่ 220 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 82.41 ลำดับที่ 2 คือการทับศัพท์ที่ไม่ตรงตามหลักการใช้เครื่องหมาย

³ เนื่องจาก แบ็ก ในข้อความโฆษณาของยูนิโคล่ หมายถึง bag จึงควรใช้ แบ็ก ไม่เช่นนั้นจะพ้องเสียงกับคำว่า back ที่หมายถึง หลัง

⁴ เนื่องจาก ท็อป ในโฆษณาของยูนิโคล่ หมายถึง top ซึ่งเมื่อเขียนสะกดโดยไม่ใช้ไม้ไต่คู้ คำว่า ทอป ก็ไม่มีความหมายในภาษาไทย จึงไม่ต้องใช้ไม้ไต่คู้เพื่อให้เห็นแตกต่างจากคำไทย

วรรณยุกต์ พบจำนวน 1 หน่วยคำ มีความถี่ 36 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13.48 ลำดับที่ 3 คือการทับศัพท์ที่ไม่ตรงตามหลักการใช้ไม่ได้คู่ พบจำนวน 2 หน่วยคำ มีความถี่ 8 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.99 และลำดับสุดท้ายคือ การทับศัพท์ที่ไม่ตรงตามตารางเทียบเสียงสระและพยัญชนะภาษาอังกฤษ และไม่ตรงตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษ กรณีการใช้ตัวสะกดร่วมกับการใช้เครื่องหมายวรรณยุกต์ พบ 1 หน่วยคำ มีความถี่ 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.12

1.2 ส่วนประกอบของพยางค์

จากข้อมูลหน่วยคำคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียวในข้อความโฆษณาสินค้าที่อยู่ในโคล่ประเทศไทยจำนวน 45 คำ ปรากฏความถี่ 489 ครั้ง สามารถแบ่งส่วนประกอบของพยางค์ตามประเภทพยางค์หลักในภาษาไทย (กาญจนา นาคสกุล, 2556, หน้า 170-182) ได้ 5 ลักษณะ ได้แก่ ส่วนประกอบแบบ $C(C)V^{0-4}$ $C(C)VN^{0-4}$ $C(C)VS^{1,3}$ $C(C)VVN^{0-4}$ และ $C(C)VVS^{1,2}$ ดังนี้

ส่วนประกอบของพยางค์			หน่วยคำคำทับศัพท์ ภาษาอังกฤษ	ความถี่	คิดเป็นร้อยละ
1)	C(C)W ⁰⁻⁴	1.1) CW ⁰	1) เซอร์	1	0.21
			2) โบว์	4	0.82
			3) วี	18	3.68
			4) เอ	10	2.04
			33	6.75	
		1.2) CCW ⁰	5) บรา	16	3.27
		16	3.27		
		รวม	5	49	10.02
2)	C(C)VN ⁰⁻³	2.1) CVN ⁰ CVN ³	1) วูล	2	0.41
			2) เมาส์	8	1.63
			3) โล้ท์	4	0.82
			4) โล้ฟ์	3	0.61
			17	3.47	
		2.2) CCVN ³	5) เบลาสส์	18	3.68
		18	3.68		
		รวม	5	35	7.15
3)	C(C)VS ^{1,3}	3.1) CVS ¹	1) แมทซ์	43	8.79
				43	8.79
		3.2) CCVS ¹	2) บรัซ	1	0.21
				1	0.21
		3.3) CVS ³	3) คัท	8	1.63

ส่วนประกอบของพยางค์			หน่วยคำคำทับศัพท์ ภาษาอังกฤษ	ความถี่	คิดเป็นร้อยละ	
			4) คัพ	17	3.48	
			5) โค้ท	3	0.61	
			6) ซิค	5	1.02	
			7) ซิป	10	2.04	
			8) ท้อป	3	0.61	
			9) ทัช	2	0.41	
			10) ฟุต	8	1.63	
			11) มิกซ์	7	1.43	
			12) ลูค	87	17.79	
				150	30.65	
			3.4) CCVS ³	13) บล็อก	1	0.21
				1	0.21	
			รวม	13	195	39.86
4)	C(C)WN ⁰⁻⁴	4.1) CVVN ⁰	1) คูล	1	0.21	
		2) ดาวน์	11	2.25		
		3) โทน	4	0.82		
		4) บอล	4	0.82		
		5) แพน ๆ	3	0.61		
		6) ยีนส์	34	6.95		
		7) วอร์ม	3	0.61		
		8) เวลด์	1	0.21		
		9) แอนด์	6	1.23		
			67	13.71		
		4.2) CCVVN ⁰	10) ดราย	20	4.09	
			11) เทรนด์	4	0.82	
			12) แบรนด์	5	1.02	
			29	5.93		
		รวม	12	96	19.64	
5)	C(C)WS ^{1,2}	5.1) CVVS ¹	1) เฉด	1	0.21	
			2) แพด	1	0.21	
			2	0.42		

ส่วนประกอบของพยางค์	หน่วยคำคำทับศัพท์ ภาษาอังกฤษ	ความถี่	คิดเป็นร้อยละ
5.2) CWS ³	3) เชื้อต	24	4.91
	4) ซอฟท์	1	0.21
	5) แบ็ก	5	1.02
	6) ฮู้ด	36	7.36
		66	13.5
5.3) CCWS ³	7) เครบ	3	0.61
	8) เดรบ	1	0.21
	9) เดรส	3	0.61
	10) ฟลีช	39	7.98
		46	9.41
รวม	10	114	23.33
รวม	45	489	100

จะเห็นว่าหน่วยคำคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียวในข้อความโฆษณาสินค้าห้อยยูนีโคล่ประเทศไทยที่มีพยางค์แบบ C(C)VS^{1,3} มากที่สุด จำนวน 13 หน่วยคำ มีความถี่ 195 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 39.86 จำแนกลักษณะพยางค์ได้ 4 ลักษณะ คือ พบพยางค์แบบ CWS³ พบมากที่สุด จำนวน 10 หน่วยคำ มีความถี่ 150 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 30.65 รองลงมาคือพยางค์แบบ CVS¹ พบ 1 หน่วยคำ มีความถี่ 43 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.79 และพยางค์แบบ CCVS¹ และ CCVS³ พบน้อยที่สุด แบบละ 1 หน่วยคำ มีความถี่แบบละ 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.21

ลำดับที่ 2 ได้แก่ พยางค์แบบ C(C)VS^{1,2} พบ 10 หน่วยคำ มีความถี่ 114 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 23.33 จำแนกได้ 3 ลักษณะ คือ พยางค์แบบ CVVS³ พบมากที่สุด จำนวน 4 หน่วยคำ มีความถี่ 66 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13.5 รองลงมาคือ พยางค์แบบ CCVS³ พบ 4 หน่วยคำ มีความถี่ 46 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.41 และพบพยางค์แบบ CVVS¹ พบน้อยที่สุด จำนวน 2 หน่วยคำ มีความถี่ 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.42

ลำดับที่ 3 ได้แก่ พยางค์แบบ C(C)VN⁰⁻⁴ พบ 12 หน่วยคำ มีความถี่ 96 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 19.64 จำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ พยางค์แบบ CWN⁰ พบมากที่สุด จำนวน 9 หน่วยคำ มีความถี่ 67 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13.71 รองลงมา ได้แก่ พยางค์แบบ CCVN⁰ พบจำนวน 3 หน่วยคำ มีความถี่ 29 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.93

ลำดับที่ 4 ได้แก่ พยางค์แบบ C(C)V⁰⁻⁴ พบ 5 หน่วยคำ มีความถี่ 49 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.02 จำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ พยางค์แบบ CV⁰ พบมากที่สุด จำนวน 4 หน่วยคำ มีความถี่ 33 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.75 รองลงมา ได้แก่ พบพยางค์แบบ CCV⁰ พบจำนวน 1 หน่วยคำ มีความถี่ 16 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.27

ลำดับสุดท้าย ได้แก่ พยางค์แบบ $C(C)VN^{0-4}$ พบน้อยที่สุด จำนวน 5 หน่วยคำ มีความถี่ 35 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.15 จำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ พยางค์แบบ $CCVN^3$ พบมากที่สุด จำนวน 1 หน่วยคำ มีความถี่ 18 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.68 และพบพยางค์แบบ CVN^3 4 หน่วยคำ มีความถี่ที่พบ 17 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.47

2. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ประเด็น ได้แก่ การทับศัพท์และส่วนประกอบของพยางค์ของหน่วยคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียวในข้อความโฆษณาสินค้าที่อยู่ในโคล์ประเทศไทย ดังนี้

2.1 การทับศัพท์

ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวสะกดเป็นหน่วยที่ทับศัพท์ไม่ตรงตามตารางเทียบเสียงสระและพยัญชนะภาษาอังกฤษมากที่สุด เนื่องจากในหมู่คนที่นิยมใช้คำทับศัพท์ก็ยังคงมีความขัดแย้งกันเองอยู่บ้าง บางคำใช้ผิดมานาน แม้ทราบคำที่ถูกต้องภายหลังก็มักไม่เปลี่ยน เพราะคุ้นชิน และบางคนไม่สนใจวิธีการทับศัพท์ที่ถูกต้อง แต่ใช้แนวเทียบระหว่างภาษา 2 ภาษาด้วยวิธีของตนเอง (นิตยา กาญจนวรรณ, 2552, หน้า 142) ซึ่งต่างจากผลการวิเคราะห์คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษในนิตยสารแพชั่นไทยที่พบการใช้เครื่องหมายวรรณยุกต์ไม่ตรงตามหลักมากที่สุด (รุ่งรัตน์ ทองสกุล, 2562, หน้า 63) เนื่องจากเป็นภาษาเฉพาะกิจที่มีวัตถุประสงค์ในการสื่อสารต่างกัน แม้จะมีเนื้อหาสาระด้านแฟชั่นคาบเกี่ยวกันก็ตาม

การทับศัพท์ไม่ตรงตามตารางเทียบเสียงพบเพียง 1 คำ คือ คำว่า เฉด (shade) ในข้อความโฆษณา MEN DRY-EX CREW NECK T-SHIRT (GRADATION) ที่ว่า “ผ้าทรายเอ็กซ์ แห้งเร็วเป็นพิเศษเพื่อความเย็นสบาย ดีไซน์ลายไล่เฉดที่ดูดีมีสไตล์” (UNIQLO Thailand, 2562, 19 ธันวาคม)

คำว่า เฉด ดังกล่าวมีความหมายหมายถึงความแตกต่างเล็กน้อยของสี ลักษณะ หรืออื่น ๆ การแรเงา การระบายเงา ภาพแลเงา ตามความหมายของคำว่า shading (วิทย์ เทียงบุญธรรม, 2541, หน้า 780) ซึ่งหากทับศัพท์ตามหลักการทับศัพท์ภาษาอังกฤษ ควรสะกดด้วย พยัญชนะต้น ช แสดงให้เห็นว่า ไตรยางศ์

มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้พยัญชนะต้นของคนไทยเพื่อให้สัมพันธ์กับเสียงที่พูดออกเสียง และเมื่อใช้แนวเทียบเสียงดังกล่าว จึงแสดงให้เห็นว่าภาษาโฆษณาไม่คำนึงถึงความถูกต้องตามหลักของการทับศัพท์ แต่พิจารณาตามการออกเสียงแบบไทยไว้เพราะความเคยชิน (นิตยา กาญจนวรรณ, 2552, หน้า 142) นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นว่าภาษาโฆษณาใช้คำยืมภาษาอังกฤษโดยไม่ได้คำนึงถึงชนิดและหน้าที่ของคำในภาษาอังกฤษ (อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล, 2553ก, หน้า 260) อีกด้วย

2.2 ส่วนประกอบของพยางค์

ผลการวิเคราะห์หน่วยคำคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียวในข้อความโฆษณาสินค้าที่อยู่ในประเทศไทยด้านส่วนประกอบของพยางค์ พบหน่วยคำคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียวในข้อความโฆษณาสินค้าที่อยู่ในประเทศไทยที่มีพยางค์แบบ C(C)VS^{1,3} มากที่สุด เนื่องจากการโฆษณาสินค้าประเภทเสื้อผ้าย่อมเน้นลักษณะที่น่านมองแก่ผู้สวมใส่ จึงปรากฏหน่วยคำคำว่า ลุค ซึ่งมีความถี่ที่พบถึง 87 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 17.79

หน่วยคำที่มีหน่วยพยัญชนะต้นควบเป็นส่วนประกอบ พบถึง 11 หน่วยคำ จาก 45 หน่วยคำ แต่มีเพียงหน่วยคำเดียวที่มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบที่ตรงกับหน่วยเสียงที่มีในระบบเสียงภาษาไทย คือหน่วยคำคำว่า เครป กล่าวคือ หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบที่มีในระบบเสียงภาษาไทยมีเสียง /kr/ เช่น หน่วยคำในภาษาไทยในคำว่า ใคร ครบ ครัน คร้าม คร้ว ครอง ครอบครัว ฯลฯ (บุญลักษณ์ เอี่ยมสำอางค์, 2554, หน้า 91) ขณะที่หน่วยคำคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีหน่วยพยัญชนะต้นควบเป็นส่วนประกอบอีก 10 หน่วยคำ เป็นหน่วยคำที่มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบต่างไปจากหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบที่มีในระบบเสียงภาษาไทย ได้แก่ หน่วยคำคำว่า ดราย เทรป เทรส เทรนด์ บรัช บราบล็อก เบลาส แบรนต์ และฟลัช ซึ่งมีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /dr/ /thr/ /br/ /b/ และ /f/

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสังเกตเห็นว่า หน่วยคำคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียวในข้อความโฆษณาสินค้าที่อยู่ในประเทศไทยมีส่วนประกอบของพยางค์ด้านหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 3 หน่วยเสียง ได้แก่ หน่วยเสียงวรรณยุกต์⁰ (หน่วยเสียงวรรณยุกต์สามัญ) ในพยางค์ 2 แบบ ได้แก่ (1) C(C)V⁰⁻⁴ เช่น เซอร์ บรา และ (2) C(C)VN⁰⁻⁴ เช่น คูล ดราย หน่วยเสียงวรรณยุกต์¹ (หน่วยเสียงวรรณยุกต์เอก) ในพยางค์ 2 แบบ ได้แก่ (1) C(C)VS^{1,3} เช่น แมทซ์ บรัช และ (2) C(C)VVS^{1,2} เช่น เฉด และหน่วยเสียงวรรณยุกต์³ (หน่วยเสียงวรรณยุกต์ตรี) ในพยางค์ 3 แบบ ได้แก่ (1) C(C)VN⁰⁻⁴ เช่น เมาส์ เบลาส (2) C(C)VS^{1,3} เช่น คัท บล็อก และ (3) C(C)VVS^{1,2} (ซึ่งหากเป็นคำไทยจะออกเสียงอย่างหน่วยเสียงวรรณยุกต์โท) เช่น เช็ต เครป ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย เรื่อง การออกเสียงวรรณยุกต์ในคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษในภาษาไทย (เสาวลักษณ์ แซ่ลี, 2556, หน้า 17) ที่พบว่าคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษพยางค์เดียวมีเสียงวรรณยุกต์ 3 เสียง ได้แก่ สามัญ เอก และตรี กล่าวคือ พบเสียงวรรณยุกต์สามัญและตรีในคำเป็น และพบเสียงวรรณยุกต์เอกและตรีในคำตาย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้: เป็นกรณีศึกษาสำหรับผู้ศึกษาด้านคำยืมทับศัพท์ภาษาอังกฤษ อันแสดงให้เห็นปรากฏการณ์การใช้หน่วยคำคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษในภาษาไทยในสภาพปัจจุบันด้านการทับศัพท์ และส่วนประกอบของพยางค์
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป: ควรศึกษาการทับศัพท์ และส่วนประกอบของคำหลายพยางค์ ในหน่วยคำคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษในภาษาไทย และควรศึกษาภาษาในวงการอื่น ๆ เช่น ภาษาวិชาการ ภาษาหนังสือพิมพ์ ภาษาเทศน์ ภาษารายงานข่าว ฯลฯ

บรรณานุกรม

- กาญจนา นาคสกุล. (2554). ระบบเสียงภาษาไทย. ใน กาญจนา นาคสกุล และคณะ (บ.ก.), **บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 1: ระบบเสียง อักษรไทย การอ่านคำและการเขียนสะกดคำ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). (หน้า 14-44). กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- กาญจนา นาคสกุล. (2556). **ระบบเสียงภาษาไทย** (พิมพ์ครั้งที่ 7 ฉบับแก้ไขปรับปรุง). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2564, เมษายน 11). “ยูนิโคล่” ขย่มหนักฟาสต์แฟชั่น ลุยออมนิเซนเนล ขนสินค้าใหม่ขยายฐาน. สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/marketing/news-601590>
- นิตยา กาญจนวรรณ. (2554). **ปัญหาการใช้ภาษาไทย** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญลักษณ์ เอี่ยมสำอางค์. (2554). การอ่านคำภาษาไทย. ใน กาญจนา นาคสกุล และคณะ (บ.ก.), **บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 1: ระบบเสียง อักษรไทย การอ่านคำและการเขียนสะกดคำ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). (หน้า 77-118). กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- รุ่งรัตน์ ทองสกุล. (2562). คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่ปรากฏในนิตยสาร Vogue Thailand. **วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์**, 14(1), หน้า 54-66.
- วิทย์ เทียงบุรณธรรม. (2541). **พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย (SE-ED'S MODERN ENGLISH-THAI DICTIONARY (COMPLETE & UPDATED) DESK REFERENCE EDITION**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์. (2526). **ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ: วิวัฒนาการภาษาไทยและภาษาอังกฤษ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2532, กันยายน 14). **ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษ**, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 106 ตอนที่ 153.
- เสาวลักษณ์ แซ่ลี. (2556). การออกเสียงวรรณยุกต์ในคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษในภาษาไทย. **วารสารศิลปศาสตร์**, 13(1), หน้า 17-32.
- อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล. (2553ก). คำยืมภาษาอังกฤษ. ใน วัลยา ช่างขวัญยืน และคณะ (บ.ก.), **บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 2: คำ การสร้างคำ และการยืมคำ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). (หน้า 252-287). กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล. (2553ข). หน่วยคำ. ใน วัลยา ช่างขวัญยืน และคณะ (บ.ก.), **บรรทัดฐาน**

ภาษาไทย เล่ม 2: คำ การสร้างคำ และการยืมคำ (พิมพ์ครั้งที่ 2). (หน้า 13-31). กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2555). การเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยในบริบทสังคมและวัฒนธรรม. ใน ประคอง นิมมานเหมินท์ และคณะ (บ.ก.), **บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 4: วัฒนธรรมการใช้ภาษาไทย** (พิมพ์ครั้งที่ 2). (หน้า 129-150). กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

UNIQLO Thailand. (2562, ธันวาคม 19). **MEN DRY-EX CREW NECK T-SHIRT (GRADATION)** [email]. สืบค้นจาก <https://mail.google.com/mail/u/0/?tab=rm&ogbl#search/uniqlo/FMfcgxwGCQZDWrhKdgiXwtDnVvFXZCJC>

การดำเนินงานสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย

The Operation of Social Welfare for the Elderly in Thailand

วันที่รับบทความ: 14 พฤศจิกายน 2563

วันที่แก้ไขบทความ: 25 มกราคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ: 27 มกราคม 2564

ปรณิกา มีครุฑ¹

อรุณ รักธรรม²

เพ็ญศรี ฉิรินัง³

ศิริพร แยมนิล⁴

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่ออธิบายถึงที่มาของการดำเนินการจัดการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย ซึ่งในการดำเนินงานเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลมาเพื่อช่วยเหลือป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคมให้กับผู้สูงอายุ เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนผู้สูงอายุในประเทศไทยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น โดยประเทศไทยมีรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุหลายรูปแบบ เช่น การประกันสังคม การช่วยเหลือสาธารณะ การบริการสังคม และการช่วยเหลือเกื้อกูลของภาคประชาชน นอกจากนี้ การศึกษายังพบว่า การดำเนินการจัดการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยนั้น ยังคงมีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เช่น การจัดสรรงบประมาณและบุคลากรที่รับผิดชอบดูแลยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมและทั่วถึง เป็นต้น

คำสำคัญ: สวัสดิการ สวัสดิการสังคม ผู้สูงอายุ

¹ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
e-mail: mai.rcim@gmail.com

² ศาสตราจารย์ ดร. วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

³ รองศาสตราจารย์ ดร. วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
e-mail: pensri.perth@yahoo.com

⁴ รองศาสตราจารย์ ดร.คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
e-mail: siriporn.yam@mahidol.ac.th

The Operation of Social Welfare for the Elderly in Thailand

Received: November 14, 2020

Revised: January 25, 2021

Accepted: January 27, 2021

Prunnika Meekrut¹

Arun Raktam²

Pensri Chirinang³

Siriporn Yamnil⁴

Abstract

This academic article aims to examine the operation of social welfare for the elderly in Thailand. It was necessary for such operations to rely on the law to help the elderly, prevent social problems, and solve social issues affecting them. Doing so also aimed to respond to the basic needs of the elderly in Thailand in order for them to have a good quality of life and become more self-reliant. Thailand had several forms of social welfare for the elderly, such as social security fund, public aid, social services, and the support of the public sector. The study also found that the operation of social welfare for the elderly in Thailand still had problems and obstacles, such as insufficient budget allocation and staffing shortage, causing inequality and exclusion.

Keywords: welfare, social welfare, the elderly

¹ College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin
e-mail: mail.rcim@gmail.com

² Prof. Ph.D., College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

³ Assoc.Prof. Ph.D., College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin
e-mail: pensri.perth@yahoo.com

⁴ Assoc.Prof. Ph.D., Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University
e-mail: siriporn.yam@mahidol.ac.th

บทนำ

ปัจจุบันผู้สูงอายุทั่วโลกมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องด้วยอัตราการเกิดที่ลดลง (สำนักข่าว บีบีซีประเทศไทย, 2563, กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2563) รวมถึงการพัฒนาในด้านเทคโนโลยีทางการแพทย์ ทำให้การดูแลสุขภาพของประชาชนทั่วไปนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น ประชาชนมีอายุยืนมากขึ้น และเมื่อประชาชนผู้สูงอายุมีจำนวนมากขึ้นความต้องการต่าง ๆ ที่ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนทั่วไป ต้องให้การดูแลมากขึ้น ซึ่งทำให้การดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ โดยในปี 1991 สหประชาชาติได้จัดทำร่างหลักการของสหประชาชาติสำหรับผู้สูงอายุขึ้น (UN Principles for Older Persons) ซึ่งให้แนวทางในการพึ่งตนเอง การมีส่วนร่วมในสังคม การได้รับการดูแล การบรรลุความพึงพอใจของตนเอง และการอยู่อย่างมีเกียรติมีศักดิ์ศรี จึงเป็นแนวทางการปฏิบัติให้ทุกประเทศทั่วโลกตลอดเวลาที่ผ่านมา

ในปี พ.ศ. 2550 ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เนื่องจากประชาชนผู้สูงอายุของประเทศไทยมีมากกว่าร้อยละ 10 ของประชาชนทั้งประเทศ โดยการนับอายุตามปีปฏิทินที่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ซึ่งเป็นค่านิยมอย่างเป็นทางการตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 นอกจากนี้การครองตัวเป็นโสดของประชาชน ทำให้อัตราการเกิดน้อยลง และคาดว่าอีกไม่กี่ปีหลังจากนี้ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด คือ มีสัดส่วนประชาชนผู้สูงอายุมีมากกว่าร้อยละ 20 ขึ้นไป

ดังนั้น การก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็วของประเทศไทยนี้ อาจส่งผลกระทบให้พฤติกรรมของประชาชนในประเทศมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งทำให้หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ต้องมีการปรับตัวตามสถานการณ์ และจัดทำแผนเพื่อเตรียมรับมือกับสถานการณ์สังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ มีหลักในการพัฒนาผู้สูงอายุอยู่ 3 เรื่อง คือ ผู้สูงอายุกับการพัฒนา สูงวัยอย่างสุขภาพดีและมีสุขภาวะ และสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนและเหมาะสม ทั้ง 3 ประการเป็นพันธกรณีที่ประเทศภาคีสหประชาชาติจะต้องยึดถือเป็นเป้าหมายการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555) จากแนวนโยบายดังกล่าวนำไปสู่การตรากฎหมายเพื่อสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุ หรือการจัดสวัสดิการสังคมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้มีการกำหนดการคุ้มครองทางสังคมให้กับผู้สูงอายุไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุได้แก่ มาตรา 4 กำหนดไว้ว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง”

มาตรา 54 กำหนดไว้ว่า “บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา 80 วรรคสอง กำหนดไว้ว่า “รัฐต้องสงเคราะห์ คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้”

การบัญญัติกฎหมายดังกล่าวทำให้ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ เพื่อให้ได้กฎหมายที่ครอบคลุมทุกด้านสำหรับผู้สูงอายุ และเพื่อให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครองการส่งเสริม และการสนับสนุนต่อสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี, 2546) นั้นได้มีการจัดทำเพื่อให้ผู้สูงอายุมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ดังนี้

มาตรา 10 “ให้สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชนผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและรับผิดชอบในงานธุรการและงานวิชาการของคณะกรรมการ และให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) จัดทำแนวทางปฏิบัติตามนโยบายและแผนหลักเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนสถานภาพ บทบาทและกิจกรรมของผู้สูงอายุเสนอต่อคณะกรรมการ

(2) รวบรวมข้อมูล ศึกษา วิจัย และพัฒนาเกี่ยวกับงานคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

(3) เป็นศูนย์กลางในการประสานงาน เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ งานหรือกิจกรรม เกี่ยวกับผู้สูงอายุ

(4) สร้างระบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

(5) ร่วมมือและประสานงานกับราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนองค์กรอื่นในการจัดให้ผู้สูงอายุได้รับการ คุ้มครองการส่งเสริม และการสนับสนุนตามพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ”

มาตรา 11 “ผู้สูงอายุมีสิทธิได้ รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

(1) การบริการทางการแพทย์ และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและ รวดเร็ว แก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ

(2) การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต

(3) การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม

(4) การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่าย หรือชุมชน

(5) การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือการบริการสาธารณะอื่น

(6) การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม

(7) การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ

(8) การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้ รับอันตรายจากการถูกรังแกหรือถูกแสวงหาประโยชน์ โดยมีขอบข่ายกฎหมายหรือกฎหมายอื่น

(9) การให้คำแนะนำ ปกป้อง ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดีหรือในทางการแก้ไข ปัญหาครอบครัว

(10) การจัดที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง

(11) การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

(12) การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี

(13) การอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการเสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาและประกาศกำหนดให้หน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดของกระทรวงหรือทบวงในราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจ เป็นผู้มีความเหมาะสมที่จะรับผิดชอบดำเนินการ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านความสัมพันธ์กับภารกิจหลักและปริมาณงานในความรับผิดชอบ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ประกอบด้วยเป็นสำคัญ

การคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน ตามวรรคหนึ่ง ให้หน่วยงานตามวรรคสองดำเนินการโดยไม่คิดมูลค่าหรือโดยให้ส่วนลดเป็นกรณีพิเศษก็ได้ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบประกาศกำหนด”

มาตรา 17 “ผู้อุปการะเลี้ยงดูบุพการีซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ผู้นั้นมีสิทธิได้รับการลดหย่อนภาษีทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในประมวล รัษฎากร”

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์เพื่อพิทักษ์ สิทธิ คุ้มครอง ดูแลสนับสนุนให้เกิดการจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุครอบคลุมในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการ ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน และยักรวมถึงการสวัสดิการด้านการศึกษา การมีงานทำและมีอาชีพที่เหมาะสมโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถอยู่ในสังคมอย่างมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรี

นอกเหนือจากพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 แล้ว การสงเคราะห์ผู้สูงอายุให้ได้รับความช่วยเหลือ ยังมีการกำหนดไว้ในแผนต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมาเน้นการพัฒนาทางวัตถุนั้นกระทั่งมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้มีการปรับเปลี่ยนแนวทางในการพัฒนาใหม่เน้นการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลาง แทนการเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2540)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ได้เล็งเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุที่นับเป็นกลุ่มผู้ด้อยโอกาสกลุ่มหนึ่งในสังคมที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้เท่าเทียมกับกลุ่มอื่นโดยได้มีการกล่าวถึงการพัฒนาผู้สูงอายุไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาประชากรกลุ่มด้อยโอกาส ซึ่งได้กำหนดแนวทางหลักในการพัฒนากลุ่มผู้สูงอายุยากจนที่ไม่มีญาติหรือผู้เลี้ยงดูไว้ 4 แนวทาง ดังนี้คือ

(1) จัดสวัสดิการสงเคราะห์ โดยเพิ่มเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุที่ไม่มีญาติเลี้ยงดูให้มากขึ้น รวมทั้งขยายบริการรักษาพยาบาลโดยไม่คิดมูลค่า ตลอดจนลดหย่อนค่าโดยสารสำหรับพาหนะ เดินทางทุกประเภท และบริการสาธารณะต่าง ๆ ให้ครอบคลุมอย่างทั่วถึงในเมืองและชนบทในรูปแบบที่เหมาะสม

(2) ส่งเสริมให้ครอบครัวเห็นความสำคัญและเอาใจใส่ ดูแลผู้สูงอายุควบคู่กับการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว รวมทั้งพิจารณาให้สิ่งจูงใจแก่บุตรหรือญาติที่ดูแลผู้สูงอายุที่ยากจน

(3) สนับสนุนให้สถานพยาบาลเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรศาสนา และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือผู้สูงอายุในรูปแบบต่าง ๆ พร้อมทั้งกำหนดให้มีมาตรฐานทางกฎหมายในการส่งเสริม กำกับดูแลหน่วยงานภาครัฐกิจเอกชนที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุให้มีการดำเนินงาน และจัดบริการตามมาตรฐานขั้นต่ำที่เหมาะสมและเป็นธรรมต่อผู้ใช้บริการ

(4) ส่งเสริมให้มืองค์กรหลักที่ทำหน้าที่รับผิดชอบงานด้านผู้สูงอายุที่เป็นเอกภาพโดยทำหน้าที่วางแผนรวบรวมข้อมูลและประสานการดำเนินงานอย่างเป็นเครือข่ายไปในทิศทางเดียวกัน

ในส่วนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้มีการกล่าวถึงการพัฒนาคนและการคุ้มครองทางสังคม โดยในเรื่องการคุ้มครองทางสังคมนั้น จะให้ความสำคัญกับการปรับปรุงระบบการคุ้มครองทางสังคมให้มีประสิทธิภาพ ครอบคลุม ทัวถึงและเป็นธรรม เพื่อสร้างหลักประกันแก่คนทุกช่วงวัย โดยเพิ่มประสิทธิภาพระบบหลักประกันสังคม เตรียมความพร้อมของท้องถิ่นในการร่วมรับผิดชอบการบริการทางสังคม ปรับปรุงกฎหมาย คุ้มครองแรงงาน ปรับปรุงรูปแบบการคุ้มครองกลุ่มคนยากจนและผู้ด้อยโอกาส

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 นี้ไม่ได้กล่าวถึงการคุ้มครองทางสังคมให้กับผู้สูงอายุโดยตรง แต่จะกล่าวถึงการสร้างหลักประกันให้กับคนทุกช่วงวัย ซึ่งครอบคลุมถึงกลุ่มผู้สูงอายุด้วย ขณะเดียวกันแผนดังกล่าวยังให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริการทางสังคมต่อคนในท้องถิ่นด้วย

ซึ่งในปัจจุบันรัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมผู้สูงอายุมากขึ้น จำนวนประชากรวัยแรงงานลดลง ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพและมีแนวโน้มอยู่คนเดียวสูงขึ้น ปัญหาความยากจนยังกระจุกตัวหนาแน่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ รวมทั้งความแตกต่างของรายได้ ระหว่างกลุ่มคนรวยที่สุดและกลุ่มคนจนที่สุดสูงถึง 34.9 เท่า ในปี 2556 เนื่องจากการกระจายโอกาสการพัฒนาไม่ทั่วถึง ยิ่งไปกว่านั้นทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม มีปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติระหว่างรัฐกับประชาชน และระหว่างประชาชนในกลุ่มต่าง ๆ เนื่องจากการจัดการทรัพยากรธรรมชาติมีลักษณะรวมศูนย์ขาดการเชื่อมโยงกับพื้นที่ ในขณะที่ปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและชุมชนเมือง ประกอบกับสภาพภูมิอากาศมีการเปลี่ยนแปลงผันผวนมากขึ้นประเทศไทยต้องเผชิญกับภัยพิบัติทางธรรมชาติรุนแรงมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมไทยมากกว่าในอดีต

ภายใต้เงื่อนไขและสภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นทั้งในและต่างประเทศดังกล่าว จะเป็นแรงกดดันให้ประเทศไทยต้องปรับตัวและมีการบริหารความเสี่ยงอย่างชาญฉลาดมากขึ้น ต่อจากนี้ไปประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนครั้งใหญ่ เพื่อแก้ไขปัญหาฐานสำคัญที่เป็นจุดอ่อนและข้อจำกัดของประเทศที่สั่งสมมานาน ในขณะเดียวกันดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อใช้ประโยชน์จากจุดแข็งและจุดเด่นของประเทศ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับประเด็นที่มีลักษณะการบูรณาการ และใช้ประกอบการพิจารณาการจัดสรรงบประมาณ เพื่อการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติเกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างแท้จริง (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12, 2560)

ในปี พ.ศ. 2563 รัฐบาลได้ประกาศ พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ซึ่งในหมวดงบประมาณจ่ายของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และหน่วยงานในกำกับ ได้รับจัดสรรงบประมาณ 17,795,115,100 บาท หน่วยงานกรมกิจการผู้สูงอายุได้รับจัดสรรงบประมาณรายจ่าย 256,058,500 บาท และกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ 1,267,866,300 บาท แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลได้ดำเนินการสนับสนุนเพื่อส่งเสริม และพัฒนาสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุมากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2563)

สวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย

1. การประกันสังคม (มัทยา ศรีพนา, 2557) เป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิตและคุ้มครองลูกจ้าง ซึ่งอาจเกิดปัญหาการขาดรายได้เมื่อเกษียณอายุการทำงานไปแล้ว ทั้งยังอาจเกิดปัญหาสุขภาพเรื้อรังที่ส่งผลให้มีความจำเป็นด้านค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลสูง โดยระบบประกันสังคมของประเทศไทยนั้น ประกอบไปด้วยกองทุนต่าง ๆ ดังนี้

- 1) กองทุนประกันสังคมกรณีชราภาพ
- 2) กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ
- 3) กองทุนสำรองเลี้ยงชีพสำหรับลูกจ้างประจำของส่วนราชการซึ่งจดทะเบียน (กสจ.)
- 4) กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ
- 5) กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ
- 6) กองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน
- 7) กองทุนทวิสุข
- 8) กองทุนสวัสดิการชุมชน
- 9) กองทุนการออมชราภาพ

ซึ่งในระบบกองทุนเหล่านี้ เป็นกองทุนส่งเสริมการออมสำหรับกลุ่มแรงงานในภาคส่วนต่าง ๆ มีทั้งภาคบังคับและภาคสมัครใจ เพื่อให้ในช่วงที่เกษียณอายุการทำงานไปแล้วนั้น ยังคงมีเงินสำรองคงเหลือเพื่อที่จะดำรงชีวิตของผู้สูงอายุต่อไปได้

2. การช่วยเหลือสาธารณะ เป็นการสงเคราะห์แบบให้เปล่าสำหรับผู้ที่ยากจนหรือช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ด้อยโอกาสทางสังคม และไร้ที่พึ่งพิง โดยรูปแบบสวัสดิการต่าง ๆ ที่รัฐบาลช่วยเหลือประชาชนผู้สูงอายุที่มีอยู่ คือ

- 1) เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
- 2) กองทุนดูแลผู้สูงอายุที่ขาดที่พึ่ง
- 3) การได้รับคำปรึกษาในทางคดี การช่วยเหลือจากการทารุณกรรมและถูกทอดทิ้ง
- 4) การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ
- 5) การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะ

ซึ่งในการช่วยเหลือเหล่านี้ ผู้สูงอายุสามารถติดต่อเพื่อปรึกษาขอรับสวัสดิการต่าง ๆ ตามหน่วยงานภาครัฐที่ดูแลในพื้นที่ที่อยู่อาศัย หรือติดต่อประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ด้วยตนเอง

3. การบริการสังคม (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, ม.ป.ป.) เป็นระบบบริการที่ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชนด้วยบริการต่าง ๆ 5 ด้าน คือ

3.1) ด้านสุขภาพอนามัย ประกอบด้วย

3.1.1) หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคนในประเทศไทยที่ดำเนินการโดยสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ให้บริการในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่การตรวจสุขภาพ การรักษาพยาบาล และการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

3.1.2) การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขจาก พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มีการจัดช่องทางเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุแยกจากผู้รับบริการทั่วไปในแผนกผู้ป่วยนอก

3.1.3) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล เป็นโครงการดูแลสุขภาพที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย ประชาชนในพื้นที่ สถานบริการสุขภาพ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ

3.1.4) การดูแลที่บ้าน เป็นรูปแบบการบริการผู้สูงอายุอีกแบบหนึ่ง สำหรับผู้สูงอายุที่มีอาการไม่รุนแรงและไม่สะดวกในการเดินทางมารักษาตัวที่โรงพยาบาล เป็นการลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ซึ่งผู้สูงอายุส่วนใหญ่พึงพอใจที่จะรับการรักษาพยาบาลที่บ้าน

3.1.5) โครงการอาสาสมัครดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ (อผส.) เป็นโครงการที่มุ่งแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุที่ขาดคนดูแล ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ถูกทอดทิ้งละเลย หรือได้รับการดูแลที่ไม่ถูกต้อง โดยเกิดจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หรือประชาชนที่สมัครใจทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลช่วยเหลือ

ในปัจจุบันตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยการสงเคราะห์ผู้สูงอายุด้านการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2535 กำหนดให้ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป สามารถแสดงความจำนงขอบัตรประจำตัวด้านการรักษาพยาบาลที่สถานพยาบาลในภูมิลำเนาของตน เมื่อได้รับบัตรแล้วผู้สูงอายุมีสิทธิรับการรักษาพยาบาลจากสถานพยาบาลแห่งนั้น โดยไม่ต้องเสียค่ารักษาพยาบาล ค่ารักษาพยาบาลในที่นี้หมายถึง เงินที่สถานพยาบาลเรียกเก็บในการรักษาพยาบาล (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2548) ซึ่งรวมถึงค่าใช้จ่ายดังต่อไปนี้

- ค่ายา ค่าผ่าตัด ค่าน้ำเกลือ ค่าเลือด และส่วนประกอบของเลือดหรือสาร ทดแทนหรืออาหารทางเส้นเลือด ค่าออกซิเจน และอื่น ๆ ทำนองเดียวกันนี้ซึ่งใช้เพื่อการบำบัดโรค
- ค่าอวัยวะเทียม และอุปกรณ์ ในการบำบัดโรค รวมทั้งค่าซ่อมแซม
- ค่าบริการทางการแพทย์ ค่าตรวจโรค ค่าวิเคราะห์โรค ค่าชันสูตรโรค ค่าตรวจ โดยห้องทดลอง และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ของผู้ป่วยใน แต่ไม่รวมถึงค่าจ้างพยาบาลพิเศษ ค่าธรรมเนียมพิเศษและค่าบริการอื่น ทำนองเดียวกันที่มีลักษณะเป็นเงินตอบแทน
- ค่าอุดฟันธรรมดา ค่าถอนฟัน ค่าทำฟันปลอมที่ใช้อคริลิก (acrylic) เป็นฐาน
- ค่าบริการส่งเสริมสุขภาพและกายบำบัด
- ค่าห้องและค่าอาหารสามัญตลอดเวลาที่เข้ารับการรักษาพยาบาล
- ค่าตรวจสุขภาพประจำปี

3.2) ด้านการศึกษา ประกอบด้วย

3.2.1) การศึกษานอกโรงเรียน เช่น การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น

3.2.2) การศึกษาเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ โดยชมรมการศึกษาเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เป็นผู้ให้

3.3) ด้านที่อยู่อาศัย เป็นการสงเคราะห์ที่อยู่อาศัยให้กับผู้สูงอายุซึ่งครอบคลุมความจำเป็นในทุก ๆ ด้าน ซึ่งในปัจจุบันมีสถานสงเคราะห์ของรัฐจำนวน 21 แห่ง ซึ่งสามารถให้บริการแก่ผู้สูงอายุได้ประมาณ 3,000 คน เพื่อสงเคราะห์ให้ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน เช่น ถูกทอดทิ้ง ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีผู้อุปการะดูแล เข้ามาอยู่ในสถานสงเคราะห์ โดยบริการที่จัดให้ ประกอบด้วย บริการด้านปัจจัย 4 บริการตรวจสอบสุขภาพทั่วไป การรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย บริการด้านกายภาพบำบัด บริการให้คำแนะนำที่ปรึกษา แก้ไขปัญหาทางอารมณ์ จิตใจและปรับตัวโดยนักสังคมสงเคราะห์ กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมเสริมรายได้ บริการด้านศาสนกิจ และบริการฌาปนกิจให้ คนชราที่ไม่มีญาติ เป็นต้น

3.3.1) สถานสงเคราะห์ของรัฐมีการแบ่งประเภทการพักอาศัยออกเป็น 3 ประเภท คือ

1) ประเภทสามัญ ผู้สูงอายุที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ ประเภทนี้ ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ สถานสงเคราะห์ทุกแห่งมีบริการประเภทนี้

2) ประเภทหอพักผู้สูงอายุที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ ประเภทนี้จะต้องเสียค่าใช้จ่าย

3) ประเภทพิเศษ ผู้สูงอายุประเภทนี้จะปลูกบ้านอยู่เองตามแบบแปลนของกรมประชาสงเคราะห์ในที่ดินของสถานสงเคราะห์โดยสามารถอยู่ได้ตลอดชีวิต

3.3.2) ศูนย์บริการผู้สูงอายุเป็นบริการที่จัดให้กับผู้สูงอายุทั่วไปที่มีความต้องการรับบริการจากรัฐ โดยไม่เข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์และเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอยู่กับครอบครัวได้อย่างมีความสุขซึ่งศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุมีอยู่ 17 แห่งทั่วประเทศ สามารถให้บริการผู้สูงอายุได้ 302,014 คน โดยมีการจัดบริการใน 3 ลักษณะ ดังนี้

1) บริการภายในศูนย์ เป็นบริการที่จัดขึ้นภายในศูนย์ฯ ได้แก่ บริการด้านสุขภาพอนามัย กายภาพบำบัด สังคมสงเคราะห์ กิจกรรมเสริมรายได้ กิจกรรมเสริมความรู้ นันทนาการ และกิจกรรมด้านศาสนา เป็นต้น

2) บริการหน่วยเคลื่อนที่ เป็นบริการที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน โดยการออกหน่วยเคลื่อนที่เยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำปรึกษาแก้ไข้ปัญหา บริการด้านสุขภาพอนามัย และบริการด้านข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

3) บริการบ้านพักฉุกเฉิน เป็นการบริการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าโดยการรับเข้าพักในบ้านพักฉุกเฉินเป็นการชั่วคราว และให้บริการด้านปัจจัย 4 เช่น ให้คำแนะนำปรึกษาแก้ไข้ปัญหา ส่งกลับบ้านหรือส่งไปรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น ๆ เป็นต้น

- สถานสงเคราะห์คนชราของเอกชน จำแนกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ให้บริการในลักษณะการสงเคราะห์ มีลักษณะเดียวกับสถานสงเคราะห์คนชราของกรมประชาสงเคราะห์ คือ จัดที่พักอาศัยพร้อมทั้งอาหาร และกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุ

2) ให้บริการในลักษณะการช่วยเหลืออื่น ๆ เป็นการให้บริการตามวัตถุประสงค์ของแต่ละมูลนิธิ หรือสมาคม เช่น ด้านการเงิน อาหาร สิ่งของที่จำเป็นด้านสุขภาพและกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในด้านความรู้และความบันเทิง

3.4) ด้านการมีงานทำและมีรายได้ ประกอบด้วย กองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สำนักงานเศรษฐกิจการแรงงาน สำนักส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการมีส่วนร่วม สำนักงานจัดหางาน หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนต่าง ๆ เป็นผู้ให้ข้อมูลค่าปรึกษา ข้าราชการ ตลาดแรงงาน บริการข้อมูลทางอาชีพ และตำแหน่งงานสำหรับผู้สูงอายุเป็นการเฉพาะ

3.5) ด้านบริการสังคมและนันทนาการ ประกอบด้วย

- 3.5.1) ชมรมผู้สูงอายุ
- 3.5.2) ศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ
- 3.5.3) ศูนย์ชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ
- 3.5.4) ศูนย์บริการผู้สูงอายุในวัด
- 3.5.5) กองทุนผู้สูงอายุ

4. การช่วยเหลือเกื้อกูลของภาคประชาชน (สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์, 2557) เป็นการจัดสวัสดิการโดยกลุ่มต่าง ๆ ที่ก่อตั้งขึ้นเอง โดยการจัดสวัสดิการชุมชนนั้นครอบคลุมตั้งแต่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย โดยเข้ามาช่วยเติมเต็มหรือยกระดับสวัสดิการในภาพรวมให้สมบูรณ์ขึ้น

ในปัจจุบัน แม้ว่าประเทศไทยจะมีการจัดสวัสดิการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุในหลายรูปแบบมากขึ้น แต่ก็ยังคงพบกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เช่น การขาดการบูรณาการและขาดความต่อเนื่องในงานสวัสดิการผู้สูงอายุ ขาดแคลนงบประมาณและบุคลากร สวัสดิการสังคมที่รัฐจัดให้กับผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ไม่สามารถครอบคลุมผู้สูงอายุทั้งหมดและไม่ทั่วถึง ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้สูงอายุประสบปัญหาในการดำรงชีวิตได้

ซึ่งหน่วยงานภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงพัฒนาพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และกรมกิจการผู้สูงอายุ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรมีการบูรณาการกัน เพื่อให้การดูแลกิจกรรม และสวัสดิการต่าง ๆ ของผู้สูงอายุสามารถดำเนินต่อไปได้โดยไม่ขาดความต่อเนื่อง และเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถติดต่อประสานงานเพื่อขอรับสวัสดิการต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึงและเพียงพอต่อความต้องการ

สรุป การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยนั้นยังคงมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับจำนวนประชาชนผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในทุก ๆ ปี เริ่มจากการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้อง จัดตั้งหน่วยงานให้เข้ามาดูแลช่วยเหลือ จัดงบประมาณและบุคลากรให้เพียงพอต่อการดำเนินงานและควรสนับสนุนให้มีการบูรณาการในหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งทุกภาคส่วนควรตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ และควรส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุในลักษณะต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับประเพณี และวัฒนธรรมของแต่ละภาคด้วย

บรรณานุกรม

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2548). **มาตรฐานการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ.**

กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2563). **สถิติผู้สูงอายุ.** สืบค้นจาก <http://www.dop.go.th/th/know/1>

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2555). **การมอบนโยบายและแนวทางปฏิบัติ**

ราชการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

มัทยา ศรีพนา. (2557). **การจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย.** กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์. (2557). **สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุไทย.** วารสารเทคโนโลยีภาคใต้ 7(1), หน้า 75-81.

สำนักข่าวบีบีซีประเทศไทย. (2563). **อัตราเจริญพันธุ์ลดลงทั่วโลก นักวิจัยคาด 23 ประเทศรวมไทย ประชากรจะหายไปครึ่งหนึ่งในปี 2100.** สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/international-53416257>

สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2546). **พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546.** ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 120 ตอนที่130 ก.

สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2563). **พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563.** ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 137 ตอนที่15 ก.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2540). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544).** สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?filename=develop_issue&nid=3783

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564).** สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=6422

สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (ม.ป.ป.). **คู่มือสิทธิผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546.** (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ.

การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน

Participation of the Elderly in Community Development

วันที่รับบทความ: 31 มีนาคม 2564

นพพร ะรินทร์¹

วันที่แก้ไขบทความ: 24 มิถุนายน 2564

วันที่ตอบรับบทความ: 20 สิงหาคม 2564

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการมีส่วนร่วม บทบาทสำคัญ และการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุเป็นปวงชนวัยบุคคลน่าเคารพและนับถือ จึงต้องส่งเสริมศักยภาพให้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะโดยส่วนใหญ่ผู้สูงอายุเกือบทุกพื้นที่จะเป็นผู้นำที่สำคัญของชุมชน และเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนในทางจิตใจ สร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชนเพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ทั้งยังส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนและให้ชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการถ่ายทอดความรู้และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุนั้นประกอบด้วย 1) บทบาททางจิตใจ 2) บทบาททางเศรษฐกิจ และ 3) บทบาททางสังคม โดยภาพรวมในการพัฒนาชุมชนนั้นผู้สูงอายุมีบทบาทในหลายด้าน เช่น ปรารักษ์ชุมชน ผู้นำด้านจิตวิญญาณ เป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ผ่านศิลปวัฒนธรรมและประเพณี เป็นคลังสมองของชุมชน เป็นวิทยากร และเป็นผู้ทรงคุณวุฒิของชุมชน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม ผู้สูงอายุ การพัฒนา

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
e-mail: nopporn.r@dru.ac.th

Participation of the Elderly in Community Development

Received: March 31, 2021

Nopporn Rarin ¹

Revised: June 24, 2021

Accepted: June 8, 2021

Abstract

This article aims to present the involvement in participation, important roles, and development of the elderly's potential for community development. The results of the study concluded that elderly people were respected and admired. Therefore, the potential must be promoted to pass on local wisdom because most of the elderly in almost every area were important leaders of the community and role models to help build inner strength. Moreover, they built a community learning center as a local educational institution for arts and culture in various fields. They also helped promote the community's economy and made the community realize the importance of knowledge transfer and the conservation of local wisdom. The participation of the elderly consisted of 1) mental roles, 2) economic roles, and 3) social roles. Overall, in community development, the elderly played such a major role in many areas as community philosophers, spiritual leaders, those who passed down experiences through art, culture, and tradition, the brains of the community, speakers, and community experts.

Keywords: participation, the elderly, development

¹ Lecture Community Management Program, Faculty of Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat
e-mail: nopporn.r@dru.ac.th

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่ปี 2537 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นการเริ่มสำรวจประชากรผู้สูงอายุของสำนักงานสถิติแห่งชาติ รวมการสำรวจ 6 ครั้ง คือ ปี 2537, 2545, 2550, 2554, 2557 และปี 2560 พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนและสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและเห็นได้ชัดตามลำดับ และล่าสุดปี 2564 ประเทศไทยได้เข้าสู่ “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” (Complete aged society) เมื่อมีประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่า ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และจะเป็น “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” (Super aged society) เมื่อมีประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด ประมาณปี 2574 (รายงานการ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560, หน้า 1) จึงได้มีการวางแผนและกำหนดนโยบายด้านต่าง ๆ ทั้งอุตสาหกรรม ด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และด้านสวัสดิการทางสังคมที่มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างประชากรที่เกิดขึ้น เช่น แผนการพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ ปี 2546 ยุทธศาสตร์และมาตรการของแผนการและปณิญาผู้สูงอายุไทย การกำหนดนโยบายและแผนเหล่านี้เป็น พื้นฐานในการดำเนินงานส่งเสริม ค้ำครองด้านผู้สูงอายุให้เกิดความเท่าเทียมกันและเป็นไปในทิศทาง เดียวกัน ทั้งนี้คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ กำหนดแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการส่งเสริม และพัฒนาผู้สูงอายุ ตามมาตรการที่ 2 ส่งเสริมการรวบรวมกลุ่มและสร้างความเข้มแข็งขององค์กร ผู้สูงอายุ ซึ่งทำให้สถิติประชากรผู้สูงอายุที่ทำงานด้านการพัฒนาชุมชนนั้นมีมากมาย ในแต่ละด้านแต่ละ พื้นที่ก็จะทำให้ชุมชนนั้นมีประสิทธิภาพในการพัฒนาให้มีความเจริญงอกงาม ก่อให้เกิดความสามัคคี เกิดขึ้นในชุมชน สังคม นอกจากนี้ การที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้จัดเก็บ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่มีความรู้ความสามารถเป็นคลังสมองของปัญญาชนได้ ซึ่งคนกลุ่มนี้สามารถที่จะ เป็นกำลังหลักในการช่วยพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญงอกงามยิ่งขึ้นได้เป็นอย่างดี (ศิริพงษ์ เกี้ยวสกุล, 2555, หน้า 34)

การที่สังคมไทยกำลังเข้าสู่ภาวะสังคมของผู้สูงอายุที่มีสัดส่วนของโครงสร้างประชากรวัยสูงอายุ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหากจะมองถึงอนาคตข้างหน้าอีก 10 ปี ประชากรผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้น เมื่อมีการ พัฒนาเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และประชากรที่อยู่ในวัยผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน สังคม ทั้งนี้เพราะว่าสังคมตระหนักถึงความรู้ความสามารถในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ด้านศาสนา ด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี และด้านการศึกษา เมื่อผู้สูงอายุมีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพ ที่จะมี ส่วนร่วมพัฒนาชุมชนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมก็จะสามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก ขึ้น ประกอบกับประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ เพราะว่าผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่เพียบพร้อมไป ด้วยความรู้ ประสบการณ์ รวมถึงมีคุณวุฒิ วิทยุฒิ เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพ ที่มีคุณค่าทาง สังคม แม้ผู้สูงอายุจะเข้าสู่วันที่ร่างกายอ่อนแรงแล้ว แต่ยังสามารถในการที่จะช่วยเหลือสังคม ช่วยเหลือครอบครัวได้ เช่น ช่วยดูแลบุตรหลาน ขณะที่พ่อแม่ออกไปทำงาน ช่วยดูแลบ้านเรือน ช่วย อบรมบ่มเพาะบุตรหลานให้มีความรู้ มีระเบียบวินัยให้โตขึ้นมาเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ ยังให้ คำปรึกษาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านอาชีพการงาน ด้านการดำเนินชีวิต ด้านสังคมและครอบครัว และผู้สูงอายุยังมีทักษะอาชีพมากมายในหลาย ๆ ด้าน เช่น ช่างไม้ ช่างสลัก อาหารไทย ขนมไทย

ประดับผ้า จัดทำบายศรี ดนตรี และการเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณี เช่น การเข้าวัดทำบุญ บทบาทในการถ่ายทอด สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นมรดกไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษา และเรียนรู้ (อธิปไตย จาคฮามารต, 2562, หน้า 38-40)

แนวคิดทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ทฤษฎีทางสังคมเป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงแนวโน้มการมีส่วนร่วม บทบาทสำคัญ และศักยภาพการพัฒนาชุมชนในสังคมของผู้สูงอายุ ท่ามกลางสถานภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ผู้สูงอายุต้องปรับตัวด้วย จึงพยายามที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีแนวคิดที่น่าสนใจ สอดคล้องกับงานของ เลิศวัลลภ ศรีชะพลูสิทธิ และธมนพัชร ศรีชะพลูสิทธิ (2561, หน้า 259-261) ได้แก่

1. **ทฤษฎีบทบาท (role theory)** ทฤษฎีบทบาทเป็นทฤษฎีทางสังคมวิทยาโดยมีแนวคิดว่าบทบาทหมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่ประพฤติปฏิบัติจริง และพฤติกรรมที่ถูกคาดหวังจากคนอื่นตามสถานภาพหรือตำแหน่ง บทบาทและสถานภาพของผู้สูงอายุในสังคมและวัฒนธรรมไทย มีสถานภาพสูงเป็นผู้ที่ได้รับ การยกย่องนับถือ เป็นหลักชัย เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของครอบครัว ผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน เป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต เป็นผู้นำทางศิลปะ เป็นผู้ในการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม นอกจากนั้นยังเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการประกอบอาชีพแก่ผู้สนใจในชุมชนและเป็นที่ปรึกษาในการจัดการงานพิธีต่าง ๆ

2. **ทฤษฎีกิจกรรม (activity theory)** พัฒนาขึ้นโดย Robert Havighurst (1960) ได้อธิบายถึงสถานภาพทางสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งเน้นความสัมพันธ์ในทางบวก ผู้สูงอายุมีความต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อความสุขและการมีชีวิตที่ดี และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่ตนเองสนใจได้ นั่นคือกิจกรรมที่บุคคลปฏิบัติต่อเพื่อนฝูง ต่อสังคม หรือชุมชน ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุปฏิบัติจะทำให้รู้สึกว่าได้ทำอะไรที่มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อสังคม และจะพบว่าผู้สูงอายุมีทัศนคติเกี่ยวกับตนเองในทางบวกและมองโลกในแง่ดี จะมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้สมวัย นอกจากนี้ วรรณษา วงษ์แสง และวิโรจน์ เกษภูมิลักษณ์ (2559, หน้า 1,407-1,408) ได้อธิบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุเพิ่มเติมอีกว่าเป็นการยากที่จะกำหนดว่าผู้ใด ปรากฏ หรือผู้สูงอายุ แต่สามารถพิจารณาจากองค์ประกอบต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1) คุณลักษณะทั่วไปของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน มีทั้งเพศชายและเพศหญิง อายุระหว่าง 60–85 ปี ช่วยเหลือเป็นคณะกรรมการชุมชนและที่ปรึกษา รวมถึงกลุ่มจิตอาสาต่าง ๆ

2) การปฏิบัติหน้าที่ทางร่างกาย (body functioning) เป็นการกำหนดโดยยึดตามเกณฑ์ทางสรีรวิทยา หรือทางกายภาพ บุคคลจะมีการเสื่อมสลายทางสรีรวิทยาที่แตกต่างกัน ในวัยสูงอายุอยู่ภาวะต่าง ๆ ในร่างกายจะทำงานน้อยลง ซึ่งแตกต่างกันในแต่ละบุคคล

3) การปฏิบัติหน้าที่ทางด้านจิตใจ (mental functioning) เป็นการกำหนดตามเกณฑ์ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้ การจำ และความเสื่อมทางด้านจิตใจ

4) ความคิดเกี่ยวกับตนเอง (self-concept) เป็นการกำหนดโดยยึดความคิดที่ผู้สูงอายุมองตนเอง เพราะโดยปกติผู้สูงอายุมักจะเกิดความคิดว่า “ตนเองแก่ อายุมากแล้ว” และส่งผลต่อบุคลิกภาพทางกาย ความรู้สึกทางด้านจิตใจ และการดำเนินชีวิตประจำวัน

5) ความสามารถในการประกอบอาชีพ (occupation) เป็นการกำหนดโดยยึดความสามารถในการประกอบอาชีพ โดยใช้แนวคิดจากการเสื่อมถอยของสภาพทางร่างกายและจิตใจ คนทั่วไปจึงกำหนดว่า วัยสูงอายุเป็นวัยที่ต้องพักผ่อน หยุดการประกอบอาชีพ

6) ความกดดันทางอารมณ์ และความเจ็บป่วย (coping with stress illness) เป็นการกำหนดโดยยึดตามสภาพร่างกาย และจิตใจ ผู้สูงอายุจะเผชิญกับสภาพโรคร้ายไข้เจ็บอยู่เสมอเพราะสภาพทางร่างกาย และอวัยวะต่าง ๆ เริ่มเสื่อมลง

ดังนั้น การที่ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในชุมชนโดยการเป็นที่ปรึกษากับบุคคลในชุมชนได้ โดยการผ่านกระบวนการพัฒนาศักยภาพอันจะนำไปสู่การมองเห็นคุณค่าของตนเองและการยอมรับตนเอง เป็นสถานะของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นทางด้านจิตใจของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นการสร้างคุณค่าในการพัฒนาความรู้สึกทางความคิด และก่อให้เกิดสิ่งแวดล้อมที่ดีตามมาในชุมชนและสังคมทั้งภายในและภายนอก ตลอดจนการสร้างให้ผู้สูงอายุรู้จักการใช้ประสบการณ์ที่ผ่านมาสร้างคุณค่าการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและเหมาะสมอันจะส่งผลต่อชุมชน

แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วม (participation) เป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง จะต้องมีการก่อให้เกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติ เหตุผลแรกของการที่มีคนมารวมกันได้ควรจะต้องมีการตระหนักว่าการกระทำทั้งหมดที่ทำโดยกลุ่มผู้นำชุมชนหรือกระทำผ่านองค์กร (organization) ดังนั้นผู้นำชุมชน องค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาศักยภาพ ซึ่งมิใช่ปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาศักยภาพ เช่น การมีส่วนร่วม หลักการพัฒนาชุมชน กระบวนการพัฒนาชุมชน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่ต้องใช้ในงานพัฒนาชุมชน และคนก็มีส่วนสำคัญที่สุดเพราะคนเป็นศูนย์กลางหลักในการพัฒนาที่จะทำให้ชุมชนมีการพัฒนาไปในทางที่ดี การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการพัฒนาชุมชน ไม่มีประเทศไหนที่พัฒนาโดยปราศจากการร่วมมือของประชาชน ดังนั้นการพัฒนาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะต้องยึดหลักการปฏิบัติร่วมกัน 3 ประการ 1. ต้องถือว่าชาวบ้านเป็นกำลังหลักสำคัญในการแก้ไขปัญหา ส่วนองค์กรภายนอกนั้นจะเป็นการส่งเสริมและสนับสนุน 2. กิจกรรมการพัฒนาต้องเริ่มจากพื้นฐานของชุมชน วิถีชีวิตอยู่ในชุมชนทั้งในอดีตและปัจจุบัน 3. ปัญหาบางอย่างระดับการรับรู้ของชุมชนอาจจะมีข้อจำกัดการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงครอบคลุมถึงการกระจายสื่อสารข้อมูลข่าวสารเพื่อการพัฒนา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางด้านการรับรู้ของประชาชน ดังที่ วิษณุ หยกจินดา (2557, หน้า 20) ได้อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อความร่วมมือ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบด้วยกันไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เกิดกระบวนการดำเนินการที่พัฒนาและมีความเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ ซึ่งการมี

ส่วนร่วมของประชาชนนั้น ถือเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้การดำเนินงานหรือการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนงานหรือโครงการเกิดประสิทธิผลสำเร็จ และเพื่อพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นจะต้องให้เกิดหลักการขั้นตอนในทางปฏิบัติที่มีความสอดคล้องกับการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. **การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา** และร่วมในการตัดสินใจ บุคลากรในชุมชนต้องทำความเข้าใจและรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรม และเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นต่อไป

2. **การมีส่วนร่วมในการวางแผน และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ** เมื่อบุคคลในชุมชนได้รับรู้และเข้าใจในปัญหาของตนเองแล้ว จะต้องเรียนรู้ที่จะวางแผนและดำเนินกิจกรรมเพื่อหาแนวทางที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหา นั้น รวมถึงแนวทางที่ดีในการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องและตรงประเด็นปัญหา

3. **การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน** เกี่ยวข้องกับการสร้างความรู้ถึงความเป็นวิถีที่เกิดขึ้นกับชุมชน ทำให้มองเห็นถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับในการดำเนินกิจกรรม

4. **การมีส่วนร่วมและการติดตามประเมินผล** การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงต่อไป

5. **องค์ประกอบการมีส่วนร่วมกับการพัฒนา** คือ มีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิด วางแผน และตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการดำเนินการ และปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการรับและแบ่งประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

โดยทั่วไปแล้วหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชนตามโครงการต่าง ๆ ได้มีโอกาสรับทราบข้อมูล การแสดงความคิดเห็น และการเรียนรู้ศิลปวิชาชีพ อันจะเกิดประโยชน์สูงสุดและส่งผลกระทบที่ดีในการพัฒนาชุมชน ซึ่งหลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ถือว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพได้มีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วนได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชน จึงต้องมีการสร้างหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1. **การให้ข้อมูลข่าวสาร (inform)** การมีส่วนร่วมของประชาชนจากมือล่างสู่มือบน เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของที่ภาคราชการที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ โดยวิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้หลากหลายช่องทาง เช่น เอกสารตีพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อออนไลน์ เป็นต้น

2. **การรับฟังความคิดเห็น (consult)** เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การจัดเวทีประชาคม รับฟังความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วม สำนวญความคิดเห็น และแสดงความคิดเห็นผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

3. **การเกี่ยวข้อง (involve)** เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ถือว่าเป็นการเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ โดยใช้กระบวนการ

ประชุมเชิงปฏิบัติการระเบิดจากข้างในเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ จัดตั้ง คณะทำงานขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมาย

4. ความร่วมมือ (collaboration) เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีตัวแทนภาคประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (empower) การเสริมสร้างให้ประชาชนมีอำนาจและการตัดสินใจถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญของประชาชนในการสร้างความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะที่มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน จัดตั้งสภาองค์กรชุมชน วิสาหกิจชุมชน เป็นต้น

Cohen and Uphoff (1980) อ้างถึงใน วิชญ หยกจินดา (2557, หน้า 10) เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมเป็น 4 แบบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น จะต้องกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ จากนั้นเลือกนโยบายและประชาชนที่เกี่ยวข้อง เป็นการตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผนและการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (implementation) เป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการเริ่มต้นสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนของพวกเขา เพราะการสร้างพลังกลุ่มในการรับผิดชอบร่วมกัน สร้างความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่ม เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน การดำเนินการต้องเสนอขอการสนับสนุนด้านงบประมาณและรวมถึงวัสดุอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีจากหน่วยงานของภาครัฐบาล เช่น การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารงาน การประสานงาน และความช่วยเหลือ

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (benefits) โดยการมีส่วนร่วมขั้นนี้เป็นประโยชน์อย่างมากที่ประชาชนได้รับประโยชน์ตอบแทนทางด้านวัตถุ การร่วมกันพัฒนาด้วยความร่วมแรงร่วมใจกันคุณค่าที่ได้รับนั้นออกมาในรูปแบบของความภาคภูมิใจ

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation) เป็นขั้นการมีส่วนร่วมที่ทำให้มีการประเมินผลร่วมกันถึงการร่วมกันพัฒนาว่า ได้ดำเนินการสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด การประเมินที่ว่านี้อาจจะประเมินถึงความก้าวหน้าของการพัฒนาเป็นระยะ ๆ หรืออาจประเมินออกมาในลักษณะของการมองในภาพรวมของโครงการที่ได้มีส่วนร่วมกัน คือ ความเห็นชอบ และความคาดหวัง ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มได้

การเสริมสร้างความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมประเพณีในชุมชน โดยการดำเนินการและการจัดกิจกรรมด้วยตัวของชุมชนเอง การพัฒนาชุมชนต้องมีการสนับสนุนส่งเสริม ต้องอาศัยความสามารถของหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนในการสนับสนุนกิจกรรม ตลอดจนถึงกระตุ้นให้ประชาชนได้มองเห็นความรู้ความสามารถของตนเองและมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นของตนเอง ดังนั้น การส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น จะต้องเริ่มต้นด้วยความต้องการประชาชนเอง เกิด

บทบาทและยุทธวิธีขึ้น เนื่องจากประชาชนจะได้ปรึกษาหารือกันเอง การกำหนดกิจกรรมภายในชุมชน การกำหนดความต้องการของชุมชน และร่วมมือกันในการปฏิบัติตามกิจกรรมภายในชุมชนนั้น ๆ เพราะว่าการที่ประชาชนได้กำหนดกิจกรรมภายในชุมชนเองนั้น จะเป็นประโยชน์ต่อความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น และจะส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่นต่าง ๆ ให้ดีขึ้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีในชุมชนต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนถือว่าเป็นกระบวนการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชน สังคมในหลาย ๆ ด้าน โดยมีหน่วยงานอื่น ทั้งภาครัฐบาลและเอกชนเป็นของผู้สนับสนุนในการพัฒนาชุมชนตามทัศนะที่แต่ละชุมชนรับมาเป็นตัวแม่บท ซึ่งการให้ความหมายของการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้ นักพัฒนาชุมชนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาชุมชน

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2554, หน้า 42-45) กล่าวว่า การพัฒนา เป็นการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจและความสงบสันติ และการได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อสนองความต้องการของร่างกายและจิตใจ ประชาชนยังต้องการพัฒนาทางด้านการศึกษา สิ่งแวดล้อมที่ดี การพักผ่อนหย่อนใจ และการพัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่าง ๆ ด้วย ฉะนั้นการพัฒนาความต้องการของประชาชนต้องมีคุณภาพเพื่อให้เห็นว่าการพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับปริมาณหรือรายได้เท่านั้น แต่อยู่ที่การเพิ่มความสุขทางใจประกอบกับความสุขของประชาชน

ณรัชชอร์ ศรีทอง (2558, หน้า 22) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของชุมชนไทยในอดีต มีลักษณะของการพึ่งพาตนเอง มีความเข้มแข็ง มีวิถีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง ระบบเศรษฐกิจเป็นแบบยังชีพ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย สามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล เครือญาติที่อยู่ใกล้เคียงแบบสนิทชิดเชื้อหรืออยู่ไกลด้วยระยะทาง กลับมาการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างสม่ำเสมอ ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนต่างช่วยกันแก้ไข การสร้างความเข้มแข็งและการพึ่งพาตนเองของชุมชนในอดีต คือ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับธรรมชาติรอบตัวกับผู้คนทั้งในชุมชนและนอกชุมชน

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526, หน้า 10) ได้กล่าวถึงการพัฒนาชุมชนออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1) การพัฒนาชุมชนในความหมายของงานก็คือการกระทำให้เกิดสิ่งของต่าง ๆ หมายถึงการกระทำใด ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุสิ่งของทั้งที่สามารถมองเห็นจับต้องได้ เช่น การสร้างเส้นทางคมนาคม ขุดบ่อน้ำ สร้างฝายมีชีวิต สร้างศูนย์การเรียนรู้ สร้างโรงพยาบาล และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้มีขึ้นในชุมชน ตลอดจนการพัฒนาจิตใจเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมของคนในชุมชนจนสามารถรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งหรือองค์กรที่มีประสิทธิภาพ

2) การพัฒนาชุมชนในความหมายของหลักและวิธีการทำงาน หมายถึงการที่ประชาชนต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการสร้างงานหรือสิ่งของ ถาวรวัตถุและองค์กรต่าง ๆ ของประชาชน ซึ่งเป็นเรื่อง

ที่ประชาชนจะต้องเป็นผู้คิดริเริ่มพิจารณาตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติและร่วมผิตชอบในการดำเนินงานทุกขั้นตอน

ดังนั้น การพัฒนาชุมชนจะมีลักษณะเป็นงานที่เป็นความคิดริเริ่มของประชาชน ความต้องการขั้นพื้นฐานกระทำโดยประชาชนและเพื่อประชาชน ซึ่งหัวใจของการพัฒนาชุมชนอยู่ที่การเสียสละยินยอมพร้อมใจกันของประชาชนในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบในผลงานที่เกิดจากการดำเนินโครงการพัฒนาต่าง ๆ โดยมีได้มุ่งหวังค่าตอบแทนเป็นเงินทอง แต่หวังผลของงานที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในกิจกรรมนั้นเป็นสำคัญ

การพัฒนาชุมชนจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนและสังคม เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถพึ่งพาตนเองได้ รู้จักคุณค่าในตนเองและกล้าตัดสินใจดำเนินการแก้ไขปัญหา โดยประชาชนที่มีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ชุมชนมีความเจริญงอกงามและยั่งยืนต่อไป

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้สูงอายุ

ในสภาพสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านของความคิด วิถีชีวิตความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมไปถึงด้านระบบสาธารณสุขส่งผลให้ขณะนี้ผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมที่จะพัฒนาชุมชนโดยผ่านประสบการณ์ ความรู้ความสามารถที่ได้มีการสะสมมาตลอดการทำงาน เช่น ความรู้ในด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี คุณธรรมจริยธรรม หลักการทำงาน การพัฒนาคุณภาพชีวิต โครงสร้างพื้นฐานและการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ดังนั้น ผู้สูงอายุจึงควรที่จะมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ ตามความรู้ความสามารถที่เหมาะสม (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ 2561, หน้า 43)

การที่ผู้สูงอายุจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นต้นแบบภูมิปัญญาของประสบการณ์ชีวิตที่ผู้สูงอายุจะเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องราวที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับชุมชน โดยการจัดตั้งเพื่อรองรับการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุโดยชุมชนและเพื่อชุมชน การจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่นั้น เพื่อให้ได้รับการสืบทอดการปฏิบัติสู่ลูกหลาน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดภูมิปัญญาท้องถิ่นในเชิงวัฒนธรรมในชุมชน และการส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมของชุมชนผู้สูงอายุให้ดำรงอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เพื่อการแสดงถึงคุณค่าทางจิตใจ และการอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณภาพของทรัพยากรบุคคลในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวิภา วังษ์เส็ง (2558, หน้า 15-20) ผู้สูงอายุจึงมีส่วนร่วมดำเนินงานพัฒนาชุมชน ด้านสุขภาพ จิตใจ การศึกษา การประกอบอาชีพ และการจัดตั้งชุมชน เป้าหมายในการพัฒนาชุมชน ก่อให้เกิดบทบาทและการมีส่วนร่วม ในเรื่องหลักและวิธีการทำงาน บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ เทคนิคและวิธีการสร้างการมีส่วนร่วม ก่อให้เกิดความช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดังนั้น บทบาทของผู้สูงอายุนั้น ส่งผลให้เกิดความสุข ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่สามารถประกอบภารกิจและกิจวัตรประจำวันได้ ซึ่งสถานะที่มีความสุขทั้งมุมมอง ทศนคติ หรือการกำหนดความหมายทางสังคม ทั้งนี้การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพประกอบด้วย 3 บทบาท ดังนี้

1. บทบาทด้านจิตใจ การกำหนดความหมายว่าผู้สูงอายุเป็นกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทในทางสังคม และมีมุมมองเกี่ยวกับการทำงานยังคงหลงเหลืออยู่ เพราะว่าสังคมในปัจจุบันเป็นสังคมผู้สูงอายุจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ก่อให้เกิดคุณค่าพลังศักยภาพความรู้ และความสามารถของตนเองมากกว่าสรีระสังขารของร่างกายที่แสดงออกภายนอก การทำให้ตนเองนั้นมีความเชื่อมั่นยึดมั่นในหลักของความดีงามในตนเองเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

บทบาทของผู้สูงอายุนั้นถือว่าเป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นผู้นำทางศาสนา รวมถึงการส่งเสริมให้ชุมชนและเยาวชนได้ปฏิบัติตามหลักศาสนา เช่น เป็นกรรมการร่วมใจจัดกิจกรรมทางศาสนาของชุมชน แนะนำส่งเสริมให้เยาวชนและคนในชุมชนปฏิบัติตามหลักธรรม เชิญชวนให้คนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ช่วยกันดูแลรักษาศาสนสถานของท้องถิ่นให้มีคุณค่า และส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาท้องถิ่น

2. บทบาทด้านเศรษฐกิจ การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจชุมชน โดยเริ่มต้นจากการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมายาวนาน เช่น อาหารท้องถิ่น อาหารพื้นบ้าน การจักสาน ขนมหวาน การทอผ้า ส่วนมากผู้สูงอายุจะเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์และคุ้นเคยกับอาหารถิ่น ประกอบอาหารที่เป็นเอกลักษณ์เพื่อนำอาหารถิ่นที่เป็นจุดเด่นไปขายในตลาดนัดชุมชน ถือเป็นอีกอย่างหนึ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวไปเที่ยวชมในชุมชน ที่นารายได้เข้าสู่ชุมชน เพิ่มพูนเศรษฐกิจในพื้นที่ให้มีความเป็นอยู่ที่ดี ล้วนเกิดจากการสืบทอดประสบการณ์จากผู้สูงอายุ ซึ่งในครอบครัวเรือนเก็บรักษาไว้ และฝึกปฏิบัติให้สืบทอดต่อ การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าเป็นรายได้หลักของชุมชนนั้น เป็นการสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

การสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ถือว่าเป็นการสร้างรายได้ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนและผู้สูงอายุในชุมชน การส่งเสริมด้านความรู้ ประสบการณ์ ของผู้สูงอายุมาสร้างอาชีพให้ผู้สูงอายุเองในชุมชน เพื่อให้เกิดความรู้พื้นฐานในการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มาสร้างเป็นอาชีพและอนุรักษ์รักษาไว้ ซึ่งการดำเนินทำกิจกรรมของผู้สูงอายุนั้น เป็นการสร้างนวัตกรรมในการสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อสร้างอาชีพ สร้างรายได้ในชุมชน เพราะในแต่ละชุมชนนั้น มีผู้สูงอายุที่มีทักษะความรู้ ประสบการณ์สามารถถ่ายทอดความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน ในการสนับสนุนกิจกรรมการถ่ายทอดทอดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษให้กับลูกหลาน ดังการสร้างพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อส่งเสริมสิทธิและคุ้มครองผู้สูงอายุในชุมชน ทั้งในด้านสุขภาพและด้านเศรษฐกิจสังคม เพื่อสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นกับชุมชน และเป็นแบบอย่างที่ดีต่อลูกหลาน

ดังนั้น การส่งเสริมเศรษฐกิจถือเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี ผู้สูงอายุจึงมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น แนะนำให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน เชิญชวนคนในชุมชนให้เห็นคุณค่า ช่วยกันดูแลรักษา วัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่นให้ทรงไว้ซึ่งคุณค่าทางมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น

3. บทบาทด้านสังคม ในการเป็นแกนนำ ผู้นำ และผู้ร่วมกิจกรรมวันสำคัญ ผู้สูงอายุเป็นวัยที่สามารถสืบต่อศาสนาวัฒนธรรม วันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา บำรุงศาสนา ทำความสะอาด

วัดวาอารามสถานที่ต่าง ๆ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชน ผู้สูงอายุจึงเป็นผู้ที่อุทิศตนให้กับครอบครัวและสังคมโดยไม่มุ่งหมายผลตอบแทน

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัวส่งผลให้องค์กรและสถาบันต่าง ๆ ของสังคมหรือแม้กระทั่งชุมชนต้องทำหน้าที่และรับภาระทดแทนสมาชิกในครอบครัวมากยิ่งขึ้น และมีความสามารถในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามศักยภาพตนเอง ประกอบด้วยกิจกรรมไปตลาด ทำสวน ดูแลบ้านเรือน และทำงานหาเลี้ยงตนเองรวมทั้งเป็นจุดยืนจนเจือครอบครัว การแสดงบทบาทของผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่าผู้สูงอายุมีศักยภาพในการดูแลตนเอง ครอบครัว และชุมชน ส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดการยอมรับทำให้รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและเป็นความภาคภูมิใจของผู้สูงอายุ และบทบาทของผู้สูงอายุในด้านสังคม เกิดจากความสนใจในการบริหารงานที่มีส่วนร่วมในชุมชนก่อให้เกิดพลังในการอยากพัฒนาชุมชน โดยเริ่มต้นจากการเข้าร่วมเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนได้ เช่น อาสาเป็นผู้นำเข้าร่วมประชาคมกับหน่วยงานของรัฐ เป็นกรรมการชุมชน กลุ่มสมาชิกชุมชน อาสาสมัครเนื่องจากมีการปฏิบัติหน้าที่ต้องการทำหน้าที่อย่างมีความภาคภูมิใจในบทบาทเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พลอยพรรณ เชี่ยวชาญ (2559, หน้า 15-17) ผู้สูงอายุมีบทบาทในการพัฒนากิจกรรมทางสังคม ด้านสันติภาพ การเรียนรู้ ด้านการบริการ และด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ดังนั้น ผู้สูงอายุควรได้รับการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตามความถนัด

บทสรุป

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ถือว่าเป็นการสร้างนวัตกรรมที่จะทำให้ผู้สูงอายุมีบทบาททางสังคมได้อย่างสมบูรณ์ตามความพร้อมของนโยบายทางสังคมต่าง ๆ และแผนงานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุ ค้ำครองและส่งเสริมสิทธิต่าง ๆ ในสังคมผู้สูงอายุแล้วนั้น ผู้สูงอายุจึงจำเป็นต้องสร้างองค์ความรู้ความสามารถทั้ง 3 บทบาทให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาความรู้ให้เห็นว่าผู้สูงอายุกลุ่มหนึ่งสามารถที่จะสร้างแรงผลักดันให้กลุ่มผู้สูงอายุได้พัฒนาชุมชนให้มีความเจริญในด้านจิตใจ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ความเป็นอยู่ จึงจำเป็นต้องสร้างองค์ประกอบของความพร้อมในทุกมิติ อริยาบถทางสังคม เป็นเครื่องมือในการให้ความสนับสนุนให้ผู้สูงอายุสามารถที่จะดำเนินชีวิตในช่วงบั้นปลายชีวิตได้อย่างมีความสุขและเกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของตนเองเสมอ นอกจากนี้ การสร้างบทบาททางสังคมของตนขึ้นมาใหม่ เพื่อทดแทนบทบาทหน้าที่ที่สูญเสียไป บทบาททางสังคมและการมองเห็นคุณค่าของตนเองเป็นสำคัญ สถาบันครอบครัวควรส่งเสริมผู้สูงอายุในบทบาทอื่น เช่น การเป็นบิดา มารดา ปู่ย่า ตายาย เพื่อเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรให้ลูกหลาน และลูกหลานควรเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุ ส่วนด้านสังคมสามารถช่วยเหลือผู้สูงอายุได้มาก โดยการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นในทุกหมู่บ้าน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้พบปะสังสรรค์กัน ปกปักรักษาหรือในการช่วยเหลือสังคมได้ด้วย สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข อยู่ในสังคมได้อย่างสมศักดิ์ศรีและเหมาะสมเป็นอย่างมาก ดังนั้น การที่ผู้สูงอายุเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชน มีบทบาททางสังคมถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการพัฒนาตนเองของผู้สูงอายุสู่กระบวนการพัฒนาสังคม เนื่องจากการสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเองจะช่วยเป็นแรงผลักดันให้ผู้สูงอายุกล้า

ที่จะนำเสนอแนวคิดในการเผชิญกับโลกของความเป็นจริง สานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพทางสังคม สามารถสร้างรายได้ให้กับตนเอง ประกอบกับเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนจากความรู้ความสามารถของตนเอง และสังคมเล็งเห็นถึงความรู้ ประสบการณ์ที่ผ่านมาของผู้สูงอายุ จึงได้หยิบโอกาสทางสังคม แต่การเปิดโอกาสนั้นจะต้องอาศัยความเข้าใจ สิ่งเหล่านี้จะเป็นผลสำเร็จได้ก็ต้องอาศัยความมุ่งมั่น ความใส่ใจและมีความเชื่อมั่นในตนเองของผู้สูงอายุ ที่มีบทบาทในการพัฒนาสังคม โดยการเป็นผู้ที่มีคุณภาพได้จะต้องอาศัยการสั่งสมประสบการณ์ชีวิตและความสามารถในช่วงเวลาของวัยทำงาน เพราะภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นในการนำมาใช้พัฒนาชุมชน เป็นแบบอย่างที่ดีต่อชุมชนสังคม และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณี เกิดจากการเรียนรู้ประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมาในอดีต ซึ่งการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้สูงอายุถือว่าเป็นการเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานที่มีประสิทธิภาพอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ได้เรียนรู้ตลอดจนการสร้างรายได้ สร้างเศรษฐกิจให้กับชุมชน ทำให้สังคมมีความสุข พัฒนาให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง เกิดประสิทธิภาพต่อชุมชนและสังคม เป็นผลมาจากการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในชุมชน และส่งผลดีต่อการพัฒนาคนในชุมชนและส่งผลที่ดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้มีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน ในด้านบทบาททางจิตใจ บทบาททางด้านเศรษฐกิจ และบทบาททางด้านสังคม จากการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ของผู้สูงอายุถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาชุมชน เนื่องจากเป็นบุคคลที่ได้รับการนับถือเป็นปูชนียบุคคลที่มีคุณค่าทางสังคม เป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม และการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมจากรุ่นสู่รุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากผู้สูงอายุนั้นมีองค์ความรู้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมากมาย จึงเป็นบุคคลที่สมควรได้รับการแต่งตั้งให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้มีความยั่งยืนและมีความสุข ตลอดจนความเป็นอยู่ของชุมชน การจัดกิจกรรมที่สร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ชุมชนนั้น ผู้สูงอายุมักมีส่วนร่วมในการพัฒนาเสมอ โดยยึดหลักการให้ความช่วยเหลือ การสร้างศรัทธา มีเมตตากรุณาโดยพื้นฐานความจริงที่เกิดขึ้นนั้นผู้สูงอายุเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เช่น เป็นผู้อบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน สร้างระเบียบวินัยให้กับลูกหลานให้เจริญเติบโตมาขึ้นอย่างมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อศึกษาค้นคว้าพัฒนาต่อไป

บทความเรื่อง “การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน” ผู้ศึกษาได้นำผลการศึกษาไปใช้ในการดำเนินงาน และเสนอแนะในการพัฒนาต่อไป ดังนี้

1. เสริมสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจจากการเข้าสู่สังคมสูงวัย โดยการสร้างมาตรการจูงใจแก่ภาคเอกชนในการจ้างงาน การจัดซื้อจัดจ้าง และการลงทุนเพื่อรองรับตลาดผู้สูงอายุ
2. ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีการเตรียมความพร้อมรองรับสังคมสูงวัยในทุกช่วงวัยโดยเน้นการทำงานในรูปแบบหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างภาคีต่าง ๆ

3. ส่งเสริมการสร้างงานหรือเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ เพิ่มสวัสดิการผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุมีรายได้ และสามารถช่วยเหลือตัวเองได้
4. ส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ
5. ส่งเสริมสุขภาวะให้กับผู้สูงอายุ ทางด้านกาย จิต สังคม และปัญญา อันได้แก่ 1) สุขภาวะทางกาย 2) สุขภาวะทางจิต 3) สุขภาวะทางสังคม และ 4) สุขภาวะทางปัญญา

บรรณานุกรม

- ณรัชชอร์ ศรีทอง. (2558). กระบวนการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2554). ภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: โสภณการพิมพ์.
- พลอยพรรณ เชี่ยวชาญ. (2559). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน. การศึกษาอิสระ ปริญญาตรี ศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ. (2561). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยประจำปี 2561, กรุงเทพฯ: ฟรีเพอร์.
- ยุวัฒน์ วุฒิมณี. (2526). หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- รัชชนก กลิ่นชาติ. (2563). บทบาทของพยาบาลในการร่วมพัฒนาชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า, 18(1), หน้า 193-194.
- วรรณษา วงษ์เส็ง. (2558). บทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุด้านประชาสัมพันธ์ในการพัฒนาชุมชน เขตบางแค กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรรณษา วงษ์เส็ง และวิโรจน์ เกษภูมิลักษณ์. (2559). บทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุด้านประชาสัมพันธ์ในการพัฒนาชุมชน เขตบางแค กรุงเทพมหานคร. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 75(1), หน้า 1,407-1,408.
- วิชญ์ หยกจินดา. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกว้าง ตำบลทับไทร อำเภอบึงนาราง จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศิริพงษ์ เกี้ยวสกุล. (2555). การนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการความรู้ของชุมชนในการนำพลังผู้สูงอายุมาใช้ในการพัฒนาชุมชน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย. สืบค้นจาก <http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/.pdf>
- อธิปไตย จาดฮามรด. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนศรีฐาน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วารสารปัญญา 25(2), หน้า 34-44.
- อรพิน ปิยะสกุลเกียรติ. (2561). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลท่าแค จังหวัดลพบุรี. วารสารร่มพญักษ์ มหาวิทยาลัยเกริก, 2(3), หน้า 55-60.

เลิศวัลลภ ศรีชะพลภูสิทธิ และธมนพัชร ศรีชะพลภูสิทธิ. (2561). การปรับตัวเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 20(1), หน้า 259-261.

ตระนิมิต: การเปรียบเทียบกระบวนการทำรำในนาฏศิลป์ไทย

Tranimit: Comparison of the Process of Dances in Thai Classical Dance

วันที่รับบทความ: 28 มกราคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ: 13 เมษายน 2564

วันที่ตอบรับบทความ: 16 เมษายน 2564

อัมพร ใจดีใจ¹

อานนท์ หวานเพชร²

บทคัดย่อ

บทความนี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการทำรำเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิตของตัวพระ โดย 1) ศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร 2) การสัมภาษณ์ และ 3) การถ่ายทอดกระบวนการทำรำ ทั้งนี้ได้มุ่งเน้นการเปรียบเทียบทำรำของเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิตในรูปแบบทางโขนและรูปแบบทางละครทางด้านนาฏศิลป์ไทย (ตัวพระ) เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลเป็นองค์ความรู้ด้านเพลงหน้าพาทย์ทางนาฏศิลป์ไทย ซึ่งพบว่าเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิตทั้งสองรูปแบบนี้มีความแตกต่างในเรื่องของกระบวนการทำรำ คือทำรำของเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิตจะเริ่มต้นทำด้วยท่ายืนก่อน เพื่อเป็นการเตรียมตัวในการทำรำเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิต ซึ่งทางโขน มีจำนวนทำรำ 5 ท่า ได้แก่ ท่าเทพพนม ท่าสอดสร้อยมาลา ท่านภาพร ท่าผาลาเพียงไหล่ และท่าแปลงกาย ส่วนของทางละครมี 7 ท่า ได้แก่ ท่าเทพพนม ท่าสอดสร้อยมาลา ท่านภาพร ท่าผาลาเพียงไหล่ ท่ากின்றรำ ท่ารำร้ายและท่าโบก ท่าป้องหน้าและท่ายืน ความแตกต่างของการรำเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิตของทางโขนและทางละครที่ชัดเจนคือ 1) การเรียงทำรำ 2) การนับจังหวะของทำรำ 3) ทิศในการรำ และ 4) ท่าจบของกระบวนการทำรำ

คำสำคัญ: เพลงหน้าพาทย์ ตระนิมิต นาฏศิลป์ไทย กระบวนการทำรำ เพลงครู

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
e-mail: amporn.c@pnru.ac.th

² อาจารย์ประจำสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
e-mail: arnon.w@pnru.ac.th

Tranimit: Comparison of the Process of Dances in Thai Classical Dance

Received: January 28, 2021

Revised: April 13, 2021

Accepted: April 16, 2021

Amporn Chaided¹

Arnon Wanphet²

Abstract

The objective of this article is to study the process of Thai Classical dance of Naphat Song: Tranimit only for Hero (Male) practice through: 1. the documentary data study, 2. interview, and 3. the teaching of dance process. The study focuses on comparing the dance of Khon and Drama of Thai Classical dance (Hero) to synthesize information as a body of knowledge in Thai dance music. It was found that these two forms of Naphat Song: Tranimit had differences in dance movements in which the dance of the Naphat Song: Tranimit will begin with a standing position in order to prepare. In Khon, there are 5 moves including Theppanom, Sodsoimala, Naphaporn, Phalapeanglai and body transformation (planggai) while in the Drama, there are 7 moves which are Theppanom, Sodsoimala, Naphaporn, Phalapeanglai, Kinnonram, Ramray and Bok, Pong-nha and standing postures.

Keywords: Naphatsong, Tranimit, Thai Classical dance, Process of Dance, Teacher song of Thai Classical Dance

¹ Lecturer, College of teacher Education; Dance Education Phranakorn Rajabhat University
e-mail: amporn.c@pnru.ac.th

² Lecturer, College of teacher Education; Dance Education Phranakorn Rajabhat University
e-mail: arnon.w@pnru.ac.th

บทนำ

นาฏศิลป์ไทยทุกประเภทจำเป็นต้องมีเพลงดนตรีประกอบการแสดง ไม่ว่าจะเป็นโน้ต ละครรำ ละครบ่า และนาฏศิลป์พื้นบ้านมักเริ่มต้นด้วยการบรรเลงโหมโรงก่อนการแสดง จนกระทั่งวินาทีสุดท้ายที่การแสดงสิ้นสุดลงและผู้แสดงหยุดรำ ในบางกรณีแม้ว่าการรำของนักแสดงจะจบลงแล้วแต่ทางเสียงของเพลงบรรเลงยังต้องลากยาวออกไปอีกจนกว่าผู้แสดงจะกลับตาจากผู้ชม บทเพลงที่นักดนตรีบรรเลงเป็นเพลงโหมโรงก่อนการแสดงก็ดี หรือเพลงที่นักดนตรีบรรเลงประกอบกิจกรรมของตัวละครในขณะแสดงอยู่ก็ดี ล้วนจัดอยู่ในเพลงประเภทเพลงหน้าพาทย์ทั้งสิ้น

รำหน้าพาทย์เป็นการเคลื่อนไหวท่ารำตามนาฏยลักษณะของตัวละคร ให้สอดคล้องถูกต้องตามทำนองเพลงหน้าพาทย์ หน้าทับและไม้กลองของดนตรีที่บรรเลงด้วยวงปี่พาทย์ เหมาะสมกับบทบาทของตัวละครและเหตุการณ์ในเรื่องที่แสดง ท่ารำหน้าพาทย์มาจากการคิดสรรให้เหมาะสมกับฐานะ บุคลิกลักษณะและอารมณ์ของตัวละครนั้น ๆ ซึ่งครูอาจารย์ทางนาฏศิลป์ และศิลปินได้ประดิษฐ์ขึ้นและถ่ายทอดสืบต่อกันมาอย่างเป็นแบบแผนเพลงหน้าพาทย์และรำหน้าพาทย์จะต้องเป็นเพลงเดียวกัน เช่น รำหน้าพาทย์เพลงสาธุการ เพลงที่บรรเลงประกอบการรำหน้าพาทย์นั้นต้องเป็นเพลงสาธุการเช่นกัน ความหมายของเพลงที่บรรเลงประกอบการรำจึงเป็นไปตามนัยของการรำนั้น ๆ ด้วย ทั้ง ๆ ที่ท่ารำเพลงหน้าพาทย์นั้น ไม่ได้สื่อความหมายในลักษณะที่เป็นภาษาท่าทางแต่ประการใด (ชนชาติ กิจจันทร์, 2553, หน้า 54)

เพลงหน้าพาทย์นอกจากจะเป็นการรำประกอบเพลงในการแสดงนาฏศิลป์ไทยแล้ว ยังใช้ในการบรรเลงและร่ายรำในพิธีไหว้ครู ครอบครูทางดนตรีและนาฏศิลป์ ซึ่งจะเป็นการรำของครูผู้ประกอบพิธีไหว้ครู และเรียกเพลงหน้าพาทย์ในการทำพิธีไหว้ครูเพื่ออัญเชิญครู เทพเจ้าที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่เคารพของชาวดนตรีและนาฏศิลป์ รวมไปถึงเจ้าที่ที่อยู่ในสถานที่นั้น ๆ และยังมีการใช้เพลงหน้าพาทย์ในการรำถวายมือในพิธีไหว้ครูอีกด้วย เช่น รำเพลงช้า-เร็ว เพลงตระนิมิต เพลงบาทสุกณี เพลงคุกพาทย์ เป็นต้นและยังรวมถึงการบวงสรวงงานต่าง ๆ อีกทั้งยังใช้ในการเรียนในชั้นเรียนตามหลักสูตรต่าง ๆ ทั้งในสถาบันอุดมศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิทยาลัยนาฏศิลป์และชมรมซึ่งจะมีการถ่ายทอดท่ารำหลังจากที่เข้าพิธีไหว้ครูเท่านั้น ถึงจะมีการต่อท่ารำหรือมอท่ารำได้ เพราะมีความเชื่อว่าเป็นเพลงครู และเป็นเพลงชั้นสูงนอกจากนี้ยังพบว่าเพลงหน้าพาทย์นั้นยังใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาอีกด้วย และยังมีข้อสังเกตอีกอย่างหนึ่งว่าในเพลงหน้าพาทย์หลาย ๆ เพลงจะมีทำนองเพลงที่มีความคล้ายคลึงกัน แต่ใช้ชื่อเพลงไม่เหมือนกัน บางเพลงชื่อเพลงเดียวกัน แต่กระบวนท่ารำไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิต ซึ่งปรากฏว่าเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิตมีทั้งหมด 4 รูปแบบ คือทางโน้ต ทางละคร และการแปลงกายอีก 2 รูปแบบ ผู้เขียนจึงมีความสนใจเขียนบทความนี้เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกระบวนท่ารำเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิตของตัวละครพระทางโน้ตและทางละคร

เพลงหน้าพาทย์ทางนาฏศิลป์ไทย

ความหมาย

เพลงหน้าพาทย์ทางนาฏศิลป์ไทย ถือว่าเป็นเพลงชั้นสูงสำหรับการรำ หรือเรียกว่าอีกอย่างหนึ่งว่าเพลงครู ซึ่งจะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงทำรำได้ หรือเรียกว่า “ทำรำที่เป็นท่าตาย” ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญทางนาฏศิลป์ได้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังนี้

สุรพล สุวรรณ (2559, หน้า 76) กล่าวว่า “เพลงหน้าพาทย์” หมายถึง เพลงที่บรรเลงประกอบกิริยา ไม่ว่าจะเป็นกิริยาของมนุษย์ สัตว์ วัตถุ หรือธรรมชาติ ทั้งกิริยาที่มีตัวตนหรือกิริยาสมมติ และตลอดทั้งกิริยาที่เป็นปัจจุบันและอดีต เพลงที่บรรเลงกิริยาทั้งหลายเหล่านี้ถือเป็น “เพลงหน้าพาทย์” ทั้งสิ้น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2564) กล่าวว่า “เพลงหน้าพาทย์” หมายถึง เพลงประเภทที่ใช้บรรเลงในการแสดงกิริยาอาการเคลื่อนไหวของตัวโขนละคร หรือสำหรับอัญเชิญเทพเจ้า ฤาษี หรือบูรพาจารย์ ให้มาร่วมชุมนุมในพิธีไหว้ครูหรือพิธีมงคลต่าง ๆ

ขมนาด กิจจันทร์ (2555, หน้า 13) กล่าวว่า “เพลงหน้าพาทย์” หมายถึง เพลงที่ใช้ประกอบกิริยาอาการของตัวละครในการแสดงนาฏศิลป์ไทยหรือการแสดงออกของสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นมีชีวิตหรือไม่ก็ตาม หรือแม้แต่ว่าจะมีตัวตนหรือไม่มีตัวตน รวมถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในจินตนาการ

สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย (2540, หน้า 114) กล่าวว่า เพลงประเภทหนึ่งที่ใช้บรรเลงในการแสดงกิริยาของมนุษย์ สัตว์ วัตถุ หรือธรรมชาติ ทั้งที่กิริยาที่มีตัวตน กิริยาสมมติ กิริยาที่เป็นปัจจุบันและกิริยาที่เป็นอดีต เช่น บรรเลงในการแสดงกิริยา ยืน เดิน กิน นอน ของมนุษย์และสัตว์ การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหรือสูญไปของวัตถุและธรรมชาติ

อุทิศ นาคสวัสดิ์ (2522, หน้า 107) กล่าวว่า “เพลงหน้าพาทย์” คือ เพลงที่ใช้บรรเลงประกอบอากัปกิริยาของตัวโขน ละคร หรือ ใช้สำหรับอัญเชิญพระเป็นเจ้า ฤาษี เทวดา และครูบาอาจารย์ทั้งหลาย ให้มาร่วมสมโภชสนับบาตในพิธีไหว้ครูและพิธีที่เป็นมงคลต่าง ๆ

จตุพร รัตนวรหะ (2519, หน้า 6) กล่าวว่า “เพลงหน้าพาทย์” หมายถึง เพลงที่ใช้บรรเลงในลีลาของเครื่องดนตรี โดยเฉพาะทำนองและจังหวะจำกัด ในแบบแผนที่กำหนดไว้ หรือเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบกิริยาเคลื่อนไหวต่าง ๆ ไม่จำเป็นว่าเป็นการเคลื่อนไหวของมนุษย์ สัตว์ หรือ วัตถุธรรมชาติ

ราตรี ศรีสุพรรณ (2542, หน้า 2) กล่าวว่า “เพลงหน้าพาทย์” หมายถึง เพลงที่บรรเลงล้วน ๆ ไม่มีบทร้องใช้บรรเลงประกอบกิริยาอาการของตัวละคร รวมทั้งการเคลื่อนไหวของวัตถุธรรมชาติในการแสดงโขน ละคร โดยกำหนดทำนองและจังหวะไว้เป็นแบบแผน นอกจากนี้ยังใช้บรรเลงในพิธีไหว้ครู พิธีทางศาสนาและพิธีที่เป็นมงคลต่าง ๆ

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า เพลงหน้าพาทย์ หมายถึง เพลงที่ไม่มีบทร้อง และเป็นเพลงประกอบกิริยา อารมณ์ของตัวละครในการแสดงทางนาฏศิลป์ไทย ทั้งโขน ละคร รวมถึงเพลงที่ใช้ประกอบในพิธีไหว้ครู ครอบครู โขน ละคร และดนตรี โดยมีการกำหนดกระบวนทำรำจังหวะไว้โดยเฉพาะ

ประเภทของเพลงหน้าพาทย์

เพลงหน้าพาทย์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

เพลงหน้าพาทย์ธรรมดา หมายถึง เพลงหน้าพาทย์ที่ใช้ประกอบกิจกรรมโดยปกติทั่วไป เช่น เพลงช้า เพลงเร็ว เซ็ด เสมอ รัว โอด เป็นต้น

เพลงหน้าพาทย์ชั้นสูง (เพลงครู) หมายถึง เพลงที่มีความศักดิ์สิทธิ์ ความขลัง และใช้เฉพาะตัวละครที่สูงศักดิ์หรือเทพเจ้าเท่านั้น เช่น ตรีนิมิต ตรีบองกัน คุกพาทย์ เป็นต้น

จุดประสงค์การใช้เพลงหน้าพาทย์

1. ใช้ประกอบในพิธีไหว้ครู ครอบครูดนตรีและนาฏศิลป์ไทย
2. ใช้บรรเลงประกอบการแสดงโขน ละคร
3. ใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมทางศาสนา
4. ใช้บรรเลงประกอบพิธีเทศน์มหาชาติ

จารีตในการรำเพลงหน้าพาทย์

1. ต้องผ่านการเข้าร่วมพิธีไหว้ครู ครอบครูก่อนเท่านั้น
2. ห้ามรำเล่น
3. ต้องได้รับการต่อเพลงจากครูผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น
4. หากไม่ได้ต่อทำรำจากครูผู้เชี่ยวชาญในห้องเรียนสามารถต่อทำรำได้ในพิธีไหว้ครูได้
5. ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงทำรำของเพลงหน้าพาทย์ได้
6. ก่อนการรำเพลงหน้าพาทย์จะต้องยกมือไหว้เพื่อแสดงความเคารพเสมอ
7. เมื่อต่อเพลงหน้าพาทย์จะต้องยืนอยู่หลังครูผู้ถ่ายทอดทำรำ แล้วรำตามครู
8. ผู้ที่จะรับการถ่ายทอดทำรำเพลงหน้าพาทย์จะต้องผ่านการฝึกปฏิบัติพื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทยให้มีความชำนาญก่อน
9. หากรำเพลงหน้าพาทย์ผิดในขณะที่กำลังรำอยู่ จะต้องทำการรำแก้ไขใหม่อีก 3 รอบ
10. จังหวะในการรำเพลงหน้าพาทย์นั้นจะใช้จังหวะของตะโพน และมักเรียกจังหวะช่วงในการรำว่า “ไม้”

เครื่องดนตรีที่ใช้ในการรำเพลงหน้าพาทย์

เครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงเพลงหน้าพาทย์มักนิยมใช้วงปี่พาทย์ ซึ่งประกอบไปด้วย

1. วงปี่พาทย์เครื่องห้า ประกอบด้วย ปี่ใน ฆ้องวงใหญ่ ตะโพน กลองทัด ฉิ่ง
2. วงปี่พาทย์เครื่องคู่ ประกอบด้วย ปี่ใน ปี่เอก (เล็กใช้ภายหลัง) ฆ้องวงใหญ่ ฆ้องวงเล็ก ตะโพน กลองทัด ฉิ่ง
3. วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่ ประกอบด้วย ปี่ใน ปี่เอก (เล็กใช้ภายหลัง) ฆ้องวงใหญ่ ฆ้องวงเล็ก ตะโพน กลองทัด ฉิ่ง (สุรพล สุวรรณ, 2559, หน้า 67-68)

เพลงหน้าพาทย์ทางนาฏศิลป์ไทย คือเพลงที่ใช้บรรเลงด้วยดนตรี โดยไม่มีเนื้อร้อง ประกอบการเคลื่อนไหว และกิริยา อารมณ์ของผู้แสดง โดยนิยมใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีไหว้ครู ครอบครูนาฏศิลป์ไทยดนตรีไทย และครูช่าง พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมเทศน์มหาชาติ และประกอบการแสดงทางนาฏศิลป์ไทย ไม่ว่าจะเป็น โขน ละคร รำ ระบำ เป็นต้น เพื่อเสริมความสวยงาม การสื่ออารมณ์ ความเป็นสิริมงคล ความน่าเชื่อถือ และความเคารพงานต่าง ๆ เพลงหน้าพาทย์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เพลงหน้าพาทย์ธรรมดา และเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูง (เพลงครู)

จารีตในการรำเพลงหน้าพาทย์นั้นจะต้องคำนึงถึงศักดิ์สิทธิ์ ครูบาอาจารย์ และการใช้งานในการแสดง และการเรียน ดังนั้นไม่ควรนำมารำพรำเพื่อ หรือนำมารำเล่น และเมื่ออยู่ในกระบวนการเรียนการสอน หรือการถ่ายทอดทำรำนั้น เพลงหน้าพาทย์จะมักนิยมรำต่อเนื่อง 3 รอบ โดยไม่หยุดระหว่างเพลง ในการถ่ายทอดทำรำนั้นจะได้รับการถ่ายทอดทำรำจากครู อาจารย์ที่ได้ผ่านการรับมอบจากการเข้าพิธีไหว้ครู ครอบครูทางนาฏศิลป์ไทยเท่านั้น เพื่อเกิดความเป็นสิริมงคล ความนับถือ ความเชื่อ และความศรัทธาต่อการเรียนและการรำรำ และหากผู้ใดยังไม่ได้รับการรับมอบหรือเข้าพิธีไหว้ครู ครอบครู จะไม่สามารถรำ ต่อเพลง หรือถ่ายทอดเพลงหน้าพาทย์ได้ และจากประสบการณ์ของผู้เขียนได้พบว่าการรำเพลงหน้าพาทย์ หรือการต่อเพลงหน้าพาทย์นั้น หากมีความบกพร่องทางร่างกายส่วนใดส่วนหนึ่งแล้วนั้นครูผู้เชี่ยวชาญจะไม่นิยมต่อทำรำให้ แต่จะเปลี่ยนเป็นการบอกทำรำแทน หรือบางครั้งจะให้ครูผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นต่อทำรำให้ หรือบางครั้งอาจจะให้ลูกศิษย์ที่ครูผู้เชี่ยวชาญนั้นไว้วางใจมอบสิทธิ์ในการต่อทำรำให้ แล้วครูผู้เชี่ยวชาญดูทำรำและรายละเอียดเองในขณะที่ผู้ได้รับการถ่ายทอดรำ

ดนตรีที่ใช้ประกอบการบรรเลงเพลงหน้าพาทย์นิยมใช้วงปี่พาทย์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 วง ได้แก่ วงปี่พาทย์เครื่องห้า วงปี่พาทย์เครื่องคู่ และวงปี่พาทย์เครื่องใหญ่ ซึ่งลักษณะการใช้จะพิจารณาตามรูปแบบของงาน แต่ส่วนมากมักนิยมใช้เป็นปี่พาทย์เครื่องห้าและปี่พาทย์เครื่องคู่เป็นหลัก

เพลงหน้าพาทย์ตระนิมิต

ความหมาย

“ตระนิมิต” หมายถึง ทำนองเพลงที่มีลักษณะอันแสดงถึงความสำเร็จในการเนรมิต การสร้าง หรือการแปลงกายและเป็นเพลงหน้าพาทย์เพลงแรกที่นิยมนำมาต่อทำรำในพิธีไหว้ครูครอบครูโขนละคร เนื่องจากเป็นเพลงที่มีทำนองที่จดจำได้ง่าย และมีจังหวะหน้าทับที่ฟังง่าย ไม่ซับซ้อน ทำรำมีจำนวนทั้งหมด 4 ท่า เพลงตระนิมิตที่ใช้บรรเลงประกอบการรำจะบรรเลง 2 เที้ยวต่อเนื่องกันแล้วต่อยด้วยเพลงร่ำ (ขนาด กิจจันต์, 2555, หน้า 53-54)

จุดประสงค์ในการรำเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิต

1. เพื่อใช้ประกอบการแสดงโขน ละคร
2. เพื่อใช้ประกอบในงานพิธีไหว้ครู (ในช่วงการรำถวายมือ)
3. เพื่อใช้ในการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา และการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. เพื่อใช้ในการแปลงกายในการแสดงโขน ละคร
5. เพื่อใช้ถ่ายทำในการรำอวยพร สรรเสริญ ยกย่องผู้ที่มีความสำคัญในงานนั้น ๆ เช่น งานเกษียณอายุ งานวันเกิด เป็นต้น

6. ใช้ในการแสดงอิทธิฤทธิ์ในการชุบตัวคนที่ตายให้ฟื้น
7. นำไปใช้ในการประกอบพิธีศักดิ์สิทธิ์เพื่อความสำเร็จ
8. ใช้แสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์ของผู้มีฤทธิ์

ลักษณะของเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิต

การรำเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิต เป็นการรำเพื่อแปลงกายในการแสดงโขน ละคร และในบางครั้งยังนำมาใช้เป็นเพลงอวยพร สรรเสริญ เป็นต้น ซึ่งการรำเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิตนั้นมีอยู่ 4 ลักษณะ คือ

1. การรำทางโขน 2. การรำทางละคร 3. การรำแบบแปลงกายแบบที่ 1 และ 4. การรำแบบแปลงกายแบบที่ 2

การเปรียบเทียบท่ารำเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิตทางโขนและทางละคร

ในการเปรียบเทียบท่ารำในครั้งนี้ผู้เขียนเน้นที่การเปรียบเทียบท่าหลักของการรำเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิต ซึ่งแทนสัญลักษณ์ ดังนี้

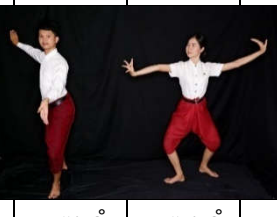
ผู้แสดงท่ารำผู้ชาย คือ ท่ารำทางโขน

ผู้แสดงท่ารำผู้หญิง คือ ท่ารำทางละคร

ท่ารำ ที่	กระบวนท่ารำ								ความเหมือน/ความ แตกต่าง
เดี่ยวแรก									
1								โขนและละครเริ่มต้นด้วยท่ายืนเหมือนกัน ซึ่งเป็นท่าที่ใช้เพื่อเตรียมตัวรำเพลงหน้าพาทย์ที่เริ่มต้นด้วยท่ายืน	
2								โขนและละครปฏิบัติท่าเทพพนม ทางด้านขวา จังหวะท่าหลักนั้นจะเน้นหนักลงที่โน้ตช่องที่ 8 (- - - ล)	
ตะโพน	- - - -	- - - ตั้	- - - -	- - - ถ	- - - -	- - - ตุ	- - - ตั้		
ทำนอง	- - - -	- - - ท	- - - ท	- - - ม	- - - ร	- - - ทุ	- ท - ท	- - - ล	
3								โขนและละครปฏิบัติใช้ท่าเดียวกับท่าที่ 2 และปฏิบัติเช่นเดียวกัน โดยย่อตัวหนักหลัง แล้วคืนตัวกลับมา โดยจบท่ารำที่โน้ตช่องที่ 8	
ตะโพน	- - - -	- - - ตั้	- - - ตตั้	- - - ตพลั้	- - - ตตั้	- - - ตพลั้	- - - ตั้		

ท่ารำ ที่	กระบวนท่ารำ								ความเหมือน/ความ แตกต่าง
ทำนอง	--- ร	- รี้ - รี้	- ชู้ - มี่	- รี้ - ท	----	- ล - ท	- ล - ทุ	--- ท	(--- ท)
4									โขนและละครปฏิบัติ เช่นเดียวกันกับท่าที่ 2 เพียงแตกต่างที่เปลี่ยน ข้างมาฝั่งซ้าย จังหวะท่า หลักนั้นจะเน้นหนักลงที่ โน้ตช่องที่ 8 (--- ล)
ตะโพน	--- ต	- พล - ท	--- ถ	- ต - ต	--- ท	- - ตต	- ต - ต	- พล - ท	
ทำนอง	----	--- ท	--- ท	--- ม	--- ร	--- ทุ	- ท - ทุ	--- ล	
5									โขนและละครปฏิบัติ เช่นเดียวกันกับท่าที่ 3 โดยย้อนตัวหนักหลัง แล้ว คืนตัวกลับมา โดยท่ารำ จะลงที่โน้ตช่องที่ 8 (--- ท)
ตะโพน	----	--- ต	- - ตต	- - ตพล	- - ตต	- - ตพล	--- ต	----	
ทำนอง	--- ร	- รี้ - รี้	- ชู้ - มี่	- รี้ - ท	----	- ล - ท	- ล - ทุ	--- ท	
6									โขน: ปฏิบัติท่าสวดสร้อย มาลา ละคร: ปฏิบัติท่านภาพร โดยท่ารำจะลงที่โน้ตช่อง ที่ 8 (พมร - ทุ)
ตะโพน	- - ตต	- - ตพล	--- ถ	--- ต	- ต - -	- - ตพล	- - ตพล	- ต - -	
ทำนอง	- พ - ม	- ร - -	ดทุล - ทุ	- - ดรม	- - รมพ	- ล - ม	- ล - -	พมร - ทุ	
7									โขน: ปฏิบัติท่าสวดสร้อย มาลา ละคร: ปฏิบัติท่านภาพร โดยท่ารำจะลงที่โน้ตช่อง ที่ 8 (- ล - ช)
ตะโพน	- ต - ท	- ถ - ต	- ต - -	- - ตพล	- - ต พล	- ต - -	- - ต พล	- ต - -	
ทำนอง	- ล - ทุ	- - ดรม	- พ - -	พมร - ทุ	- ร - ช	- ล - ท	- รี้ - ท	- ล - ช	

ท่ารำ ที่	กระบวนท่ารำ								ความเหมือน/ความ แตกต่าง
8									โขน: ปฏิบัติท่าสอดสร้อย มาลา ละคร: ปฏิบัติท่านภาพร โดยท่ารำจะลงที่ไน้ตช่อง ที่ 8 (ล ล - ท)
ตะโพน	--- ตั้	- ถ - ตุ	- ตั้ - -	- -ตุ พลิ	- -ตุ พลิ	- ตั้ - -	- ตั้- ท	- ถ - ตุ	
ทำนอง	--- ท	- ท - ท	- รื้ - ท	- ล - ช	- ม - ร	ร ร - ช	ช ช - ล	ล ล - ท	
9									โขน: ปฏิบัติท่าสอดสร้อย มาลา ละคร: ปฏิบัติท่านภาพร โดยท่ารำจะลงที่ไน้ตช่อง ที่ 8 (- รื้ - ท)
ตะโพน	- ตั้ - -	- -ตุ พลิ	- -ตุ พลิ	- ตั้ - -	- -ตุ พลิ	- ตั้ - -	- -ตุ พลิ	- ตั้ - -	
ทำนอง	- รื้ - ท	- ล - ช	ช ช - ล	ล ล - ท	- - ชลท	- รื้ - มั	- ชั้ - มั	- รื้ - ท	
เที่ยวที่สอง									
10									โขน: ปฏิบัติท่ามาลาเพียง ไหล่ ข้างซ้าย ละคร: ปฏิบัติท่านภาพร ข้างซ้าย โดยท่ารำจะลงที่ไน้ตช่อง ที่ 8 (- - - ล)
ตะโพน	--- ตุ	-พลิ - ท	--- ถ	- ตุ - ตั้	--- ท	-- ตั้ตั้	- ตั้ - ตุ	-พลิ - ท	
ทำนอง	-----	--- ท	--- ท	--- ม	--- ร	--- ทุ	- ท - ท	--- ล	
11									โขน: ปฏิบัติท่ามาลาเพียง ไหล่ ละคร: ปฏิบัติท่านภาพร โดยท่ารำจะลงที่ไน้ตช่อง ที่ 8 (- - - ท)
ตะโพน	-----	--- ตุ	-- ตตุ้	-- ตพลิ	-- ตตุ้	-- ตพลิ	--- ตั้	-----	
ทำนอง	--- ร	- รื้ - รื้	- ชั้ - มั	- รื้ - ท	-----	- ล - ท	- ล - ทุ	--- ท	

ท่ารำ ที่	กระบวนท่ารำ								ความเหมือน/ความ แตกต่าง
12									โขน: ปฏิบัติทำนภาพร ละคร: ปฏิบัติท่าผาลา เพียงไหล่ โดยท่ารำจะลงที่นิ้วข้อ ที่ 8 (--- ล)
ตะโพน	--- ต	-พลี - ท	--- ถ	- ต - ต	--- ท	-- ตต	- ต - ต	-พลี - ท	
ทำนอง	----	--- ท	--- ท	--- ม	--- ร	--- ทุ	- ท - ท	--- ล	
13									โขน: ปฏิบัติทำนภาพร ละคร: ปฏิบัติท่าผาลา เพียงไหล่ โดยท่ารำจะลงที่นิ้วข้อ ที่ 8 (--- ท)
ตะโพน	----	--- ต	-- ตต	-- ตพลี	-- ตต	-- ตพลี	--- ต	----	
ทำนอง	--- ร	- ร - ร	- ช - ม	- ร - ท	----	- ล - ท	- ล - ท	--- ท	
14									โขน : ปฏิบัติท่าผาลา เพียงไหล่ แต่เปลี่ยนฝั่ง ละคร : ปฏิบัติท่าผาลา เพียงไหล่ โดยท่ารำจะลงที่นิ้วข้อ ที่ 8 (พมร - ท)
ตะโพน	-- ตต	-- ตพลี	--- ถ	--- ต	- ต --	- ตพลี	- ตพลี	- ต --	
ทำนอง	- พ - ม	- ร --	ดทุล - ทุ	-- ดรม	-- รมพ	- ล - ม	- ล --	พมร - ทุ	
15									โขน: ปฏิบัติท่าผาลาเพียง ไหล่ ละคร: ปฏิบัติท่ากัณรรำ โดยเปลี่ยนฝั่ง โดยท่ารำจะลงที่นิ้วข้อ ที่ 8 (- ล - ช)
ตะโพน	- ต - ท	- ถ - ต	- ต --	-- ตพลี	-- ต พลี	- ต --	-- ต พลี	- ต --	
ทำนอง	- ล - ท	-- ดรม	- พ --	พมร - ทุ	- ร - ช	- ล - ท	- ร - ท	- ล - ช	

ท่ารำ ที่	กระบวนท่ารำ								ความเหมือน/ความ แตกต่าง
16									โขน: ปฏิบัติท่านภาพ ละคร: ปฏิบัติท่ากัณนรรา โดยท่ารำจะลงที่โน้ตช่อง ที่ 8 (- - คุม)
ตะโพน	- - - ตั้	- ถ - ตุ	- ตั้ - -	- -ตุ พลั้	- -ตุ พลั้	- ตั้ - -	- ตั้- ท	- ถ - ตุ	
ทำนอง	- - - ชุ	- ชุ - ชุ	- - ถ ท	- ถ - ท	- พ - ม	- ร - -	ดทุล - ทุ	- - คุม	
17									โขน: ปฏิบัติท่านภาพ ละคร: ปฏิบัติท่ากัณนรรา โดยท่ารำจะลงที่โน้ตช่อง ที่ 8 (- - - ชุ)
ตะโพน	- ตั้ - -	- ตุ พลั้	- -ตุ พลั้	- ตั้ - -	- -ตุ พลั้	- ตั้ - -	- -ตุ พลั้	- ตั้ - -	
ทำนอง	- ร - ชุ	- ถ - ท	- รั้ - ท	- ถ - ชุ	- - คุม	- ชุ - ถ	- ถ - ถ	- - - ชุ	
เพลงร้ว									
18									โขน: ไหว้ระดับศีรชะ โดยก้าวข้างด้วยเท้าขวา ละคร: ไหว้ระดับศีรชะ โดยก้าวข้างด้วยเท้าซ้าย โดยท่ารำจะลงที่โน้ตช่อง ที่ 8 (- - มมม)
ตะโพน	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ตุ	- พลั้-ท	- ตุ-พลั้	- - - ท	
ทำนอง	- - - -	- - - ถ	- - - -	- - - ท	- - - -	- - พมร	- - - ม	- - มมม	
19									โขน: ไหว้ระดับศีรชะ โดยก้าวข้างด้วยเท้าซ้าย ละคร: ไหว้ระดับศีรชะ โดยก้าวข้างด้วยเท้าขวา โดยท่ารำจะลงที่โน้ตช่อง ที่ 8 (- - มมม)
ตะโพน	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ตุ	- พลั้-ท	- ตุ-พลั้	- - - ท	
ทำนอง	- - - -	- - - ถ	- - - -	- - - ท	- - - -	- - พมร	- - - ม	- - มมม	

ท่ารำ ที่	กระบวนท่ารำ								ความเหมือน/ความ แตกต่าง
20									โขน: ปฏิบัติท่าเทพพนม หน้าอัด ละคร: ปฏิบัติท่าเทพพนม หน้าอัด โดยท่ารำจะลงที่โน้ตช่อง ที่ 4 (- - - ม)
กลองทัด	- - - ตั้	- - - ตั้	- - - ตั้	- - - ตั้	- - - ตั้	- - - ตั้	- - - ตั้	- - - ตั้	
ทำนอง	- - - -	- - - ม	- - - -	- - - ม	- - - ล	- ล - ช	- - ฟมร	- - - ม	
21									โขน : ปฏิบัติท่าแปลงกาย โดยก้าวข้างเท้าขวา ละคร : ปฏิบัติท่าสอด สร้อยมาลา โดยท่ารำจะลงที่โน้ตช่อง ที่ 8 (- - - ล)
กลองทัด	- - - ตั้	- - - ตั้	- - - ตั้	- - - ตั้	- - - ตั้	- - - ตั้	- - - ตั้	- - - ตั้	
ทำนอง	- - ฟชล	- ช - ล	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - ล	
22									โขน: ปฏิบัติท่าแปลงกาย โดยก้าวข้างเท้าซ้ายแล้ว หมุนตัวลงด้านหลัง แล้ว เปลี่ยนเป็นท่าสอดสร้อย มาลา โดยท่ารำจะลงที่ โน้ตช่องที่ 3 (- - -) แล้ว นิ่ง ละคร: ปฏิบัติท่ารำร้าย โดยท่ารำจะลงที่โน้ตช่อง ที่ 3 (- ล - ท) ต่อด้วยท่า โบก โดยท่ารำจะลงที่โน้ต ช่องที่ 3 (- - -)
ตะโพน	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - ตั้ พรื	- ท ตั้ พรื	
ทำนอง	- รี้ - มี่	- รี้ - ท	- ล - ท	- ล ช ล	- - - -	- - - ช	- - - -	- - - ช	
23									โขน: ปฏิบัติท่าสอดสร้อย แล้วนิ่ง ละคร: ปฏิบัติท่าป้องหน้า โดยท่ารำจะลงที่โน้ตช่อง ที่ 6 (- ล - ช) แล้วจบ ด้วยท่ายืนในโน้ตช่องที่ 8 (- - - ช)
ตะโพน	- ตั้ พรื	- ท ตั้ พรื	- ตั้ พรื	- ท ตั้ พรื	- - ตั้	- - ตั้	- ล - ตั้	- ตั้ - ตั้	
ทำนอง	- - - ม	- ม - ม	- ท - ล	- - - ล	- - ช ฟ	- ล - ช	- - - ช	- - - ช	

จากตารางเปรียบเทียบทำรำ พบว่า ทำรำหลักของการรำเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิตจะเริ่มต้นด้วยท่ายืนก่อน เพื่อเป็นการเตรียมตัวในการรำเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิต สำหรับทางโชน มีจำนวนท่ารำ 5 ท่า ได้แก่ ท่าเทพพนม ท่าสอดสร้อยมาลา ท่านภาพร ท่าผาลาเพียงไหล่ และท่าแปลงกาย ส่วนของทางละคร มีจำนวน 7 ท่า ได้แก่ ท่าเทพพนม (ปฏิบัติ 2 ครั้ง) ท่าสอดสร้อยมาลา ท่านภาพร ท่าผาลาเพียงไหล่ ท่ากินนรรำ ท่ารำร้ายและท่าโบก ท่าป้องหน้าและท่ายืน ซึ่งตอนจบเพลงนั้นทางโชนจะจบด้วยท่าสอดสร้อยมาลา ส่วนทางละครนั้นจะจบด้วยท่ายืน และส่วนมากท่ารำที่เป็นท่าหลักมักจะตรงกับจังหวะหนัก หรือในตัวโน้ตช่องที่ 4 และ 8 ซึ่งโน้ตช่องที่ 4 มักจะตรงกับนาฏยศัพท์ที่ใช้ในการรำ คือ การย่นตัว การประเท้า การกระทบกัน การเอียงศีรษะ การห่มเข้า การก้าวเท้า รวมถึงท่าเชื่อมของกระบวนท่ารำ และโน้ตช่องที่ 8 จะเป็นจังหวะหนักที่เป็นการสิ้นสุดกระบวนท่ารำในแต่ละท่า โดยมีหน้าทับของตะโพนและกลองทัดเป็นหลักในการให้จังหวะของท่ารำในแต่ละช่วงของเพลงตระนิมิต และเมื่อถึงเพลงร่ำกลองทัดจะเข้ามามีส่วนในการกำหนดจังหวะในการรำ และเป็นตัวกำหนดการสิ้นสุดของท่ารำตั้งแต่ท่าสอดสร้อยมาลา ท่ารำร้าย และจบด้วยท่าโบก ดังนั้น ในการรำเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิตนั้นจะต้องฟังจังหวะของเพลงโดยยึดหน้าทับเป็นหลักเพื่อเข้าใจจังหวะและการจบกระบวนท่ารำให้ตรงกับจังหวะที่กำหนดไว้ มิฉะนั้นจะเป็นการรำเลื้อยหรือรำคร่อมจังหวะ

ในการรำนั้นตัวละครพระทางโชนจะรำนั่ง ทรงตัวตรง เพื่อให้เกิดความสง่าในการรำ ส่วนตัวละครพระทางละครนั้นจะรำใช้ตัว การกอดเอว กอดไหล่ เพื่อให้เห็นการโค้งของลำตัว และเน้นความอ่อนช้อยมากกว่าทางโชน เหตุเนื่องจากตัวละครพระทางละครนั้นนิยมให้ผู้หญิงเป็นผู้เรียนหรือฝึกปฏิบัติ จึงทำให้เกิดท่ารำที่มีความอ่อนช้อย ละเอียดยิ่งขึ้น และในส่วนจังหวะของท่ารำนั้นทางโชนจะเปลี่ยนท่ารำหลักในเพลงตระนิมิตช่วงโน้ตแถวที่ 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, และ 16 ส่วนทางละครนั้นจะเปลี่ยนท่ารำหลักในเพลงตระนิมิตช่วงโน้ตแถวที่ 2, 4, 6, 9, 12, และ 15 สังเกตได้ว่าในช่วงแรกนั้นตั้งแต่ช่วงโน้ตแถวที่ 1-6 นั้นจะเปลี่ยนท่าพร้อมกันซึ่งในการนับจังหวะของท่ารำทั้งทางโชนและทางละครนั้นจะนับจังหวะท่ารำไม่เหมือนกัน คือในการเปลี่ยนท่ารำของทางโชนนั้นจะเปลี่ยนท่ายับเพียง 2 จังหวะแล้วเปลี่ยนท่า การเรียงท่ารำจะเรียงจากท่ารำต่ำไปหาท่าสูง และท่าไหว้ในเพลงร่ำก่อนจบจะรำหน้าอัดโดยจะไหว้ทางด้านซ้ายก่อน และจบด้วยท่าแปลงกายและสอดสร้อยมาลา ส่วนทางละครนั้นเปลี่ยนท่ายับเพียง 4 จังหวะแล้วเปลี่ยนท่าการเรียงท่ารำจะเรียงจากท่ารำจากท่าสูงไปหาท่าต่ำ และท่าไหว้ในเพลงร่ำก่อนจบจะรำไหว้ด้านข้างฝั่งขวา ก่อน และจบด้วยท่ายืน

บทสรุป

เพลงหน้าพาทย์ เป็นเพลงที่ใช้สำหรับงานพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งงานด้านศาสนพิธี ด้านการแสดง และงานไหว้ครู ครอบครูทางดนตรีและนาฏศิลป์ไทย ซึ่งจะบรรเลงประกอบการแสดงและพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการจินตนาการ ความเข้าใจ การระลึกถึงในงานนั้น ๆ โดยเฉพาะทางด้านนาฏศิลป์ไทย เพลงหน้าพาทย์เป็นเพลงที่สำคัญอีกเพลงหนึ่ง เนื่องจากในการแสดงนาฏศิลป์ไทยนั้นมักมีการบรรเลงเพลงหน้าพาทย์ประกอบ ไม่ว่าจะเป็นการต่อสู้ การแปลงกาย การดลบันดาล การเดินทาง และอารมณ์ต่าง ๆ

เป็นต้น รวมถึงมีจุดประสงค์เพื่อใช้ประกอบพิธีไหว้ครู ครอบครู การแสดงโขน ละคร พิธีกรรมทางศาสนา และเทศน์มหาชาติ

จารีตในการรำเพลงหน้าพาทย์ ผู้ที่จะสามารถต่อท่ารำในเพลงหน้าพาทย์ได้นั้นจะต้องผ่านการเข้าพิธีไหว้ครูทางนาฏศิลป์ไทยมาก่อน หลังจากนั้นรับการถ่ายทอดท่ารำจากครูผู้สอน โดยรำตามครูผู้สอนจำนวน 3 รอบ ซึ่งผู้เรียนจะอยู่ด้านหลังของครู แล้วครูผู้สอนเก็บรายละเอียดของท่ารำอีกครั้ง และหากมีการรำผิดมีความเชื่อกันว่าจะต้องรำแก้ไขใหม่อีก 3 รอบ ดังนั้นผู้เรียนหรือผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดท่ารำไม่ควรรำเล่น ควรดูกาลเทศะ และสถานที่ อีกหนึ่งความเชื่อคือหากพบว่าบุคคลใดมีความบกพร่องทางร่างกายจะไม่นิยมต่อท่ารำเพลงหน้าพาทย์ให้กับผู้เรียนคนนั้น

เพลงหน้าพาทย์ตระนิมิต หมายถึง เพลงที่ใช้สำหรับการแปลงกาย เนรมิต และใช้ในการรำอวยพรซึ่งจะปรากฏอยู่ช่วงท้ายของเพลงการรำเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิต เป็นการรำเพื่อแปลงกายในการแสดงโขน ละคร และในบางครั้งยังนำมาใช้เป็นเพลงอวยพร สรรเสริญ เป็นต้น ซึ่งการรำเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิตนั้นมีอยู่ 4 ลักษณะ คือ 1) การรำทางโขน 2) การรำทางละคร 3) การรำแบบแปลงกายแบบที่ 1 และ 4) การรำแบบแปลงกายแบบที่ 2

ท่ารำหลักของเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิตจะเริ่มต้นท่าด้วยท่ายืนก่อน เพื่อเป็นการเตรียมตัวในการรำเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิต สำหรับทางโขน มีจำนวน 5 ท่า ได้แก่ ท่าเทพพนม ท่าสอดสร้อยมาลา ท่านภาพร ท่าผาลาเพียงไหล่ และท่าแปลงกาย ส่วนของทางละครมีจำนวน 7 ท่า ได้แก่ ท่าเทพพนม (ปฏิบัติ 2 ครั้ง) ท่าสอดสร้อยมาลา ท่านภาพร ท่าผาลาเพียงไหล่ ท่ากின்றรำ ท่ารำร้ายและท่าโบก ท่าป้องหน้า และท่ายืนโดยการเรียงท่ารำจะเรียงจากท่ารำต่ำไปหาท่าสูง และท่าไหว้ในเพลงร่ำก่อนจบจะรำหน้าอัด โดยจะไหว้ทางด้านซ้ายก่อน และจบด้วยท่าแปลงกายและสอดสร้อยมาลา ส่วนทางละครนั้นเปลี่ยนทำนับเพียง 4 จังหวะแล้วเปลี่ยนท่าการเรียงท่ารำจะเรียงจากท่ารำจากท่าสูงไปหาท่าต่ำ และท่าไหว้ในเพลงร่ำก่อนจบจะรำไหว้ด้านข้างฝั่งขวา ก่อน และจบด้วยท่ายืนความแตกต่างนอกจากการเรียงท่ารำระหว่างท่ารำของทางโขนและทางละครแล้วนั้น ยังพบข้อแตกต่างดังนี้ คือ 1) จังหวะในการเปลี่ยนท่า 2) ทางโขนจะรำสง่าและวงกว้างกว่าท่ารำของทางละคร 3) ทางโขนจะรำนิ่งและใช้ตัวน้อยกว่าทางละคร และ 4) การรำทางละครนั้นจะเปลี่ยนท่ารำเมื่อหมดจังหวะใหญ่หรือยืดหน้าทับในโน้ตช่องที่ 8 (นับ 4 จังหวะ) ส่วนการรำทางโขนนั้นจะเปลี่ยนท่าในโน้ตช่องที่ 4 (นับ 2 จังหวะ) แต่ยืดยืดหน้าทับเช่นเดียวกันกับทางละคร ดังนั้นการเปลี่ยนท่ารำทั้งทางละครและโขนจะแตกต่างกัน แต่จะจบกระบวนท่ารำพร้อมกัน และจะมีท่าเชื่อมที่แตกต่างกัน เช่นการเดินมือ การเคลื่อนไหว เป็นต้น

เพลงหน้าพาทย์ตระนิมิตนั้นเป็นเพลงหน้าพาทย์ที่ถือว่าเป็นเพลงพื้นฐานที่ผู้ที่ศึกษาทางด้านนาฏศิลป์ไทยทุกคนจะต้องได้เรียนรู้และต่อท่ารำ นอกเหนือจากเพลงช้า เพลงเร็ว แม่บทเล็ก แม่บทใหญ่ และนอกจากนั้นยังเป็นเพลงที่สามารถนำมาปรับเปลี่ยนท่าที่เป็นแม่ท่าหลักของเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิตทั้งที่จารีตของการรำเพลงหน้าพาทย์ทุกเพลงจะไม่สามารถเปลี่ยนท่ารำตามอำเภอใจของผู้รำได้ แต่เพลงหน้าพาทย์ตระนิมิตนั้นสามารถเปลี่ยนท่ารำหลักได้ แต่มักนิยมปรับเปลี่ยนท่ารำในเพลงหรือการแสดงที่เกี่ยวข้องกับการอวยพรพระพร อวยพร ต้อนรับ การแสดงความยินดี ฯลฯ เท่านั้น หรือเรียกว่าใช้ใน “งานมงคลพิธี” เท่านั้น

ทั้งนี้ในการจำแนกเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิตนั้นไม่ได้มีเพียงแค่ 2 รูปแบบเท่านั้น มีด้วยกันถึง 4 แบบ ซึ่งในที่นี้ได้กล่าวถึงเพียง 2 รูปแบบ คือ ทางโชนและทางละคร และยังมีเพลงหน้าพาทย์อื่น ๆ อีกหลายรูปแบบที่มีความใกล้เคียงกับเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิต เช่น เพลงหน้าพาทย์ตระนารายณ์ เพลงหน้าพาทย์ตระสันนิบาต เพลงหน้าพาทย์ตระเชิญ เพลงหน้าพาทย์ตระบองกัน โดยเฉพาะเพลงหน้าพาทย์ตระนารายณ์นั้นจะมีทำนองเพลงคล้ายกันกับเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิต ซึ่งจะใช้บรรเลงประกอบพิธีไหว้ครู ครอบครูนาฏศิลป์ไทย และดนตรีไทย รวมไปถึงใช้ประกอบการแสดง ซึ่งมักจะใช้ประกอบพิธีที่ศักดิ์สิทธิ์ เพื่อให้เกิดความสำเร็จในสิ่งที่ตนพึงประสงค์ การร่ายเวทมนตร์ เป็นต้น

บรรณานุกรม

- จตุพร รัตนวราหะ. (2519). เพลงหน้าพาทย์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์เนตร์.
- ชมนาด กิจจันทร์. (2555). **รำนหน้าพาทย์ชั้นสูง**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นาเพรส.
- ชมนาด กิจจันทร์. (2553). **การรำเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูง: เพลงตระ (ตัวพระ)**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2564). **หน้าพาทย์**. สืบค้นจาก <https://dictionary.orst.go.th/>
- ภาคคีตะ-ดุริยางค์. (2540). **สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราตรี ศรีสุพรรณ. (2542). **รำเพลงหน้าพาทย์**. สงขลา: สถาบันราชภัฏสงขลา.
- สุรพล สุวรรณ. (2559). **ดนตรีไทยในวัฒนธรรมไทย**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทิศ นาคสวัสดิ์. (2512). **ทฤษฎีและการปฏิบัติดนตรีไทย ภาค 1**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการฝ่ายวัฒนธรรมของคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ว่าด้วยการศึกษาและวัฒนธรรมสหประชาชาติ.

พื้นที่ศิลปะในการพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจ: ศิลปะชุมชน (Art Community) ผ่านงานพื้นที่ศิลปะในการพัฒนาชุมชน สตรีทอาร์ต (Street Art)

Art Space for Community and Economic Development: Community Art Through Street Art

วันที่รับบทความ: 5 กรกฎาคม 2564

นิศากร เพ็ญสมบูรณ์¹

วันที่แก้ไขบทความ: 15 สิงหาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ: 20 สิงหาคม 2564

บทคัดย่อ

สตรีทอาร์ตเป็นรูปแบบของงานศิลปะชนิดหนึ่งที่เชื่อมโยงระหว่างมนุษย์และพื้นที่ความเป็นชุมชน เมื่อชุมชนมีการสร้างสรรค์ จะก้าวไปสู่เมืองสร้างสรรค์ คนและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีส่วนสำคัญที่ทำให้เมืองเป็นพื้นที่ในการแสดงออกของความคิดสร้างสรรค์ ทำให้เกิดการรวมตัวทางสังคม และความเป็นท้องถิ่นนี้เองที่แสดงออกหรือสื่อออกมาทางศิลปะ บทความวิชาการนี้นำเสนอมุมมองของงานสตรีทอาร์ตในประเทศไทยเติบโตขึ้นควบคู่กับการรับรู้ทางสุนทรียะของผู้คนอย่างก้าวกระโดด แสดงออกถึงความโหยหาและความสนใจในงานศิลปะของศิลปินหลากหลาย โดยผู้คนในชุมชนไม่ต้องเดินทางไปชมที่พิพิธภัณฑ์หรือหอศิลป์ แต่มีศิลปินมาสร้างสรรค์งานศิลปะที่อยู่บนผนังและพื้นที่บ้านของตนเอง นอกจากงานศิลปะเหล่านี้จะมีผลกับชุมชนทางด้านเศรษฐกิจเป็นจุดแลนด์มาร์คให้ผู้คนเข้าไปเรียนรู้มากมาย สิ่งหนึ่งที่ส่งผลและไม่อาจวัดค่าเป็นสถิติได้คือ คุณค่าที่มีผลต่อจิตใจของผู้คนในชุมชน ที่เกิดความภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วม รักและหวงแหนถิ่นที่อยู่ และทำให้เกิดวัฒนธรรมอันดีงามอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ศิลปะชุมชน สตรีทอาร์ต การพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจ

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
e-mail: nisakorn.p@dru.ac.th

Art Space for Community and Economic Development: Community Art Through Street Art

Received: July 5, 2021

Nisakorn Pensomboon¹

Revised: August 15, 2021

Accepted: August 20, 2021

Abstract

Street Art is a form of art that connects humans and community spaces, and when the community is creative, it will step into a creative city. People and local culture play an important role in making the city space for creative expression, making social integration; therefore, this locality is expressed or communicated through art. This academic article presents the perspective of street art in Thailand that is growing together with people's aesthetic perception by leaps forward and expressing wishes and interest in art by a wide range of artists. The local people do not need to go to museums or art galleries as there are works of art on the walls and in their homes. In addition, these works of art will affect the community in the aspects of the economy. It is a landmark for people to study many things. One result that cannot be measured in GDP is the value affecting the minds of people in the community that take pride in participating, loving and cherishing the residence and creating a beautiful and sustainable culture.

Keyword: Art Community, Street Art, Community and economic development

¹ Lecturer, Visual Arts Desing Faculty of Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University
e-mail: nisakorn.p@dru.ac.th

ศิลปะชุมชน เป็นกิจกรรมทางศิลปะที่ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยมีปฏิสัมพันธ์หรือ
สนทนากับชุมชน และมักเกี่ยวข้องกับศิลปินมืออาชีพที่ทำงานร่วมกับผู้คนที่อาจไม่ได้มีส่วนร่วมในศิลปะ
คำว่าศิลปะชุมชน อาจมองไปไกลกว่าคำว่า สวยงาม เมื่อผสานกับวิถีชีวิตชุมชนที่เป็นอยู่ ศิลปะเป็นดัง
แม่เหล็กที่จะดึงดูดทุกสิ่งเข้ามาหากันหลายขอบเขตระหว่างวัฒนธรรมสูงและต่ำเพื่อให้งานศิลปะเข้าถึง
ผู้ชมได้กว้างขึ้น ลดช่องว่างระหว่างศิลปินกับผู้ชม พื้นที่ติดตั้งงานศิลปะจากหอศิลป์หรือพิพิธภัณฑ์ มาสู่
ผนังและพื้นทุกตารางนิ้วในชุมชน ดังนั้นศิลปะชุมชน คือ การนำศิลปะเป็นสื่อกลางเพื่อก่อให้เกิดความ
ร่วมมือระหว่างชุมชน ศิลปิน และผู้ดำเนินการในระดับต่าง ๆ โดยนำเอาประเด็นปัญหา สภาพการณ์
รวมถึงความจำเป็นของชุมชนเป็นตัวกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติการเพื่อให้เกิดผลลัพธ์หรือประโยชน์
กับชุมชน โดยใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือซึ่งมาจากความคิดเรื่องการลดบทบาทความเป็นเจ้าของงานศิลปะลง
(นิชกานต์ เตมียศิลปิน, 2559, หน้า 9) และทำให้เกิด “สุนทรียศาสตร์เชิงสัมพันธ์” เป็นคำนิยามจาก
ภัณฑารักษ์ Nicolas Bourriaud ในปี 1996 หมายถึงการติดตั้งและกิจกรรมเชิงโต้ตอบที่ออกแบบมาเพื่อ
มีส่วนร่วมกับชุมชน มีความสัมพันธ์กันระหว่างผู้เข้าร่วม (ผู้ชม) ศิลปิน ที่จะสร้างความสัมพันธ์ของมนุษย์
แบบใหม่ผ่านประสบการณ์แบบรวม “สัมพันธ์ภาพมนุษย์ทั้งหมดและบริบททางสังคมของพวกเขา”
ค่อนข้างมากกว่าจะเป็นพื้นที่อิสระและเป็นส่วนตัว” (Bourriaud, 2002 p. 112) กล่าวคือสุนทรียศาสตร์
เชิงสัมพันธ์มีแนวโน้มที่จะทำลายพื้นที่ทางกายภาพและสังคมแบบดั้งเดิมของแกลเลอรีศิลปะและสตูดิโอ
ศิลปินที่แยกตัวออกมา สุนทรียศาสตร์เชิงสัมพันธ์เป็นเรื่องของความสมบูรณ์ของชีวิตในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่
หรือสภาพแวดล้อมทางสังคมแบบเคลื่อนไหวแทนที่จะพยายามเลียนแบบ การลอกเลียนแบบของวัตถุที่ไม่
อยู่ในชีวิตประจำวันในแง่ที่เรียบง่ายกว่าเป้าหมายของศิลปะสุนทรียศาสตร์เชิงสัมพันธ์ส่วนใหญ่คือการ
สร้างสถานการณ์ทางสังคม ประสบการณ์ของผู้ชมในสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้นกลายเป็น
ศิลปะ

ศิลปะในชุมชนและการพัฒนาเศรษฐกิจมีคนให้ความสนใจเพิ่มขึ้นทั้งภาครัฐและเอกชน เพราะมี
โมเดลต้นแบบจากต่างประเทศที่ชัดเจนว่างานศิลปะที่ลงมาใกล้ชิดกับผู้คน ชุมชน ที่มีส่วนร่วมและไม่มี
ส่วนร่วมนั้นส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกต่อผู้คนอย่างชัดเจน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟู
และเผยแพร่พื้นที่สาธารณะ การสนับสนุนชุมชนศิลปะ และความพยายามในการสร้างวัฒนธรรมเชิง
พาณิชย์ พื้นที่ศิลปะทำหน้าที่เป็นช่องทางสำหรับการสร้างเครือข่ายสังคมที่สนับสนุนทั้งการฟื้นฟูชุมชน
และการพัฒนาศิลปะ แต่ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับที่ตั้ง องค์กร และการจัดการพื้นที่ศิลปะอาจจำกัดศักยภาพ
ของชุมชนและการพัฒนาเศรษฐกิจ ข้อเสนอเพื่อสร้างชุมชนที่เน้นด้านศิลปะและโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ
ให้เข้มแข็ง (Ramsdale, 2014) สำหรับนักกิจกรรม การมีส่วนร่วมในโครงการศิลปะชุมชนอาจเป็น
ประสบการณ์ที่คุ้มค่าและมีพลังมากที่สุด โครงการศิลปะชุมชนมุ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของชุมชนหรือ
กลุ่มคนเป็นหลัก โดยเกี่ยวข้องกับสื่อที่หลากหลายและมักจะทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการสนทนา
ภายในกลุ่ม หลายโครงการเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นและจินตนาการด้วยความช่วยเหลือจากศิลปินมืออาชีพ
โครงการศิลปะชุมชนบางโครงการที่รวมอยู่ในรายการนี้เปิดโอกาสให้เด็กและผู้ใหญ่ได้สร้างสรรค์งานศิลปะ
และสร้างความนับถือตนเอง บางส่วนเป็นวิธีในการฟื้นฟูชุมชนที่ไม่ได้รับสิทธิ์ และบางโครงการก็เสนอ
สถานที่ให้ผู้คนที่แสดงออกผ่านวิธีการที่หลากหลาย สามารถมีส่วนร่วมและสร้างแรงบันดาลใจให้กับ

ชุมชนอย่างเต็มที่กิจกรรมศิลปะชุมชนที่มักจะนำผู้คนมารวมกันเป็นเวลานานทำหน้าที่เป็นสถานที่ทาง
ธรรมชาติซึ่งมีมิตรภาพ ความร่วมมือ และความร่วมมือสามารถพัฒนาได้ กิจกรรมดังกล่าวสามารถหล่อเลี้ยง
ท้องถิ่นได้ประชาธิปไตยโดยส่งเสริมให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นมากขึ้น สอนให้มีคุณค่าทักษะ
การสร้างชุมชน และช่วยให้พวกเขาเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดทางการเมืองและสังคมที่ซับซ้อนกระบวนการ
สร้างสรรค์ทางศิลปะอย่างมีสุนทรียภาพโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนและสิ่งรอบตัวเป็นฐาน ทั้งใน
แง่เนื้อหา กระบวนการสร้างสรรค์ และการเข้ามีส่วนร่วมของสาธารณชน เป็นแนวทางการสร้างสรรค์งาน
ศิลปะที่อิงกับความสัมพันธ์ของผู้คนและบริบททางสังคม ศิลปินจึงไม่ใช่ผู้ครอบครองบทบาทการเป็นผู้
สร้างสรรค์เพียงลำพัง แต่ศิลปินต้องมีบทบาทเป็นผู้กระตุ้นหรือจุดประกายความคิด กำหนดกรอบ หรือ
เน้นในกิจกรรม แล้วรอการโต้ตอบจากผู้คนที่เข้าร่วมใน “กิจกรรม” ซึ่งแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดจากการ
สร้างสรรค์งานศิลปะแบบเดิมที่มักหมายถึงการทำงานของศิลปินอย่างอิสระในพื้นที่ส่วนตัว ก่อนนำออก
แสดงให้ผู้ชมได้ชม (สาครินทร์ เครืออ่อน, 2556, หน้า 1)

มีอาจปฏิเสธได้ว่า สังคมได้ได้รับอิทธิพลการปรับผังเมือง การนำศิลปะเข้ามามีส่วนร่วมในการ
แก้ปัญหาพื้นที่ในชุมชน ทั้งเพื่อประโยชน์ด้านทัศนียภาพและการพัฒนาส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว จาก
ต่างประเทศ ซึ่งเป็นกระแสหลักในปัจจุบันทั่วโลก โดยเรียกว่า **เมืองสร้างสรรค์** (creative city) โครงการ
เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก (UNESCO Creative Cities Network; UCCN) ให้คำจำกัด
ความคำว่า เมืองสร้างสรรค์ หมายถึง เมืองที่มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย และมีส่วนสำคัญใน
การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของเมืองนั้น ๆ มีรากฐานจากความมั่นคงทางสังคมและวัฒนธรรม มีการ
รวมกลุ่มกันอย่างหนาแน่นของคนทำงานสร้างสรรค์ คนและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีส่วนสำคัญที่ทำให้เมืองมี
เป็นพื้นที่ในการแสดงออกของความคิดสร้างสรรค์ ทำให้เกิดการรวมตัวทางสังคม และความเป็นท้องถิ่นนี้
เองที่แสดงออกหรือสื่อออกมาทางศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ และกิจกรรมทางวัฒนธรรม ซึ่งนำไปสู่การ
พัฒนาอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ การเข้าร่วมเครือข่ายของเมืองสามารถทำให้
เกิดการสนับสนุนเสริมสร้างการเรียนรู้จากกันและกันและทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาเมืองของทุกประเทศ
โดยการเสริมสร้างห่วงโซ่มูลค่าของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในท้องถิ่น เหนือสิ่งอื่นใดการเป็นเมืองสร้างสรรค์
ยังมีส่วนสร้างความร่วมมือด้านความคิดสร้างสรรค์เพื่อเป็นตัวขับเคลื่อนและเป็นเครื่องมือในการพัฒนา
เมืองอย่างยั่งยืน ช่วยสนับสนุนการสร้างงาน ส่งเสริมวัฒนธรรมบนพื้นฐานของความหลากหลายทางสังคม
การเจรจาระหว่างวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน สร้างโอกาสที่ดีสำหรับเมืองผ่าน
กระบวนการเรียนรู้ และโครงการความร่วมมือระหว่างเมืองต่าง ๆ เพื่อใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์เชิง
สร้างสรรค์ที่มีอยู่อย่างเต็มที่ การทำงานร่วมกันของภาคประชาชน สังคม ภาคเอกชน และภาครัฐเพื่อ
สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์และนักสร้างสรรค์งาน รวมถึงการมีส่วนร่วมของพลเมืองและผู้เกี่ยวข้องกับ
งานด้านวัฒนธรรมผ่านการทำงานร่วมกัน การมีพื้นที่สาธารณะ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเมืองที่สามารถตอบ
โจทย์ให้แก่คนในท้องถิ่น เมืองเป็นของทุกคน และการพัฒนาอย่างยั่งยืนของเมืองจึงเป็นหน้าที่ของทุกคน
(สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2562) เมืองสร้างสรรค์ไม่ใช่เรื่องของ การปรับปรุงหรือพัฒนาเมืองเพื่อ
การท่องเที่ยวอย่างเดียว แต่เป็นเมืองที่มีพื้นที่และสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่

นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ ซึ่งมาจากความคิดสร้างสรรค์และเป็นแหล่งรวมนักคิด ผู้ประกอบการสร้างสรรค์ทั้งจากในและต่างประเทศที่มาประกอบกิจการและก่อให้เกิดการจ้างงานและสร้างรายได้

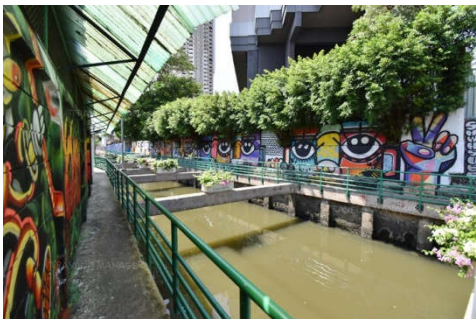
แนวทางของการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์จึงต้องประกอบด้วยนโยบายและแผนการลงทุนของภาครัฐในหลายด้าน ตั้งแต่การลงทุนในสาธารณูปโภคในโครงสร้างพื้นฐานและการเรียนรู้ การปรับปรุงกฎระเบียบ และการสนับสนุนด้านการเงินให้เอื้อต่อการประกอบธุรกิจและอยู่อาศัยของผู้ประกอบการสร้างสรรค์ นอกจากนี้ ยังรวมถึงการจัดกิจกรรมระดับเมืองและระดับชาติที่หลากหลายเพื่อสะท้อนเอกลักษณ์และภาพลักษณ์ของเมืองอย่างสร้างสรรค์

ศิลปะชุมชนที่มาพร้อมกับการพัฒนาเมืองอย่างสร้างสรรค์ ผ่านงานสตรีทอาร์ต (street art) ถือเป็นความเคลื่อนไหวทางศิลปะที่กำลังได้รับความนิยมอย่างสูงในการนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน ในประเทศไทยมีการนำสตรีทอาร์ต เข้ามาเชื่อมโยงในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว กระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากให้มีโอกาสในการหารายได้จากพื้นที่ที่อยู่ของตนเอง โดยเปลี่ยนพื้นที่ที่รกร้างว่างเปล่า เปลี่ยนเป็นพื้นที่ทางศิลปะเพื่อดึงดูดผู้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และยังดึงดูดผู้คนทั่วประเทศและทั่วโลกเข้ามาชมผลงานนั้น ๆ งานสตรีทอาร์ตในชุมชนเป็นการนำเสนอเรื่องราวบริบทในพื้นที่ทุก ๆ มิติ เสนอวิถีชีวิตวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ของชุมชนสะท้อนผ่านภาพชีวิตของผู้คน ช่วงเวลาภายใน 10 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยมีศิลปะชุมชนผ่านงานสตรีทอาร์ต กระจายทั่วประเทศทุกจังหวัดในบางจังหวัดอาจมีหลากหลายพื้นที่ในชุมชน ในกรุงเทพมหานครอาจมีความเคลื่อนไหวของงานสตรีทอาร์ตหลายพื้นที่ เมื่อปี 2556 มีโครงการ บุกrukเออร์เบิร์น อาร์ต เฟสติวัลเทศกาลสตรีทอาร์ต การเชื่อมต่อ ไทย-ยุโรป ซึ่งเป็นการร่วมมือกันครั้งยิ่งใหญ่ระหว่างศิลปินจากประเทศไทยและทวีปยุโรป จัดกิจกรรมที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในวงการสตรีทอาร์ตในประเทศไทย ด้วยพื้นที่นิทรรศการกว่า 400 ตารางเมตร สนับสนุนโดยหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร และพื้นที่ด้านนอกหอศิลป์กรุงเทพ กว่า 1,000 ตารางเมตร ที่มีงานศิลปะกระจายไปทั่วพื้นที่กรุงเทพมหานคร และในปี 2559 ก็มีกิจกรรม บุกruk ครั้งที่ 2 โดยผลงานทั้งหมดถูกสร้างสรรค์กระจายอยู่บนกำแพงตลอดเส้นทางริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตามตรอก ซอก ซอย จุดต่าง ๆ ในย่านเจริญกรุง บางรัก สีพระยา สุรวงศ์ ตลาดน้อย และทรงวาด เนรมิตพื้นที่นี้ให้กลายเป็นย่านสตรีทอาร์ตใจกลางกรุงดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาชม ถ่ายภาพ เป็นจำนวนมาก

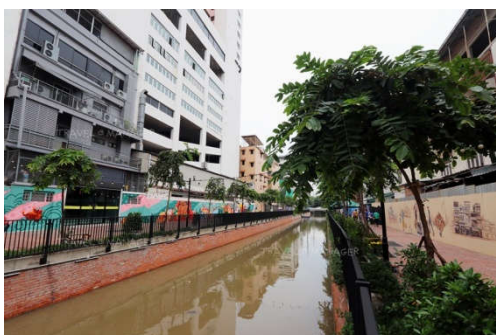
ภาพที่ 1 ตัวอย่างผลงานในโครงการ บุกrukเออร์เบิร์น อาร์ต เฟสติวัล
ที่มา: <https://amazingcouple.net/cr-bukruk-bangkok/>

ความเคลื่อนไหวศิลปะสตรีทอาร์ตได้เข้าไปสู่ชุมชนย่านสาทร เป็น “ศิลปะริมคลอง” ริมคลองวัดยานนาวา (canal art) ที่บริเวณลานกิจกรรมชุมชนศรีสุริโยทัยเชื่อมโยงความเป็นมาของชุมชน ปรับพื้นที่รกร้างให้กลายเป็นพื้นที่ สะอาด ปลอดภัย และสวยงามจากงานศิลปะสตรีทอาร์ตที่มีความยาวกว่า 900 เมตร

ภาพที่ 2 ตัวอย่างภาพกิจกรรมในโครงการ “ศิลปะริมคลอง” ริมคลองวัดยานนาวา (Canal Art)
ที่มา: <https://www.facebook.com/PAIROJPICHETMETAKUL/photos/pcb.480154770056141/480154626722822>

“คลองโอ่งอ่าง” โครงการใหญ่อีกหนึ่งพื้นที่ของกรุงเทพมหานครที่มีการปรับปรุงเมืองอย่างเป็นระบบ โดยมีศิลปะสตรีทอาร์ตเข้าไปมีส่วนร่วม โดยพื้นที่คลองโอ่งอ่างก่อนหน้านี้ นับว่าเป็นย่านการค้าที่มีความแออัด มีผู้คนมาตั้งร้านขายของเต็มพื้นที่ เพราะเป็นพื้นที่เศรษฐกิจอันดับต้น ๆ ของกรุงเทพฯ ซึ่งบริเวณดังกล่าวมีความงดงามทางทัศนียภาพเป็นอย่างมากทางกม.จึงมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ โดยงานสตรีทอาร์ตรอบชุมชนคลองโอ่งอ่างนั้นเป็นตัวสะท้อนบอกเรื่องราวในอดีตบนพื้นที่นี้ได้อย่างยอดเยี่ยม

ภาพที่ 3 บรรยากาศโดยรอบริมคลองโอ่งอ่าง
ที่มา: <https://mgronline.com/travel/detail/9630000112781>

นอกจากงานศิลปะในชุมชน รูปแบบงานสตรีทอาร์ตในเมืองหลวงแล้ว ทางภาคใต้ นับว่าเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้งานศิลปะเป็นส่วนหนึ่งกับชุมชนมีความหลากหลายและชัดเจน ในการนำเสนอสุนทรียภาพบนวิถีวัฒนธรรมเชื่อมโยงพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ศิลปินสามารถหลอมรวมเรื่องราวในบริบทของท้องถิ่นเข้ากับผลงานได้อย่างน่าสนใจ ผลงานสตรีทอาร์ตสามารถส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้คนในชุมชนอย่างยิ่ง จึงเกิดงานสตรีทอาร์ตขึ้นมากมายหลายแห่งในพื้นที่จังหวัดทางภาคใต้ โดยเป็นความร่วมมือกันอย่างเข้มแข็งทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคมวลชน โดยเฉพาะพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ศิลปินทั้งไทยและต่างชาติ รวมถึงศิลปินเฉพาะถิ่นต่างหลั่งไหลเข้าร่วมสร้างสรรค์ผลงานอย่างมากมาย เป็นการถ่ายทอดเรื่องราววิถีชีวิตผู้คน สิ่งแวดล้อม อาชีพ สะท้อนสังคม วัฒนธรรม ศาสนา หลากแนวทาง ทั้งภาพคาแรกเตอร์กราฟิก การ์ตูน รูปแบบที่หลากหลาย

ควรหาโอกาสไปเดินชมสตรีทอาร์ตไม่ว่าจะเป็นที่ใด เพราะสตรีทอาร์ตเป็นดังพิพิธภัณฑ์กลางแจ้งของเมือง ไม่เพียงแต่จะดึงดูดสายตาให้มองเท่านั้น หลายครั้งที่สตรีทอาร์ตยังมีหน้าที่เป็นประตูสู่ความห่วงใยสำคัญที่ซ่อนอยู่ในสังคม วัฒนธรรม หรือการเมือง ในสถานที่ที่ปรากฏอยู่ ในขณะที่เป็นเรื่องง่ายที่จะถ่ายรูปงานสวย ๆ บนกำแพงเมืองสักแห่ง แล้วอัปโหลดบนสื่อออนไลน์ งานสตรีทอาร์ตที่สวยงามที่สุดยังคู่ควรกับการใช้เวลาสักสองสามขณะเพื่อคิดว่าสื่อถึงสิ่งใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออยู่ในชุมชนจังหวัดชายแดนใต้ที่สันติสุขที่ยั่งยืนเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนาอยากให้เห็น (ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ ๕ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร, 2564)

ภาพที่ 4 ผลงานของ Alex face บนผนังบ้านภายในชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา
ที่มา: <https://www.isoc5.net/articles/view/317/>

ทางภาคอีสานถือเป็นดินแดนที่มีขนาดใหญ่ ผู้คนมากมาย และมีความผสมผสานทั้งแบบชาวเมืองและชนบท จะพบว่า ผู้คนให้ความสำคัญกับศิลปะกับชุมชนอย่างมาก ยกตัวอย่างเช่น หอศิลป์ บ้านผู้สูงอายुरาชสีมา Art Therapy Gallery/Elder Korat ที่มีกิจกรรมศิลปะกับชุมชน ไม่ใช่แค่การวาดรูประบายสี แต่มีการเรียนรู้การมีศิลปะในการปฏิสัมพันธ์สร้างสรรค์ (creative interaction) การสร้างสัมพันธ์ภาพในเชิงบวกระหว่างผู้ใหญ่และเด็ก ในการสื่อสารระหว่างกันจะสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน ซึ่งการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพถือเป็นความฉลาดทางอารมณ์ เป็นพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้เด็กกล้าที่จะ

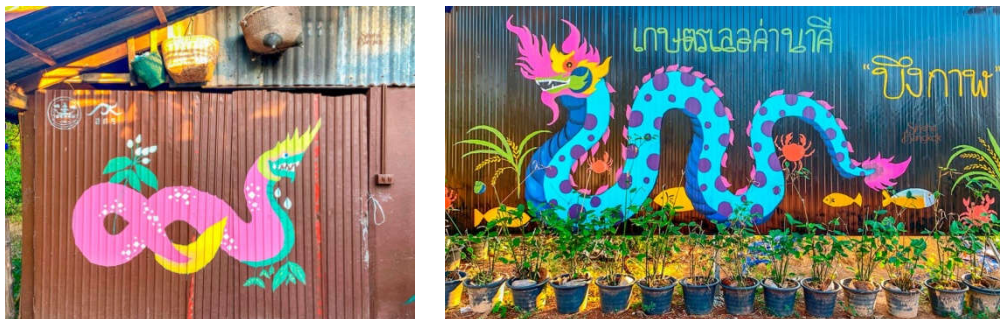
แสดงออกและเรียนรู้ด้วยความมั่นใจ ซึ่งใช้กิจกรรมศิลปะเป็นตัวเชื่อมโยงสื่อสารในการมีปฏิสัมพันธ์สร้างสรรค์ (creative interaction) เพื่อจะได้รับประสบการณ์เรียนรู้โดยธรรมชาติทั้งทางด้านการสปีด วาจาสร้างสรรค์ สัมผัสที่อบอุ่น เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา (Super User, 2562) และสำนักวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา ร่วมกับศิลปินสตรีทอาร์ตแนวหน้าของประเทศ ประมาณ 30 คน สร้างผลงานสนับสนุนโครงการ “โคราชเมืองศิลปะ” โดยใช้สีสันของงานกราฟิตี้มาช่วยเปลี่ยนกำแพงแห่งแล้งให้กลายเป็นแลนด์มาร์คแห่งใหม่ในตัวเมืองโคราช ซึ่งสถานที่ในการเริ่มโครงการนี้อยู่บริเวณประตูผี (ประตูไชยณรงค์) บนกำแพงหน้าออฟฟิศนครชัยชนสง และกำแพงบริเวณใกล้เคียง ที่มีพื้นที่กว่า 49 เมตร (สถาปนิก 64, 2563)

ภาพที่ 5 ผลงานสนับสนุนโครงการ “โคราชเมืองศิลปะ”

ที่มา: https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_1747588

งานสตรีทอาร์ตที่เข้าไปอยู่ในพื้นที่สาธารณะ เพื่อจุดมุ่งหมายกลายเป็นแลนด์มาร์คแห่งใหม่ จุดเช็กอินให้ผู้คนเข้ามามีส่วนร่วมเกิดขึ้นกระจายทุกจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นที่ขอนแก่น นครราชสีมา อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด เป็นต้น ทำให้ผู้คนหลังไหลเข้ามาเยี่ยมชมพื้นที่ที่มีงานศิลปะเป็นจำนวนมาก อีกกรณีศึกษาหนึ่ง จัดว่าการสร้างจุดขายการท่องเที่ยวเชิงวิถีถิ่น ด้วยการสร้างงานสตรีทอาร์ตร่วมสมัยในแบบฉบับวิถีชุมชน ชุมชนนี้คือ ชุมชนบ้านชีเหล็กใหญ่ จังหวัดบึงกาฬ ที่เป็นความร่วมมือกันทั้งชุมชนสร้างแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มความโดดเด่นด้วยงานศิลปะผ่านผนังบ้านในชุมชน กว่า 45 หลังคาเรือน และรอบหมู่บ้านไม่ต่ำกว่า 100 ซีน โดยมีแนวคิดร่วมกันคือ รูปพญานาค ที่มีความหลากหลาย แล้วแต่การตีความของศิลปินและชาวบ้านที่แสดงออกถึงพญานาคในบริบทของตนเอง เช่น พญานาคสนใจธรรมะ พญานาคขับรถไถ พญานาคกินไอศกรีม พญานาคที่เน้นสีสันที่สนุกสนานตามอุปนิสัยของผู้คนในชุมชน ที่แสดงอัตลักษณ์ความเป็นวิถีถิ่น วิถีเฒ่าแบบร่วมสมัย

ภาพที่ 6 รูปพญานาค ศิลปะในชุมชนบ้านช้างเหล็กใหญ่
ที่มา: <https://sinehabangkok.com/travel-leisure/life-community-museum-buengkan/#jp-carousel-7492>

งานสตรีทอาร์ต ทางภาคเหนือได้รับความนิยมอย่างสูงสุด ซึ่งปรากฏอยู่ทุกจังหวัด ตั้งแต่ เชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง สุโขทัย แทรกซึมอยู่หลายชุมชน เมืองเชียงใหม่ มีงานสตรีทอาร์ตเป็นชุมชน เรียกได้ว่าเป็น STREET ART IN TOWN อยู่ในย่านชุมชนถนนวัวลาย ถนนมูลเมือง หลังคุกกะ วัดล่วมช้าง วัดดวงดี ฯลฯ ภาพที่ปรากฏจากศิลปินมีทั้งแสดงลักษณะ คาแร็กเตอร์ต่าง ๆ ของศิลปิน ที่สัมพันธ์กับบริบทเรื่องราวในพื้นที่นั้น ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง นอกจากงานบนกำแพงแล้วยังพบงานสตรีทอาร์ตที่ปรากฏอยู่บนตู้โหลดของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค บริเวณถนนสายท่าแพ เป็นภาพที่แสดงออกถึงลวดลายจากวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ลายผ้าทอต่าง ๆ แสดงความเป็นอัตลักษณ์อย่างชัดเจน

ภาพที่ 7 STREET ART IN TOWN เมืองเชียงใหม่
ที่มา: <http://www.hipthailand.net/variety/art-design/624>

ภาพที่ 8 งานสตรีทอาร์ต บนตู้การไฟฟ้าบริเวณถนนสายท่าแพ

ที่มา: <https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/1588601/>

อีกพื้นที่ในจังหวัดด้านตะวันออก ที่น่าสนใจคือ อำเภอพนัสนิคม ที่รวมตัวกันเพื่อแสดงออกถึงความสำคัญของพื้นที่ โดยพื้นที่พนัสนิคมมีชื่อเสียงในเรื่องงานจักสานที่ดังระดับโลก และชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ผู้คนมีความเข้าใจ ที่ต้องการสร้างพื้นที่ให้ชุมชนตลาดในอำเภอเล็ก ๆ ให้เป็นคอมมูนิตี้อาร์ต ศิลปะกับชุมชนถ่ายทอดวิถีชีวิต วัฒนธรรมชาวอำเภอพนัสนิคมในรูปความงดงามของงานศิลปะที่มีกลิ่นอายวิถีชีวิตชุมชน ผสมผสานกับเสน่ห์ของอาคารไม้เก่าแก่ใจกลางเมืองพนัสนิคม ซึ่งสตรีทอาร์ต เป็นโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเทศบาลเมืองพนัสนิคม มีแนวคิดที่จะสร้างแหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชน แสดงถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของอำเภอพนัสนิคม กระตุ้นการท่องเที่ยวรวมถึงเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน รวมถึงภาพทั้งหมดก็เกิดขึ้นโดยศิลปินที่เป็นชาวพนัสนิคมล้วน ๆ ถ่ายทอดเรื่องราวได้อย่างลึกซึ้ง

ภาพที่ 9 ภาพเหมือนจริงสะท้อนวิถีชุมชนพนัสนิคม

ที่มา: นิศากร เพ็ญสมบุรณ์

ภาพที่ 10 ภาพเหมือนบุคคลที่สะท้อนวิถีชุมชนพนัสนิคม
ที่มา: นิศากร เพ็ญสมบุญ

ภาพวาดผู้คนที่มีความสำคัญในชุมชน ที่มีเพียงสร้างความตื่นเต้นให้กับผู้คนเมื่อเห็นคนที่อยู่ในภาพปรากฏตัวขึ้นตรงหน้า และสร้างจุดขายให้คุณยายที่ขายข้าวเกรียบโบราณท่านนี้ทำให้ท่านสามารถขายของหมดได้ภายในไม่กี่นาที แต่สิ่งที่เกิดขึ้นคือมองกลับไปที่บ้านหน้าคุณยายที่เปี่ยมไปด้วยความสุข ที่มีใช่เพียงเรื่องของเงินทอง แต่เป็นความสุขที่เกิดจากการมีชีวิตตน มีความสุขในการให้คุณค่าความสำคัญความเป็นมนุษย์ ตื่นขึ้นมาอย่างมีความหวัง อาบน้ำแต่งตัวแต่งหน้า เพื่อออกมาพบปะผู้คน เหมือนได้ต่อลมหายใจแก่ผู้สูงอายุผ่านงานศิลปะสตรีทอาร์ตนั่นเอง

ดังนั้นงานศิลปะชุมชนภายใต้สตรีทอาร์ตส่วนหนึ่งที่นำเสนอข้างต้นสะท้อนภาพหลากหลายมิติทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ที่ส่งผลกระทบต่อมนุษย์ทั้งด้านอารมณ์และจิตใจ สตรีทอาร์ตนับได้ว่าเป็นกิจกรรมที่มีความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมอย่างชัดเจน และจะเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศไทยอย่างก้าวกระโดดได้นั้น คงต้องเป็นความร่วมมือทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ดังองค์การยูเนสโก ที่ต้องการให้เมืองมีกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย เกิดเครือข่ายเป็นเมืองสร้างสรรค์ (creative city) และมีส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของเมืองนั้น ๆ ได้อย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- นิชกานต์ เตมียศิลป์. (2559). ศิลปะชุมชนสามแพร่ง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2563). เนรมิต “คลองโอ่งอ่าง” โฉมใหม่ ชมภาพสตรีทอาร์ตสุดเฉฉาวใจกลางกรุง. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/travel/detail/9630000112781>
- ไฟโรจน์ พิเชฐเมธากุล. (2563). ศิลปะริมคลองสาทร. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/PAIROJPICHETMETAKUL/photos/pcb.480154770056141/480154626722822>
- ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ ๕ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร. (2564). สตรีทอาร์ตชายแดนใต้ สุนทรีย์บนวิถีพหุวัฒนธรรม. สืบค้นจาก <https://www.isoc5.net/articles/view/317>
- สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ. (2562). โครงการเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก (UNESCO Creative Cities Network - UCCN). สืบค้นจาก <https://www.bic.moe.go.th/index.php/unesco-others-menu/unesco-menu/uccn-8-7-2562>
- สาครินทร์ เครืออ่อน. (2556). Relational Aesthetics/ Relational Art. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สิงหาเบงคี่อ็อก. (2562). เที่ยวหมู่บ้านสตรีทอาร์ตพญานาค หนึ่งเดียวในโลก ที่ พิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิต บึง. สืบค้นจาก <https://sinehabangkok.com/travel-leisure/life-community-museum-buengkan/#jp-carousel-7492>
- Bourriaud, N. (2002). *Relation Aesthetics*. Paris: Les presses.
- Jack Ramsdale. (2014). *Impact of the Arts on Individual Contributions to U.S. Civil Society*. US: Department of Public Administration University of Illinois at Chicago.

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences

รายละเอียดการส่งบทความจัดพิมพ์ในวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีจัดทำวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานวิชาการของคณาจารย์ นักวิชาการทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยเปิดรับผลงานวิชาการประเภท บทความวิจัย บทความวิชาการ สำหรับการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ภายใต้เงื่อนไขว่า จะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารอื่นมาก่อน และบทความที่ได้รับการตีพิมพ์จะมีการตรวจความถูกต้องเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review) และกองบรรณาธิการ

รูปแบบการเขียนบทความ

1. บทความที่รับพิจารณาตีพิมพ์เป็นบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษหรือภาษาจีน โดยมีจำนวนหน้าของเนื้อหาและเอกสารอ้างอิงรวมทั้งสิ้นไม่เกิน 15 หน้า ภาษาไทยและภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ภาษาจีนใช้ตัวอักษร Simsun
2. ข้อปฏิบัติกรพิมพ์แต่ละหัวข้อ/ส่วนประกอบ

ที่	หัวข้อ/ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
1.	ขนาดเล่มวารสาร	เล่มวารสารมีขนาด 18.7 x 26 เซนติเมตร หัวกระดาษ 2 เซนติเมตร ท้ายกระดาษ 1.5 เซนติเมตร กั้นซ้าย 2 เซนติเมตร กั้นขวา 1.5 เซนติเมตร
2.	ชื่อบทความ	ระบุชื่อบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 24 พอยท์ ชนิดหนา ภาษาจีนขนาดตัวอักษร 20 พอยท์ ชนิดหนา ไว้กึ่งกลางหน้ากระดาษ
3.	ชื่อผู้เขียนบทความ	ระบุชื่อผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย (ถ้ามี) ทุกคนทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ ภาษาจีน ขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ไว้ชิดด้านขวาหน้ากระดาษ
4.	สังกัดผู้เขียนบทความ	ระบุวุฒิการศึกษา ชื่อสถาบันการศึกษาหรือวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ สถานที่ทำงาน e-mail ขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ภาษาจีน ขนาดตัวอักษร 8 พอยท์ ไว้ที่เชิงอรรถท้ายหน้า

ที่	หัวข้อ/ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
5.	บทคัดย่อ	บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษมีความยาวไม่เกิน 300 คำ และมี 1 ย่อหน้าเท่านั้น
6.	คำสำคัญ	ระบุคำสำคัญ 3 - 6 คำทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไว้ท้ายบทคัดย่อ
7.	เนื้อหา	• หัวข้อใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ ชนิดหนา ภาษาจีนขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ชนิดหนา วางไว้ชิดขอบซ้ายส่วนรายละเอียดใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาดขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ ธรรมดา ภาษาจีนขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ชนิดธรรมดา • การเขียนบทความแต่ละประเภทมีรายละเอียดดังนี้ 1. บทความวิจัย ประกอบด้วย 1.1 บทนำ 1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย 1.3 สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี) 1.4 วิธีดำเนินการวิจัย - ประชากร - เครื่องมือ - การเก็บรวบรวมข้อมูล - การวิเคราะห์ข้อมูล 1.5 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย 1.6 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย 1.7 บรรณานุกรม 2. บทความวิชาการ ประกอบด้วย 2.1 บทนำ 2.2 เนื้อเรื่อง 2.3 บทสรุป 2.4 บรรณานุกรม
8.	ตารางและกราฟ (ถ้ามี)	ตารางที่แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล
9	รูปภาพ	รูปภาพประกอบให้ส่งต้นฉบับเป็นภาพถ่ายหรือสไลด์ที่มีความคมชัด และส่งจัดไฟล์รูปภาพเป็นนามสกุล JPEG, PNG

รูปแบบเขียนการอ้างอิงในเนื้อหาและบรรณานุกรม

1. การอ้างอิง เป็นการนำข้อมูลจากการศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นหลักฐานในการสนับสนุน และระบุที่มาของเนื้อหาที่นำมาอ้างอิงอย่างชัดเจน ซึ่งแบ่งเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

1.1) การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (in-text citation) ใช้ระบบนาม-ปี ซึ่งระบุแหล่งที่มาของเนื้อหาเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องโดยใส่วงเล็บแทรกในส่วนต้นประโยค ท้ายประโยค หรือในเนื้อหา โดยการอ้างอิงแทรกในเนื้อหานี้จะปรากฏด้วยในส่วนท้ายเล่ม (บรรณานุกรม) โดยในกรณีที่ผู้เขียนเป็นชาวต่างประเทศให้ขึ้นต้นด้วย นามสกุล และตามด้วยชื่อย่อ

1.2) การอ้างอิงแบบเชิงอรรถ (footnote citation) ให้ใช้เฉพาะเชิงอรรถขยายความเท่านั้น โดยการอ้างอิงแบบการขยายความเนื้อหา เป็นส่วนที่ช่วยเพิ่มเติม หรือขยายความข้อมูลโดยการบอกถึงแหล่งที่มาไม่ควรซับซ้อน ควรเขียนเป็นประโยคสั้น ๆ กระชับรัดกุมและเข้าใจง่าย ซึ่งหากมีความยาวมากเกินไปควรนำไปใช้อ้างอิงแทรกในเนื้อหา

2. การเขียนบรรณานุกรมหรือเอกสารอ้างอิง เป็นการรวบรวมเพื่อระบุถึงแหล่งที่มาและเป็นการแสดงจริยธรรมทางวิชาการของผู้เขียน รวมทั้งใช้ในการติดตามข้อมูลต่อหากมีผู้ที่สนใจจะศึกษาต่อ ดังนั้น วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จึงได้กำหนดการอ้างอิงและบรรณานุกรมเพื่อให้เป็นแนวทางเดียวกันทั้งฉบับ โดยใช้รูปแบบการอ้างอิงและบรรณานุกรม APA 6th

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา

1. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่งคนเดียว

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุล/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname/(Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname,/Year,/pp.)
ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555)	(ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555)
ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555, หน้า 24)	(ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555, หน้า 24)
ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555, หน้า 24-31)	(ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555, หน้า 24-31)
ขจีรัตน์ ดวงดาว (2555, หน้า 24-27, 31)	(ขจีรัตน์ ดวงดาว, 2555, หน้า 24-27, 31)
Adam (2010)	(Adam, 2010)
Adam (2010, p. 14)	(Adam, 2010, p. 14)
Adam (2010, p. 14-18)	(Adam, 2010, p. 14-18)
Adam (2010, p. 14, 18-20)	(Adam, 2010, p. 14, 18-20)

2. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่ง 2 คน

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุลคนที่ 1/และคนที่ 2/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname 1/and/Surname 2/(Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1/และคนที่ 2,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname 1/&/Surname 2,/Year,/pp.)
กนกกร ทิปชัย และสุณี ไทธนา (2554)	(กนกกร ทิปชัย และสุณี ไทธนา, 2554)
กนกกร ทิปชัย และสุณี ไทธนา (2554, หน้า 45)	(กนกกร ทิปชัย และสุณี ไทธนา, 2554, หน้า 45)
กนกกร ทิปชัย และสุณี ไทธนา (2554, หน้า 45-50)	(กนกกร ทิปชัย และสุณี ไทธนา, 2554, หน้า 45-50)
Drucker and Keegan (2009)	(Drucker & Keegan, 2009)
Drucker and Keegan (2009, p. 156)	(Drucker & Keegan, 2009, p. 156)
Drucker and Keegan (2009, pp. 156-159)	(Drucker & Keegan, 2009, pp. 156-159)

3. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่ง 3 คน

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1,/คนที่ 2/และคนที่ 3/(ปีที่พิมพ์, หน้า)Surname 1,/2,/and/3,/(Year, pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1,/คนที่ 2/และคนที่ 3,/ปีที่พิมพ์, หน้า)(Surname 1,/2,/and/3,/(Year, pp.)
คสมร เมธิกุล, นิตดา คมคาย และกิ่งแก้ว ทวีชัย (2553)	(คสมร เมธิกุล, นิตดา คมคาย และกิ่งแก้ว ทวีชัย, 2553)
คสมร เมธิกุล, นิตดา คมคาย และกิ่งแก้ว ทวีชัย (2553, หน้า 16-22)	(คสมร เมธิกุล, นิตดา คมคาย และกิ่งแก้ว ทวีชัย, 2553, หน้า 16-22)
Abeles, Morgan, and Saltvit (1992)	(Abeles, Morgan, & Saltvit, 1992)
Abeles, Morgan, and Saltvit (1992, pp. 23- 25)	(Abeles, Morgan, & Saltvit, 1992, pp. 23-25)

4. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่ง 4-5 คน

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1,/.../และคนที่ 5/(ปีที่พิมพ์, หน้า)Surname 1,/.../and/Surname 5,/(Year, pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1,/.../และคนที่ 5,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname 1,/.../and/Surname 5,/(Year, pp.)
กมลศรี สมใจ, ธาธิณี บุญญสิทธิ, มณฑา ทองอุไร, วันดี เข้มจิรา และจิราพร จรแก้ว (2555, หน้า 187-193)	(กมลศรี สมใจ, ธาธิณี บุญญสิทธิ, มณฑา ทองอุไร, วันดี เข้มจิรา และจิราพร จรแก้ว, 2555, หน้า 187-193)
Durbin, Cornor, Martin, Jerard, Dick, and Santum (2005, pp. 35-38)	(Durbin, Cornor, Martin, Jerard, Dick, & Santum, 2005, pp. 35-38)

5. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่มีผู้แต่ง 6 คน หรือมากกว่า

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1/และคณะ/(ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname 1/et al./(Year, pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุลคนที่ 1/และคณะ,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname 1/et al.,/(Year, pp.)
ศรีสุภา รัตน และคณะ (2550, หน้า 9-21)	(ศรีสุภา รัตน และคณะ, 2550, หน้า 9-21)
Green et al. (2009, pp. 44-47)	(Green et al., 2009, pp. 44-47)

6. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่ผู้แต่งใช้นามแฝง

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อนามแฝง/(ปีที่พิมพ์,/หน้า)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อนามแฝง,/ปีที่พิมพ์,/หน้า)
ทมยันตี (2540, หน้า 49-53)	(ทมยันตี, 2540, หน้า 49-53)
Omega (2002, p. 51)	(Omega, 2002, p. 451)

7. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่ผู้แต่งมีบรรดาศักดิ์ ยศ หรือฐานันดรศักดิ์

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ บรรดาศักดิ์ ยศฯ/ชื่อ-สกุล/(ปีที่พิมพ์,/หน้า)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (บรรดาศักดิ์ ยศฯ/ชื่อ-สกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า)
พล.ต. ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2524, หน้า 14-15)	(พล.ต. ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2524, หน้า 14-15)
คุณหญิงแม้นมาส ขวลิต (2525, หน้า 9)	(คุณหญิงแม้นมาส ขวลิต, 2525, หน้า 9)

8. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาที่ผู้แต่งมีสมณศักดิ์

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อสมณศักดิ์/(ปีที่พิมพ์,/หน้า)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อสมณศักดิ์,/ปีที่พิมพ์,/หน้า)
พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (2552, หน้า 8-12)	(พระพรหมมิ่งคลาจารย์, 2552, หน้า 8-12)

9. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหางานที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งหรือชื่อบรรณาธิการ

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ “ชื่อบทความ”/(ปีที่พิมพ์,/หน้า)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (“ชื่อบทความ”,/ปีที่พิมพ์,/หน้า)
“สหรัฐอเมริกากับเวียดนาม” (2530, หน้า 3)	(“สหรัฐอเมริกากับเวียดนาม”, 2530, หน้า 3)
“Instruction in Junior” (1987, pp. 57-58)	(“Instruction in Junior”, 1987, pp. 57-58)

10. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหางานที่ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุล/(ม.ป.ป./หน้า) Surname/(n.d./pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุล,/ม.ป.ป./หน้า) (Surname,/n.d./pp.)
คมทวน คันธนู (ม.ป.ป., หน้า 18)	(คมทวน คันธนู, ม.ป.ป., หน้า 18)
Daly (n.d., pp. 25-26)	(Daly, n.d., pp. 25-26)

11. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาจากการสัมภาษณ์หรือการติดต่อส่วนตัว

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุล/(การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล,/วัน/เดือน/ ปี) Name/(personal communication,/M/D,/Y)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุล,/การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล,/วัน/เดือน/ ปี)(Name,/personal communication,/M/D,/Y)
ยุพิน เตชะมณี (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 19 พฤษภาคม 2557)	(ยุพิน เตชะมณี, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 19 พฤษภาคม 2557)
ยุพิน เตชะมณี (การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, 19 พฤษภาคม 2557)	(ยุพิน เตชะมณี, การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, 19 พฤษภาคม 2557)
C.M. Nyamboga (personal communication, March 19, 2006)	(C.M. Nyamboga, personal communication, March 19, 2006)

12. การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาจากข้อมูลที่ถูกอ้างถึงในเอกสารอื่น

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาหน้าข้อความ ชื่อ-สกุล/(อ้างถึงใน/ชื่อ-สกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) Surname/(as cited in/Surname,/Year,/pp.)	การอ้างอิงแทรกในเนื้อหาท้ายข้อความ (ชื่อ-สกุล/อ้างถึงใน/ชื่อ-สกุล,/ปีที่พิมพ์,/หน้า) (Surname/as cited in/Surname,/Year,/pp.)
กุลธิดา ท่วมสุข (อ้างถึงใน อุษณีย์ ศรีสารคาม, 2555, หน้า 10)	(กุลธิดา ท่วมสุข อ้างถึงใน อุษณีย์ ศรีสารคาม, 2555, หน้า 10)
Miller (อ้างถึงใน ณรงค์ ป้อมบุปผา, 2526, หน้า 4-6)	(Miller อ้างถึงใน ณรงค์ ป้อมบุปผา, 2526, หน้า 4-6)
Maslow (as cited in Wilson, 1988, pp. 15-18)	(Maslow as cited in Wilson, 1988, pp. 15-18)

บรรณานุกรม

หนังสือทั่วไป	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./ (ครั้งที่พิมพ์). (พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
	สุทธิดี ชัดติยะ และวิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์. (2554). แบบแผนการวิจัยและสถิติ . (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ประยูรวงศ์พรินท์ติ้ง.
	ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525 . (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน
	Wonnacott, T.H., & Wonnacott, R.J. (1969). Introductory Statistics . (5th ed.). Singapore: John Wiley and Sons.
	American Library Association. (1963). Let's read together: Books for family enjoyment . Chicago: American Library Association.

บทความในหนังสือรวมเรื่อง	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก./Ed./Eds.) (ถ้ามี)./ชื่อหนังสือ/(หน้า/เลขหน้า)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
	จุลทรรศน์ พยาฆรานนท์. (2548). ศิลปกรรมในพระพุทธศาสนา. ใน สุวรรณี สันต์ธนะวาณิช (บ.ก.). ศาสนศิลป์ในชุมชนธนบุรี (หน้า 69-90). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
	ทัศนา หาญพล และรุ่งฟ้า ฐิโณทัย. (2548). การจัดการในงานวิเคราะห์สารสนเทศ. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการวิเคราะห์สารสนเทศ (หน่วยที่ 8). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
	Druxman, R. (2003). Designing opportunities for learning. in Norton, P., & Wiberg K.M. (Eds.). Teaching with technology (pp. 17-41). Canada, OT: Thomson Wadsworth.

บทความในวารสาร	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่)./หน้า/เลขหน้า.
	วัฒนะ จุฑะวิภาต. (2556). ผ้าทอกับชีวิตคนไทย. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 6(2), หน้า 103-126.
	Carter, J.S., Corra, M., Carter, S.K., & McCrosky, R. (2014) .The impact of place? A reassessment of the importance of the South in affecting beliefs about racial inequality. The Social Science Journal , 51(1), pp. 12-20.

รายงานการวิจัย	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่องานวิจัย./สถานที่พิมพ์:/หน่วยงาน.
	วิไล ตั้งจิตสมคิด. (2555). รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนามาตรฐานอาหารแปรรูปจากเห็ดนางฟ้า อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, สถาบันวิจัยและพัฒนา.
	Hassen, N. (2013). A literature review: The neurological effects of a spinalmanipulable therapy . USA, MA: Harvard University.

เอกสารรายงานการประชุมทางวิชาการ	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก./Ed./Eds.) (ถ้ามี)./ชื่อการประชุม./ (หน้า/เลขหน้า)./สถานที่พิมพ์:/หน่วยงาน.
	จุฑพล คงน้อย, ศกร คุณวุฒิฤทธิธ, ธนาทิพย์ สุวรรณโสภี และอภิญา หิรัญวงศ์. (2552). ปัจจัยที่มีอิทธิพลและสหสัมพันธ์ระหว่างปริมาณและคุณภาพน้ำเชื้อพ่อพันธุ์โคนมที่เลี้ยงดูในเขตภาคกลางของประเทศไทย ใน การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 47: สาขาสัตว์ . (หน้า 182-190). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
	Nyamboga, C.M., & Prapat Pawinan. (2001). Copyright and right of digital information: Challenges to information professionals. In H.K. Kual & E. Ramma Reddy (Eds.), Library and Information Networking: NACLIN 2001 . (pp. 408-420). Delhi: Developing Library Network.

วิทยานิพนธ์	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์./ (วิทยานิพนธ์/ปริญญาโท/ปริญญาตรี/ดุษฎีนิพนธ์/การศึกษาค้นคว้าอิสระ) ชื่อปริญญา/สาขาวิชา./ชื่อมหาวิทยาลัย.
	อัครพล นิยมรัตน์. (2554). แบบจำลองการจัดการความรู้สำหรับการบ่มเพาะธุรกิจ ในมหาวิทยาลัยในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
	Prapat Pawinan. (2005). Appropriate tree species and techniques for direct seeding for forest restoration in Chiang Mai and Lamphun provinces. Unpublished master's thesis, Chiangmai University.

บทความในนิตยสารหรือหนังสือพิมพ์	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์./ เดือน/วันที่ (ถ้ามี))./ชื่อบทความ./ชื่อนิตยสารหรือชื่อ หนังสือพิมพ์./ปีที่./หน้า/เลขหน้า.
	ส้มโอมีโอ. (2558, มีนาคม). อาหารบำรุงสมอง. กุลสตรี , 20, หน้า 37-40.
	ไทรรัตน์ สุนทรประภัสสร. (2560, พฤศจิกายน 8). อนาคตจีน-อเมริกา. เดลินิวส์ , หน้า 6.
	Kington, J. (2005, December 23). East Timor's search for justice. Bangkok Post , p. 12.

คำสั่ง ประกาศ หนังสือสั่งการ	
รูปแบบ	ชื่อหน่วยงานเจ้าของเอกสาร./ (ปี./ เดือน/วันที่)./ชื่อคำสั่งหรือชื่อเอกสาร./เลขที่เอกสาร (ถ้ามี).
	มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2551, เมษายน 22). ระเบียบมหาวิทยาลัยรามคำแหงว่า ด้วยความมั่นคงปลอดภัยของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พ.ศ. 2551.

เอกสารโบราณ	
รูปแบบ	ชื่อเรื่อง/[ประเภทของเอกสาร]/(ปีที่สร้าง)/ลักษณะเส้นหรือรายละเอียดของเอกสาร (ถ้ามี)/ชื่อหน่วยงานที่เป็นเจ้าของ/เลขที่เอกสาร.
	กฎกระทรวงกลาโหมให้แก่พระยานครศรีธรรมราช จ.ศ. 1173 [กระดานเพลา]. (จ.ศ. 1173). อักษรไทย, ภาษาไทย, เส้นดินสอ. หอสมุดแห่งชาติ, เลขที่ 15 หมวด จดหมายเหตุ กท.ร.2.
	ความทรงจำเรื่องกรุงเก่าเสียแล้วเจ้าตากมาตั้งเมืองธนบุรี [หนังสือสมุดไทยดำ]. (จ.ศ. 1129). อักษรไทย, ภาษาไทย, เส้นขาว. หอสมุดแห่งชาติ, เลขที่ 28 หมวด จดหมายเหตุ ธบ.

เอกสารอิเล็กทรอนิกส์	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง/(ปีที่เผยแพร่บนอินเทอร์เน็ต)/ชื่อเรื่อง./สืบค้นจาก URL หรือตำแหน่งข้อมูล บนอินเทอร์เน็ต
	มณีรัตน์ ก้องโศตร. (2555). หอยหลอด. สืบค้นจาก http://www.nicaonline.com/articles3/view_article.asp?idarticle=11
	Blood, R. (2000). A History and Perspective. Rebecca's Pocket. Retrieved from http://www.rebeccablood.net/essays/weblog_history.html

บทความจากวารสารออนไลน์	
รูปแบบ	ชื่อผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ.ชื่อวารสาร/ชื่อวารสาร,ปีที่(ฉบับที่),หน้า/เลขหน้า./สืบค้นจาก URL หรือตำแหน่งข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต
	ธีระ รุ่งธีระ. (2552). การศึกษาปัญหาการออกเสียงภาษาฝรั่งเศสของผู้เรียนชาวไทย. วารสารสงขลานครินทร์, 13(1), หน้า 857-869. สืบค้นจาก http://www.tci-thaijo.org/index.php
	Crane, G. (2006). What do you do with a million books? D-Lib Magazine, 12(3). Retrieved from http://www.dlib.org/dlib/03crane.html

จดหมายข่าวออนไลน์	
รูปแบบ	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์,/เดือน/วันที่)./ชื่อบทความ./ชื่อนิตยสารหรือชื่อหนังสือพิมพ์./ สืบค้นจาก URL หรือตำแหน่งข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต
	พิมพ์ข่าวภูมิภาค. (2553, มกราคม 14). รุกอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมกว่า 200 ไร่. ไทยรัฐออนไลน์ . สืบค้นจาก http://www.thairath.co.th/content/region/58641

คลิปวิดีโอจากยูทูป	
รูปแบบ	ชื่อ Username./ (ปี,/เดือน/วันที่)./ชื่อเรื่องคลิปวิดีโอ/[Video File]/ สืบค้นจาก URL
	โพลีพลัส เอ็นเตอร์เทนเมนต์. (2561, พฤศจิกายน). 3 แซบ “เคน-เต้ย” คงแขนแม่ท่าหมดเปลือก! กองละครมีเพียงรัก [Video File]. สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=ewRga15
	GEICO Insurance. (2013, May 22). GEICO hump day camel [Video File]. Retrieved from http://youtu.be/kWBhP0EQ

*** สามารถส่งบทความออนไลน์ได้ที่
https://so02.tci-thaijo.org/index.php/human_dru ***